Referenți: Prof. dr. DUMITRU POP
Prof. dr. ION ŞEULEANU

ISBN 973-9312-66-7

6600 Iaşi, str. Păcurari 9, tel.: 032 / 114947

SILVIA CIUBOTARU

NUNTA ÎN MOLDOVA

Cercetare monografică

EDITURA UNIVERSITĂŢII "AL. I. CUZA"

Iaşi - 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale
CIUBOTARU, SILVIA
Nunta în Moldova ; cercetare monografică / Silvia Ciubotaru. - Iaşi : Editura Universităţii "Al. I. Cuza", 2000
p. ; cm.
Bibliogr.
ISBN 973-9312-66-7

1. Moldova

392.51(498.3)

INTRODUCERE

În Moldova, ca de altfel în toate ţinuturile locuite de români, *nunta* constituie un fenomen ce interesează toate categoriile sociale, avînd implicaţii juridice, economice, estetice şi spirituale profund ancorate în viaţa satului. Diferenţierile zonale sau particularităţile locale, pe care le relevă obiceiul în complexitatea sa, nu estompează nucleul comun al semanticii ceremonialului marital.

Impactul dur produs de urbanizarea şi proletarizarea forţată din ultima jumătate de secol, care a afectat zone întinse ale mentalităţilor tradiţionale, a fost mai puţin resimţit în cazul nunţii. Înţelegînd căsătoria ca un eveniment esenţial al destinului propriu, orice membru al colectivităţii săteşti, aflat adesea la distanţe mari de locul natal, şi-a păstrat obiceiurile de acasă şi, mai cu seamă, acea filozofie a vieţii moştenită din străbuni. Este tonic să constatăm cît de benefic a acţionat, şi în acest domeniu, acea „forţă a păstrării" despre care pomenea etnologul german Paul Sartori. Fenomenul este extrem de important dacă avem în vedere că în anumite perioade sau împrejurări istorico-sociale conservarea datinilor a reprezentat „un mod de apărare a colectivităţilor populare de influenţe dezagregatoare venite din afară"[1].

De regulă, mulţi dintre tinerii stabiliţi la oraş, singuri sau împreună cu părinţii, atunci cînd ajung la vîrsta întemeierii unei familii, preferă partenerele din mediul rural, dacă nu din satul natal măcar dintr-o localitate apropiată sau din aceeaşi zonă. Terenul etnografic relevă situaţii în care opţiunile maritale converg atît de mult spre partenerii cu aceleaşi concepţii de viaţă, încît viitorii miri aparţin nu doar aceluiaşi cătun sau aceleiaşi uliţe, ci chiar unor familii ce poartă acelaşi nume, evident, fără vreo legătură de rudenie între ele.

Sînt tot mai rare astăzi familiile în care trei sau patru generații să conviețuiască în perimetrul aceleiași gospodării. Predomină așa-zisa *familie conjugală*, dar se păstrează încă, la nivelul mentalității, ierarhizările grupului domestic tradițional. Este respectată acea lege nescrisă, ce consfințește autoritatea bărbatului: *pater-familias* ! Din această perspectivă, pînă și cele mai energice soții caută ca măcar să creeze iluzia că se află în planul al doilea al cuplului conjugal.

Unele celule familiale contemporane din Moldova reprezintă adevărate microcosmosuri specifice, cu obiceiuri proprii, faptul permițînd o serie de relații cu structurile similare arhaice[2]. Multe cupluri au fost și sînt preocupate să creeze prin familie o oază de siguranță și coeziune, pe care nici o presiune exterioară, indiferent de orice natură ar fi, să nu o poată afecta.

Constrîngerile exercitate de grupul familial, în accepțiunea sa lărgită, nu mai au conotațiile de odinioară în privința determinării tinerilor de a urma calea cea bună. Acesta își face simțită prezența acum prin mijloace mult mai discrete, însă nu mai puțin eficiente. Este vorba de regulile încetățenite, ale bunului simț, receptate de la cei apropiați (părinți, bunici, unchi sau mătuși) ori chiar de la persoane din afara clanului familial, foarte respectate în mediul casnic respectiv. Codul matrimonial, bazat pe experiența acumulată de generații, ca și pe ritualuri străvechi, trasează anumite norme ce îi ajută pe cei care își schimbă statutul social să depășească toate obstacolele.

Oroarea de incest face ca gradele de rudenie să fie atent urmărite, pînă într-a patra sau chiar a șaptea spiță a neamului,situații în care căsătoriile sînt evitate. Nu se pot lua, de asemenea, copiii nașilor cu cei ai finilor și nu pot forma o familie toți cei care sînt „înfrățiți" într-un fel sau altul: *frați de cruce*[3], *frați de lapte*, apoi cei care au fost botezați în aceeași cristelniță (frați sufletești)[4], finii acelorași nași etc. Vitanța se extinde uneori și în cazul în care fata este cumnata tînărului. Cînd astfel de căsătorii

(între cumnați) se înfăptuiesc totuși, ele sînt privite ca impure, aducătoare de nenorociri.

Căsătoriile matrilocale sînt, în continuare, destul de puține și presupun existența unor condiții speciale, avantajoase pentru mire în casa socrilor mici. De obicei, acestea au loc atunci cînd mireasa este unicul copil la părinți, cînd este cea mai mică dintr-un șir de surori și frați sau cînd este mai bogată decît mirele, moștenește o casă spațioasă, acareturi etc. Fenomenul nu cunoaște însă un statut rigid, așa cum se poate constata în unele zone sud-dunărene[5],noul membru al familiei nefiind obligat să primească numele miresei și nici copiii săi nu sînt strigați pe alt nume decît cel al tatălui lor[6]. Este adevărat că, pînă nu demult, despre bărbatul care venea în casa socrilor se spunea că „s-a măritat" ori „s-a băgat slugă", dar de fapt, cel mai adesea, acesta devenea adevăratul stăpîn al casei.

Datinile cele drepte sînt transmise prin intermediul unor persoane înzestrate, trecute prin frămîntările vieții, dar sînt enunțate la modul impersonal, ca fiind expresia unui spirit obiectiv al grupului social: „se zice", „se face", „așa am apucat", „așa se cade", „așa este bine" etc. Forma de exprimare afirmativă, însoțită adesea de exemple ilustrative, ce evidențiază unde duce ascultarea sau neascultarea acestor precepte, potențează latura educativă.

A te căsători înseamnă a intra în rînd cu oamenii. O cunoscută snoavă amintește cele trei ipostaze posibile ale unui bărbat: *prinț* căruia îi sînt dechise toate casele cu fete mari, atît timp cît este flăcău, *om*, după ce s-a căsătorit, și *neom*, dacă și-a părăsit familia. Cîteva din elementele enunțate sînt surprinse, în planul etnografic real, de către autorul cunoscutei monografii *Clopotiva*: „*Miru* să numește ficioru care să însoară. Da să numește așa numa cît e ospățu. Că după haia să chiamă *om*; după cum înainte s-o chemat ficior"[7]. Deci, în mentalitatea arhaică românească, întoarcerile nu sînt posibile. Nici un om însurat nu mai poate redobîndi condiția de fecior, nici o femeie căsătorită nu mai poate purta în cosițe florile de fată mare. Cîntecele și strigăturile ce însoțesc înhobotatul

şi deshobotatul miresei, precum şi bărbieritul mirelui subliniază adesea ireversibilitatea ritului nupţial: „Cununia nu-i aşa, /Ca sî faci cu ie ce-i vra,/Sî dai cu picioru-n ea !”[8]

Fiecare există ca sine însuşi, dar trebuie să respecte legile vieţii. Colectivităţii tradiţionale nu-i este indiferent dacă un tînăr va pierde chemarea momentului, nu va şti să-şi evalueze timpul care-i este menit pe pămînt şi nu-şi va împlini rostul său de om: „Eşti om deplin în momentul în care ai descoperit umanitatea din tine, care eşti doar tu, omul, dar şi ceva mai mult – semenii tăi laolaltă”[9].

Modelele comportamentale sînt atît de bine înrădăcinate în conştiinţa celor mai mulţi membri ai comunităţilor rurale moldoveneşti încît, adesea, răspunsurile date de cineva din sudul provinciei coincid pînă la identitate cu acelea provenind din nord. La o scrutare atentă a obiceiurilor circumscrise nunţii tradiţionale, se poate constata că filozofia *implicită* a mediului folcloric s-a păstrat, în linii mari, şi la nivelul mentalităţii contemporane.

Se consideră astfel că fetele trebuie să se mărite între 18 şi 21 de ani, iar băieţii este bine să se însoare între 23–25 de ani, după ce şi-au făcut armata. Motivaţiile au în vedere dezvoltarea fizică, biologică, dar mai ales maturizarea psihică: „la această vîrstă sînt copţi la minte” (Corbasca–Bacău), „după aceea îmbătrînesc şi n-au vlagî sî aibî copchii” (Ştefăneşti–Botoşani). Sînt semnalate şi cazuri cînd minorele se mărită cu dispensa necesară de la primărie, dar aceste căsătorii nu capătă prea uşor adeziunea colectivităţii: „dacî fimeia ari 15–16 ani, îi ca oaia neleapcî, faci copiii slabi” (Agîrcia–Neamţ). Şi, bineînţeles, nici vîrsta prea înaintată nu este socotită propice unei căsătorii reuşite.

În perspectiva pregătirii tinerilor pentru viaţă, accentul se pune pe instruirea în treburile gospodăreşti şi pe acumulările materiale necesare desfăşurării unui ceremonial de amploarea nunţii. Chiar dacă tinerii se căsătoresc „cum le vine ceasul” (Dolheştii Mari–Suceava), ei trebuie să fie pregătiţi pentru această trecere dintr-o

stare în alta. Fata „să ştie a toarce, a ţese, a coace, a face mîncare”, să aibă zestrea gata, iar flăcăul „să cunoască toată plugăria” şi „să aibă casa ridicată” (Sasova–Vaslui). În etapele formative parcurse de tînăr, un rol deosebit îl joacă efectuarea stagiului militar, moment decisiv pentru maturizarea şi călirea bărbaţilor: „atunci se spune că-s trecuţi prin lume” (Lunca Rateş–Iaşi).

Alături de „haru gospodăriei”, pe care-l deprind, tinerii trebuie să aibă o disponibilitate afectivă deosebită pentru săvîrşirea acestui pas. Tinerii care aparţin aceleiaşi comunităţi săteşti se cunosc destul de bine. Au fost împreună la hora duminicală ori la alte petreceri, s-au întîlnit la hramuri, la nunţi, la clăci şi la şezători, la muncile cîmpului şi aşa mai departe. Legăturile durabile însă, vizînd perspectiva unei căsătorii, presupun circumstanţe mai complexe. Cutumele rurale nu ignoră nici una din particularităţile personalităţii umane.

Semnificaţia „înfloririi” implică nu numai caracteristicile nubilităţii propriu-zise, ci şi vraja unei maxime capacităţi de a oferi şi de a primi tandreţe: „Dacă îmbătrînesc, nu se mai leagă o dragoste strînsă între soţi” (Băceşti–Vaslui). Mai mult, cel trecut de clipa prielnică se închide în sine - „ îi trecutî la dînsu dragustea jocului, a pitrecerii” (Bivolari–Iaşi) - încadrîndu-se, inevitabil, mai tîrziu, în clasicul personaj al soţului „morocănos”, „urît” sau „mut”.

Săptămîna „oarbă” sau „chioară”, cum este cunoscut în popor acel interval de timp al „cristalizării” sentimentelor, în care căsătoria este dorită de tineri în mod deosebit, evenimentul căpătînd dimensiunile unui adevărat miraj, această perioadă, aşadar, cu toate implicaţiile ei, este evaluată de vîrstnici cu oarecare maliţie. Mai cu seamă viitoarele mirese sînt cuprinse de acea nelinişte grăbită (complexul Zburătorului) care le determină să renunţe uşor la condiţia privilegiată, la ocrotirea părintească, la libertatea neîngrădită de îndatoriri precise, în favoarea căsătoriei: „Da eli, saracili feti, abia aşteaptî sî sî măriti.

Ar lasa şî treburili baltî cî, de, sfîc Marandî, cî mîni ţî-i nunta !" (Mînăstirea Doamnei–Botoşani).

Căsătoriile ce se înfăptuiesc mai tîrziu, cînd „s-a trecut iarba de coasă", aduc perturbări în structura firească a lucrurilor. Peţitul se face mai greu. Fetele bătrîne şi flăcăii tomnatici „aleg pînă culeg" şi iau „ce rămîne". Se mai spune pe alocuri că dacă întîrzie prea mult, fetele nu se căsătoresc, ci „se robesc", iar băieţii nu se însoară, ci „se mărită" (Şipote–Iaşi).

Cîteva zicători vin să evidenţieze convingerea ţăranilor din Moldova că toate lucrurile trebuie făcute la vreme. „Mîncarea di dimineaţî şî însurătoarea di tînîr îs două lucruri buni" (Tătăruşi–Iaşi); „Flăcăul pînă la 25 de ani se însoară singur, de la 25 de ani înainte îl însoară babele, iar după 30 de ani nu-l mai însoară decît dracul" (Pîrcovaci–Iaşi); „Însuratu di bătrîn îi lucru di ruşîni" (Topoliţa–Neamţ). Gradul mare de circulaţie a proverbelor şi zicătorilor pe această temă sporeşte rolul lor în generalizarea experienţei de viaţă, motivînd ceea ce este conform cu normele unui anumit tip de existenţă. Aceste sentinţe acţionează destul de eficace asupra celor ce le ascultă, la fel ca şi numeroasele strigături satirice care vizează acelaşi fenomen.

Compasiunea, care s-ar impune poate în unele împrejurări, este înăbuşită din cauza credinţei că flăcăii tomnatici şi fetele bătrîne, celibatarii în general, încalcă o regulă socială. Atitudinea faţă de căsătorie este determinantă pentru echilibrul unei comunităţi şi pentru durabilitatea în timp a familiei. Amînînd ceasul întemeierii unei legături matrimoniale, tinerii provoacă îngrijorarea părinţilor. Necăjit din cauza unui fiu care întîrzie să se însoare, tatăl său regreta adesea că feciorul „nu-i în rînd cu lumea" pentru că - spunea el - satul nu pierde din vedere că „oaia care-i rămasă de turmă are un beteşug" (Pădureni–Vaslui). În alte zone ale Moldovei, despre tinerii care depăşesc peste măsură vîrsta căsătoriei optime se spune că „nu mai sînt chemaţi la masa vieţii" (Arborea–Botoşani).

Cei de un leat sau „di-un cotigent" se căsătoresc într-o perioadă de timp relativ apropiată. Cine nesocoteşte condiţia temporală pierde în mod ireversibil un ciclu de ani din viaţa sa[10]. Dacă n-ai trecut prin înflorirea dragostei, eşti lipsit de cele mai nobile trăiri sufleteşti: „Cine-n lume nu iubeşte, / Numa digeaba trăieşte; / N-are dor, n-are urît, / Face umbră pe pămînt!"[11]

Se consideră că surorile trebuie măritate una după alta, în ordinea vîrstei: „Pi Pachiţa pîn' ci-oi mărita-o, pi Rusanda parcî n-o am !" (Mînăstirea Doamnei–Botoşani). Eveniment de o importanţă unică, nunta este un privilegiu personal[12]. Fiecare fată trebuie să aibă nunta sa. De aceea, extrem de rar se întîmplă ca două surori să facă nunta odată. Acest lucru este evitat nu numai în mediul satului tradiţional, ci şi în familiile ce trăiesc astăzi în oraşe. Uneori, în aceeaşi casă au loc două nunţi la un interval de numai cîteva săptămîni. Efortul financiar este, într-adevăr, considerabil, dar se face în virtutea credinţei că două mirese nu trebuie să se întîlnească faţă-n faţă - nici pe drum, nici la biserică şi, cu atît mai mult, în cadrul aceleiaşi familii - pentru că una din ele va muri pînă la sfîrşitul anului. În sudul Moldovei, interdicţia menţionată îi vizează şi pe acei membri din familie care sînt născuţi în aceeaşi lună cu mireasa: „Dacă mireasa are frate sau soră în aceeaşi zodie, să nu se ducă la nunta ei" (Giurgioana–Bacău).

Se crede că este bine ca soţul să aibă cîţiva ani în plus faţă de soţie, pentru că el trebuie să devină „capul familiei". Este o regulă care, în spaţiul moldovenesc, se verifică într-un procentaj covîrşitor. Datorită sistemului înzestrării (care se păstrează chiar dacă nu în limitele exigenţelor de altădată), căsătoriile în casele cu multe fete au loc într-un anumit ritm, nu numai în funcţie de apariţia pretendenţilor, ci şi după posibilităţile materiale ale părinţilor. „Şî eu zîceam aşa: o ars casa di cinci ori la mama me..., da, cum nu, doar o avut cinci feti; şî cîn mărit o fatî, dai şî scaunu di sub tini !" (Giurgioana–Bacău). A se vedea, în acest sens, contrastul dintre soacra mică şi

soacra mare, surprins atît de sugestiv în strigăturile druştelor, contrast ce se bazează pe antagonismul dintre *a da* şi *a primi* (*a pierde* şi *a cîştiga*).

Fiind poate cel mai important fapt social şi cultural, menit să organizeze destinul individual, să modeleze conştiinţe şi date comportamentale, nunta cumulează numeroase valori apotropaice, integratoare, fertilizatoare etc. Prin căsătorie se produce o amplificare conştientă a sistemului de rudenie, nu numai prin aducerea nurorii în sînul familiei soţului, ci şi prin asumarea naşilor, care capătă atributele părinţilor spirituali. În numeroase localităţi, sînt aleşi pentru cununie naşi noi, diferiţi de cei de botez, tocmai pentru a spori cercul relaţiilor de înrudire: „trebuie mai bine să-şi facă neamuri noi" (Frasin–Suceava).

Strategiile matrimoniale[13] urmăresc în mod conştient înrudirea cu cei din „familii bune". Aceştia nu sînt în mod necesar cei mai avuţi din sat, dar se numără printre cei care de-a lungul generaţiilor au probat o conduită meritorie în toate etapele vieţii şi în toate împrejurările. Harnici, îndemînatici, sănătoşi, cinstiţi, prietenoşi, ei sînt mereu în fruntea satului, chiar fără să aibă calităţi oficiale. Li se caută sfatul, adeziunea şi participarea efectivă în momentele dificile ale comunităţii rurale. Se continuă, la un nivel mult atenuat, spiţele de neam, acele „adevărate artere în organismul satului"[14].

Căsătoria rămîne, aşadar, şi în Moldova zilelor noastre, cel mai important act social, integrînd un ansamblu de prerogative educative, economice şi spirituale ce conturează un statut bine definit şi un anumit rang pentru fiecare din familiile nou întemeiate.

NOTE

1. Mihai Pop, *Obiceiuri tradiţionale româneşti*, Bucureşti, ICED, 1976, p. 26.

2. Vezi Henri Lévy-Brühl, *L'ethnologie juridique*, în vol. *Ethnologie générale*, volum publié sous la direction de Jean Poirier, Paris, Gallimard, 1968, p. 1133.

3. „Zice că nu-i bine să se ieie care-s fraţi de cruce, d-aceeaşi apă dă botez" (Caşin–Bacău). Precizăm că principala sursă documentară pentru lucrarea noastră o constituie *Arhiva de Folclor a Moldovei şi Bucovinei* (AFMB), aflată în cadrul Institutului de Filologie Română „Al. Philippide" al Academiei Române, Filiala Iaşi. Pe parcursul lucrării se vor face trimiteri atît la fondul de manuscrise al arhivei, cît şi la informaţiile înregistrate pe benzi de magnetofon. Pentru prima situaţie, raportările vor fi indicate prin sigle convenţionale sau pur şi simplu menţionîndu-se în text, între paranteze rotunde, localitatea şi judeţul de unde au fost culese informaţiile utilizate. Atunci cînd referirile la documente au în vedere texte folclorice ori comentarii mai ample, formula este cea încetăţenită în volumele din seria „Caietele Arhivei de Folclor", respectiv: AFMB, *Anexă-chestionar* (Vama–Suceava). În cea de a doua situaţie, cînd trimiterile se vor face la benzile magnetice, va fi indicat fondul, numărul de ordine al benzii, pista pe care este imprimat documentul şi numărul acestuia, precum şi localitatea din care provine. Exemplu: AFMB. Mg. 721, II, 36 (Suharău–Botoşani).

4. Printre lucrările ce abordează tema *înfrăţirii rituale*, la loc de frunte se situează studiul profesorului Petru Caraman, *Înfrăţirea rituală la popoarele sud-estului european şi originea ei traco-ilirică*, apărut în volumul *Studii de folclor*, III. Ediţie îngrijită de Iordan Datcu şi Viorica Săvulescu, studiu introductiv de Iordan Datcu, Bucureşti, Editura Minerva, 1995, p. 211–259.

5. Nikola F. Pavkovic, *Le mariage matrilocal et la société patrilocale de la Yougoslavie*, în „Etudes et documents balkaniques et méditerranéens", 10, III, sous la rédaction de Paul H. Stahl, Paris, 1986, p. 62–67.

6. *Ibidem*, p. 63: „Quelquefois, et seulement dans les familles du groupe ethnique valaque, a survécu une forme transitoire du mariage matrilocal où le mari garde son propre nome, tandis que le fils prend celui de son beau-père".

7. Ion Conea, *Clopotiva - un sat din Haţeg*. Monografie sociologică întocmită de echipa regală studenţească, 1935, sub conducerea lui ..., Bucureşti, Institutul de Ştiinţe Sociale al României, II, 1940, p. 411.

8. AFMB, Mg. 8, I, 10, (Şarul Dornei–Suceava).

9. Traian Herseni, *Realitatea socială. Încercare de ontologie regională*, Bucureşti, Institutul Social Român, seria A, nr. 4, f.a.

10. „Şi timpu are mersu lui şi-i bine să-l cunoşti. Cînd zice: fă toate la vreme, atunci zice că fiecare lucru are vremea lui". Vezi Ernest Bernea, *Cadre ale gîndirii populare româneşti*. Contribuţii la reprezentarea spaţiului, timpului şi cauzalităţii. Cu o postfaţă de Ovidiu Bîrlea, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1985, p. 175.

11. AFMB, *Anexă-chestionar* (Vînători–Neamţ).

12. Să nu uităm cît de importantă este pentru comunitatea rurală îndeplinirea ceremonialului nupţial la înmormîntarea unui tînăr nelumit. Sufletul defunctului nu poate porni spre lumea drepţilor dacă nu i s-a înfăptuit nunta.

13. Pierre Bourdieu, *Choses dites*. Les Éditions de Minuit, Paris, 1987, p. 19. Regulilor de rudenie rigide impuse de structuralism, autorul le substituie această sintagmă, cu mult mai potrivită. Sistemul matrimonial datorat unui habitus generator presupune o infinitate de strategii nuanţate, în funcţie de situaţiile ce pot apărea pe parcurs.

14. Ernest Bernea, *Civilizaţia română sătească*. Ipostaze şi precizări, Bucureşti, Scrisul Românesc, 1944, p. 108.

EXCURS BIBLIOGRAFIC

Înainte de secolul al XVIII-lea, referirile la obiceiurile de nuntă sînt foarte rare în scrierile din toate cele trei provincii româneşti. Introducerea în contextul ceremoniilor maritale boiereşti şi domneşti se datorează triadei de aur a cronicarilor moldoveni: Grigore Ureche, Miron Costin şi Ion Neculce. Scurtele lor incursiuni în traseul etnografic sînt întîmplătoare, dar nu lipsite de importanţă pentru reconstituirea spectacolului nunţilor de odinioară.

Obiceiurile boierimii autohtone se asemănau destul de mult, în epoca medievală, cu cele ale populaţiei rurale. Structura riturilor de trecere era aceeaşi. Deosebirile se înregistrau mai ales la nivelul bunurilor materiale. Costumele şi obiectele rituale purtate de boierime erau luxoase, iar darurile oferite mirilor de către înalţii oaspeţi se dovedeau exorbitante, după modelul fastului bizantin.

În *Letopiseţul* lui Grigore Ureche, datele despre nunţile timpului sînt lapidare, cum se poate constata în menţiunea pe care o face la adresa nepotului lui Petru Şchiopul: „Nuntă domnească au făcut, cu multă cheltuială şi jocuri, şi mulţi din vecini au venit de le-au înfrumuseţat masa"[1].

La rîndul său, Miron Costin se arată mai preocupat de detaliul pitoresc, reuşind să surprindă, în cîteva fraze, amestecul de rituri arhaice şi reverenţe baroce, risipa de podoabe ca la curtea bazileilor, conflictele comico-tragice dintre actanţi, mascate prin ospeţe sardanapalice. La nunta Mariei, fiica mai mare a domnitorului Vasile Lupu, cu Ianusz Radzwill, palatinul Litvaniei, petrecută la 5 februarie 1645, vornicii sînt tineri feciori de boieri „călărind pe cai turceşti, cu podoabe şi peţiene la işlice"[2], înveşmîntaţi în dulame elegante, cu ceaprazuri de fir. Ca şi vătăjeii din sate, ei poartă drept însemne „năframe de mîini" cusute cu fir. Numită în Moldova *şirincă*[3], brodată

şi tivită cu horbotă fină, această năframă însoţea fiecare cadou nupţial, ca semn de alianţă între două persoane sau între două familii.

Dovedind nu numai cunoaşterea, ci şi respectarea datinilor ţării, domnitorul Vasile Lupu îi dăruieşte cneazului luteran *cal de ginere*. Nouă ani mai tîrziu, cînd a avut loc căsătoria celei de a doua fiice a domnitorului moldovean, domniţa Ruxandra, cu Timuş Hmelniţki, nunta este la fel de strălucită, cu nesfîrşite hori de tinere fete şi neveste, cu bucate alese, cu chiuituri ale druştelor etc.

Spectacolul nupţial care l-a impresionat însă cel mai mult pe Ion Neculce este cel ce i-a unit, la 1681, pe Maria Brîncoveanu cu Constantin Duca. Însuşi cronicarul a luat parte la ceremonie: „eram tînăr postelnic şi mergeam cu alţi postelnici împreună, cu toiegeli a mîna, pe gios, înaintea domnului”[4]. Rolul vornicilor în organizarea nunţilor moldoveneşti era şi atunci foarte important: „Şi un vornic purta un cap de danţ şi alt vornic mare, alt cap de danţ”[5]. Petrecerea a durat mai mult decît alte nunţi: „Şi boierimea a doo ţări nuntiră trei săptămîni, cu mare pohfăli şi podoabe şi cu feliuri de muzice şi de pelivănii, de mirare, în tîrgu în Ieşi”[6].

Anumite credinţe legate de riturile de trecere erau respectate cu sfinţenie. Astfel, cînd moare fiica lui Constantin Cantemir, Ion Neculce atribuie această nenorocire nerespectării interdicţiei de a se căsători între ei copiii cumetrilor de botez. Într-un letopiseţ în care nu sînt menţionate decît faptele importante şi în cadrul unui capitol în care este vorba de tatăl celui mai îndrăgit dintre domnitorii pe care i-a cunoscut, cronicarul introduce mărturia unui eres puternic înrădăcinat în mentalitatea populară: „Că ce Cantemir-Vodă era cumătru cu cuscru-său Ion Racoviţă, că-i botedzasă Cantemir-Vodă un copil lui Ion Racoviţă, mai mic decît ginere-său Mihălachi. Că ce poate n-au răbdat Dumnedzău”[7].

În afara cronicilor, întîlnim mai rar informaţii asupra ceremonialului nupţial tradiţional. În pravile şi în cărţile de

cult apar pilde şi interdicţii sintetizînd adevăruri legate de o filozofie a căsătoriei, dar şi de unele datini specifice acesteia.

Manuscrisele din secolele XVII-XVIII, păstrate la Biblioteca Academiei Române, conţin unele comparaţii, metafore, zicători şi proverbe legate de mentalităţi şi obiceiuri rituale. Sintagma „Ca mirele se scoală devreme” – cuprinsă în *Cartea de cîntece şi Psaltirea* versificată[8] – surprinde emoţia tînărului în ziua cununiei, iar zicătoarea „După moarte şi cal de ginere” trimite la un vechi obicei, potrivit căruia socrul mic avea obligaţia de a-i dărui mirelui un cal înainte de nuntă. Amînarea *sine die* a acestui gest ritual era socotită nefirească, iar în situaţia menţionată mai sus este limpede că ginerelui nu-i mai folosea calul oferit în dar, gestul dovedindu-se inutil.

Într-un *Octoih* de la 1707, o menţiune precum „Ieşi din groapă ca un mire dintr-o cămară”[9] sugerează ţinuta aleasă, impecabilă, a celui ce se aseamănă cu un flăcău înainte de cununie, contrastînd evident cu locul sordid din care apare.

Dosoftei îmbogăţeşte limbajul poetic prin asociaţii îndrăzneţe şi imagini inedite, folosind adesea expresii populare. În *Psaltirea în versuri* (1673) întrebuinţează cuvîntul *gove* cu sensul de *fecioară*. Astfel, în Psalmul 77 se spune: „Tinerii lor au pierit în arsură / Şi *govile* nejelite fură”[10], iar într-un alt loc (Psalmul 148) apare îndemnul „Giuni şi *govi*, cu bătrînii, tot omul, / Şi pruncii să laude Domnul”[11]. Mitropolitul moldovean utilizează şi forma verbală *a govi*, cu înţelesul de a-şi petrece anii adolescenţei, ai feciorei: „Şi soaţele tale le vei băga-n casă, / Ce-*au govit* cu tine, să le pui la masă”[12]. Atestarea acestui termen - prezent astăzi în oraţiile şi cîntecele de nuntă din mai multe zone transilvănene, dar absent în spaţiul etnocultural al Moldovei - este extrem de importantă, întrucît dovedeşte că în secolul al XVII-lea era răspîndit şi la est de Carpaţi.

O altă sursă de informaţii asupra datinilor şi obiceiurilor de nuntă din Moldova o constituie scrierile călătorilor străini care au străbătut aceste ţinuturi în veacurile XVI–

XIX. Cum era de aşteptat, aceşti martori întîmplători au fost seduşi în special de acele practici ceremoniale care li se păreau insolite. Prejudecăţile cu care veneau din ţările lor, interesele politice în slujba cărora se aflau, ca şi rigorile protocolare le limitează adesea spiritul de observaţie. Totuşi, informaţiile călătorilor străini vin să completeze tabloul obiceiurilor familiale româneşti, aducînd adesea dovezi surprinzătoare asupra existenţei unor detalii etnografice care lipsesc din alte izvoare documentare.

Nicolo Barsi da Lucca[13], de exemplu, este impresionat de abundenţa ospeţelor nupţiale, care nu contenesc trei zile şi trei nopţi. În însemnările sale de călătorie, redactate la 1640, misionarul italian observă că în prima zi a nunţii era obiceiul ca *mirele* să-i servească pe oaspeţi la masă. Presupunem că această informaţie oferă un indiciu referitor la credinţa că *prima zi* era socotită ca fiind a miresei, iar a doua a mirelui. Această delimitare a timpului afectat nunţii este atestată şi astăzi în cîteva localităţi din Basarabia.

Călătorind prin Dobrogea, Moldova, Ţara Românească şi Transilvania, în anii 1672 şi 1675, De La Croix, secretarul ambasadei franceze din Constantinopol, se opreşte asupra ceremonialului nunţii din mediul înaltelor ranguri boiereşti. Legea străbună rămîne şi în acest caz jalonul de bază în conduita ceremonială. Ca şi în cazul nunţilor ţărăneşti, masa cea mare se face întotdeauna la casa mirelui. Dacă tînărul care se însura era dregător ori fiu de dregător, voievodul era naş şi-i împrumuta, pentru toată durata nunţii, una din cuşmele sale împodobite cu surguci. Diplomatul francez observă, de asemenea, un rit de separaţie, astăzi aproape uitat, pe care îl întîlnim menţionat şi în cronica lui Miron Costin. Este vorba de absenţa părinţilor miresei din biserică, atunci cînd se înfăptuieşte cununia[14].

Însoţindu-l pe patriarhul Macarie în capitala Moldovei, arhidiaconul sirian Paul de Alep se dovedeşte a fi un observator extrem de atent al cutumelor locului. Astfel, el

descrie datina de a se aduce brazi din pădure, care apoi se înfigeau în porţi, de o parte şi de alta a drumului pe care trebuia să-l străbată cortegiul nupţial spre biserică. Fiecare nuntaş primea cîte o maramă din partea miresei[15].

Ianoş Kemeny, solul trimis de Racoczi la nunta prinţesei Maria, fiica lui Vasile Lupu, consemnează o dovadă importantă în sprijinul rolului deosebit ce îi revine instituţiei *năşiei* la moldoveni. El povesteşte că domnitorul l-a rugat să nu se supere că va fi aşezat la masă după Petru Moghilă, pentru că acesta, fiind *naş*, are dreptul la mai mare cinste după legea ţării.

Fiind silit, datorită împrejurărilor politice, să se refugieze timp de patru ani (1710–1714) în Moldova, suedezul Erasmus H. Weismantel[16] asistă la cîteva nunţi ţărăneşti şi notează o seamă de aspecte demne de tot interesul. Dacă din documentele secolului al XVIII-lea, ca şi din informaţiile de teren (unele păstrate pînă în zilele noastre) cunoaştem obiceiul ca *vătaful* să poarte un toiag mare, împodobit cu basmale brodate, sau ştim despre prezenţa în unele biserici a unor *covoare de cununie*, puţine informaţii avem despre o practică arhaică a *legării cu un şnur* a mirilor şi a garanţilor lor (probabil naşii) de către preot. La fel de preţioasă este şi referirea la cei ce se căsătoreau a doua oară; pe capetele acestora erau aşezate mai întîi cununi de paie, după care acestea erau schimbate cu cununile bisericeşti.

Începînd cu mijlocul secolului al XVIII-lea, se constată prezenţa în manuscrise, în corpusuri cu conţinut miscelaneu, a numeroase oraţii de nuntă. Cea mai recentă editare a unor texte de acest gen o datorăm profesorului Const. Ciuchindel, care a investigat mai multe fonduri documentare din Bucureşti, Braşov şi Szeged (Ungaria), selecţionîndu-şi materialul la care ne referim. Una dintre cele mai frumoase şi mai ample variante ale *conocăşiei* a fost copiată de pe un manuscris slavon, intitulat *Trebnic mic*[17]. Forţa mesajului epic este susţinută prin apelul la limbajul alegoric şi metaforic, bazat în mod constant pe concreteţea gestului ritual. Schimbul de „cărţi" între

vornicii mirelui şi socri este întărit cu daruri semnificative: „Cărţi pecetluite, / De grîu împletite / Şi cîte un pahar de vin / Şi cîte o basma de in / Umplută cu fir”[18].

Manuscrisele descifrate şi analizate de Nicolae Cartojan[19] conţin oraţii în proză, asemănătoare cu cele publicate de Dimitrie Cantemir şi de Mihail Kogălniceanu. Manuscrisul 162, f. 66 r., copiat de Ioniţă Popa, în Moldova anului 1778, include şi piese neceremoniale, dar care se interpretau totuşi la nunţi, datorită conţinutului lor în care apare elogiul căsătoriei (*Nunta din Cana Galilei, Amărîtă turturică*) sau pentru a impulsiona atmosfera de voie bună (cîntece satirice).

Cărturarul Dan Simonescu[20] a analizat manuscrisul 5380 (secolul al XVIII-lea), conţinînd şase oraţii de nuntă ce se rosteau la ceremoniile domneşti şi boiereşti. Analiza textelor respective în relaţie cu oraţiile ce se întîlnesc şi astăzi la nunţile tradiţionale din Moldova vădeşte identităţi tematice, precum şi alte elemente comune, ceea ce dovedeşte că piesele în discuţie aparţin aceluiaşi fond şi au aceeaşi funcţionalitate.

Dintre manuscrisele cercetate de Gheorghe Vrabie: 160 (colecţia Gaster), 274, 3204, 3255, 3570, 4282, 3241 (*Cînturi ce se cîntă la nunţi* - pe tema nunţii din Cana) şi 273, 547, 2338 (cuprinzînd mai ales oraţii de iertăciune), cel mai important este manuscrisul 3570 din 1804, un adevărat corpus nupţial cules de Grigore Daschiewicz de la Grigore Lehaci din Cîmpulung Moldovenesc. Conăcarul bucovinean indică principalele momente ale ceremonialului de căsătorie, care sînt însoţite de oraţii specifice: *Schimbul care se zice la mire, Schimbul care se zice la mireasă, Poftirea oamenilor la masă, Oraţia de colăcărie la poartă, Aice mulţumesc de la poartă, Poftirea la masă pentru schimbarea năfrămii, Închinarea năfrămii cu paharul la mire, Oraţia de iertăciune la nuntă, Mulţumire pentru paharul de vin*[21]. Cu foarte puţine modificări, aceste texte se întîlnesc şi astăzi în întreaga Moldovă, de la Carpaţi pînă la Nistru.

Un moment benefic, esenţial pentru cunoaşterea ritualului de nuntă la români, îl constituie apariţia lucrării *Descriptio Moldaviae*[22] de Dimitrie Cantemir. Autorul se opreşte asupra fiecăreia dintre cele trei etape importante ale ritului de trecere: logodna, nunta propriu-zisă şi ceremoniile post-nupţiale.

Petrecerea se pornea încă de luni, înainte de cununie, cînd era ziua cernutului făinii. Masa de nuntă începea joi, atît la mire, cît şi la mireasă, şi ţinea pînă duminică. Între vornicii miresei şi cei ai mirelui se încingeau adevărate lupte. Dacă se întîmpla ca trimişii miresei să fie prinşi, erau legaţi şi aşezaţi în şa cu faţa spre coada calului - în cazul în care era vorba de o nuntă ţărănească. Dacă însă era vorba de o nuntă boierească, erau însoţiţi sub pază, de parcă ar fi fost conduşi la închisoare. Între flăcăi aveau loc şi întreceri de călărie. Cîştigătorul primea un premiu din partea miresei, iar calul era împodobit cu flori.

Pentru prima oară în literatura noastră de specialitate, Cantemir reproduce oraţiile de conăcărie, iertăciune, închinare la masă, descriind şi contextul lor etnografic. Informaţii la fel de valoroase ne oferă opera domnitorului savant şi despre *rachiul roşu*, paharul de *cale albă*, apoi cele privitoare la *calea primară*, ca şi la refrenul *Lado*, amintind de acea misterioasă divinitate a căsătoriei[23].

Mişcarea paşoptistă a revigorat interesul pentru realităţile naţionale. Sentimentul patriotic al scriitorilor legaţi de programul revistei „Dacia Literară”, redactat de Mihail Kogălniceanu, se manifestă în primul rînd prin dorinţa de a cunoaşte tradiţiile poporului din care făceau parte. Ideile romantismului au adus un impuls la această tendinţă. Nunta ţărănească nu este privită numai sub aspectul ei spectacular, ci şi din punctul de vedere al valorilor sale etice.

În *Scene pitoreşti din obiceiurile poporului. Nou chip de a face curte*, M. Kogălniceanu prezintă, ca un model de puritate morală şi frumuseţe spirituală, peţitul, logodna şi nunta din satele moldoveneşti de la munte. Istoricul urmăreşte să pună în antiteză mercantilismul şi ipocrizia

moravurilor boiereşti cu atitudinea ţăranilor faţă de acest moment al vieţii. Pe lîngă numeroasele detalii etnografice reproduse după Dimitrie Cantemir, Kogălniceanu inserează o amplă iertăciune în proză, păstrată în manuscrisele familiei, de la nunta fetelor răsstrăbunului său „şatrariul Ioniţă Arbure”[24].

Articolul lui Costache Negruzzi, *Scene pitoreşti din obiceiurile Moldovei. Cîntece populare ale Moldovei*[25], apărut în acelaşi an în paginile revistei „Dacia Literară”, ocupîndu-se de funcţiile ceremoniale ale folclorului, se opreşte şi asupra nunţii ţărăneşti. Din întinsul repertoriu specific ceremonialului nupţial, autorul nu citează decît un fragment din cîntecul miresei[26]. Mai tîrziu, în Scrisoarea a XII-a, *Păcală şi Tîndală*, mozaic ingenios de proverbe, zicători şi expresii populare, Negruzzi dedică un paragraf paremiologiei căsătoriei, adevărat ghid comportamental în spiritul înţelepciunii bătrîneşti: „Cînd ţi s-or aprinde călcîiele, însoară-te pînă a nu îmbătrîni, căci însuratu de tînăr şi mîncarea de dimineaţă n-au greş; Fă cunoştinţă cu fata, n-o lua numai pe auzite, pentru că nu se mănîncă tot ce zboară şi se întîmplă de departe trandafir şi de aproape borş cu ştir”[27].

Deşi introduce în comediile sale (*Piatra în casă, Cinel-Cinel, Nunta ţărănească* ş.a.) numeroase credinţe şi superstiţii din contextul nupţial rural, Alecsandri nu acordă o atenţie specială acestui rit de trecere. Prezentînd datina peţirii în Munţii Vrancei, este atras mai ales de piesele lirice. Dintre cele două cîntece reproduse de el aici - *Lado-Lado* şi *Cîntecul miresei* - numai primul este ceremonial, al doilea fiind preluat din categoria cîntecelor de înstrăinare. Mai interesant este cîntecul de *Uncrop* ce se interpretează la încheierea petrecerii şi are un conţinut umoristic[28]. Conocăria de la începutul grupajului realizat de poet este o variantă scurtă, cuprinzînd doar pasajul căutării vînatului[29].

În cea de a doua jumătate a secolului trecut se înmulţesc culegerile de folclor. Numeroase reviste publică descrieri de nunţi din diferite sate şi ţinuturi ale ţării. Cu indicaţia

„din România, de lîngă Iaşi”, N. A. Bogdan publică în „Luminătoriul” din Timişoara o minimonografie a datinilor de nuntă, cuprinzînd şapte cîntece rituale şi şapte strigături[30].

„Convorbirile literare” reproduc mai multe obiceiuri nupţiale culese de W. Kotzebue[31]. Autorul va relua o parte dintre aceste note etnografice în volumul *Din Moldova. Descrieri şi schiţe*, publicat la Bucureşti[32].

Mai importantă se dovedeşte a fi contribuţia lui Ion Mîrza, care efectuează o descriere detaliată a ceremonialului nupţial moldovenesc în cărticica sa *Regulile nunţilor (căsătoriei). Care în vechime se păzea cu nestrămutare şi care de bunii locuitori săteni se păzescu încă pînă astăzi*[33].

În aceeaşi perioadă apar mai multe materiale adunate de S. Fl. Marian şi de unii din viitorii săi colaboratori, materiale ce vor fi utilizate pentru ampla sa monografie. Astfel, în „Cărţile săteanului român”, G. Tomoiagă publică, în mai multe numere consecutive, *Cîntece de nunţi din Bucovina*[34], iar preotul-cărturar prezintă în revista „Familia”[35] o nuntă din satul său natal, Ilişeşti–Suceava.

Intrarea lui B. P. Hasdeu în rîndul membrilor Academiei Române a adus un suflu nou şi în interesul pentru cercetarea datinilor de nuntă. În şedinţa Secţiunii literare din 14 martie 1885 el anunţa un concurs, pentru premiul Eliade Rădulescu, avînd ca temă *Nunta la români. Studiu etnografic comparativ*. Disertaţia trebuia să cerceteze „uzurile nupţiale” în toate provinciile româneşti şi să le compare cu nunta la vechii romani, la popoarele neolatine şi cu ceremonialul similar al popoarelor vecine.

Doi concurenţi îşi depun candidatura: Elena Sevastos, al cărei manuscris avea drept motto „Însuratul de tînăr şi mîncarea de dimineaţă”, şi S. Fl. Marian, care recurge, pentru motto, la un citat din Cicero. Cine a cîştigat premiul Academiei se ştie, dar acest lucru nu este de primă însemnătate. Important rămîne faptul că prin publicarea celor două monografii se va marca un moment extrem de

benefic pe linia cunoaşterii ceremoniilor nupţiale româneşti.

Cel pe care B. P. Hasdeu îl numea „singurul etnograf român deocamdată”[36] realizează un studiu bine documentat, structurat în funcţie de cele trei etape de bază ale obiceiului: *Înainte de nuntă, Nunta sau ospăţul* şi *După nuntă*. Marian utilizează aproape întreg materialul publicat pînă atunci în periodice, precum şi un impresionant volum de informaţii adunate de la colaboratorii pe care îi avea în toate ţinuturile româneşti.

I s-a reproşat savantului bucovinean descriptivismul excesiv dar timpul nu a făcut decît să augmenteze valoarea acestei contribuţii etnologice. Pentru că Marian a realizat o sinteză comparativ-istorică în contexul căreia nu se neglijează nici unul din factorii ce pun în lumină aspectele etnografice: obiceiuri, credinţe, creaţii folclorice, terminologie populară etc. Organizarea funcţională a materialului, ca şi claritatea expunerii sporesc valoarea studiului. Volumul are şi un *Adaus*, care cuprinde 8 iertăciuni, o conăcărie, 17 oraţii la *Schimburi*, o colăcărie şi trei oraţii la masă, toate provenind din Bucovina şi Moldova[37].

Într-o vreme în care excesele curentelor latinist şi mitologizant favorizau denaturarea faptelor folclorice autentice, Marian a dat dovadă de echilibru şi moderaţie, evitînd erorile. Monografia sa rămîne o lucrare consistentă, faptul fiind subliniat încă în epoca respectivă, cînd Sigmund Dische aprecia că „toate paginile acestui volum respiră parfumul proaspăt al vieţii poporului”[38].

Deşi preferată de Academia Română, monografia Elenei Sevastos, *Nunta la români*, acoperă în mai mică măsură bibliografia necesară şi, implicit, subiectul abordat. În linii mari, structura lucrării în discuţie nu diferă de cea a lui S. Fl. Marian, secţiunile fiind aproximativ aceleaşi: *Înaintea logodnei, Logodna propriu-zisă, Nunta* şi *După nuntă*. Autoarei îi lipseşte un anumit simţ al sistematizării şi al rigorii expunerii. Multe pasaje sînt prolixe, iar cîteva conţin reluări obositoare. Provenienţa culegerilor folclorice este indicată destul de vag. Sedusă de scrierile lui George Sand, citează pagini întregi din această scriitoare, limitînd nejustificat alte paralelisme posibile. Studiul conţine, de asemenea, multe variante de oraţii de nuntă inedite sau reproduse din periodice. Stilul liber, uşor literaturizant, folosit de autoare, subminează uneori rigoarea ştiinţifică. Monografia Elenei Sevastos rămîne, totuşi, o contribuţie preţioasă pentru înţelegerea obiceiurilor nupţiale, îndeosebi pentru acelea din Moldova de nord, spaţiu pentru care informaţiile sînt mai ample.

Răspunsurile la chestionarele alcătuite de Nicolae Densuşianu şi B. P. Hasdeu au acumulat numeroase informaţii privind specificul nunţilor româneşti. Reviste ca „Şezătoarea”, „Ion Creangă”, „Făt-Frumos” ş.a. au publicat documente etnografice şi literare asupra nunţii din satele moldoveneşti: grupaje de superstiţii legate de *Uncrop*, mai multe stigături la luatul zestrei, texte de conăcărie etc.

La 1888, Ion G. Sbiera publică o modestă colecţie de *Colinde, cîntece de stea şi urări la nunţi*, în care lipsesc datele precise asupra provenienţei pieselor, în schimb se dau cîteva indicaţii succinte referitoare la momentele din ceremonial cînd se rostesc oraţiile respective. Textele conţin multe pasaje realizate din punct de vedere artistic, imagini pitoreşti şi urări asemănătoare celor din pluguşoare şi din textele de semănat de la Anul Nou. Astfel, mirelui i se augurează: „Spre loc / Cu noroc, / Spre viaţă / Cu dulceaţă ! / Să trăieşti / Să-nfloreşti, / Ca merii, ca perii / Pe la mijlocul primăverii, / Să fii ca toamna cea bogată, / De toate îndestulată !”[39]

Într-o scrisoare adresată lui Artur Gorovei, Alexei Mateevici constata asemănările dintre creaţiile populare basarabene şi cele din alte ţinuturi româneşti. „Trebuie însă să fac o observaţie că, pe cît am făcut pînă acuma cunoştinţă cu lucrările părintelui Marian, folclorul nostru este aproape identic cu folclorul moldovenesc şi al Bucovinei, ceea ce nu-i de mirare”[40]. Cunoscînd bine datinile din preajma Căuşenilor, preotul basarabean

consacră un studiu avizat *Obiceiurilor şi rînduielilor nunţii la moldovenii basarabeni*[41]. *Logodna* şi *Răspunsul* sînt urmate de nunta propriu-zisă care începe cu invitarea oaspeţilor la masa din casa miresei, cu cîntece şi dansuri. După conăcărie se joacă zestrea, apoi alaiul pleacă la casa mirelui, unde se încinge iar o petrecere cu mîncăruri şi băuturi. Duminică dimineaţa are loc cununia, apoi mai tîrziu masa mare, închinarea colacilor, îndulcirea tinerilor. Integrarea miresei în rîndul femeilor măritate se face, pe plan simbolic, prin dansul ritual al *Hostropăţului* sau *Păsăţelului*.

Datinile noastre la nuntă[42], scriere publicată de Artur Gorovei în anul 1910, nu depăşeşte cu mult nivelul unei lucrări de popularizare, în care folcloristul fălticenean, aşa cum mărturiseşte în prefaţă, se inspiră din monografia lui S. Fl. Marian.

În bogata şi valoroasa colecţie a Elenei Niculiţă-Voronca, *Datinile şi credinţele poporului român adunate şi aşezate în ordine mitologică*[43], se fac dese trimiteri la obiceiuri de nuntă din nordul Moldovei. Întîlnim aici referiri la vrăjile pe ursită, descîntecul colacilor, la oraţiile închinării, la darurile pentru mireasă, cîntecele de legătoare şi ale hobotului, la prezentarea importanţei nunilor ca părinţi spirituali ai tinerilor căsătoriţi ş.a. Un interes aparte îl suscită *cîntecul bradului* ce se interpreta înaintea dezvelirii vasului în care se aducea găina, practică astăzi aproape uitată în Moldova.

Constituirea arhivelor naţionale de folclor a adus un suflu nou în abordarea elementelor rituale şi ceremoniale specifice fenomenului nupţial românesc. În Vrancea, în zona Cîmpulungului Moldovenesc sau pe Valea Răutului (Basarabia) s-au înregistrat oraţii, strigături şi cîntece de nuntă, s-au notat pe caiete de teren credinţe şi superstiţii ce însoţesc riturile de trecere.

Pentru Moldova din stînga Prutului, un constant cercetător al ceremoniilor din ciclul familial a fost Petre V. Ştefănucă. Capitolul consacrat obiceiurilor de nuntă, din volumul *Folclor din judeţul Lăpuşna*[44], prezintă în mod detaliat preludiul nunţii: stărostitul, logodna, apoi petrecerea nupţială, venitul „irezîilor" la mireasă, jocul zestrei, frîngerea colacului miresei, iertăciunea, drumul spre biserică, nunta la mire, legătoarea şi „înhămarea" socrilor mici. În final sînt reproduse două variante la *Pocloanili* din Ialoveni, o conăcărie şi o iertăciune din acelaşi sat, precum şi o urare la pahar din Nimoreni.

Un capitol la fel de amplu este dedicat nunţii şi în lucrarea *Cercetări folclorice pe Valea Nistrului de Jos*. Aici textele ceremoniale sînt mai numeroase şi au fost culese din satele Copanca, Tudora, Talmaza, Corcmaz şi Olăneşti[45].

Studii teoretice şi chiar monografii asupra ceremonialului nupţial din Moldova s-au scris mai puţine decît în alte zone folclorice ale ţării. Mai numeroase sînt analizele generale în care sînt implicate şi aspectele pe care le relevă fenomenul în această parte a ţării. Trebuie să menţionăm, în primul rînd, studiile de sinteză elaborate de Mihai Pop, singur[46] sau în colaborare cu Pavel Ruxăndoiu[47], cele datorate lui Ovidiu Bîrlea[48], Valer Butură[49] etc.

O contribuţie remarcabilă, în desluşirea semnificaţiilor profunde pe care le încifrează variatele compartimente ale obiceiurilor de nuntă, este studiul profesorului Petru Caraman referitor la *cîntecul nunului*. Urmărind variantele balcanice ale baladei *Letinul bogat*, autorul ajunge la concluzia că în versiunea românească atribuţiile nepotului mezin al mirelui (cel ce îl ajută să depăşească toate obstacolele) sînt preluate de naş. Fenomenul este explicat prin puternica înrîurire asupra baladei de către ceremonialul nupţial autohton[50].

Tot savantului ieşean îi aparţine şi un alt studiu important[51], dedicat arhaicului obicei al „căderii pe vatră", adevărată instituţie populară care permitea să se facă dreptate fetelor ultragiate, fără intervenţia vreunui judecător. Obiceiul este cunoscut la mai multe popoare. Să amintim, în fine, şi capitolul pe care Petru Caraman îl

consacră riturilor premaritale în volumul *Colindatul la români, slavi şi la alte popoare*[52].

Literatura noastră de specialitate consacrată obiceiurilor de nuntă s-a îmbogăţit în anii din urmă cu un preţios studiu teoretic, *Poezia populară de nuntă*[53], datorat profesorului clujean Ion Şeuleanu. Autorul argumentează că speciile epice şi lirica aferente ceremonialului nupţial constituie unul din straturile cele mai vechi ale poeziei orale.

În ultimii douăzeci de ani, *Arhiva de Folclor a Moldovei şi Bucovinei* a devenit unul din fondurile cele mai importante pentru cunoaşterea patrimoniului civilizaţiei populare tradiţionale din această provincie. Acumulările - datorate cercetărilor directe pe teren, dar şi informaţiilor indirecte primite de la colaboratorii care au lucrat cu chestionarul - includ şi un valoros volum de materiale referitoare la nuntă, provenite din aproape 600 de localităţi ale Moldovei. O mică parte din documentele etnologice privitoare la obiceiurile maritale a fost valorificată în unele volume ce au apărut în seria „Caietele Arhivei de Folclor".

Astfel, în primul număr al colecţiei, *Bătrîneasca. Doine, bocete, cîntece şi jocuri din ţinutul Rădăuţilor*[54], consacrat unui stil melodic arhaic ce îşi subsumează mai multe genuri şi categorii folclorice, obiceiurile de nuntă ocupă un loc distinct, îndeosebi prin aspectele sale etno-muzicologice specifice, dar şi prin literatura populară de certă originalitate şi valoare artistică.

Într-un alt volum din seria „Caietelor"[55] sînt puse în valoare strigăturile de nuntă, atît cele rostite, cît şi cele cîntate, fenomenul suscitînd un interes deosebit nu numai prin amploarea şi complexitatea pe care le relevă în contemporaneitate, ci şi prin sugestiile extrem de fertile privitoare la relaţiile cu particularităţi similare din alte zone ale ţării.

Cel de al zecelea volum din seria „Caietele Arhivei de Folclor" reprezintă o cercetare monografică asupra uneia dintre cele mai conservatoare şi mai interesante zone din Moldova: *Valea Şomuzului Mare*[56]. În această lucrare, obiceiurile de nuntă beneficiază de o tratare amplă, fiind

abordate dintr-o perspectivă etnologică complexă. Volumele menţionate pledează convingător pentru bogăţia repertoriului nupţial din Moldova, pentru diversitatea şi vigoarea sa în zilele noastre.

O recentă culegere de folclor[57], din actuala regiune Cernăuţi şi din mai multe sate apaţinînd fostului judeţ Hotin, vine să ne certifice importanţa ceremonialului nupţial în păstrarea identităţii naţionale. Cele mai multe din oraţiile, cîntecele şi strigăturile de nuntă cuprinse în acest volum, culese prin anii optzeci ai veacului nostru, deci după cinci decenii de slavizare forţată, surprind prin acurateţe şi prospeţime. Frumuseţea imaginilor poetice, umorul nedisimulat, optimismul viziunii asupra lumii integrează aceste mărturii străbune în rîndul celor mai valoroase creaţii populare din domeniul obiceiurilor de nuntă.

Încheiem această trecere în revistă a studiilor şi colecţiilor de folclor privitoare la ceremonialul nupţial din Moldova, observînd că atitudinea faţă de căsătorie - ca moment esenţial al vieţii omului - este reprezentativă pentru mentalitatea folclorică românească. Ţăranii moldoveni au aceeaşi perspectivă asupra existenţei, aceleaşi convingeri privitoare la individ şi la menirea sa în lume, ca şi confraţii lor trăitori pe alte meleaguri româneşti. Ceremonialul nupţial tradiţional rămîne în mod constant reprezentativ pentru spiritualitatea noastră.

NOTE

1. Grigore Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei*. Ediţie îngrijită şi prefaţă de P. P. Panaitescu, Bucureşti, E.S.P.L.A., 1955, p. 203.

2. Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei de la Aron-Vodă la Dabija-Vodă*, în vol. *Opere*. Ediţie îngrijită şi prefaţă de P. P. Panaitescu, Bucureşti, E.S.P.L.A., 1958.

3. Al. Alexianu, *Mode şi veşminte din trecut*, vol. I: *Cinci secole de istorie costumară românească*, Bucureşti, Editura Meridiane, 1987, p. 168.

4. Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei* şi *O samă de cuvinte*. Ediţie îngrijită şi prefaţă de Iorgu Iordan, Bucureşti, E.S.P.L.A., 1955, p. 193.

5. *Idem*.

6. *Idem*.

7. *Ibidem*, p. 187.

8. Ms. rom. 5449 din 1697 (BAR).

9. Ms. rom. 4276 din 1707 (BAR).

10. Dosoftei, *Opere*, vol. 1. Ediţie critică de N. A. Ursu, studiu introductiv de Al. Andriescu, Bucureşti, Editura Minerva, 1978, p. 179.

11. *Ibidem*, p. 332.

12. *Ibidem*, p. 100.

13. *Călători străini despre ţările române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968. Vezi şi Paul Simionescu, Paul Cernovodeanu, *Pagini de etnografie românească în opera memorialistică a unor călători străini* (secolele XVII–XVIII), în „Revista de Etnografie şi Folclor" (*REF*), 17, 5, 1972, p. 373–390.

14. Paul Simionescu, Paul Cernovodeanu, *loc. cit.*, p. 381.

15. *Călători străini despre ţările române*. Ediţie îngrijită de M. M. Alexandrescu Dersca-Bulgaru, vol. VI, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976, p. 206, 210–211.

16. N. Iorga, *O nouă descriere a Moldovei în secolul al XVIII-lea, de un suedez*, în „Revista Istorică", XVI, 1930, nr. 4–6, p. 95–98.

17. Folclor vechi românesc. Ediţie îngrijită şi prefaţă de Const. Ciuchindel, Bucureşti, Editura Minerva, 1990. p. 135–139.

18. *Ibidem*, p. 138.

19. N. Cartojan, *Oraţiile de nuntă*, în vol. *Cărţile populare în literatura românească*, vol. II, Bucureşti, Casa Şcoalelor, 1938, p. 224–232.

20. Dan Simonescu, *Oraţiile domneşti în sărbători şi la nunţi*, în „Cercetări Literare", IV, Bucureşti, 1941, p. 23–25.

21. Gheorghe Vrabie, *Contribuţii la studiul oraţiilor populare*, în „Cercetări Folclorice", I, Bucureşti, 1947, p. 45–59.

22. Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*. Traducere după orig. latin de Gh. Guţu, introducere de Maria Holban, comentariu istoric de N. Stoicescu, studiu cartografic de Vintilă Mihăilescu, indice de Ioana Constantinescu, cu o notă asupra ediţiei de D. M. Pippidi, Bucureşti, Editura Academiei, 1973, cap. XVIII: „Despre ceremoniile de logodnă şi de nuntă ale moldovenilor".

23. *Lado* şi *Mano*, ale căror nume erau invocate de către femei la nuntă, sînt denumiri pomenite şi în *Hronicul vechimii romano-moldo-vlahilor*.

24. M. Kogălniceanu, *Scene pitoreşti din obiceiurile poporului. Nou chip de a face curte*, în vol. *Opere*, ediţie comentată de N. Cartojan, Craiova, Scrisul Românesc, 1930, p. 45–54.

25. Costache Negruzzi, *Scene pitoreşti din obiceiurile Moldovei. Cîntece populare ale Moldovei*, în „Dacia Literară", 1, 1840, p. 121–134.

26. Refrenul cîntecului este *Lado-Lado*.

27. Costache Negruzzi, *Păcală şi Tîndală*, în vol. *Opere alese. Versuri şi proză*. Ediţie îngrijită de Al. Iordan, Bucureşti, Cugetarea, 1941.

28. Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, adunate şi întocmite de ... . Ediţie îngrijită şi prefaţă de Gh. Vrabie, Bucureşti, EPL, 1965, p. 437–441.

29. *Idem.*

30. N. A. Bogdan, *Din cîntecele ţăranului român.* (Din România, de lîngă Iaşi), I. *Strigăte înainte de nuntă*, II. *La logodnă*, III. *După cununie*, IV. *Chiote la horă şi la de brîu*, în „Luminătoriul", 6, 1885, nr. 116.

31. W. de Kotzebue, *Schiţe din Moldova. O istorie ţărănească*, în „Convorbiri Literare", 17, 1883–1884, p. 425–437.

32. *Ibidem, Din Moldova. Descriere şi schiţă* (trad. din limba germană), Bucureşti, Haimann, 1884, p. 178–184.

33. Lucrarea a apărut la Huşi, tip. Asociaţiilor, 1872, 21 p.

34. „Cărţile săteanului român", Gherla–Sibiu–Dej–Braşov, nr. 7 (1882), p. 7–8, 26–27, 49–50, 62–63, 133–136; nr. 8 (1883), p. 50–51; nr. 9 (1884), p. 89–92.

35. „Familia", Pesta–Oradea, nr. 2 (1866), p. 452–454, 464–466, 476–479; nr. 3 (1867), p. 501–502. Vezi şi Gh. Cardaş, *Cele mai vechi oraţii de nuntă tipărite*, în „REF", 16, 1971, nr. 4, p. 301–306.

36. B. P. Hasdeu, *Răspuns la discursul de recepţie ţinut de S. Fl. Marian*, în „Analele Academiei Române", II, Bucureşti, 1882, p. 161–163.

37. S. Fl. Marian, *Nunta la români.* Studiu istorico-etnografic comparativ, Bucureşti, Göbl, 1890.

38. Dr. Sigmund Dische, *Über Hochzeitsgebräuche bei den Romänen*, în „Romänische Revue", VII, 1891, nr. VI, p. 309–317; nr. VII–VIII, p. 418–425 (aici, VII–VIII, p. 420).

39. I. G. Sbiera, *Poveşti şi poezii populare româneşti.* Ediţie îngrijită şi prefaţă de Pavel Ţugui, Bucureşti, Editura Minerva, 1971, p. 462.

40. Vezi Alexei Mateevici, *Opere*, vol. I: *Scrieri în limba română.* Ediţie critică de Ion Nuţă, Efim Levit, Sava Pînzaru, Chişinău, Editura Ştiinţa, 1993, p. 471.

41. *Ibidem*, p. 289–300. Studiul a apărut mai întîi în revista „Basarabia", an. I, 1906.

42. Artur Gorovei, *Datinile noastre la nuntă*, Bucureşti, 1910.

43. Elena Niculiţă-Voronca, *Datinile şi credinţele poporului român*, adunate şi aşezate în ordine mitologică de ..., vol. I, Cernăuţi, Tip. Wiegler, 1903, p. 780, 1091, 1147–1148.

44. Petre V. Ştefănucă, *Folclor şi tradiţii populare.* Ediţie îngrijită şi prefaţă de Gr. Botezatu şi A. Hîncu, Chişinău, Editura Ştiinţa, 1991, p. 68–75 şi 99–105.

45. *Ibidem*, p. 199–206 şi 236–246.

46. Mihai Pop, *Obiceiuri tradiţionale româneşti*, Bucureşti, ICED, 1976, p. 137–157.

47. Mihai Pop şi Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1991, p. 144–153.

48. Ovidiu Bîrlea, *Folclorul românesc*, vol. I, Bucureşti, Editura Minerva, 1981, p. 424–446.

49. Valer Butură, *Cultura spirituală românească*, Bucureşti, Editura Minerva, 1992, p. 290–313.

50. Petru Caraman, *Studii de folclor*, vol. I. Ediţie îngrijită de Viorica Săvulescu, prefaţă de Iordan Datcu, Bucureşti, Editura Minerva, 1987, p. 195–365.

51. *Ibidem*, vol. II, *Une ancienne coutume de mariage*, p. 90–176.

52. *Ibidem*, *Colindatul la români, slavi şi la alte popoare*. Ediţie îngrijită de Silvia Ciubotaru, prefaţă de Ovidiu Bîrlea, Bucureşti, Editura Minerva, 1983, p. 51–92, 579–588.

53. Ion Şeuleanu, *Poezia populară de nuntă*, Bucureşti, Editura Minerva, 1985.

54. Florin Bucescu, Silvia Ciubotaru, Viorel Bîrleanu, *Bătrîneasca. Doine, bocete, cîntece şi jocuri din ţinutul Rădăuţilor*. (Cercetare monografică), Iaşi, „Caietele Arhivei de Folclor" (CAF), I, 1979.

55. Silvia Ciubotaru, *Strigături din Moldova*. Cercetare monografică. Cu un capitol de etnomuzicologie de Viorel Bîrleanu şi Florin Bucescu, Iaşi, 1984, LXXXII+455 p.

56. Ion H. Ciubotaru, *Valea Şomuzului Mare. Monografie folclorică*, Iaşi, „Caietele Arhivei de Folclor", X, 1–2, 1991.

57. Nicolae Băieşu, Grigore Bostan ş.a., *Folclor din Ţara fagilor*, Chişinău, Editura Hyperion, 1993.

I

STRUCTURA NUNŢII ÎN MOLDOVA

1. *Rituri preliminare, liminare şi postliminare*

Un rit de trecere este o ordonare gradată a unei schimbări care, dacă s-ar face brusc, ar putea fi traumatizantă. Punctul culminant al nunţii îl constituie deshobotatul miresei – metamorfozarea ei pe plan simbolic din fată în nevastă. În jurul acestui moment se conturează, ca nişte cercuri concentrice, din ce în ce mai largi, celelalte rituri de tranziţie: preliminare, liminare şi postliminare.

Dar uşoarele unde care preced ritualul marital pornesc încă din adolescenţă, atît în cazul tinerelor fete, cît şi în cazul feciorilor. Şcoala, biserica, hora satului, şezătorile sau alte adunări prilejuite de lucrul cîmpului constituie tot atîtea prilejuri în care tinerii se pot întîlni şi cunoaşte. În aşezările conservatoare mai există şi astăzi o ordine strictă a asociaţiilor de vîrstă.

Familia are grijă ca fiica aflată la vîrsta nubilă să poarte haine mai îngrijite şi să abandoneze jocurile copilăreşti. Pe lîngă unele privilegii din partea adulţilor are şi obligaţii în plus. I se cer, îndeosebi, performanţe în gospodărie.

La rîndul lor, flăcăii au mai multă libertate, sînt primiţi uneori în sfatul gospodarilor şi chiar li se ia cuvîntul în seamă, dar în acelaşi timp sînt puşi la treburi care cer un efort fizic sporit, mai multă competenţă şi abilitate.

Maturizarea fizică şi psihică a fetelor şi băieţilor nu este simultană[1]. Este ştiut că fetele se maturizează mult mai repede decît băieţii. De obicei, fetele sînt scoase la horă între 14–16 ani, în funcţie şi de aspectul lor exterior, cele mai înalte şi mai voinice fiind integrate mai repede într-o categorie superioară de vîrstă. Băieţii de aceeaşi vîrstă cu fetele care ies la joc rămîn încă „lîngă perete", avînd voie

doar să privescă la petrecerea tinerilor. Mai tîrziu, pe la 17–18 ani, cînd li se îngăduie să intre în horă, nu pot să-şi aleagă partenera dintre fetele aflate „în vorbă" cu flăcăii mai mari.

Pînă nu de mult, fata care mergea pentru prima oară la joc era împodobită în mod distinctiv: „Cînd işă fata-ntăi la horî, zîcé cî *sî prindi-n gîţî.* Avé o bucatî di pînzî albî şî cusut pi dînsa mărgeli-n pătrăţăli. În faţî avé *ţochi* făcuţi din lînî din camva roşî, rozî şî neagrî. Pi urmî puné ştergari cusut... Mă-sa o găté" (Oţeleni–Iaşi).

Marile sărbători ale anului - Sf. Petru, Sf. Maria, Sf. Andrei, Crăciunul, Sf. Ion, Sf. Gheorghe şi, mai cu seamă, Paştele sînt considerate şi acum drept prilejurile cele mai potrivite pentru a scoate fetele la joc. În zonele pastorale, fetele erau scoase la horă de Sîntilie, „cînd flăcăii se întorceau de la lucru şi de la mocănit" (Hîrja–Bacău).

În Bucovina, înainte de sărbătorile de iarnă, se invitau fetele la *Bere*, denumire a cetei de flăcăi,dar şi a jocului de Crăciun. Pînă la sărbătorile de iarnă, tinerele mai răsărite învăţau să joace pe la clăci şi şezători (Bilca–Suceava). În multe sate cel care invita prima dată o fată la horă făcea parte dintre *dragomanii* jocului (Oniceni–Suceava) ori era chiar *vataful* sau *calfa* petrecerii, cel mai respectat dintre flăcăi. Debutul la hora satului nu se putea face oricum şi de către oricine, pentru că momentul nu trecea neobservat.

Protagonistul acestui eveniment se alegea dintre flăcăii mai mari şi nu la întîmplare, ci dintre cei ce reprezentau „fruntea satului" (Brătila–Bacău). Erau preferaţi apoi tinerii cu armata făcută (Umbrăreşti–Galaţi) sau cei recunoscuţi ca foarte buni dansatori. „Codăncile le scotea un flăcău meşter la joc" (Caşin–Bacău). Mai rar, o fată putea să joace pentru prima dată la horă cu un frate mai mare, cu un verişor sau chiar cu naşul de botez (Tătărăşti–Bacău).

Drept mulţumire că au fost scoase la joc, fetele trebuiau să ofere flăcăilor respectivi anumite daruri. La *străjuială* (privegherea usturoiului), în seara din ajunul Sfîntului Andrei, cînd se adunau tinerii să petreacă la cîte o casă, fetele „coceau învîrtită cu nucă" (Voineşti–Iaşi) sau făceau „plăcinte poale-n brîu" (Brusturi–Neamţ). În preajma sărbătorilor de iarnă, tinerele adunau salbe, fluturi, cordele, lăicere şi alte găteli pentru împodobirea măştilor animaliere cu care umblau feciorii prin sat. Tot ele aveau obligaţia de a-i ospăta pe lăutari în perioada pregătirii spectacolelor de teatru folcloric (Balş, Buznea şi Sodomeni–Iaşi).

Deosebit de interesant este faptul că la Crăciun şi la Anul Nou fetele pregăteau special cîte un colac mare, pe care îl împodobeau cu năframe brodate (Ibăneşti–Botoşani), „cu baticuri de hasa cusute cu flori" (Hălceni–Iaşi), „cu flori şi cu busuioc" (Obîrşeni–Vaslui) şi îl dăruiau feciorului din ceată, în semn de preţuire şi recunoştinţă. În zona Paşcanilor (satele Bîdiliţa, Lunca, Tătăruşi, Valea Seacă) acest colac se făcea din *fruntea grîului*, iar după ce era dăruit rămînea la fată pînă la sfîrşitul sărbătorilor. Atunci – de regulă în ziua de Bobotează – flăcăii organizau o petrecere în centrul satului, unde toate fetele veneau cu părinţii aducînd colacii dăruiţi. Aceştia erau consumaţi de către toţi participanţii la petrecere, considerîndu-se că în felul acesta vor avea parte de rod bogat în viitorul an agrar. Destul de răspîndit este şi obiceiul ca acest colac să fie oferit la Paşti.

În zona Botoşanilor, feciorii care se angajau să asigure petrecerile din cadrul sărbătorilor de Paşti umblau prin sat la Florii, în special pe la fete, şi primeau în dar cîte 10–20 de ouă (Şendriceni–Dorohoi). Acelaşi dar li se oferă şi flăcăilor din sudul Moldovei (Cavadineşti, Furcenii Noi, Nicoreşti–Galaţi) care umblă cu *Vălăretul*.

Flăcăilor le revine obligaţia de a se ocupa de toate treburile privitoare la organizarea jocurilor pe tot parcursul anului: „La Sfîntu Neculai, călfili din sat împăcau muzica, adică dădeau arvonă. În ziua întăi de Crăciun, muzica cînta la *casa de joc* chemare pentru toate sărbătorile" (Agafton–Botoşani). Hora satului este locul unde pot fi observate mai întîi primele dovezi de simpatie dintre o fată şi un băiat. Astfel, în satul Vlădeni–Iaşi, dacă un băiat invită o

fată la dansul numit *Rusasca* este semn că doreşte să fie prieten cu ea. Iar dacă în aceeaşi zi „joacă împreună două-trei ruseşti", lumea crede că cei doi se vor logodi.

Confirmarea aproape oficială a unei viitoare relaţii matrimoniale o reprezintă însă oferirea la Sfîntul Vasile a unui colac avînd o semnificaţie aparte. În satele botoşănene, acest tip de pîine rituală se numeşte *colac de formă* şi are o greutate de 6–7 kg, iar în părţile Iaşilor are denumirea de *colac în plăcere*. Acordînd o atenţie specială valorii magice a acestui colac, fata îl prepara punînd în el nouă guri de apă, adusă de la fîntînă pe un drum ocolit, fără să o vadă cineva (Moţca–Iaşi). Faţa colacului, împletită din patru viţe, avea hulubi şi flori şi era împodobită cu panglici multicolore şi cu busuioc (Movileni–Iaşi). În alte zone, acest tip de colac era „înflorit cu rujî şi cu frunzuca stejarului" (Mihoveni–Suceava).

Numeroase superstiţii mărunte însoţesc viaţa de zi cu zi a familiilor cu fete de măritat. La casele unde sînt aşteptaţi peţitorii, se plantează tot felul de flori, cum ar fi muşcata, busuiocul, brebenocul şi, mai ales, o specie de floare galbenă, înaltă, numită „Mărită-mă mamă". Norocul la flori, ca şi grija deosebită pentru grădiniţa din faţa casei sînt socotite de bun augur pentru căsătoritul fetelor la vreme. Dimpotrivă, se consideră că la casa unde sînt fete mari nu este bine să se planteze brazi, pentru că acestea nu se vor mărita ori vor avea necazuri în căsnicie (Dracşani–Botoşani). Se pare că în acest caz imaginea bradului este subsumată ipostazei sale funerare.

La anumite sărbători se efectuează şi astăzi gesturi rituale considerate a impulsiona succesul fetelor la horă şi măritişul de timpuriu. În ziua de Sînziene (24 iunie), fetele şi femeile se rostogoleau prin iarba înrourată, înainte de răsăritul soarelui, ca să se prindă dragostea de ele (Frasin–Suceava). Costatăm aici întrepătrunderea, pînă la suprapunere, a simbolurilor fertilităţii umane cu cele ale fertilităţii vegetaţionale, pentru că aceeaşi practică are loc şi în alte localităţi din Moldova „pentru a merge bine cîmpul" (Criveşti–Iaşi). Vechimea credinţelor de acest gen se confundă cu începuturile uneia dintre îndeletnicirile fundamentale: agricultura[2].

La Bobotează, „cînd auză puşca la biserici, trebuié sî facî baie în vale" (Agîrcia–Neamţ), ca să aibă noroc în toate cele. Aşezarea mărţişorului pe ramuri înflorite, de măr sau de trandafir, spălatul pletelor cu ierburi înmiresmate, în dimineaţa Sfîntului Toader, divinarea cu ajutorul cununilor de sînziene, aruncate pe acoperiş în ziua Sfîntului Ion de vară, culegerea florii de ferigă („ferice"–Buciumi, Bacău), în cea mai scurtă noapte a anului, sînt doar cîteva dintre practicile rituale pe care le întîlnim şi astăzi, cu rosturile lor străvechi, în satele din Moldova.

Vrăjile de dragoste şi de căsătorie constituie capitolul cel mai amplu al repertoriului magic contemporan. Persistenţa lor în timp se explică în special prin motivaţii de ordin psihic. Pe firul necurmat al vremii, ele au răspuns dorinţelor fireşti ale generaţiilor de fete de a iubi şi de a se căsători la vreme şi în mod fericit.

Iniţierea o fac femeile mai în vîrstă din familie, tinerele fete fiind foarte receptive la sugestiile acestora. Cel mai adesea aceste acte magice au mai mult un caracter divinatoriu, urmărind aflarea perioadei aproximative a căsătoriei, ghicirea ursitului ca şi a calităţilor sale fizice, morale sau materiale. *Punţile* de la Anul Nou, *vergelatul* în toate ipostazele sale, vrăjile din noaptea Sfîntului Andrei, în cea mai mare parte, toate au ca finalitate „identificarea" alesului.

Numeroase practici magice se înfăptuiesc însă şi pentru a chema cît mai grabnic dragostea şi cununia. Pretendentele se doresc frumoase, pline de farmec, mai mult, unice, fără egal: „Cum îi mai ales păunul din toate păsările, / Argintul din toate alămurile, / Busuiocul din toate florile, / Roşul din toate culorile" (Tîrzii–Vaslui). Este vorba de o magie albă care utilizează atît acţiunile imitative cît şi vrăjitul prin contagiune. Fetele poartă în sîn un fir de năvalnic (Frasin–Suceava) sau „o steblă de busuioc" (Frătăuţii Noi–Suceava) pentru a fi mai „văzute"

la horă, ori bat pernele la sfîrşitul cîşlegilor, ca să pună pe drum peţitorii (Ţuţcani–Vaslui).

Pentru a fi îndrăgite de cît mai mulţi flăcăi, „luau scorţucă din locul undi o cîntat cucu şî o purtau în brîu" (Fundu Moldovei–Suceava). Alte ori, atît flăcăii, cît şi fetele căutau să-şi facă rost de un os de liliac, bun pentru vrăjile de dragoste. Aceleaşi virtuţi sînt atribuite „capului de cuc" şi boabelor numite „scuipatul cucului" (Agîrcia–Neamţ).

În noaptea de Sfîntul Andrei, fetele se duceau la fîntînă cu oglinda şi se rugau să le vină peţitorii: „cum izvorăşte apa, aşa să vie" (Sodomeni–Iaşi). În această *seară a fetelor*, cum mai este denumit Andreiul, şi care corespunde anului nou celtic, se vergelează. Se ascund sub farfurii fire de mirt, flori, păpuşi, şi tinerele adunate în acea casă trebuie să-şi aleagă ursita: „care ia mirta se căsătoreşte, care ia floarea, mai feteşte, care ia păpuşa, face copil de fată mare" (Perieni–Vaslui). Ca să-şi viseze viitorul soţ, unele fete întorceau perna de 99 de ori înainte de culcare, fără să scoată un cuvînt, oricine ar fi trecut prin camera ei (Băceşti–Vaslui).

Ca şi la Crăciun, Anul Nou sau Bobotează, la Andrei (sărbătoare considerată a fi *cap de iarnă*), fetele se duceau la pîrîu, uneori călare pe un fir de stuf (Rediu–Botoşani) şi puneau *punţi* de busuioc, mătase roşie, salbe şi inel de cununie (Şendriceni–Botoşani), ca să-şi afle norocul la măritiş, fie după prevestirile onirice din acea noapte, fie în funcţie de chiciura care s-a aşezat pe inel (semn de bogăţie).

Dintre alimentele rituale folosite pentru vrăji, un loc important îl ocupă sarea. În ajunul anumitor sărbători potrivite pentru practici magice, tinere îndrăgostite luau un bulgăre din sarea oilor, îl ardeau în foc şi-l măcinau mărunt, apoi îl presărau în calea flăcăului, înainte de a răsări soarele (Vădurele–Neamţ). Sarea era asociată cu pîinea şi cu apa neîncepută (sau sfinţită) în cele mai complexe vrăji. Se descîntă cu o bucată de pîine, cu un drob de sare şi cu agheasmă strînsă de la trei gospodari sau cu 9 bucăţi de pîine, 9 bucăţi de sare, 9 guri de apă (puse în ulcică nouă) pe malul rîului Moldova (Frasin–Suceava). Efectul magic se scontează a fi cu atît mai puternic, cu cît sînt reunite forţele alimentului arhetipal agrar (pîinea), ale mineralului liant (sarea) şi ale apei purificatoare şi fertilizatoare în acelaşi timp. Repetarea de trei ori şi de trei ori cîte trei repetiţii augmentează energiile subsumate gestului ritualic.

Rudimentele cultului lunar se redeşteaptă în preferinţa descîntătoarelor de a înfăptui „chemarea ursitei" numai în anumite nopţi, „la lună nouă" (Giurgioana–Bacău), invocînd în mod special astrul tainic al nopţii, oferindu-i brîul fetei descîntate, baticul sau pletele ei pentru imaginarul bidiviu selenar: „Lunî, lunî, doamnî bunî, / Na bgiciuţu di la mini, / Mînî murgu di sub tini"[3]; „-Lună, lunişoară, / Dragă surioară, / Tu ai cal bun, / Dar n-ai la dînsu frîu, / Îţi dau brîul meu, / Pune-l [frîu] la calul tău / Şi du-ti după ursîtorul meu"[4], sau: „Sorî, sorî, lunî sorî, / Na-ţ păru neu / Ca sî faci frîu calului tău" (Ipatele–Iaşi). În acest context, „crai-noul" este o divinitate a destinului.

Astru nocturn, care moare şi renaşte, luna a fost dintotdeauna ocrotitoarea femeilor şi a fertilităţii terestre. La daci şi la alte popoare ale antichităţii, luna favoriza toate actele magice şi mai cu seamă vrăjile erotice. Căsătoriile aveau loc în perioada cînd pe cer se ivea luna nouă, prielnică oricărui nou început, ori luna plină, semn bun pentru rodnicie şi perfecţiune în toate. Divinităţile destinului, care torc firul ursitelor sînt în mod esenţial selenare. Descîntecele pentru aducerea ursitului invocă adesea stelele şi luceafărul. Pentru a spori eficacitatea magică a cingătoarei, fetele o scuturau noaptea la răsăritul stelelor şi o lăsau apoi în iarbă pînă la răsăritul soarelui să fie scăldată în rouă (Uda–Iaşi).

Magia prin contagiune o practică mai ales fetele care încearcă să procure cîte un obiect de-al flăcăului simpatizat: „se duc la vrăjitoare cu o aţă din haina băiatului" (Şipote–Iaşi). Alteori, dimpotrivă, încearcă să strecoare în straiele celui dorit de soţ, sub căptuşeala

hainei sau a pălăriei, un lucru care-i aparţine ei : o crenguţă de busuioc, un fir de beteală sau de arnici (Bordeasça Veche–Vrancea). Mai rar se vrăjesc bucatele şi băutura[5]. În ce priveşte magia imitativă, se folosesc cele mai neaşteptate asocieri, care nu sînt străine de o anume simbolistică folclorică. De exemplu, tînăra care dorea să se mărite, căuta o mamă cu copil mic, „sî-i deie trii chicuşuri di lapti, cu cari-şi unge păru, zicînd : cum nu poati copchilu mititel fărî lapti di la mama lui, aşa sî nu poatî trăi flăcăii fărî mini" (Boureni–Iaşi).

Mai puţin utilizate sînt astăzi actele de magie neagră, poate şi din cauză că teama de astfel de pericole a rămas în conştiinţa multor persoane din mediul rural. Fetele bătrîne sînt privite cu o anume ostilitate în mediile conservatoare, tocmai pentru că sînt bănuite că au apelat la această categorie de vrăji: „Înainti vremi, multi nevesti mureu di răul fetilor bătrîne, cî aceli sî duceu în păduri şî băteu peni în cioati şî făceu pi ursîta cutărei sau cutărei fimei şî li omorău cu zîli" (Ştefan cel Mare–Neamţ).

În principiu, tipul acesta de descîntece se bazează pe credinţa că fiecare om are trei ursite, care, însă, nu sînt slobode întotdeauna şi atunci trebuie înlăturată piedica, chiar dacă s-ar provoca prin aceasta moartea cuiva.

Cele mai redutabile vrăji constau în torturarea *dublului* persoanei vizate, fie el trunchi de copac, fie un animal. Se păstrează aici rudimentele credinţei arhaice asupra existenţei sufletului exterior trupului. În cioata din pădure, îmbrăcată cu haine ca o fiinţă omenească, se băteau mai multe pene în porţiunile simbolizînd diferite părţi ale corpului celei vizate, pentru ca, în final, să se înfigă o pană în inimă (Rogojeşti–Botoşani, Straja, Dolheştii Mari, Arbore–Suceava). Se povesteşte că în acel moment „ţîşné sîngi" (Mirceşti–Iaşi) şi rivala fetei deceda. Vraja „la trunchi" sau „la cioată" era întărită prin invocarea de trei ori a spiritului pădurii, după ce aşezau la rădăcina unui copac alimente (friptură de gîscă, pîine proaspătă ş.a.): „–Uuu, uu, Strîga pădurii / Şî Mama pădurii, / Cari-i ursîta şî partea Ilenii ?" (Uda–Iaşi).

Ipostaza animalieră a încarnării sufletului persoanei menite este cel mai adesea *broasca*. Întîmplarea cu bătrîna, care „făcînd" pe ursită unei fete şi-a omorît propria noră, ne-a fost istorisită în aproape fiecare sat pe unde am trecut, indicîndu-ni-se cel mai adesea chiar numele unei descîntătoare din respectiva localitate. Efectuarea reală a acestui tip de magie neagră nu este la fel de frecventă cum se crede, dar este încă prezentă repulsia faţă de broaştele care ar apărea în pragul casei. Se crede că femeile însărcinate şi lehuzele sînt mai sensibile la vrăjile pe ursită şi în mod preventiv sînt ocrotite de diferite obiecte şi alimente apotropaice: un vas cu păcură, usturoi, bardă, vătrai, lînă roşie etc.

Mai rar, dublul femeii ameninţate de descîntecul pe ursită este o „puică neagră", în care vrăjitoarea înfige un fier înroşit în foc (Ungureni–Botoşani). Se crede că numai dacă persoana vizată este cu adevărat ursita soţului ei are şanse să supravieţuiască după înfăptuirea actului de magie neagră: „Dacă nu-ţi era partea, ti omoră" (Mirceşti–Iaşi). Locurile favorite pentru efectuarea descîntecelor de dragoste sînt: vatra, pădurea şi malul apei. Simbolistica erotică cuprinde trei tipuri de complexe magice: unul vegetal, altul legat de tors şi ţesut, iar al treilea în relaţie cu cultul focului.

În sfera vegetalului sînt cuprinse invocarea busuiocului, a mătrăgunei, a năvalnicului, precum şi a mărului[6]. Pentru Sfîntul Andrei, fetele păstrau trei crenguţe de măr „înfloriti tăti într-o varî" (Agafton–Botoşani). Cu una înveleau focul, a doua o dădeau mamei, iar cu a treia descîntau de dragoste (Vicovul de Jos–Suceava). În noaptea aceleiaşi sărbători, unele fete îşi pun sub pernă două mere, unul început şi altul întreg, ca să-şi viseze ursitul (Balş–Iaşi). Alteori, se învîrte un fir de busuioc deasupra unei ulcele noi, descîntîndu-se: „Şî cu stibla de busuioc / Dragostea porumbeilor s-o aduni / Şî-n ulcica me s-o torni" (Pupezeni–Galaţi).

Prestigiul mătrăgunei în contextul farmecelor premaritale este imens. Chiar şi în zilele noastre, cîte două

fete se duc în adîncul pădurii cu zahăr, vin, stafide, pîine şi miere ca să culeagă planta „sorocitî" pentru dragoste. Merg pe tăcute, dimineaţa, înainte de a se lua roua. Au grijă să evite orice întîlnire. Cînd găsesc o mătrăgună cu tulpină înaltă, pe care de multe ori au ales-o cu cîteva zile înainte, încep un întreg ritual de *captatio benevolentiae*. Una dintre fete bate mătănii în timp ce cealaltă unge lujerul şi frunzele plantei cu miere, o stropeşte cu vin, îi pune la rădăcină zahărul, pîinea şi stafidele.

Înainte de a scoate mătrăguna din pămînt, i se adresează ca unei împărătese, rugînd-o: „–Doamnî Ileanî, / Eu ti cinstesc cu zahăr, cu vin, cu pîine şi cu miere, / Tu sî-ni dai dragostili tali" (Uda–Iaşi). Întoarse acasă pe alt drum, fără să schimbe vreo vorbă cu nimeni, fetele aşază mătrăguna după icoană şi aşteaptă să le vină cît mai curînd peţitori.

Cît de legate erau vrăjile pentru grăbirea căsătoriei de această plantă ne putem da seama şi din repertoriul de strigături la adresa fetelor bătrîne. Astfel, în colecţia lui Grigore Tocilescu întîlnim o strigătură din zona Neamţului care parafrazează de fapt un descîntec de mătrăgună: „Mătrăgună de su' pat, / Toată vara te-am udat / Şi tu nu m-ai măritat; / Mătrăgună sorocită, / Mărită-mă, că-s zbîrcită, / Mătrăgună, doamnă bună, / Mărită-mă, că-s bătrînă"[7].

Vegetalul şi ornitologicul se îmbină în unele practici magice: „Întîi se ia o crenguţă dintr-un cuib de rîndunică, apoi se face o grebluţă cu care să adune pe băieţi la fată şi o furcă pentru alungarea celorlalte fete" (Şipote–Iaşi). Textul descîntecelor însoţitoare augurează tinerei să fie „Ca vişinu cînd dă-n floare, / Ca un păun împăunat, / De tătî lumea lăudat" (Hălceni–Iaşi), să aibă „ochi de păun, gură de cuc" (Boloteşti–Vrancea).

Trecerea spre vrăjile ce folosesc plantele textile o face practica de a semăna, în ajunul unor sărbători importante, cînepă: „se duceau la un trunchi de copac, cu o bîrneaţă în mînă... şi spuneau: Eu sămîn cînepă, dar s-alege, ca sî am cu cine culege" (Preuteşti–Suceava). Aşa cum vom

observa de-a lungul întregului ceremonial marital sînt implicate unelte de tors şi de ţesut (fus, furcă, iţe, spată ş.a.) şi numeroase „punţi" de pînză (ştergare, batiste, năframe, cămăşi). La fel, în naraţiunile fantastice, probele iniţiatice pe care le are de depăşit o fată căsătorită cu un tînăr de pe alt tărîm sînt trecute cu ajutorul obiectelor fermecate, primite de la Sfînta Luni, Sfînta Miercuri şi Sfînta Vineri, şi care sînt unelte legate de prelucrarea lînii sau a plantelor textile: furca de aur care toarce singură, vîrtelniţa, războiul de ţesut (stativele)[8]. Împăcarea dintre cei doi tineri are loc numai după ce se îndeplineşte blestemul căzut asupra cămăşii: „Atunci să ţi se albească cămeşa ta de mire, cînd ţi-oi spăla-o eu"[9].

În mod evident există o relaţie strînsă între ursitori şi acţiunile de *a toarce, a ţese, a coase*. Marile zeiţe lunare ale destinului au avut drept atribute instrumentele şi produsele torsului şi ţesutului[10]. Ursitoarele din folclorul nostru se înscriu în familia acestor divinităţi. Tot ce ţine de soartă, de ritmurile vieţii, poate fi schimbat cu ajutorul fusului şi al spatei. În plus, există o supradeterminare benefică a ţesăturii, „ca şi firul, e mai întîi o legătură, dar ... e simbol de continuitate, supradeterminat în inconştientul colectiv de tehnica circulară sau ritmică a producerii sale. Ţesătura e ceea ce se opune dis-continuităţii, sfîşierii ca şi rupturii"[11]. Dezlegarea cununiei se făcea cu ajutorul unei cămăşi, iar alte vrăji de dragoste se îndeplineau cu ajutorul brîielor, al bîrneţelor[12] sau cu ajutorul unei năframe care se scutura în sus, către lună şi stele (Vidra–Vrancea). În nopţile cu lună plină se descînta cu „gura di la pînză", pentru aducerea ursitului (Brehuieşti-Botoşani).

A treia categorie mai importantă de vrăji de dragoste este legată de *vatră* şi de toate ustensilele care o deservesc. Focul este mesagerul cel mai eficace al erosului.Înainte de culcare, la anumite ajunuri, fetele chemau ursitul la gura sobei: „Hu-u-u-u, / N-aude, n-a vede, / Du-te la ursitul meu, / Cu biciul să-l plesneşti, / La mine să-l porneşti, / În vis să-l visez, / Aidoma să-l văz" (Pădureni–Vrancea).

Descîntatul în vatra focului (Frătăuţii Noi–Suceava), adusul pe cociorvă (Vama, Pojorîta, Ilişeşti–Suceava, Boroseşti–Iaşi), sfîrîitul hîrbului, strigarea pe horn a numelui celui îndrăgit (Cotoroaia–Galaţi), înfigerea cleştelui înroşit în foc în faţa casei, în formă de cruce (Blăgeşti–Bacău) etc. Sînt expresii ale ancestralelor interrelaţii dintre focul natural şi iubirea omenească. Bachelard, în *Psychanalyse du feu*, observa că „Dragostea e prima ipoteză ştiinţifică pentru reproducerea obiectivă a focului"[13], iar Jung considera că aspectul general de nupţialitate al alchimiei se explică în ultimă analiză prin aceea că e o artă a focului[14].

Complexul magic legat de impulsionarea căsătoriei este semnificativ pentru relevarea importanţei acestui rit de trecere în mediul folcloric. Vrăjile menţionate mai sus se înscriu ca o iniţiere în timpul vîrstei nubile şi sînt păstrate în memoria mamelor şi bunicelor, îndeosebi în familiile cu o bogată descendenţă feminină. Aceste vrăji preced semnele şi prevestirile de tot felul, precum şi proiecţiile pe plan oniric ale dorinţei de căsătorie. Căzutul jos la Bobotează, la biserică sau la horă, era tot un indiciu că fata sau flăcăul se vor căsători în acel an[15]. De bun augur era şi „pornirea" covoarelor din zestre: „Dacî mama cu feti găsé zestrea răsturnatî, zîcé: iaca, de-acu sî mărití fata mé !" (Mînăstirea Doamnei–Botoşani).

Mai insolită este relaţia dintre nunţile din sat şi sosirea olarilor: „Cînd vin olarii cu oale de vîndut în sat, înseamnă măritiş la fete şi însurătoare la băieţi" (Movileni–Botoşani).

Cele mai răspîndite vise indicînd o cununie apropiată sînt cele care au drept personaj principal un cal. Dacă fetele sau părinţii lor au astfel de vise, sînt convinşi că nimic nu mai poate opri o căsătorie. Este o valorificare pe plan oniric a arhetipului bidiviului solar, simbolizînd impetuozitatea dorinţei, ardoarea şi elanul vîrstei tinere[16]. În unele vise, destinul ia înfăţişarea unei femei: „Dacă părinţii visează cal, berbec, că se împiedică sau sînt opriţi de o femeie, înseamnă că vor însura sau mărita din copii" (Ibăneşti–Botoşani). Aceste figurări onirice sînt prezente în toate comunităţile rurale pe care le-am putut cerceta, în expresii aproape identice, şi bănuim că sînt specifice tuturor persoanelor din mediul rural românesc. S-ar părea că ele se înscriu în categoria viselor conţinînd mitologeme, pe care C. G. Jung le numeşte arhetipuri: „Visul utilizează figuri colective, deoarece are de exprimat o problemă umană veşnică, indefinit repetată şi nu o tulburare momentană a echilibrului personal"[17].

Nunta în satele din Moldova, ca şi din întreg spaţiul carpato-dunărean este unitară din perspectiva scenariului general. Diferenţierile locale nu afectează structura sa de bază, modificările constatate fiind neesenţiale. S-ar crede că în condiţiile actuale, în care tinerii se cunosc şi se înţeleg să se căsătorească fără ajutorul unui intermediar, stărostitul sau peţitul a ieşit din uzanţă. În realitate însă nu este aşa. Chiar în cazul în care părinţii fetei l-au acceptat pe viitorul ginere, consideră că li se cuvine, în semn de atenţie şi de respect, acest gen de reverenţă. Deci prima oară, în casa viitorilor socri mici, sînt trimişi unul sau doi peţitori. Denumirea cea mai frecventă în zona la care ne referim este cea de *staroste*, „pentru că *stăroseşte*[18], insistă pe lîngă părinţii fetei pentru căsătorie" (Vlădeni–Botoşani). Mai rare sînt denumirile de *tălmaci* (Oituz–Bacău), *cercător* (Mînăstirea Doamnei–Botoşani), *stolnic* (Vlădeşti–Galaţi, Doljeşti–Neamţ), *ştafetă* (Piatra Şoimului–Neamţ), *ispititor* (Izvoarele–Iaşi), *misit* (Giurgioana–Bacău), *lehău* (Dobîrceni–Botoşani), *barîşnic* (Boboieşti–Neamţ)[19].

Starostele poate fi neam cu mirele, dar nu este obligatoriu. Poate fi o femeie sau un bărbat sau, adesea, o pereche, soţ şi soţie. Important este să ştie să se exprime frumos şi să ştie să creeze bună dispoziţie şi înţelegere. Dacă se aşteptau că vor fi întîmpinaţi cu ostilitate, încercau altă strategie: „Prima dată mergea unul singur, ca să vadă dacă vor s-o deie, apoi merg mai mulţi, ca să lege nunta" (Gălăneşti–Suceava). Înţelegerea odată făcută, starostele

aştepta nunta ca să primească răsplata, de regulă un ştergar şi un colac, pe care se aşeza şi o sticlă de băutură.

În unele localităţi, pînă la logodnă mai au loc încă două întîlniri între viitorii cuscri: *la prividere* sau *pe vedere*, acesta din urmă fiind termenul cel mai răspîndit, şi *la aşezat* sau *cruşare*. De faţă cu rudele apropiate se stabileau naşii de cununie, data logodnei şi se făcea cîte o mică petrecere. Uneori, în cadrul acestor întîlniri se discutau şi probleme de ordin material.

Tot înainte de logodnă se făcea *croitul* , moment ceremonial din ce în ce mai rar în prezent, datorită schimbărilor economice survenite. Astăzi se cumpără din magazin cămăşile pentru mire, socru, nun, şi chiar batistele pentru druşte şi vătăjei. În satele botoşănene, la *croială* participau şi naşii. Mireasa se prefăcea că nu taie foarfeca şi nu pornea lucrul pînă nu primea o sumă de bani de la nun ori de la socrul mare. Apoi împărţea materialul pentru brodat batiste pe la druşte. Din val de pînză neîncepută se croia cămaşa mirelui şi a soacrei.

Logodna nu are aceeaşi importanţă în toate ţinuturile Moldovei. Uneori acest moment se confunda cu *aşazatul* ori cu *croitul*. Sînt însă şi sate în care logodna presupune un ceremonial ceva mai dezvoltat, ajungînd să se constituie într-un adevărat preludiu al nunţii. În satele din preajma Oneştilor se înscena „vinderea" miresei: „Vornicu lua pă mireasă dă mînă ş-o aducea înaintea mirelui şi-i spunea c-o adus căprioara dă vînzare şi ce cere pă ea. Să-mpăca. Mirele dădea un preţ dă bani, vornicu nu vrea şi pînă cînd îi convenea vornicului să neguţa[20]. Apoi mirele îi dădea banii miresei şi ea îi dădea în schimb o batistă dă tîrg" (Oituz–Bacău).*Plocoanele* sau *darea* (schimburile de daruri între miri) se ofereau adesea în seara logodnei, mai cu seamă în aşezările rurale din partea de sud a Moldovei: „La *logodnă* mireasa dă mirelui o cămaşă cu ajur, batistă şi pernă. Cel ce le duce, le pune pe o tavă şi capătă în schimb rochie, pantofi, voal şi şervet" (Bogza–Vrancea). După schimbarea inelelor, cuscrii se înţelegeau asupra tuturor detaliilor privind nunta: alegerea oamenilor de

încredere, a bucătăreselor şi stolnicilor, tocmirea muzicii şi altele. Erau preferate orchestrele populare sau grupurile mari de suflători (fanfarele), mai rar taraful tradiţional, format din vioară, ţambal şi cobză[21].

Tinerii îşi aleg şi astăzi, dintre neamuri şi prieteni, druştele şi vorniceii. Chemarea la nuntă nu mai prezintă spectaculozitatea de altădată. „Cu mai bini di cinzăci di ani în urmî, la nunta me, am avut calaraşi cu cai frumoşi, legaţi cu cordeli (fundi) pi la coamî, pi la gît; 15 vornicei călări, îmbracaţi naţional" (Conceşti–Botoşani). În ciuda noilor posibilităţi de anuţare a nuntaşilor (invitaţii scrise, telefoane etc.) , oamenii preferă să primească acasă vorniceii: „Bati cu beţîşoru în poartî; badie, vino pi la pitreciri[22]. Altfel sî supara. N-avei voie să-l chemi dacî-l întîlnei pi drum. –Am şî eu poartî ! Dacî nu mă-ntîlnei, nu mă chemai" (Tătăruşi–Iaşi).

De obicei la nuntă era invitat tot satul. „Sîmbîtî dimineatî vineu vorniceii şî-i împărţăm: tu cotu, tu valea, sî nu rămîie nimeni nicheamat" (Corni–Botoşani). Chemători erau, de regulă, vorniceii, vătăjeii sau cavalerii de onoare, cum sînt numiţi pe alocuri aceşti tineri cu rosturi distincte în cadrul ceremonialului nupţial. Puteau să invite însă şi socrii, nunii şi chiar starostele. În unele zone ale Moldovei, cel ce ducea invitaţiile se costuma în *turc*[23].

Chemarea la nuntă însemna altădată, pentru locuitorii satului, nu doar o implicare morală, ci şi una materială destul de consistentă: „Cîn li chemau vorniceii la nuntî fimeili sî duceu la nireasî cu legături di făinî di grîu, cu porumb, struguri, vin, mereu s-o agiuti" (Bajura–Botoşani). Destrămarea în parte a comunităţii rurale tradiţionale, aşa cum era ea concepută la nivelul mentalităţii arhaice, a dus la dispariţia acestui obicei.

Dacă mireasa provine din alt sat decît cel al mirelui, aducerea ei în ajunul nunţii prilejuieşte o dispută aprinsă între mire, vorniceii lui şi flăcăii din satul miresei, cei ce au jucat-o la horă pe cea care se mărită acum. Pentru a evita disputele, mirele trebuie să plătească *vulpe* sau

vadră[24], „pintru cî băieţî o rupt ciubotili cu dînsa, o giucat-o, i-o făcut cinsti-n sat" (Agîrcia–Neamţ).

Înainte vreme, dacă se întîmpla ca mirele să refuze să le dea flăcăilor cele două-trei damigene de vin sau cinci pînă la zece litri de ţuică (după rînduiala satului), începeau necazurile. Răsturnau căruţa cu zestre, împrăştiau lucrurile, tăiau hamurile la cai, legau poarta, băteau nuntaşii etc. Ofensa pe care o aducea mirele, nerespectînd datina în discuţie, nu putea să treacă neobservată, întrucît a cere *vulpe* însemna a aduce un omagiu miresei: „cu cît fata era mai frumoasî şî mai întreabatî, cu atîta şî *vadra* pretinsî era mai mari" (Curteşti–Botoşani)[25].

Violenţa manifestată uneori de tinerii din satul miresei, atunci cînd nu se respecta rînduiala îndătinată[26], indică importanţa acestui rit de separaţie. Este limpede că mireasa trebuia să se integreze familiei în care intra prin căsătorie, rupînd toate legăturile cu locul din care pleca.

Atunci cînd mireasa locuieşte în acelaşi sat cu mirele, luarea ei de la casa părintească, cu tot cu zestre, se face în ziua nunţii . Odinioară, căruţa cu care se aducea mireasa era vopsită şi pictată cu flori (Vînători–Neamţ), iar la jugul boilor se legau năframe împodobite (Suharău–Botoşani). Acum se pun „covoare pe marginea căruţei, crengi de brad la colţuri, cunună de barbanoc la hamuri" (Răuseni–Suceava). Înainte vreme socrul mic aducea, pentru transportarea zestrei, un car cu patru boi, pe care cărăuşii nu voiau să-l pornească pînă ce nu erau cinstiţi de nun şi de mire. La rîndul ei, mireasa lega cîte un ştergar frumos la fiecare jug (Valea Seacă–Iaşi).

Plecarea miresei reprezintă un moment puternic ritualizat, chiar dacă aparent se urmăreşte impresionarea privitorilor prin abundenţa gesturilor uşor teatralizate. Este momentul desprinderii de casa părintească şi al păşirii pe puntea de trecere către magia efemeră a statutului de regină a nunţii, ca mai apoi să se integreze altei categorii sociale. Miresei „i se face *toiag de drum*, împodobit cu flori, şi i se dăruieşte" (Strunga–Iaşi). Mirele primeşte şi el un *toiag*, un băţ lung de alun, lung cît el, ornat cu bîrneţe mici cusute cu mărgele, cu crengi de brad şi busuioc" (Bîra–Neamţ). Relaţiile cu anumite compartimente ale *Marii treceri* sînt extrem de sugestive.

În funcţie de zona folclorică, zestrea este jucată şi astăzi de către flăcăi sau de femei şi fete, numite *vornicese*[27], *hopăitoare*[28] sau *surori de mireasă*, denumirea din urmă fiind atestată la Şindrilari–Vrancea. Se scotea din casă întîi icoana, apoi oglinda, lada sau sipetul pentru zestre, pernele, covoarele, lăicerele, traistele, ştergarele etc. Fiecare dintre lucrurile pe care le ia mireasa este jucat şi astăzi *de trei ori* în jurul căruţei. Se chiuie şi se strigă, se bate din palme, se fac glume.

În satele de munte se scoate şi *bradul miresei*, de care se leagă o pîine (pentru belşugul noii familii) şi o găină albă (semnul fecioriei). Tot cu acest prilej, al luării zestrei, în curte se cîntă şi se joacă *Nuneasca* (Bogza–Vrancea)[29]. Mireasa este adusă de către nuni şi vornicese, dansînd: „sî-nvîrté în casî di trii ori împrejurul mesei şi afară di trii ori împrejurul căruţei" (Buciumi–Bacău). Plecarea avea loc după momentul *ruperii colacului*. Mama miresei sau naşa îi frîngea colacul pe creştet şi azvîrlea bucăţile nuntaşilor. Mirele încerca să arunce o bucată din colacul miresei peste casă. Eventuala nereuşită nu trecea neobservată şi neamendată de către nuntaşi.

Secvenţa ruperii colacului este completată, în cele mai multe cazuri, de momentul *iertăciunii*. În faţa părinţilor, aşezaţi pe scaune cu cîte o pernă în braţe, pe perne fiind puşi doi colaci mari, frumos împletiţi, stau tinerii îngenuncheaţi pe *covorul de cununie* (Păltiniş, Viişoara, Coţuşca, Leorda–Botoşani), iar vornicul rosteşte *Iertăciunea*. Încărcătura afectivă a momentului este dată nu numai de tristeţea inerentă despărţirii, ci şi de solemna încadrare a noului cuplu în mitul întemeietorilor de neam de la Adam şi Eva. De asemenea, este o acumulare de energie, necesară începutului de cale în viaţă, odată cu primirea binecuvîntării părinteşti.

Bărbieritul mirelui, sîmbătă seara, era însoţit de o mică petrecere, numită *vedrele* (Hemeiuşi–Bacău). Druştele şi

vornicеii aduc cîteva daruri (zahăr, pîine, orez), necesare pentru petrecerea ce va urma, dar şi cu alte rosturi în plan semantic. Lăutarii cîntă: „Foaie verde lemn de tei, / Rade-ţi barba de holtei, / Că dacă te-i însura, / Ori îi mai rade-o ori ba !"[30] Melodia specifică acestui moment se numeşte, frecvent, *Jălea la bărbierit* (Murguţa–Botoşani). Mirele este bărbierit de un vornicel (mai rar de un gospodar tînăr), iar două druşte îi ţin oglinda. Pe lîngă cîntecul ritual, se interpretează mai multe piese din lirica de înstrăinare şi de cătănie.

Mult mai emoţionant se dovedeşte a fi episodul „gătirii miresei". Nuna, împreună cu druştele, îi potriveşte voalul în faţa oglinzii alături de care sînt aşezate „plocoanele" primite pentru acest moment: flori, colaci, dulciuri, beteală, steblă de busuioc. O femeie cu voce frumoasă îi cîntă despre ireversibilitatea gestului pe care l-a făcut: „Taci mireasî, nu mai plîngi, / Cî la maicî-ta te-i duci, / Cînd a faci plopu meri / Şî răchita vişîneli / Şî cuptioru pepini verzi..." (Dobîrceni–Botoşani).

După acest moment se iese cu „danţu" din casă. Un vornicel strigă: „Să bătem cu bâţu-n masă, / Să scoatem dansul din casă, / Să bătem cu bâţu-n grindă, / Să scoatem răul din tindă" (Copălău–Botoşani). Un frate de-al miresei sau rudă apropiată a acesteia încearcă să-i oprească, ţinînd un băţ de-a curmezişul uşii. Mirele trebuie să-i plătească pentru a putea pleca cu mireasa la cununie.

În cele mai multe cazuri, alaiul nupţial este condus de *vornicul cel mare* şi de nuni. Vornicul cel mare este numit *vornic închinător* (Ţibucanii de Jos–Neamţ), *conocar* (în mai multe localităţi), *vornic de casă* (zonele Suceava, Neamţ şi Iaşi), *turc* (Soroceni–Botoşani), *vornic de masă* (Lunca Rateş şi Goeşti–Iaşi), *vornicul mirelui* (sudul Moldovei) ş.a. Mai rar, în fruntea alaiului se află *mirele*, dar acest lucru se întîmplă doar pînă la casa naşilor, pentru că „de aici şi pînă la capătul drumului naşul merge înainte" (Băltăreţi–Galaţi). Mireasa nu are voie să se oprească din drum şi nici să privească în urmă. Mergînd spre biserică, nuntaşii fac ocol cît mai mare, iar înaintea mirilor se varsă

găleţi cu apă şi se aruncă grîu, pentru a le merge bine şi a avea parte de belşug. Mirele sau nunul îi răsplăteşte pe ostenitori, punîndu-le bani în găleţi. Pe alocuri sînt întîmpinaţi cu găleţi de vin (Poiana, Nicoreşti–Galaţi).

Un moment integrator semnificativ, în contextul nunţii din Moldova, îl constituie rostirea *conăcăriei*, atestată şi sub numele de *colăcărie* sau *conocăşie*. Deşi, cel mai adesea, este cunoscut dinainte cel care va rosti solemna oraţie, cu caracter iniţiatic şi de glorificare, se înscenează o competiţie între vornicei: „Călăreţii fugeau înainti, lasau nunta în urmî. Cari agiungé întăi din ii, aceala spune colăcăria" (Dobîrceni–Botoşani).

De regulă, momentul este pregătit astfel: în curte se află un scaun pe care este aşezat un vas cu apă şi un colac mare „cît roata morii" (Teioasa–Darabani). Un vornicel de-al miresei stă şi păzeşte. Între timp, cel care spune *conăcăria* se învîrte, călare, în jurul scaunului, pentru că, în final, cu o mişcare rapidă, el trebuie să fure colacul şi să verse apa. Colacul este pus apoi pe o nuia lungă (o *lance*), ţinută de capete de către doi călăreţi, şi toată nunta trebuie să treacă pe sub colac. Se formează astfel acel arc sau acea cupolă sui-generis pe sub care erau trecuţi în primul rînd mirii şi apoi întreg alaiul nuntaşilor. Vechimea obiceiului urcă pînă în antichitatea romană, unde se făcea ceremonia căsătoriei sub un văl mare („velatio nuptialis") ţinut deasupra capetelor participanţilor. La nunţile contemporane urbane se obişnuieşte să fie trecuţi mirii pe sub un arc de flori sau, în funcţie de îndeletnicirea grupului social căruia aparţine tînărul care se căsătoreşte, de vîsle, de schiuri, de săbii ş.a. Fireşte, forma arhaică a acestei practici o constituie la noi colacul ţinut pe lance, deasupra porţii de către vornicei. Pe sub acest colac trec mai întîi mirii, apoi nunii şi ceilalţi nuntaşi, de trei ori. Virtuţile magice ale arcului astfel alcătuit erau de a proteja, de a concilia şi de a consfinţi înţelegerea între noile neamuri. Acoladă simbolică deasupra spaţiului ceremonial, arcul are şi virtuţi apotropaice întărite de puterea colacului de grîu curat[31].

Ceremonialul complex al *conăcăriei* îmbină rituri de propiţiere cu magia apotropaică a colacului (cercul magic) şi descîntecul binefăcător al pîinii. Unele variante ale acestei datini pun accentul pe probele la care trebuie supus mirele. Vorniceii înalţă foarte sus colacul, iar mirele, călare pe cal, urmează să se înalţe în şa ca să-l prindă, pentru ca apoi să-l rupă şi să-l împartă nuntaşilor (Bosanci–Suceava). Alteori, între probele la care este supus mirele se numără o *oală cu cenuşă*, agăţată într-un par, pe care acesta trebuie să o spargă dintr-o singură încercare (Grinţieş–Neamţ).

În localităţile în care se mai păstrează obiceiul de a se lega porţile ori de a se bara drumurile spre casa miresei, se simulează o mare încăierare între vorniceii mirelui şi ai miresei. Mimată cel mai adesea, această confruntare poate degenera într-o bătaie în toată regula. Rezolvarea conflictului subconştient, între familiile ce urmează să se înrudească, este mai lesne de efectuat după această rupere de zăgazuri. Ospăţul nupţial este calea cea mai potrivită pentru concilierea actanţilor principali şi pentru atragerea bunăvoinţei comunităţii rurale.

Înainte de *masa de cununie* sau *masa tineretului* are loc „îndulcirea mirilor". Primirea miresei de către soacra cea mare este o secvenţă integratoare, care combină numeroase gesturi rituale. Soacra aşterne un covor, din prag şi pînă în „capul casei", şi o aduce pe noră pînă la masă jucînd (Conceşti–Botoşani) sau, după ce aruncă grîu şi agheasmă în calea însurăţeilor, îi prinde pe amîndoi cu un ştergar şi aşa îi introduce în „casa cea mare" (Ibăneşti–Botoşani). Apoi mirii trebuie să guste dintr-un ou şi din acelaşi pahar cu vin îndulcit (Pojorîta–Suceava).

În alte sate, li se pune mirilor în faţă o tavă cu o farfurie cu dulceaţă, două pahare cu rachiu şi două linguriţe cu sare (Costeşti–Botoşani) sau sînt serviţi cu două pahare cu lapte dulce, pe care trebuie „sî li beie fărî sî li rupî di la gurî, ca sî trăiascî bini" (Tătăruşi–Iaşi).

Acte ritual-ceremoniale asemănătoare au loc şi în satele basarabene. Aici, practicile de genul celor descrise mai sus

se înfăptuiesc a doua zi după *masa mare*, înainte de deshobotatul miresei. Nuna le oferă mirilor o bucăţică de pîine cu miere din care trebuie să guste amîndoi[32]. Şi mai semnificativ, în alte sate din stînga Prutului (Ialoveni, Nimoreni), nuna îi unge pe miri cu miere pe mîini[33].

Gestul ritual îmbină valoarea de alianţă, pe care o presupune consumarea aceluiaşi aliment, ba mai mult, a aceleiaşi bucăţi dintr-un întreg, cu valoarea în sine a *colacului, oului* etc. Să nu uităm, de asemenea, că mierea şi laptele, de exemplu, au fost încă din vechime simboluri ale purificării, ale intimităţii erotice[34], ale unei vieţi fericite. Esenţa mesajului este de a îndulci traiul, de a crea înţelegere între oameni.

Prima masă a nunţii - masa de cununie - este de fapt momentul cînd mirii mai petrec o dată cu cei de vîrsta lor. La această petrecere, în afara tinerilor, dirijaţi de druşte şi de vornicei, participă uneori şi gospodarii de curînd căsătoriţi[35].

Aproape de miezul nopţii, se aşază *masa cea mare*, în fapt adevăratul prînz ceremonial. Vornicul de masă, cel ce dirijează toate treburile la nuntă, deschide ospăţul şi binecuvîntează bucatele: „Căci gospodarul de casă / Mi-a dat în seamă această masă / Şi eu, ca trimis împărătesc, / În numele gospodarului vă poftesc / Să şedeţi la masă / Şi să mîncaţi ca acasă / Din pîine şi sare, / Din bunurile domniei sale" (Frătăuţii Noi–Suceava). În capul mesei se află mirii, naşii, socrii şi vornicul.

Cînd petrecerea este în toi, se aduce *găina* (numită pe alocuri şi *cloşcă*), împodobită cu flori şi funde roşii. Este jucată de o bucătăreasă ori de o vorniceasă, mai iscusită la glume şi la strigături. Uneori, înainte de a fi adusă adevărata găină, se aduce o vrabie sau o cioară, care-şi iau zborul pe sub nasul naşului, în hazul celor de faţă.

Găina este „tîrguită" de naşi sau chiar de mire. Vorniceasa (bucătăreasa) nu pleacă pînă nu primeşte bani şi un prosop (Poiana Mărului–Iaşi). Mirele trebuie să rupă găina cu un singur gest şi s-o împartă nuntaşilor. Deşi învăluit în plasa glumelor şi aluziilor licenţioase,

momentul are semnificaţia consumării, pe plan simbolic, a căsătoriei. Mai rar, în partea de sud a Moldovei, nunul este cel care săvîrşeşte acest ritual. Trebuie să observăm că în Vrancea, Galaţi şi în unele ţinuturi băcăuane sau vasluiene, substituirea mirelui cu nunul se face în mod constant şi în timpul altor secvenţe nupţiale, indicînd prezenţa unor elemente arhaice, similare celor ce se regăsesc în balada *Letinului*[36].

Vornicul de masă închină *paharele dulci* – „Cu vin împlute, / Cu miere zăhăruite" (Borca–Neamţ) – începînd cu naşii şi mirii, încercînd să împlinească astfel legea bunei înţelegeri: „Cuvinti buni şî paharî plini" (Tîrpeşti–Neamţ).

Frecvent, *închinarea darurilor* se face înainte de adusul găinii. Alteori însă acest moment are loc după deshobotatul miresei. Sînt şi zone în care se fac, pe rînd, mai multe închinări şi plocoane: la *hora cea mare* sau la *hora miresei* se dau cadouri naşilor (Bolovăniş–Bacău); alteori, darurile pentru nunii cei mari şi socri se închină a doua zi (Dolheştii Mari–Suceava), *dolia* pentru lăutari se închină spre sfîrşitul nunţii (Caşin–Bacău), tot atunci se dau şi „ştergarele de staroste" (Şipoteni–Botoşani) etc.

Uneori, odată cu plocoanele naşii primesc şi colacii (*corabia*). Cel mai adesea însă, dusul colacilor la nuni se face într-o zi anumită, la şase luni şi chiar la un an după nuntă, momentul respectiv transformîndu-se într-o mică petrecere, numită *colăcime* (nord-estul Moldovei). Bucătăresele, dar şi celelalte femei care au contribuit la pregătirea bucatelor pentru ospăţ, primesc, pe lîngă bani şi prosoape, o pîine anumită, care seamănă foarte mult cu *pupăza* de la cumetrie. Prin părţile Vasluiului, această împletitură din aluat se numeşte *mîţă* (Cânţălăreşti, Vultureşti, Bîrzeşti).

Un episod important, nu lipsit de o anume încărcătură dramatică, este momentul „legatului" miresei, cunoscut şi sub numele de „deshobotat" sau „desîmbălţat". Atunci, prin scoaterea voalului şi a podoabelor de mireasă, prin schimbarea pieptănăturii şi chiar a hainelor, tînăra trece

efectiv din rîndul fetelor în cel al nevestelor. Apropierea acestui moment este marcată prin înscenarea răpirii miresei şi substituirea ei printr-o bătrînă travestită, numită frecvent „mireasa urîtă" sau „momîia".

Obiceiul este foarte răspîndit, ceea ce întăreşte ideea că nu ne aflăm în faţa unui element spectacular minor, ci a unei motivaţii psihologice mai profunde. Regretul de a decădea dintr-o situaţie favorizată, – aceea de prinţesă absolută a nunţii – în cea de nevastă anonimă, se atenuează prin această diversiune. Cînd nuna cea mare face *cîrpa* miresei, lăutarii sau vornicesele interpretează cîntece „pentru deshobotat", dar şi alte piese din lirica înstrăinării, îndeosebi dintre acelea ce au ca motiv principal *fata rău măritată*.

O pereche de nuntaşi[37] joacă voalul pe două beţe de stuf, în timp ce muzica intonează melodia de joc *Hostropăţul* (Bivolari–Iaşi), *Hobotul* (mai multe localităţi din Bucovina) sau *Muşamaua* (Moldova nord-estică). După datină, mireasa trebuie să plîngă, „ca sî creascî grîul" (Uda, Tătăruşi–Iaşi), dar dacă este pătrunsă de solemnitatea momentului, plînge cu adevărat. La ridicarea hobotului, rudele apropiate „giuruiesc" miresei diferite daruri: oi, purcei, miei, găini etc. (Rînghileşti–Botoşani).

Nunta se încheie într-o atmosferă de voie bună. În unele localităţi din Moldova, socrii erau legaţi cu funii de paie şi puşi să joace (Preuteşti–Suceava). La Oţeleni–Iaşi, spre sfîrşitul nunţii, rînd pe rînd, socrul mare, soacra mare, socrii mici, nunul, nuna şi chiar vornicul erau aşezaţi într-o roabă sau pe o scară şi purtaţi pe drum. Departe de a se simţi ofensaţi, ei considerau că gestul îi onorează şi ca urmare îi cinsteau pe cei prezenţi[38].

Luni după nuntă, spre seară, se făcea *uncropul* sau *pocînzia*[39], obiceiul numindu-se în unele părţi *nuntişoara* (Fărcăşeni–Iaşi). Altădată, această petrecere avea loc numai dacă mireasa era cinstită. În zona Romanului se juca o horă a rachiului roşu. Naşa venea cu o farfurie cu spirt aprins şi i-o da soacrei celei mari, iar aceasta i-o da mamei miresei.

În mai multe părţi din Moldova exista şi un postludiu al petrecerilor circumscrise nunţii. La Caşin–Bacău, marţi după nuntă se sărbătorea *seara plăcintelor*, datină atestată şi la Costuleni–Iaşi, numai că aici poartă denumirea de *scuturatul cenuşii*.

Integrarea în firescul vieţii de toate zilele şi în noul statut social se face prin cele două ceremonialuri postnupţiale: *calea primară* şi *îmbisericirea însurăţeilor*. După nuntă, timp de o săptămînă, mireasa nu are voie să-şi vadă părinţii. Interdicţia încetează abia după ce se duce, împreună cu soţul şi cu naşii, la ospăţul de *cale primară* (cele mai multe zone), *calea mînzului* (Galaţi) sau *pe urmă* (Sîrbi–Bacău).

La două săptămîni după nuntă, într-o duminică sau într-o zi de sărbătoare cuprinsă în acest interval de timp, mirii se duc cu lumînări şi cu colivă la biserică, unde îi aşteaptă naşii. După ce li se citeşte „dezlegarea" în pridvor, tinerii lasă lumînările de cununie la icoane, apoi aleg hramul familiei nou întemeiate, de obicei după numele de botez al mirelui.

Deosebit de interesant este obiceiul potrivit căruia tinerii însurăţei nu pot merge la biserică, „la închinăciuni", decît după *40 de zile* de la căsătorie (Pupezeni–Galaţi). Se respectă astfel durata optimă pentru regăsirea echilibrului psihic după schimbarea importantă care a avut loc.

Înfăptuit după toate rînduielile îndătinate, complexul ritual marital favorizează schimbările de comportament, netezind drumul tinerilor căsătoriţi spre grupul persoanelor mature, gata să-şi înceapă noua existenţă. Şi chiar dacă astăzi acest scenariu riguros nu mai are conotaţiile de altădată, multe din componentele sale fiind vizibil estompate de impactul cu civilizaţia modernă, el continuă să fie resimţit ca necesar. Cei care, dintr-un motiv sau altul, s-au căsătorit fără să mai facă nuntă, regretă toată viaţa, iar neîmplinirile sau necazurile din căsnicie sînt puse pe seama acestei abateri de la datină. Se verifică şi în acest caz spusele lui A. Lang, care observa că „ritualul este păstrat, pentru că el asigură succesul"[40].

Depozitînd o existenţă de veacuri, obiceiurile nupţiale s-au adaptat cerinţelor prezentului. Satul românesc contemporan îmbină formele vechi şi nevoile actuale într-un tot organic, armonios.

2. ***Raptul miresei***

În decursul istoriei, relaţiile matrimoniale s-au pornit adesea prin acte violente, condiţionate de anumite conflicte ireconciliabile între comunităţile cărora aparţineau viitorii soţi. Divergenţele religioase, politice sau sociale, între familiile tinerilor care voiau să se căsătorească, impuneau adesea fuga acestora „în lume".

Nu ne referim aici la acea categorie a riturilor nupţiale, numite „furtul" sau „răpirea" miresei, care se înscriu în secvenţa actelor de separaţie – cînd rezistenţa opusă de mediile afectate şi în special de familia miresei se atenuează prin înscenarea, în timpul nunţii, a dispariţiei tinerei fete şi substituirea ei vremelnică printr-o bătrînă zdrenţăroasă. Vom prezenta cazurile de răpire care se află în rîndul actelor legate de jurisprudenţa maritală, iar nu de ritualizările propriu-zise.

Într-o clasificare a cazurilor de răpire cu scop matrimonial, germanul Post, în lucrarea sa *Afrikanische Jurisprudenz*[41], publicată la sfîrşitul secolului trecut, înscrie acest tip de rapt la categoria B – furt care se rezolvă după înţelegerea între părţile interesate: fie prin stipularea faptului că va urma căsătoria, fie prin înţelegerea celor două familii.

Istoria civilizaţiei omeneşti prezintă numeroase situaţii în care răpirea fecioarelor pentru căsătorie era acceptată ca legală de unele sisteme juridice. Astfel, se pare că legile lui Licurg, din Sparta antichităţii greceşti, prevedeau ca bărbaţii să ia cu de-a sila pe viitoarele soţii. Legislaţia lui Manu includea furatul mireselor în rîndul celor opt forme de căsătorie consimţită, cunoscută sub numele de *rakşasa*.

În general, căsătoria prin rapt era considerată în Roma imperială a fi de modă grecească. Chiar celebra răpire a Sabinelor, care a inspirat atîtea opere din literatura şi arta universală, era atribuită influenţelor elene. Desigur este vorba de o exagerare, pentru că şi în primitivul Latium pare să fi avut loc numeroase căsătorii bazate pe luarea cu forţa a tinerelor fete. Un ecou al acestor practici era obiceiul, de la nunţile latine, ca mirele să însceneze o răpire: „Fata nu intra după voia ei în noua locuinţă. Trebuia ca soţul să scoată cîteva strigăte şi femeile care o însoţeau să lase impresia că o apără”[42].

Mitologia greacă evocă numeroasele răpiri de fecioare, dintre care amintim atragerea Proserpinei de către zeul întunericului şi morţilor Hades, luarea nimfelor Thalia, Egina, Ganimeda şi Asteria de vulturi divini, adormirea Europei de către Zeus etc.

În basmele noastre, răpitorul clasic de fete frumoase rămîne zmeul. Astfel, într-o naraţiune publicată de Petre Ispirescu (*Poveste ţărănească*) se spune: „Cînd fură aproape de biserică, zmeul scăpat împietri căruţele şi răpi mireasa”[43].

Analizînd realitatea etnologică românească, vom constata două trăsături distincte ale obiceiului de a se fura fete cu scopuri matrimoniale. În primul rînd, nu este vorba despre o generalizare a acestei practici. Nici măcar în satele în care au fost semnalate mai multe rapturi de fecioare, – cum ar fi Pufeşti, Movileni şi Ciorani, din fostul judeţ Putna, – de unde, în secolul trecut, Elena Sevastos culegea de la un interlocutor următoarea mărturie: „dacă aşa-i adetul (datina) tata a furat pe mama, bunicul pe bunica şi tot aşa au apucat şi ei de la străbunii lor”[44]. Deci nici într-o astfel de situaţie, fenomenul nu constituie baza majorităţii nunţilor. În al doilea rînd, în mai mult de 90% din situaţii, răpirile se fac cu asentimentul fetelor, iar în peste 50% din cazuri este de acord, în taină, măcar unul dintre viitorii socri.

Procentajul infim în care este vorba de un rapt autentic a făcut obiectul sancţiunilor impuse de comunitatea sătească

şi chiar de unele legi oficiale. De obicei se dădea o despăgubire în bani sau în bunuri familiei ofensate.

Dimitrie Cantemir aminteşte de amenda pentru încălcarea moralei, numită în Moldova *duşegubină* sau *şugubină*. Bărbaţii dovediţi că au sedus o fecioară plăteau, la 1700, cîte 12 galbeni marelui vornic plus aşa-zisa plată a *ciubotelor*, datorată încasatorilor. Familia fetei primea şi ea o sumă de bani din care nu trebuia să dea stăpînirii decît o mică parte[45]. Legislaţia bizantină obliga răpitorul să ia fata compromisă de soţie.

Întorcîndu-ne acum la cel mai răspîndit tip de rapt, căruia i se potriveşte mai bine termenul de *fugă*, pe care îl preferă de altfel comunitatea folclorică, vom observa că acesta are loc din cauza opoziţiei părinţilor fetei, pentru a nu cheltui cu nunta sau din alte raţiuni economice. Astfel, în lucrarea *Cercetarea monografică a familiei*[46], Xenia Costa-Foru descrie cazul unei fete orfane din Runcul Gorjului, silită să recurgă la acest gen de fugă „în lume” la 15 ani, pentru că mama sa, recăsătorită, îi uzurpase dreptul de moştenire.

Desigur, nu trebuie ignorat aspectul sentimental, dragostea care determină tînărul cuplu să încalce principiile de conduită ale satului. Aşa cum se confesează, într-o doină din colecţia Jarnik-Bîrseanu, tînăra fată este hotărîtă să plece în lume cu cel îndrăgit: „De m-or da, de nu m-or da, / M-a da frunza şi iarba / Ş-oi fugi cu dumneata !”[47]

Calea aleasă este determinată de încercarea părinţilor fetei de a o căsători cu altcineva. Atunci cel preferat de tînără se înţelegea cu aceasta să o aştepte seara într-un anumit loc. „Nirele sî vorbé cu nireasa: -Stăi la crucili drmului ! Şî o lua în căruţî. Flăcăii o duceau ori în Brehuieşti, ori la un neam de-a nirelui din sat”[48]. Altă dată, dacă au posibilităţi băneşti, tinerii fug într-un sat sau într-un oraş mai îndepărtat. După o săptămînă-două, „flăcăul merge însoţit de doi gospodari de cinste din sat sau chiar cu preotul şi-şi cere iertare”[49]. Apoi rudele celor implicaţi în acest act marital pregăteau în cea mai mare grabă nunta, pentru a potoli gura lumii. La fel se petreceau

lucrurile şi în secolul al XVI-lea, cînd Anton Verancsics, un călător străin prin Ţara Moldovei, după ce constata indignat prezenţa obiceiului răpirii viitoarei mirese, trebuia să admită că totul se termina cu bine: „Iar după ce lucrul s-a desăvîrşit, ei se prefac că le pare rău şi se împacă, fără greutate, prin mijlocirea prietenilor şi rudelor celor două părţi"[50].

Nu trebuie să ne înşele aparenţele şi să credem că înţelegerea la care se ajungea, de cele mai multe ori, se datora numai bunăvoinţei şi că cei ultragiaţi în acest fel nu mai puteau alege şi altă cale. Fuga miresei cu alesul său o punea într-o postură plină de riscuri. Renunţînd la ocrotirea pe care i-o asigura familia pentru un viitor incert, ea se expunea oprobriului public. Condiţionarea reciprocă dintre individ şi grup, specifică fenomenului convieţuirii oamenilor în sînul aceloraşi forme sociale, era fisurată.

În cazul în care conflictul creat prin „răpirea" fetei nu se rezolva, linia destinului ei se modifica în sens negativ. Astfel, o tînără din ţinutul Gorjului, despre care Xenia Costa-Foru ne relatează că a fost furată de un flăcău sărac, pe cînd se întorcea de la hramul unui sat vecin, a fost readusă acasă de tatăl ei cu jandarmii. Părinţii opunîndu-se catagoric opţiunii ei, fata a rămas nemăritată: „Cine s-o mai ia ? Este ea fată bună, dar cine s-o creadă ? Se duse despre ea vorba în sat. Rea e gura lumii"[51].

După numeroase schimbări sociale, politice, economice şi, nu în ultimul rînd, culturale, mentalităţile rurale dovedesc a fi păstrat această atitudine ostilă faţă de încălcarea ritualului marital. Aşa, de exemplu, în sudul Moldovei consecinţele unei tentative de rapt sînt foarte greu de remediat pentru tînăra implicată, mai ales în comunitatea unde au avut loc faptele: „O fată, dacă a fost luată *cu fuga* (fără voia părinţilor) în căsătorie şi tot în acea seară a fost adusă de părinţi, nu se mai poate mărita după un flăcău decît foarte greu. Se zice că a fost *chiuită*, adică în momentul cînd a fost dusă cu alai la casa mirelui s-a chiuit"[52].

Părinţii fetei uită cu greu ofensa abătută asupra familiei şi atitudinea lor va afecta grav relaţiile cu noua structură socială închegată. Mama unei alte tinere, din aceeaşi localitate gorjeană cercetată de Xenia Costa-Foru, nu şi-a reluat legăturile cu propria fiică decît după un an de zile, fiind convinsă că ginerele a obţinut afecţiunea tinerei prin apelarea la acte magice: „Cînd văzui că nu e lîngă mine fata, începui să plîng şi să mă vaiet şi rămăsei bolnavă trei luni de zile, dar nici acum nu-s bine; mă uscai de atunci. Iară dînsa, neruşinata, deşi o durea inima, vineri a plecat de acasă, iar duminică a venit în sat la horă şi-mi spuneau femeile că amîndoi jucau şi chiuiau mai mult ca toţi. Trei săptămîni pe urmă a venit flăcăul să-mi ceară iertare, dar n-am putut să-l văd, parcă mi se întunecase mintea, de era să dau cu orice în el... Aşa zic eu, că soacra fetei mele fu o mare răutate, că vrăjí pentru dragoste, ca să moară fetele după fiu-său"[53].

Frămîntările sufleteşti, cauzate de ruperea bruscă a unor puternice legături afective, pentru înfiriparea altora noi, traumatizează adînc, pe plan psihic, protagoniştii dramei. Fuga în lume, cu ecou romantic în lirica populară, unde întîlnim frecvent motivul „cununării" libere, sub oblăduirea codrului, sau în alte ţinuturi decît cele natale, de către un preot care nu-i cunoaşte pe miri, devine patetică sub ameninţarea blestemului părintesc. Cuplul format în astfel de condiţii – „Că-i un popă printre brazi / Şi cunună ne-ntrebaţi" sau „Că Banatu-i ţară bună, / Aflăm popi de ne cunună, / Pentru o litră de vin, / Cunună orice străin"[54] – are puţine şanse de reuşită. Rare sînt şi cazurile în care, potrivit mărturiei consătenilor, aceste familii devin prospere şi fericite cu adevărat. Familia patriarhală se sprijină pe între-ajutorarea şi buna înţelegere cu neamurile directe pe linie ascendentă. Persoane, patrimoniu, nume, domiciliu, sistem de rudenie, puteri părinteşti, înzestrare, succesiune, toate problemele care ţin de organizarea juridică a familiei sînt destabilizate prin apariţia acestui tip de căsătorie care, dincolo de toate circumstanţele, continuă să fie privită măcar în parte ca fiind ilegală. În spiţele de

neam, căsătoriile nepotrivite afectează mai puţin pentru că în general ele ţin seama numai de descendenţa pe linie bărbătească, deoarece organizarea familială tradiţională consideră că fetele măritate sînt „ieşite din neam".

Familia acţionează cel mai adesea cu scopul de a restabili echilibrul intern afectat de raptul fetelor, pentru a păstra, acolo unde este cazul, administrarea şi apărarea în comun a averii şi mai ales pentru a participa împreună la sărbători, la parastase şi pomeniri, la hramuri sau la întreţinerea unui aşezămînt de binefacere: o fîntînă la răscrucile drumurilor din sat ori din cîmp, o troiţă, un podeţ sau chiar o biserică. Altădată, zidul care înconjura biserica era ridicat de grupuri familiale din aceleaşi neamuri. Înainte de al doilea război mondial, în zona Gorjului de exemplu, cu prilejul Nedeilor ce se ţineau în preajma lăcaşului de cult, „toate familiile obişnuiau să vie să ia masa şi să petreacă împreună în curtea bisericii, în dreptul părţii de zid care apaţinea neamului lor"[55].

În Ţara Oltului, pentru a îndrepta consecinţele fie ale unui rapt real, fie ale unuia simulat (impus de împotrivirea părinţilor băiatului sau ai fetei), se făcea aşa-zisa „nuntă de noapte"[56], o ceremonie ce avea loc la numai cîteva ore după săvîrşirea raptului, cu o participare restrînsă şi care nu păstra din ritualul nupţial îndătinat decît momentul „îmbrobodirii" miresei ca nevastă. Căsătoriile „de noapte" nu mulţumeau decît în foarte mică măsură comunitatea rurală, care le privea tot ca pe nişte uniri ilegale.

Raptul prezintă o importanţă deosebită pentru viitorul relaţiilor ce se vor crea în căsătorie, atît între tineri, cît şi între aceştia şi părinţi. De aceea, singura „împăcăciune" considerată viabilă rămîne aceea însoţită de gesturi festive, puternic ritualizate. Astfel, în satul Fundu Moldovei, din zona Cîmpulungului Moldovenesc, în deceniile de la începutul secolului, după trei zile de la fugă, neamurile mirelui începeau, cu modificarea cîtorva detalii, ceremonialul amplu al nunţii folclorice, rit de trecere menit să mascheze divergenţele sub o alianţă fastuoasă. Remarcabilă în acest spectacol rămîne capacitatea de a

transpune pe plan artistic noua realitate: rudele mirelui pornesc pe drum către tatăl fetei, să-i ceară iertare pentru fuga tinerilor şi binecuvîntare pentru familia astfel întemeiată. Fiind întrebate unde se duc, ele răspund: „Am luat un vlăstar dintr-o grădină şi nu-i prieşte la noi. Mergem să luăm pămînt şi apă de unde a crescut el, ca să prindă rădăcină"[57].

Pentru a primi deplina integrare în mediul familial, fata fugită trebuie să participe la întregul scenariu. Cînd părinţii o întreabă, conform ceremonialului: „-De ce ai plecat, dragul nostru, de la noi ? Ce n-ai avut ?", ea răspunde: „-Am avut tot ce-mi trebuie însă dacă am văzut că nu mă daţi după băiatul ăsta, am fugit cu el. Oi hi brodit-o, oi hi greşit-o, sînt îndatorată să-mi cer iertare"[58]. Odată cu binecuvîntarea părintească se realizează unitatea socială a familiei, bazată pe resorturile cele mai intime ale vieţii particulare. Cum familia are şi misiunea de mijlocitoare între individ şi societate, noul cuplu este acceptat de comunitatea rurală. Rezolvarea crizei din sînul familiei duce la integrarea autentică în viaţa economică, morală şi juridică a societăţii.

NOTE

1. Este o lege a tuturor comunităţilor umane: „le garçon aussi bien que la fille, se developpe et mûrit selon des lois spécifiques et locales". Vezi Margaret Mead, *Moeurs et sexualité en Océanie*, trad. de l'americain par Georges Chévassus, Paris, Libr. Plon, 1963, p. 16.

2. „Dans tous les pays, semble-t-il, les premiers agriculteurs ont admis des liens étroites entre la fécondité humaine et celle des végétaux". Vezi Jaques Millot, *L'Ethnobotanique*, în *Ethnologie générale*, volume publié sous la direction de Jean Poirier, Paris, Gallimard, 1968, p. 1753.

3. AFMB, Mg. 6, II, 32 (Botuş–Suceava).

4. *Ibidem*, Mg. 287, I, 1 (Lungani–Iaşi).

5. Se pun fragmente din unghiile fetei în farfuria cu mîncare sau în paharul flăcăului vizat, rostindu-se cuvintele: „Cum nu pot deştili fărî unghii, aşa sî nu poatî el fărî mini" (Fundu Moldovei –Suceava).

6. „În obiceiurile premaritale şi contextele care le cuprind, mărul este un mijlocitor care asigură rezolvarea şi implicit continuitatea existenţială". Vezi Stanca Ciobanu, *Mărul şi creanga de aur - prezenţe semnificative în complexe ceremoniale*, în „Revista de Etnografie şi Folclor", 31, 1986, nr. 1, p. 3–11.

7. Grigore G. Tocilescu, Christea N. Ţapu, ***Materialuri** folcloristice*, vol. II. Ediţie critică şi studiu introductiv **de Iordan** Datcu, Bucureşti, Editura Minerva, 1981, p. 332.

8. Lazăr Şăineanu, *Basmele române*. Ediţie îngrijită de Ruxandra Niculescu, prefaţă de Ovidiu Bîrlea, Bucureşti, Editura Minerva, 1978, p. 176, 178–179, 180, 252, 273, 276, 279.

9. I. G. Sbiera, *Petrea Făt-Frumos şi zînele*, în vol. *Poveşti şi poezii populare româneşti*, Bucureşti, Editura Minerva, 1971, p. 60.

10. Gilbert Durand, *Structurile antropologice ale imaginarului*. Traducere de Marcel Aderca, prefaţă de Radu Toma, Bucureşti, Editura Univers, 1977, p. 400–401. Vezi şi Mircea Eliade, *Traité d'Histoire des réligions*, Paris, Payot, 1949, p. 163.

11. Gilbert Durand, *op. cit.*, p. 401.

12. Bîrneţul sau brîul se metamorfozează într-un balaur: „Brîu de nouă coturi / Fă-te şarpe cu nouă colţuri, / Cu nouă aripi zburătoare" (Frasin–Suceava).

13. Gaston Bachelard, *La psychanalyse du feu*, Paris, Gallimard, 1938, p. 54.

14. Apud Gilbert Durand, *op. cit.*, p. 415.

15. „Zîceu oaminii cî de-acu sî mărití, nu mai şădi la mă-sa acasî" (Conceşti–Botoşani).

16. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dictionnaire des symboles*, vol. II, Paris, Seghers, 1973, p. 358.

17. Carl Gustav Jung, *Despre natura viselor*, în vol. *Puterea sufletului*. Antologie, texte alese şi traduse din limba germană de dr. Suzana Holan, Bucureşti, Editura Anima, 1994, p. 119. (Cum nu dispunem încă de o lucrare dedicată în mod special simbolismului oniric românesc, rămînem la nivelul ipotezei).

18. În realitate, denumirea indică o persoană în vîrstă (sl. *starîi=bătrîn*).

19. Pentru fiecare denumire ne-am limitat să indicăm un singur sat, deşi atestările sînt cu mult mai numeroase.

20. După înscenarea neguţării unei clăi de fîn, se trece la discutarea zestrei. Socrii mari promiteau că-i vor da feciorului atîta pămînt, casă, car cu boi etc. Socrul cu fata prezenta şi el *foaia de zestre*. În zona Cîmpulungului Moldovenesc era obiceiul să se depună o cauţiune, o sumă de aproximativ zece-douăzeci de mii de lei (perioada interbelică), care să fie utilizată drept daună pentru ofensă în caz că unul dintre tineri ar fi stricat nunta. Este o practică ce aminteşte *taxa de deşugubină*, pe care erau obligaţi să o plătească cei care compromiteau o tînără fată.

21. Preferinţele diferă în funcţie de vîrstă şi de starea materială. Totuşi, hotărîtoare rămîne tradiţia satului respectiv, mai ales dacă în apropiere sînt lăutari renumiţi sau fanfare apreciate, cum erau – în zona Botoşanilor – fanfara lui Tănase (Suharău), banta de la Balta Arsă (Corni), taraful lui Ţintă (Fundu Herţei), al lui Traian Borcoi (Hlipiceni) etc.

22. De cele mai multe ori se recurge la un text prestabilit, adesea transmis prin tradiţie, pe care chemătorii, într-un cadru ceremonial bine conturat, îl rostesc la fiecare casă: „Din partea socrilor şi a nunilor, precum şi din partea tinerilor, a miresei şi a mirelui, sînteţi poftiţi la nuntă, dacă aveţi plăcere, iar noi ostenitorii încă vă poftim" (Agafton–Botoşani). La această invitaţie gospodarul răspundea: „Vă mulţumim frumos, să fie într-un ceas bun şi cu noroc, iar tinerii să trăiască şi să se învoiască" (Româneşti–Botoşani).

23. Obiceiul este răspîndit în numeroase localităţi din zonele de pe ambele maluri ale Prutului, frecvenţa descrescînd din nord spre sud. (Vezi capitolul *Arhaicitatea unor personaje*).

24. În mai multe aşezări din spaţiul basarabean se foloseşte şi denumirea de *prapori*. Cînd mirele nu voia să dea *prapori*, trebuia să iasă la marginea satului şi se organiza o întrecere. Vorniceii lui şi flăcăii din satul miresei veneau călări şi, dintr-un loc stabilit, porneau în galop, să vadă cine este mai bun (Zbieroaia–Nisporeni). Relaţia cu străvechiul obicei al *încurării* cailor este evidentă.

25. „Dacî vadra era scumpî, zîceu oaminii: asta fatî o fost pitrecutî, o fost căutatî" (Rediu–Botoşani).

26. Este o lege a locului, pe care au respectat-o întotdeauna chiar şi autorităţile judecătoreşti: „S-o giudicat la tribunal, la Botoşani, pintru asta ş-o cîştigat flăcăii din satu miresei" (Corni–Botoşani).

27. Rolul important al *vorniceselor*, ca diriguitoare ale rînduielilor nunţii, poate fi urmărit în aproape întreg spaţiul bucovinean, precum şi în mai multe zone din Iaşi, Neamţ şi Bacău.

28. Aceste „hopăitoare", întîlnite în mai multe localităţi din judeţul Iaşi, sînt femeile ce joacă zestrea, în timp ce muzica interpretează o melodie specifică împrejurării respective, numită *Hopaleţul*.

29. Obiceiul, ca şi melodia de joc menţionată apar şi în unele zone din Buzău şi Argeş.

30. Denumirea este justificată atît de linia melodică a cîntecului, cît şi de textul poetic: „Nimi-n lumi nu sî-nşalî, / Ca flăcău' cîn sî-nsoarî, / Puni patru boi la car / Şî pleacî dupa amar" (Sadova–Suceava).

31. Roger Lecotté, *Un rite de passage rénové et popularisé: La voûte*. „Arts et traditions populaires", année V, No. 2–4, avril–décembre 1957, p. 261–281.

32. Alexei Mateevici, *op. cit.*, p. 297–298.

33. Petre V. Ştefănucă, *op. cit.*, p. 74.

34. „Le miel en viendra aussi à désigner la béatitude suprême de l'esprit et l'état de nirvâna: symbole de toutes les douceurs, il réalise l'abolition de la douleur". Vezi, Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, vol. III, p. 216.

35. Înainte vreme, *masa de cununie* se aşeza la casa miresei (aproape toată zona Botoşanilor).

36. Printr-o coincidenţă, deloc întîmplătoare, în această parte a Moldovei a existat obiceiul de a se cînta la masa mare un cîntec al *nunului*, care este tocmai această baladă.

37. Datorită implicării lor într-un moment central al ceremonialului de nuntă, aceştia sînt socotiţi „naşii de-al doilea" (Icuşeşti–Neamţ).

38. AFMB, Mg. 443, I, 44 (Oţeleni–Iaşi).

39. Termenul este foarte răspîndit în Podişul Central Moldovenesc. Petrecerea are loc în acelaşi cadru restrîns ca şi *uncropul* bucovinean. În zona Cîmpulungului Moldovenesc, obiceiul se mai numeşte şi *vadră*, iar prin sudul Moldovei *la potroace*.

40. Andrew Lang, *Myth, Ritual and Religion*, London, 1887, p. 50.

41. Albert-Hermann Post, *Afrikanische Jurisprudenz*, Oldinburg şi Leipzig, 1887, vol. I, p. 324.

42. Fustel de Coulanges, *Cetatea antică*, studiu asupra cultului, dreptului şi instituţiilor Greciei şi Romei, vol. I. Traducere de Mioara şi Pan Izverna, traducerea notelor de Elena Lazăr, prefaţă de Radu Florescu, Bucureşti, Editura Meridiane, 1984, p. 69.

43. Apud Lazăr Şăineanu, *Basmele române*, p. 227.

44. Elena Sevastos, *Nunta la români*, Bucureşti, Göbl, 1889, p. 27.

45. Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 317.

46. Xenia Costa-Foru, *Cercetarea monografică a familiei*, Bucureşti, Editura Fundaţiei, p. 195.

47. I. U. Jarnik, A. Bîrseanu, *Doine şi strigături din Ardeal*. Ediţie definitivă, Bucureşti, Editura Academiei, 1968, p. 231.

48. AFMB (Vlădeni–Botoşani).

49. Elena Sevastos, *op. cit.*, p. 28.

50. *Călători străini despre ţările române*, I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968, p. 406.

51. Xenia Costa-Foru, *op. cit.*, p. 196.

52. AFMB (Matca–Galaţi).

53. Xenia Costa-Foru, *op. cit.*, p.178.

54. Jarnik-Bîrseanu, *op. cit.*, p. 234 şi 237.

55. Xenia Costa-Foru, *op. cit.*, p.190.

56. Ernest Bernea, *Nunta în Ţara Oltului*, în vol. *Studii de Folclor şi Literatură*, Bucureşti, Editura Pentru Literatură, 1967, p. 117.

57. Xenia Costa-Foru, *op. cit.*, p.177.

58. *Idem*.

II

MAGIE TEMPORALĂ ŞI SPAŢIALĂ

1. *Timpul fast şi timpul formativ*

Rit de trecere important nu numai în viaţa cuplului respectiv, ci şi în contextul întregii comunităţi săteşti, *nunta* determină o reevaluare specifică a timpului şi spaţiului. Ca durată, cele trei faze – *preliminară, liminară* şi *postliminară* – se înscriu într-un interval de 40 de zile, cifră simbolizînd un ciclu de viaţă „qui doit aboutir, non pas à une simple répétition, mais à un changement radical, un passage à un autre ordre d'action et de vie"[1]. La acestea se adaugă riturile iniţiatice de pregătire pentru viitoarea căsătorie, pornind de la intratul fetelor şi flăcăilor la *horă*, prezenţa lor la şezători, apoi vrăjile de dragoste care se fac, precum şi practicile de desăvîrşire a actului nupţial, ce se prelungesc adesea pînă la naşterea primului copil.

Căsătoria este îndătinată „la momentul sorocit", adică atunci „cînd vine ursitul sau ursita" (Bijghir–Bacău), cînd e omul „în floarea vieţii şi-i timpul cel mai potrivit" (Agăş –Bacău) sau pur şi simplu „cum li vini ceasu" (Dolheştii Mari–Suceava). Tinerii trebuie să aibă grijă „sî intri-n rînd cu lumea" (Pădureni–Vaslui), „sî nu li treacî timpu" (Vrînceni–Bacău), căci, aşa cum susţin cei mai mulţi, mai tîrziu „sî treci iarba di coasî şi mîndruţa di frumoasî" (Bîdiliţa–Iaşi).

Credinţa în *ursită* este încă foarte puternică în mediul rural moldovenesc. Fiecare individ are un veleat al său în care se află soroace menite, scrise anume în cartea destinului. Vremea care trece necontenit se împlineşte pentru om odată cu căsătoria: „A sosit ceasul să meargă la casa lui !"[2] Pentru fiecare om sînt date *trei ursite* pe care trebuie să le întîlnească la vremea vremii. Într-un cîntec

din colecţia Voevidca, motivul „cărţii ursitelor" se concretizează poetic astfel: „Tare greu că l-am aflat, / În mijlocul codrului, / La curţile dorului, / Undi şăd porţile-nchise, / Mîndrili pi table scrise"[3].

Dacă o fată nu se mai mărită, înseamnă că sînt piedici în calea ursitelor ei, pe care trebuie să le înlăture prin vrăji. De obicei, aceste acte magice sînt repudiate de obştea sătească, fiind considerate deosebit de periculoase, mai ales pentru femeile însărcinate şi pentru lehuze.

Un loc impregnat de valenţe magice este considerat cel din prejma focului casnic: vatra, soba, hornul, plita. Aşa cum arătam mai sus, înainte de culcare unele fete strigau la gura sobei ori la horn, chemîndu-şi „ajutoare" pentru aducerea ursitului. Să mai amintim şi faptul că cele mai multe vrăji de dragoste se fac noaptea, în serile înstelate sau cu lună plină.

Mireasa provoacă, prin contiguitate spaţială, un adevărat focar de contagiune maritală. După ce are loc *deshobotatul*, iar mireasa se ridică în picioare, „o fatî cari-i mai îndrăzneaţî s-aşazî repidi în locu niresî, ca sî sî mărîti digrabî" (Dobîrceni–Botoşani). Hainele miresei sînt şi ele disputate de tinerele dornice de măritiş (Corni–Botoşani). Mai mult, fetele care vor să se căsătorească repede „calcă pe urmele miresei, stau pe lîngă ea, se ating de rochia ei etc" (Bogza–Vrancea). Toate obiectele care au aparţinut miresei sau mirelui în momentul ceremonialului nupţial sînt preţuite în mod deosebit ca fiind impregnate de o anumită sacralitate propice actelor de magie erotică şi în special vrăjilor pe ursită. Firele de beteală, floarea din pieptul mirelui, batista miresei, verighetele, cununele chiar sînt cerute de fetele care vor să se mărite cu ajutorul babelor descîntătoare din sat.

Ceremonialul nupţial – care începe cu *peţitul* şi se încheie cu *îmbisericirea* tinerilor căsătoriţi – descrie, în timp, un şir de cercuri concentrice, avînd în mijloc momentul schimbării semnelor de miri (*cunună, voal, floare* ş.a.) cu cele de gospodari. Timpul circular, măsurat de unităţile astronomice – an, lună, zi –, cît şi de cele

convenţionale stabilite de om, reconciliază timpul liniar care reprezintă „desfăşurarea nesfîrşită a universului"[4]. Cele 40 de zile sînt fragmentate în grupe de cîte trei şi şapte, separînd între ele logodna, nunta, drumul de *cale primară*, colăcimea şi purificarea finală în faţa preotului. Alegerea datei nunţii se face în funcţie de sărbători (se evită posturile), de zile faste şi nefaste (sînt preferate joia şi duminica), de fazele lunii (este preferată luna plină) etc. Se imploră momentul potrivit, ceasul cel bun: „Ceas bun, ceas bun, / Norocită viaţa să fie, / Într-o mie / De ceasuri bune, / Adunare şi împreunare să fie !"[5] Ca şi la numeroase alte etnii în rîndul cărora se înscriu mai cu seamă popoarele romanice, zilele de *marţi* şi de *vineri* sînt considerate la români a fi total neindicate pentru a se întreprinde ceva legat de ceremonialul nupţial.

Aşa după cum s-a constatat, timpul în care se petrec lucruri magice şi religioase este discontinuu, nu este omogen[6]. Dar odată făcut începutul, ceremonialul trebuie îndeplinit pînă la capăt, căci o logodnă ruptă afectează toată viaţa tinerilor respectivi. Se respectă *triada gestuală* în principalele momente ale nunţii. Cele *trei* zile ale nunţii sînt destinate principalilor protagonişti: „sîmbătă e ziua *miresei*, duminică e ziua *mirelui*, luni e ziua *nunului*" (Eşanca–Botoşani). Într-o ipostază arhaică se făcea probabil la modul propriu o împărţire a ceremonialului nupţial în *trei ospeţe*. Şi astăzi încă, în unele sate basarabene, se mai păstrează o datină asemănătoare: „În prima zi, mirele stă în casă şi se uită pe geam cum petrece mireasa. Este *ziua miresei*" (Zbieroaia–Nisporeni).

2. ***Mirii de mai***

O superstiţie general europeană şi care îşi are echivalentul în antichitate se opune celebrării nunţilor în luna mai. În unele zone din Franţa, cum ar fi Haute-Bretagne, se crede că în urma unor căsătorii iniţiate în această

perioadă se vor naşte copii prostănaci şi apatici[7]. Astfel, pentru ţăranii din ţinutul Poitou ca şi pentru cei din sudul Belgiei, tinerele care se mărită în mai vor fi nefericite toată viaţa sau vor muri în curînd. La fel consideră ruralii spanioli şi portughezi. Relevantă în acest sens este şi zicătoarea sicilienilor referitoare la mireasa de mai: „La spusa majulina / Non si godi la curtina"[8].

La dacoromâni şi aromâni credinţa că nunţile din *mai* sînt însoţite de nenorociri (fie că moare soţul sau soţia, fie că se vor despărţi cu resentimente) a pătruns şi în mediile orăşeneşti, fără însă ca vreunul dintre cei care o cultivă să poată oferi o motivaţie rezonabilă a precauţiilor pe care le manifestă.

Poetul Ovidiu aminteşte, în al cincilea capitol din *Fasti*, că luna mai este nefavorabilă căsătoriilor, atît pentru văduve, cît şi pentru fecioare. Oamenii de rînd din Roma antică aveau credinţa că tinerii care încălcau această datină nu trăiau mult („... quae nupsit non diuturna fuit")[9].

La prima vedere, originea latină a acestei credinţe, ce a supravieţuit în toate ţările romanice, pare sigură. Rădăcinile sînt însă cu mult mai complexe, de vreme ce acelaşi eres îl au irlandezii, germanii, grecii, englezii şi chiar evreii.

Întrebarea care se pune în mod firesc este cum de cea mai frumoasă lună a anului a căpătat valoare de rău augur pentru întemeierea unei noi familii. Este adevărat că, datorită unor motivaţii materiale şi sociale, sau unor adaptări la ritmul specific muncilor agricole, toamna şi – la români – mai cu seamă *Cîşlegile* de iarnă sau *Cîrnilegile* sînt intervalele faste pentru ceremoniile nupţiale, dar acest fapt n-ar trebui să excludă zilele lui Florar.

Sursele acestor îngrijorări pe care le provoca în mediul rural arhaic o nuntă în *mai* trebuie căutate în ceremoniile în cinstea încarnărilor hierogamiilor vegetaţionale, odată cu alegerea, în fiecare an, a unui cuplu vremelnic. Regele şi Regina lunii *mai* sau Mirele şi Mireasa de *mai*, însoţiţi de alaiuri ample, aduceau aceleaşi efecte binefăcătoare asupra cerealelor, pomilor, ca şi divinităţile pe care le

reprezentau. Flăcăul şi fata care întrupau spiritele fecundităţii universale printr-o căsătorie sacră se identificau – aşa cum sublinia W. Mannhardt – „cu o personificare a anotimpului în care puterile lor se manifestă în modul cel mai evident"[10].

Dar măştile nu erau purtate decît o zi sau două, evidenţiind faptul că pentru *Queen of May* căsătoria nu dura mai mult decît jocul unui fluture. Efemeritatea acestui cuplu exercită astfel o influenţă negativă asupra ceremoniilor nupţiale autentice. Mai ales dacă avem în vedere că în timpurile străvechi Mirele şi Mireasa de *Mai* erau sacrificaţi.

Cu timpul, credinţa în divinităţile silvane concepute ca reprezentări antropomorfe sau ca fiinţe întrupate în oameni reali s-a atenuat. Semnificaţiile rituale s-au convertit în valori ludice în aşa măsură încît sacrificiul iniţial a devenit subiect de dramă populară. Cît de mult au decăzut falnicii *miri de mai*, se poate deduce şi dintr-o expresie italiană, circumscrisă acestui cadru. Frecvent cel care îşi dă aere de mare nobil fără vreo acoperire adevărată este poreclit *Signor di maggio*, adică „Domn de mai", ceea ce înseamnă rang cu o durată limitată sau chiar inexistent[11].

În contextul celor de mai sus, un pas atît de important pentru destinul individual, cum este căsătoria, nu putea fi făcut fără a se lua în calcul eventualele urmări nedorite. Amestecul bizar de tragic şi ridicol, cu motivaţii concrete în cazul cuplurilor din epocile arhaice, a făcut ca pînă în zilele noastre căsniciile încheiate în luna mai să nu costituie cel mai bun exemplu pentru o alianţă durabilă.

3. *Spaţii sacralizate (vatra, pragul, poarta, fîntîna). Implicaţii ale cercului magic*

Aceeaşi formă circulară o are şi spaţiul sacralizat unde se desfăşoară nunta. Cercul este limita magică, ocrotind şi separînd spaţiul închis, delimitat de mediul obişnuit, care

marchează perimetrul nunţii. Ca şi în cazul jocului, *scena* ceremonialului nupţial se sustrage în parte vieţii obişnuite, pentru că „din punctul de vedere al formei, acţiunea sacră este în orice caz un joc, iar din punctul de vedere al esenţei este joc în măsura în care îi deplasează pe participanţi într-o altă lume decît cea obişnuită"[12]. Dacă pe plan temporal cercul celor *40 de zile* evidenţiază un ciclu formativ, clar conturat, care nu consfinţeşte o simplă repetiţie, ci o schimbare radicală, o trecere la o altă ordine de acţiune şi de viaţă[13], pe plan *spaţial* el are şi o funcţie apotropaică. Acelaşi lucru se poate spune, de exemplu, şi despre cununiile şi inelele mirilor. Pentru un popor sedentar, cu străvechi tradiţii agrare, concepţia circulară asupra universului este cea mai firească. În lucrarea sa, *Three Peoples*, Charles Simonds analizează trei atitudini faţă de pămînt, descriind trei categorii de populaţii: cea a *liniei drepte* (nomazi aflaţi sub semnul drumului perpetuu), cea a *cercului* (stabili, preţuind natura şi istoria, construind în jurul vechilor incinte) şi cea a *spiralei* (ignorînd realităţile naturii şi alergînd după tehnicizare maximă). Este evident că mentalitatea poporului nostru se află sub zodia *cercului*[14].

Centrul cercului topografiei nupţiale îl constituie mai întîi casa miresei, apoi casa mirelui, în jurul cărora gravitează celelalte puncte de interes: casa nunilor şi biserica. De multe ori, punctul central este delimitat de o ipostază a arborelui vieţii: „un brad înalt sau un stîlp", o „ciuhă înaltă ridicată"[15]. Tulpina acestui brad se curăţă de obicei de coajă şi se lustruieşte bine. La capătul de sus se lasă cîteva crengi de care se leagă o batistă cu bani şi busuioc. Mirele trebuie să-şi arate vrednicia urcînd pînă în vîrful bradului. În prezent, de cele mai multe ori, proba iniţiatică este trecută de un vornic din ceata care îl însoţeşte pe mire (Albele–Bacău). Delimitarea centrului consfinţeşte sacralitatea spaţiului, pentru că „prin paradoxul ritului, orice spaţiu consacrat coincide cu *centrul lumii,* tot aşa cum timpul unui ritual oarecare coincide cu timpul mitic al începutului"[16]. Acest substitut

de *axis mundi* constituie şi o linie de demarcaţie a trecerii. Semnificaţia aceasta este întărită şi de prezenţa, în unele cazuri, a unei oale cu cenuşă, pe care *mirele, naşul* sau un *vornic* „trebuie să o împuşte" (Ceahlău–Neamţ). Se ştie că sacralitatea cenuşii este strîns legată de riturile de trecere şi de purificare prin foc[17]. Nu întîmplător, un alt rit de separaţie, *pripoiul* sau *pocînzia* se mai numeşte în unele locuri „la scuturatu cenuşii" (Costuleni–Iaşi). Conştiinţa *centrului* este evidentă şi în cazul „colăcăriilor", unde alaiul se opreşte întotdeauna "la mijloc de cale", pentru că, spun ei, „Urma ni s-a astupat / Şi ni s-au făcut calea cruce / Şi de-aicea nu ne mai putem duce !" (Uda, Tătăruşi–Iaşi). Cînd mireasa este *înhobotată*, dar şi atunci cînd este *îmbrobodită* ca nevastă, scaunul pe care stă este aşezat în mijlocul încăperii. De asemenea, în timpul emoţionantului moment al *iertăciunii*, socrii sînt aşezaţi pe scaune în *mijlocul* casei sau, dacă secvenţa se desfăşoară afară, în *mijlocul* ogrăzii.

Pe lîngă *bradul* central, apar *arborii* ce delimitează casele unde are loc nunta: „se pun brazi întregi, de 20 de metri, la nun, la mire şi la mireasă şi rămîn acolo şase săptămîni" (Oituz–Bacău). La Argel şi la Moldoviţa „sî fac doi pomi la poarţî, acolo undi-i nuntî" (Vama–Suceava). Masa de cununie este şi ea diferenţiată de o masă obişnuită prin prezenţa *pomului* sau a *buhaşului* încărcat cu dulciuri şi împodobit cu lînă colorată. În satele vrîncene, numărul brazilor nupţiali este şi mai mare. Îndeosebi în zonele muntoase „se pun brazi la mire, la poartă şi la casă, brad la mireasă, la nun... Şi băiatul care scoate mireasa are un brad în mînă. Se pune brad şi la tîrnaţ" (Mera–Vrancea).

Prezenţa copacilor întregi, împodobiţi, sau a substitutelor acestora, cum ar fi *toiagul de cununie* sau *toiegele* vornicilor, sugerează şi o dublare a persoanelor umane (fiecare toiag reprezentînd un alter-ego al omului care îl poartă, dar şi o baghetă magică). Metafora omului-floare sau a omului-pom roditor este constant prezentă în oraţiile de nuntă: „Cum, te-ai grăbit cu însuratul, / Ca un

măr dulce cu legatul !" sau „Cum te-ai grăbit cu logoditul, / Ca cireşul cu-nfloritul !" (Frumosu–Suceava).

La încheierea nunţii, *buhaşul mirelui, buhaşul miresei* şi *beţele* purtate de principalii actanţi servesc la împlinirea unor gesturi cu variate semnificaţii. Astfel, *toiagul de cununie* era rupt de mire pe genunchi, după ce intra mireasa în casa lui. „Partea cu flori o păstra, pentru că aceea era norocul casei" (Nisiporeşti–Neamţ), iar cea descoperită o arunca peste acoperiş. Buhaşul de pe masă era pus, după nuntă, într-un pom ori se arunca în podul casei de către un vornicel, „după ce-l învîrtea de trei ori prin curte" (Lupcina–Suceava).

Într-o ipostază arhaică a cultului dendrolatric, destinul noii familii era legat de cel al arborelui plantat în ziua nunţii: „Tinerii sădeau un pom şi-l urmăreau cum creşte, avînd credinţa că aşa va fi şi căsnicia lor" (Bîrleşti–Iaşi). În acest caz, *pomul* nu delimitează numai perimetrul sacralizat al ceremonialului marital, ci şi un ciclu de viaţă – semnificatul *spaţial* primind valenţe *temporale*.

Casa nunţii este împodobită cu flori şi cu ştergare brodate, iar cîteva locuri din preajma şi din interiorul ei (*poarta, fîntîna, pragul, vatra, masa*) dobîndesc atribute speciale în timpul nunţii. Arătam mai sus că nenumărate vrăji de dragoste se fac „în faţa vetrei" sau „la gura sobei", locul preferat al fetelor bătrîne, după cum rezultă şi din numeroasele variante ale cîntecelor pe această temă.

Loc sfînt, unde se cinsteau în antichitatea greco-romană divinităţile domestice şi în special Hestia (Vesta la romani), zeiţă a căminului, *vatra* este sinonimă cu noţiunile de *statornicie* şi *tradiţie*. Mireasa, în momentul intrării în casa soacrei, trebuie să privească spre *vatră* sau spre gura hornului; unele neveste încearcă să o împiedice[18]. Numai uitîndu-se spre vatră sau spre cuptor, tînăra nevastă se poate considera noua stăpînă a casei[19].

Înainte vreme, fata „greşită" se ducea în casa seducătorului ei şi se aşeza pe vatră. Din acel moment, de voie sau de nevoie, părinţii acestuia trebuiau să o considere ca intrată în familie: „S'emparer du four en

s'installant sur lui, signifie prendre possesion de la maison même et du ménage"[20]. Datina este cunoscută şi în Basarabia sub denumirea de *vinitu pi cuptiori*: „fata înşalatî vini cu de-a sîla la părinţî băietului; sî urcî pi vatrî şi rămîni acolo" (Zbieroaia–Nisporeni) pînă cînd aceştia consimt să o accepte ca noră. Vatra costituie, în mentalitatea populară, protectoarea căsătoriei.

În cele mai diferite variante ale folclorului nupţial, vatra este mereu în prim-plan. La „schimburi", vornicul cel mare pomeneşte de vatră, spre a sublinia cît de aprinsă a fost dorinţa miresei şi a mirelui de a se lua: „Şi-ai sărit în picioare pe vatră / Şi-ai zis că nu mai rămîi fată" (Vicovu de Jos–Suceava) sau: „Şi-ai zis că dacă nu te-nsori, / Te sui pe cuptiori şi mori" (Bilca–Suceava). Unele iertăciuni o îndeamnă pe mireasă să-şi ia rămas bun, în primul rînd „De la teciunii din vatră, / De la mamă, de la tată" (Bilca–Suceava).

Masa de nuntă înlesneşte legătura între neamuri, consfinţind prin intermediul ospăţului ceremonial atît *trecerea*[21], cît şi *alianţa*. Din acest punct de vedere, ea este o *punte* esenţială, jalonînd cele mai importante momente ale nunţii. Întîia masă ce se organizează după *vedre* (petrecerile de rămas bun care se fac separat la mire şi la mireasă) este *masa de cununie*, numită şi *masa de întîlnire* (Mîndîc–Basarabia) sau *masa de hobot*, la care participă numai mirii, naşii şi socrii. Ea este urmată de *masa cea mare*, care este de fapt masa centrală a nunţii, şi se încheie cu masa de la *uncrop*. Dar în unele zone, pe parcursul ceremonialului nupţial apar şi alte mese, la fel de importante, cum ar fi *masa darului* (a naşei şi a naşului - Caşin–Bacău), *masa colacilor* (Şindrilari–Vrancea), *masa deshobotatului* (Bogza–Vrancea)[22]. Suprafaţa meselor este purificată de prezenţa sării şi a pîinii. Astfel, la *uncrop* se pun, în cele patru colţuri ale mesei, patru pîini (Pogoneşti–Vaslui). Oraţia de deschidere a ospăţului debutează cu un adevărat poem închinat mesei şi celor din jurul ei: „Masă frumoasă, / Meseni dumneavostră, / Pe lîngă masă tocmiţi, / Ca nişte măslini înfloriţi"[23]. Masa de nuntă aminteşte de

o masă din basme: „Masă frumoasă, / Cu fețe de masă / Și covoare de mătasă; / Cu farfurii zugrăvite, / Cu linguri poleite..." (Vînătorii–Iași).

Poarta și *pragul* fac trecerea între exterior și interior, între spațiul profan și cel consacrat, avînd o semnificație dublă: de separație și de reconciliere. Dacă noul sosit este trecut peste prag și introdus în casă, înseamnă că este adoptat. Dacă rămîne în fața pragului și nimeni nu-l invită, el trebuie să plece: „Se placer sur le seuil, c'est aussi se mettre sous la protection du maître de maison"[24]. Această trecere nu se face oricum. După ce se spune *conăcăria*, mireasa aduce un colac și-l ține împreună cu vornicul deasupra porții, iar nuntașii trec pe sub el (Viișoara–Vrancea). Vornicul închină plocoanele mirelui afară, în *pragul* ușii. Referitor la prag, momentul cel mai important este acela al primirii miresei de către soacra cea mare. În nordul Moldovei este obiceiul ca soacra să o ia în brațe pe noră și s-o treacă în încăpere. În zonele sudice, mirii sînt trași peste prag cu un prosop pe după gît. Darurile care se oferă soacrei mari se dau tot în prag (Nisiporești–Neamț).

Simbol al purității și regenerării, *fîntîna* constituie un loc benefic important pentru gospodărie. Mireasa, însoțită de doi vornicei, scoate apă din fîntînă: „De acasă și pînă la fîntînă fac trei hore în locuri deosebite; ajunși aici, iau apă într-o doniță, în care pun și busuioc, apoi se înapoiază acasă, repetînd iar cele trei jocuri în jurul doniței"[25]. Apa pe care au scos-o din fîntînă trebuie dusă la vatră. Fîntînile întîlnite în cale de alaiul nupțial sînt cinstite cu bani și cu grîu.

Cum fiecare deplasare în spațiu este dorită a fi de bun augur, se urmărește respectarea anumitor datini legate de direcțiile fericite. În momentul *iertăciunii*, tinerii stau cu fața la răsărit și tot astfel sînt așezați atunci cînd este împodobită mireasa. Horele de mînă se învîrt de *trei ori* pe drumul soarelui, de la stînga la dreapta. La deshobotat „sî joacî volu di trei ori" spre dreapta (Nisiporești–Neamț). În partea dreaptă a mesei stau mirele și nunul. Dacă pe plan orizontal mișcarea cea mai potrivită este cea de la stînga la dreapta, pe plan vertical este prețuită mișcarea de jos în sus. Darurile – colacii, sticla cu rachiu, găina și hobotul miresei – se joacă pe sus. Cînd mireasa este cinstită, socrul mic este purtat pe brațe iar stolnicul se suie pe vîrful casei (Șindrilari–Vrancea). Există superstiția că nu-i bine să rămînă locul mirelui și mai ales al miresei gol. Cînd mireasa este „furată", înainte de deshobotat sau imediat după aceea, nuna cea mare se așază cu voalul pe cap în locul ei (Traian–Neamț). Anumite gesturi cotidiene au valoare magică în contextul riturilor de trecere. Astfel, în timpul cît o fată este logodită sau „așezată", nu se toarce în casa aceea, căci „s-ar întoarce înțelegerea și n-ar mai avea loc nunta" (Bosanci–Suceava). La *croială*, în momentul în care se începea cusutul hainelor mirelui, o babă trebuia să stea nemișcată într-un loc pînă se termina lucrul, „ca sî steie mirele acasă" (Rînghilești–Botoșani).

4. *Căzutul pe vatră din perspectiva dreptului cutumiar*

În contextul riturilor de trecere, nunta constituie un capitol supus prefacerilor, mai mult decît, de exemplu, înmormîntarea. Numeroase practici arhaice și-au pierdut înțelesul inițial, s-au metamorfozat în ipostaze pur ludice, s-au emaciat odată cu căderea în desuetudine, în uitare chiar. Cu atît mai mare este meritul celor care încearcă și reușesc să pătrundă dincolo de aparențe și travestiri.

Am amintit în trecere, în capitolul anterior, de datina *căzutului pe vatră* ca de o practică eficientă odinioară în rezolvarea conflictului dintre fata „înșelată" și familia seducătorului ei. Rudimente ale acestei practici se regăsesc și astăzi în Moldova, fără ca ea să mai aibă prestigiul de altădată. Din păcate, s-au păstrat puține atestări în literatura de specialitate și, în general, cei mai mulți folcloriști n-au acordat atenția cuvenită acestui obicei arhaic. Studiul profesorului Petru Caraman, *Une ancienne*

coutume de mariage[26] aduce rezolvarea pe deplin a problemelor legate de originea, semnificaţia şi evoluţia datinii *căzutului pe vatră*.

Se porneşte de la materialul lingvistic actual ca de la cercul cel mai larg al fenomenului prezentat. *A cădea pe cuptor* sau *a aduce pe cineva pe cuptor* (unde cuvîntul *cuptor* înlocuieşte cuvîntul *vatră* în Moldova, Basarabia şi Bucovina, deoarece arhitectonica rurală de aici include cuptorul ca parte integrantă a locuiţei), *a cădea pe vatră*, *a rămîne cu sluta în vatră*, sînt sintagme care circulă mult în vorbirea de toate zilele cu înţelesul de „a cădea pe capul cuiva" sau de „a avea oaspeţi nedoriţi". Desigur, prea puţini dintre vorbitori cunosc sorgintea acestor expresii.

Al doilea cerc concentric al lucrării profesorului ieşean se deschide asupra dovezilor etnografice. Scriitorul ucrainean Mihail Kociubinski surprinde în povestirea sa *Pe coptior* o datină basarabeană de pe la 1896. Gaşiţa, fata Prohirei, a fost sedusă de Ion şi apoi părăsită. Situaţia ei era disperată, pentru că aştepta un copil şi pentru că părinţii flăcăului se aflau în relaţii proaste cu părinţii fetei. Îndemnată insistent de mama sa, Gaşiţa se decide să urmeze calea cutumiară străveche. Se duce în casa lui Ion şi pînă cînd să se dumirească gospodarii despre ce este vorba, se urcă pe cuptor şi nu mai pleacă de acolo pînă ce nu este acceptată ca noră legitimă.

Aceasta este prima ipostază a datinii *căderea pe cuptor* (*vatră*), cînd o tînără abandonată de iubitul ei recurge la dreptul cutumiar pentru a se putea căsători.

A doua ipostază a datinii, mai atenuată (căci de data aceasta există o înţelegere prealabilă între iubiţi), este aceea cînd tînărul, care a îndrăgit o fată ce nu este pe placul părinţilor săi, ca să pună capăt tergiversărilor nunţii îşi aduce aleasa pe cuptor. Aşa procedează, de exemplu, cel mai mic frate din snoava lui Ion Creangă, *Soacra cu trei nurori*: „Într-o bună dimineaţă, feciorul mamei îi şi aduce o noră pe cuptior. Baba se scarmănă de cap, dă la deal, dă la vale, dar n-are ce face şi de voie, de nevoie, nunta s-a făcut şi pace bună !"[27]

Practica „prinderii cu mîinile de vatră", cum se spune în Argeş, a fost destul de răspîndită la români pînă acum cîteva decenii. Ignorarea ei de către cercetătorii culturii populare se datorează unei prejudecăţi ce integrează anumite eresuri în sfera „metaforelor" uitîndu-se detaliul că, în lumea creaţiilor folclorice, semantica rituală se ascunde în adîncul celor mai inocente figuri de stil.

La bulgari datina la care ne referim se numeşte *naturvanie* sau *natrapvanie* şi prezintă unele diferenţe faţă de varianta românească. Ajunsă la casa părinţilor seducătorului, fata (*naturniţa*) merge fără să rostească un cuvînt la vatră, ia cleştele şi răscoleşte focul. Dacă gospodarii din casă îi cer să aducă apă sau să execute orice altă treabă menajeră, este semn că au acceptat-o ca noră. Cercetătorul bulgar V.T. Balgiev punea obiceiul în relaţie cu dreptul cutumiar al *zadrugăi*, comunitatea de sorginte gentilică a slavilor sudici.

S-ar părea că datina *căderii pe vatră* era cunoscută cîndva şi la ucraineni. În 1650 Guillaume Lavasseur de Beauplan publica la Rouen *Description de l'Ukraine*, unde se referea la *căzutul pe vatră* în trecere, fără să-i înţeleagă însă sensurile arhaice. Beauplan se lasă înşelat de aparenţe, crezînd că, în aceste ţinuturi, orice fată, care se-ndrăgostea de un flăcău, putea să se ducă la acesta acasă şi să i se urce cu anasîna pe cuptor.

A doua parte a studiului profesorului Caraman dezvăluie originile cultuale ale datinii, făcînd un amplu excurs asupra sacralităţii vetrei şi asupra divinităţilor focului la populaţiile antice şi moderne. Hestia la greci, Vesta la romani, Tabiti la sciţi, Agni la indieni, Athár la iranieni, Polengabia la lituanieni, Herdgota şi Hűsgota la germani sînt numai o parte dintre reprezentanţii panteonului igneic indoeuropean. Vatra devine simbol al casei şi familiei, locul vrăjilor benefice şi al divinităţilor la Crăciun, Anul Nou, Sf. Andrei sau Bobotează. Vatra şi cuptorul şi-au prelungit atributele protectoare asupra căsătoriei. Descîntecele la învelirea focului sau la încingerea frigărilor se făceau cel mai adesea *pe ursită*. Aceste tipuri de

vrăji erau specifice mediului rural european, oriunde fetele doreau să se mărite. De exemplu, în Germania, la anumite sărbători din an, tinerele fete invocau vatra focului să le ajute în găsirea unui soţ: „–Lieber Ofen, ich bete dich an / Gib mir bold einem Mann !"[28]

Dar ipostaza cea mai relevantă asupra rădăcinilor adînci pe care le are obiceiul *căzutului pe vatră* o constituie ceremonialul nupţial în antichitatea greco-romană. La vechii greci cununia se compunea din trei acte: *enghyesis, pompé* şi *télos*[29]. În prima fază, care are loc în faţa vetrei părinteşti, tatăl fetei rosteşte o formulă sacramentală prin care o desface pe aceasta de orice legătură cu prima ei religie. După înscenarea răpirii, la intrarea în casa soţului, are loc ceremonia adoptării miresei de către divinităţile vetrei socrilor ei. Ea este stropită cu apă lustrală şi atinge focul sacru. Se spune un text anumit , apoi cei doi soţi împart între ei o prăjitură, o pîine, cîteva fructe.

Şi la romani momentele esenţiale ale ceremoniei căsătoriei se săvîrşeau în faţa vetrei domestice. Înainte ca tînăra mireasă să fie condusă spre casa soţului, tatăl ei îndeplineşte în faţa vetrei actul de *traditio*[30] prin care o absolvă de supunerea datorată *larilor* domiciliului natal. După *deductio in domum* cu torţe aprinse şi chiote de *Talassie*, viitoarea soţie era chemată în faţa vetrei sacre a socrilor ei. Aici, unde se află Penaţii şi imaginile străbunilor, cei doi proaspăt căsătoriţi aduc o jertfă, varsă libaţii, spun rugăciuni şi mănîncă împreună o prăjitură. Din momentul efectuării acestui ritual (*confarreatio*) „femeia are aceiaşi zei, aceleaşi rituri, aceleaşi rugăciuni, aceleaşi sărbători ca şi soţul ei"[31].

La români, în Oltenia, mireasa se uită în vatră sau pe gura cuptorului, ca să aibă copii frumoşi. De cum a intrat în casa socrilor, mireasa bihoreană priveşte spre focul din cămin. La fel procedează tînăra proaspăt cununată din ţinutul Sucevei, chiar dacă, pentru a reuşi să vadă focul din cuptor, trebuie să se lupte cu druştele şi cu neamurile mirelui. Căci există superstiţia că soacra nu mai are multe

zile de trăit din momentul în care mireasa a zărit vatra focului[32].

La croaţi şi sîrbi, cum a păşit peste pragul casei soţului ei, mireasa se apropie de vatră şi aţîţă focul. Mirele polonez îşi conduce aleasa inimii lîngă sobă, ca să le meargă cu spor gospodăria. După ce se-ntoarce de la cununie, mireasa bulgară se închină în faţa focului din vatră cu apă şi sare „ЗА ДА ИМА БЕРЕКЕТЪ", după cum precizează profesorul Caraman.

La armeni ceremonia cununiei de la biserică se repetă acasă la mire, lîngă vatra străjuită de lumînări aprinse. Ciuvaşii şi votiakii au grijă ca, odată ajunşi acasă, mirii să înconjoare de trei ori focul din vatră, după ce socrul mare a adus prinos de miere şi pîine.

Relaţiile care se stabilesc între ritualul căzutului pe vatră şi toate aceste obiceiuri nupţiale din întreaga lume ţin de sacralitatea igneică, dar şi de cultul strămoşilor, căci vatra este sediul defuncţilor eroizaţi, al sufletelor fondatoare şi ocrotitoare ale unei familii şi prin extensie ale unui neam[33].

Trebuie să menţionăm că dreptul cutumiar pe care îl capătă persoana care ia în stăpînire vatra unei case nu a fost studiat de niciuna dintre lucrările referitoare la mitologia focului pînă la profesorul Petru Caraman şi nici pînă în prezent. Nici măcar *Ognisko*, cercetarea atît de competentă publicată de Stanislaw Ciszewski în 1903 la Cracovia, nu se opreşte asupra acestui obicei.

Dacă în cazul unei căsătorii obişnuite focul domestic este invocat pentru influenţa sa favorabilă asupra fecundităţii şi prosperităţii tînărului cuplu, în cazul *căzutului pe vatră* se adugă valenţele sale protective şi chiar punitive. Aşa cum subliniază Petru Caraman, *aducerea pe cuptor* şi *căderea pe cuptor* sau *pe vatră* reprezintă izolări ale obiceiului marital de tip antic în circumstanţe excepţionale.

Într-o vreme în care instituţia cutumiară funcţiona mult mai eficient decît legislaţia, această datină a fost cu adevărat providenţială pentru femeia ultragiată, care nu

avea nici un alt mijloc de apărare şi era dispreţuită de toată lumea. *Căzutul pe vatră* a fost, în plus, un corectiv etic, luîndu-se cea mai justă hotărîre, fără intervenţia niciunui judecător[34].

Făcînd o paranteză, trebuie să amintim că în această problemă legislaţia lui Vasile Lupu era foarte severă, ajungîndu-se chiar pînă la condamnarea la moarte a seducătorului. Alte pravile anterioare acestei domnii cereau taxe mari familiilor care încălcau morala, fără a reuşi să-i căsătorească pe împricinaţi.

Obiceiul româno-bulgaro-ucrainean al *căzutului pe vatră* îşi datorează aproape în întregime originea elementelor de natură cultuală. Cu timpul însă legătura cu divinităţile şi spiritele domestice protectoare ale căsătoriei s-a pierdut, riturile căpătînd semnificaţii magice. În funcţie de circumstanţe, practicilor maritale de extracţie ignee li s-au dat alte interpretări[35].

Centrul de expansiune şi căile de propagare a datinii au avut două focare principale: cultul indian al divinităţii *Agni* şi nucleul mediteranean al antichităţii greco-romane. Termenii *athari* (sanscrita veche) şi *atar* (zendă) au devenit la romani *atrium*, iar la vechii greci *βαϑρόν*, formă pe care au preluat-o albanezii (tosc. *vatre*-a, geg. *votere, votra*), românii (*vatră*), polonezii (*watra*), ucrainenii (*Bampa*), cehii şi slovacii (*vatra*). La ruşi s-a păstrat derivatul *vatruşha* cu diminutivele *vatruşka* şi *vatruşecica* =„prăjitură cu brînză, coaptă în vatră". La bulgari termenul a fost înlocuit de sinonimul *ognişce*.

Epicentrul datinii *căzutul pe vatră* şi locul unde ea a supravieţuit cel mai mult timp îl constituie spaţiul românesc. Concluziile studiului profesorului Petru Caraman evidenţiază că obiceiul *căderea pe vatră* este o instituţie matrimonială paleobalcanică pe care tracii au lăsat-o moştenitorilor lor direcţi de la care au preluat-o şi unele populaţii slave intrate în contact cu aceştia. Nu trebuie uitată însă nici puternica influenţă a unor datini similare din antichitatea greco-romană.

5. Drumul mirilor

Nunta produce o schimbare de statut social şi moral al principalilor actanţi. Mirele şi mireasa sînt implicaţi în toate secvenţele care marchează desprinderea de vechea stare, participînd conştient la trecerea propriu-zisă şi la integrarea într-un nou context de viaţă. Drumul mirilor la cununie şi de acolo la casa nupţială constituie o axă în spaţiu şi timp, reprezentînd pe plan simbolic un act complex, cu multiple semnificaţii, nunta fiind o adevărată iniţiere, adică „trecerea prin intermediul unei morţi şi a unei învieri simbolice, de la neştiinţă şi nematuritate, la vîrsta spirituală a adutului"[36]. Deplasarea în spaţiu a mirilor înscrie, pe plan ideatic, exact aceeaşi orbită, ea reprezentînd desprinderea de vechea celulă socială şi încadrarea într-o nouă formă de convieţuire. Momentul plecării este însoţit de numeroase acte magice, înfăptuite cu scopul de a atrage belşugul, fericirea şi norocul asupra noului cuplu.

Cînd mirii pornesc de la casa socrilor mici, „mama fetei aruncă zahăr şi pîine în urma lor" (Rînghileşti–Botoşani), ca să le meargă bine. În zona Cîmpulungului Moldovenesc, soacra mică „azvîrle asupra tinerilor ce pleacă la cununie grîu, sare şi zahăr" (Vama şi Pojorîta–Suceava). Este semnificativ faptul că în unele locuri colacul care se rupe pe capul miresei şi se împarte la nuntaşi, în momentul scoaterii ei din casa părintească, se numeşte *colac de goană* (Horleşti–Iaşi). La Bacău, mirii au grijă ca la plecare să-şi pună bani în pantofi, „ca să fie bogaţi în noua casă" (Pîrjol–Bacău). În mai multe sate botoşănene, mireasa îndeplineşte un ritual complex la plecarea din casa părinţilor, pentru a-şi asigura un viitor propice în căsătorie: „se aşază pe perne şi în braţele mamei sale, pentru ca să-i fie tot moale" (Dracşani–Botoşani) şi îşi pune în sîn o oglindă, „ca să aibă copii frumoşi" (Suliţa–Botoşani).

Plecarea tinerilor pe drumul ce se încheie cu constituirea unei noi familii era dorită a fi fără întoarcere. De aceea, tinerii – şi mai cu seamă mireasa (ea fiind de fapt cea care

își părăsește căminul) – nu trebuie să privească în urmă. Interdicția apare în toate localitățile investigate din Moldova, cu o motivație destul de asemănătoare. În satul Vama, din ținutul Sucevei, se spune: „Mireasa nu sî uitî înapoi cum iesî di la cununie, ca să nu-i meargă rău în căsătorie”. La fel se întîmpla și atunci cînd se ducea la cununie. Astfel, în zona Neamțului se crede că nu trebuie să privească mirii în urmă căci, altfel, se despart (Cuejdi–Neamț). Aceeași credință există și în Vrancea: „Dacî în ziua cînd pleacî mireasa de la mă-sa sî uitî înapoi, sî spuni cî nu-i bini, nu vor trăi bini cei doi” (Paltin–Vrancea). Uneori, interdicția se amplifică, în sensul că mireasa nu trebuie să privească decît în fața ei. Această conduită este impusă, în satele botoșănene, tinerei care pleacă să se cunune: „mireasa trebuie să meargă cu ochii privind numai înainte, sî nu sî uiti nici în părți, nici în spate, ca să aibî parti di noroc în căsnicie” (Brăiești–Botoșani). Posibilitatea începerii unei vieți noi este strîns legată de această detașare totală de trecut, de ruperea punților cu trecutul. Privirea înapoi este, pe plan simbolic, o dezertare de la trecerea dintr-un cadru în altul, dintr-o stare socială în alta.

Aceeași interdicție de a întoarce capul o regăsim în basmul fantastic. Ea constituie în cadrul acestei specii folclorice arhaice însăși condiția reușitei eroului, care trebuie să treacă de pe un tărîm pe altul, evitînd confruntarea cu urmăritorii. Astfel, fugind cu Făt-Frumos în lumea albă, fata Mumei Pădurii are grijă să nu se uite în spate. În basmul *Petrea Voinicul și Ileana Cosînțana*, cules la sfîrșitul secolului trecut de I. G. Sbiera, interdicția este prescrisă înainte de fiecare nouă încercare ce-l așteaptă pe flăcăul viteaz. Cînd Petrea se duce să fure un pui de-al Păsării Măiestre, Ileana Cosînțana îi atrage atenția: „Dară cum îl vei lua, să fugi cît va răsputé calul și să nu te uiți înapoi, oricît de grozave trăsnete și țipete ai auzi, căci, cum îi căta, pe loc îi fi prăpădit !”[37] La fel îl va sfătui și atunci cînd voinicul va pleca să aducă „purcel lins-prelins”, „apă moartă de la Fîntîna Moartă”, „Apă vie de la Fîntîna Vie” sau „smicea de măr-dulumăr”[38].

Privitul în urmă este cu desăvîrșire prohibit în cadrul practicii descîntatului.Cînd se aduce apa neîncepută de la izvor sau se transportă un obiect vrăjit, persoana respectivă nu trebuie să se uite înapoi, pentru ca nu cumva prin acest gest să deturneze eficacitatea actului magic înfăptuit.

Arhaicitatea acestei acțiuni poate fi dedusă și din faptul că era îndătinată la vechii greci în timpul sacrificiilor funerare: „Après l'immolation, le sacrifiant doit toujours avoir soin de se retirer sans regarder derrière lui”[39]. Cei vii căutau astfel să se izoleze de influența nefastă a sufletelor decedaților. Importanța respectivei interdicții în mitologia greacă se vădește în special în momentul în care Orfeu o pierde pentru totdeauna pe soția sa. Reușind să înduplece divinitățile infernului, Orfeu pleacă spre lumea celor vii, urmat de Euridice, pe care nu are dreptul să o privească înainte de sfîrșitul călătoriei. El nu rezistă impulsului afectiv și, în clipa cînd se uită înapoi, către soție, aceasta se destramă ca o umbră, întorcîndu-se la Hades.

Un rit de separație bine conturat se vădește a fi *ocolul miresei*. Atunci cînd îi însoțește pe miri la cununie, alaiul nuntașilor pleacă pe un drum și se întoarce pe altul. Justificarea acțiunii se află în parte în rădăcinile conflictuale ale nunții. Și aici ireversibilitatea actului îndeplinit constituie scopul principal. Alaiul merge pe ocolite și nu se întoarce pe unde a trecut, pentru ca nici mireasa să nu mai revină la casa părintească, să nu se destrame căsătoria abia înfăptuită. Această motivație a respectivei secvențe rituale este foarte răspîndită. Astfel, în zona Bacăului se spune că la luatul miresei trebuie să se meargă pe ocolite, „pentru a nu vedea mireasa pe unde este dusă” (Parincea–Bacău), „ca să nu mai nimerească mireasa acasă la maică-sa” (Ștefan cel Mare–Bacău), „să nu se întoarcă mireasa înapoi” (Sîrbi–Bacău).

Obiceiului i se atribuie același înțeles și în ținutul Botoșanilor: „Ocolește mult, pentru ca mireasa să nu se ducă repede la părinți și să steie la mire” (Rediu–Botoșani). În numeroase sate ale județului Iași găsim aceeași credință: „se înconjoară, ca să rătăcească mireasa

drumul" (Răchiteni–Iaşi), „fac ocolul miresei, ca să nu fugă mireasa de la mire" (Cucuteni–Iaşi), „să nu nimerească mireasa locul de unde a plecat" (Ciocîrleşti–Iaşi). La fel cred nuntaşii din satele nemţene: „pe ocolite, ca să nu fugă mireasa" (Ţibucanii de Jos–Neamţ), din Vaslui şi din Vrancea: „Nu se întorc niciodată pe acelaşi drum, să nu se mai întoarcă mireasa acasă" (Bogza–Vrancea). Răzbat probabil din aceste exemple şi ecourile unor epoci revolute, cînd căsătoria prin *rapt* era deosebit de frecventă.

Datina *ocolului* nupţial este atît de înrădăcinată în mentalitatea rurală moldovenească, încît apare şi în cazul înmormîntării tinerilor „nelumiţi", care este de fapt o nuntă sui-generis. „Oamenii se întorc pe alt drum decît pe cel pe care au plecat la cimitir" (Ipoteşti–Suceava)[40]. Drumul ocolit pe care îl efectuează mirii are însă şi alte sensuri magice. El reproduce traiectoria descrisă de astrul zilei, cadrul favorabil acţiunii factorilor pozitivi: „Să mergi în sensul soarelui, să fie viaţa luminată" (Frătăuţii Noi–Suceava). De asemenea, acest ocol reprezintă înscrierea unui cerc magic împotriva pericolelor de tot felul. Moartea, necazurile cîte se pot ivi, actele de magie neagră sînt astfel evitate. Cercul magic ocroteşte noul cuplu, asigurîndu-i noroc, bogăţie, fericire şi viaţă lungă.

Tot un cerc apotropaic înscrie şi *hora* care se joacă în casă („de trei ori pe după masă") ori în curte, la plecarea miresei din casa părintească, şi care, în timpuri mai vechi, se executa, probabil, în jurul *vetrei*. Acelaşi rost îl are desigur şi hora nuntaşilor ce se joacă în curtea sau în preajma bisericii, după ieşirea de la cununie. În satul Conceşti–Darabani, judeţul Botoşani, nuntaşii obişnuiesc să spună: „Hai să mai încongiurăm, să trăiască nireasa; sî făcem ocol, sî aibî uni ţîné vitele"[41]. De asemenea, în zona Iaşului se zice: „Faci ocolu sî aibî noroc în viti, în oi, la păsări, sî fii bogaţi" (Scobinţi–Iaşi). De bun augur este considerat a fi *ocolul miresei* şi în ţinutul Vasluiului: „Înconjurî răul sî deie pisti ghini" (Pădureni–Vaslui). Nerespectarea datinii comportă, în mentalitatea folclorică, numeroase riscuri: „nu-i ghini sî vii tot pe-acolo, sî spuni cî moari unu din tineri" (Gura Idrici–Vaslui), „să desfac familiile" (Obîrşeni–Vaslui). Se evită mai ales cunoaşterea drumului de întoarcere de către duşmani, „pentru ca nu cumva să pună farmice în calea tinerilor" (Ştefan cele Mare–Neamţ). Din această cauză, în mai multe sate nemţene, drumul de întoarcere nu-l cunosc decît mirii (Viişoara–Neamţ). În Maramureş se elimină magia neagră în alt mod: „înaintea miresei mergeau mama şi surorile ei şi presărau pe jos sare şi grîu, ca să nu se lege ceva farmece"[42].

Vraja benefică a drumului ocolit este întărită de puterea purificatoare şi fertilizatoare a apei. La întoarcerea de la cununie, mirii sînt întîmpinaţi cu găleţi pline cu apă, în care se pun diferite flori şi în special busuioc. Una din găleţi trebuie vărsată cu piciorul, dintr-o singură mişcare, spre înainte, de către mire, de naş şi, mai rar, de mireasă, după care unul dintre aceştia îi răsplăteşte pe cei cu găleţile. Apa este menită să aducă belşug în gospodărie, bună înţelegere şi copii numeroşi. Valoarea de magie imitativă a gestului ritual este confirmată de răspunsurile celor mai mulţi dintre subiecţii chestionaţi: „Să curgă belşugul, cum curge apa !" (Storneşti–Iaşi), „să aibă viaţă bună, limpede" (Bîrleşti–Iaşi), „să aibă izvor la toate cele" (Voineşti–Iaşi), „să fie îndestulaţi în inima lor" (Heleşteni –Iaşi), „să le meargă bine, ca din apă" (Ţibeni–Suceava), „să aruncî, ca sî vii norocu ca apa cînd izvorăşti din fîntînî" (Doheştii Mari–Suceava), „să le fie traiul cu *zloată*, adică bogat în toate" (Obîrşeni–Vaslui). „Cum nu se termină apa din fîntînă, aşa să nu se termine belşugul din casă" (Pîhneşti–Vaslui), „apa să spele relele şi necazurile din viaţa lor" (Prisecani–Iaşi).

Firească, la o populaţie de agricultori, importanţa acordată apei în cadrul vrăjilor apotropaice şi de fertilitate este subliniată şi de repetarea actului magic pe întreg parcursul drumului urmat de miri, la fiecare fîntînă. De cele mai multe ori, cei care aduc apa sînt copiii, pentru ca mirii să aibă parte de prunci frumoşi şi sănătoşi.

Spaţiul desfăşurării unui rit de trecere fiind structurat din perspectivă magică[43], drumul către cununie şi de aici spre casa mirelui se identifică pe plan simbolic cu întreaga viaţă ce se deschide în faţa noii familii. În consecinţă, tinerii miri evită întîlnirile şi locurile considerate nefaste, în primul rînd cimitirul. Două mirese nu este bine să se întîlnescă la cununie, pentru că se crede că una din ele va muri în curînd[44]. De rău augur este socotită şi întîlnirea cu un cortegiu funerar sau chiar numai tragerea clopotelor ca la mort.

Mirii au grijă să meargă unul aproape de altul, adesea ţinîndu-se de mînă („să nu se lase de mînă de cînd a luat-o de acasă şi pînă vine la socri" - Şindrilari–Vrancea), pentru a fi uniţi toată viaţa. Obiceiul îl găsim atestat şi în zonele de munte ale Moldovei: „Spre scopul acesta, adeseori se leagă calul miresei de al mirelui şi aşa se întorc, fiind siguri că făcînd astfel, nimeni nu va putea trece printre dînşii"[45]. Se spune că, dacă în timpul drumului trece cineva printre miri, aceştia se despart în curînd (Volovăţ–Suceava, Poiana Teiului–Neamţ).

Înainte de cununie, atît mirele, cît şi mireasa sînt descheiaţi la gît, eliberîndu-se astfel de vîrsta feciorièi, pentru ca imediat după cununie, prin încheierea nasturilor la loc, să fie legaţi, integraţi în noua stare. Ocolul miresei constituie un act de separaţie, ataşat secvenţei trecerii propriu-zise, provocînd un sentiment dureros, de dezintegrare, rudelor apropiate. Echilibrul este refăcut prin efectuarea aceluiaşi drum, în sens invers, la şapte sau nouă zile după nuntă. Pînă atunci, cea mai importantă ceremonie rămîne *uncropul*, încheierea nunţii fiind numită şi *sara plăcintelor, drîstele, pripoiul, pripoiştea* sau *nuntişoara*. Dacă mireasa n-a fost „greşită", petrecerea se încheie cu jocul numit *Hopaleţul*. Este momentul cînd o femeie bună de gură, ţinînd în mînă o sticlă de rachiu, legată cu roşu, îi conduce pe nuni acasă, jucînd (Valea Seacă–Iaşi). Cu acest prilej se efectuează un nou cerc magic. Mai multe femei, costumate în miri şi naşi umblă cu *danţu*, roată-mprejurul satului (Răchiteni–Iaşi). Tot atunci se efectua un rit de

purificare: „După nuntă se făcea un foc prin care se treceau socrii cei mari şi socrii cei mici" (Rocna–Neamţ). Aceeaşi funcţionalitate o are şi rachiul aprins, care se împarte acum participanţilor (Frătăuţii Noi–Suceava).

Prima vizită la părinţii fetei, după nuntă, are o deosebită importanţă pe plan social şi moral, rezolvînd prima parte a integrării în noul fel de trai. Semnificaţia acestui episod se vede cu claritate şi din denumirile ce i se dau: *cale primară*[46], *cale lungă* (Zăneşti–Neamţ), *cale mare* (Vidra–Vrancea), *cale întoarsă* (Capu Codrului–Suceava), *calea mînzului* (Fichiteşti–Galaţi), *urmă* (Iveşti–Vaslui), *pe urmă* (Sîrbi–Bacău) sau *întorcătură* (Lucăceşti–Suceava). Primul drum al miresei după nuntă are valoare rituală. Pînă atunci, tînăra căsătorită nu iese din sat (Bîrzeşti–Vaslui), nu are voie să-şi vadă părinţii (Băiceni–Botoşani) şi adesea nu are voie să se ducă nici măcar pînă la fîntînă după apă (Pogoneşti–Vaslui).

Calea primară descrie încă un cerc magic, actul spaţial circumscriind intervalul temporal de desfăşurare a ceremoniei nupţiale. Ultimul cerc nupţial îl reprezintă *îmbisericirea tinerilor*, dar în mod deosebit a tinerei neveste, după 40 de zile de la nuntă. Este momentul cînd tinerii căsătoriţi, împreună cu naşii, duc la biserică o *colivă* (de cele mai multe ori făcută din grîul de la logodnă) sau un colac mare, numit *prinos* (Ţibucanii de Jos şi Traian–Neamţ). Pînă atunci soţii trăiesc izolaţi: „mireasa n-avé voie să iasî di-acasă, pînî nu-i făcé molifta" (Dobîrceni–Botoşani). Abia după această ceremonie, tinerii soţi sînt curaţi. Dacă nunta are loc în preajma Paştelui sau a altei sărbători mari, îmbisericirea se face în ziua respectivă.

Proiecţia pe plan mitologic a ceremonialului nupţial capătă dimensiuni cosmice. Alaiul mirelui străbate pînă la casa „ciutei" urmărite întreg universul, continuîndu-şi calea „Pe aripa vîntului, / În jurul pămîntului, / Pe lumina soarelui, / Pe cursul apelor, / Pe mirosul florilor, / Pe lumina stelelor / Şi semnele cerului"[47]. Prin *iertăciune*, timpul omenesc finit este circumscris timpului etern. Tinerii miri sînt incluşi astfel în circuitul generaţiilor de la

Adam şi Eva. De altfel, recitarea rituală a mitului cosmogonic cu ocazia căsătoriei e un obicei răspîndit la multe popoare[48]. Similitudinile între ritual şi textele folclorice aferente gravitează în jurul ideii comune că universul rustic tradiţional are în centrul său spectacolul nunţii[49].

NOTE

1. Dr. René Allendy, *Le symbolisme des nombres*, Paris, 1948, p. 385.

2. Ion Ghinoiu, *Vîrstele timpului*, Bucureşti, Editura Meridiane, 1988, p. 105.

3. Alexandru Voevidca, *Cîntece populare din Bucovina*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1990, p. 160.

4. În colindele *de fată mare* se amintesc aceste zile „potrivite" pentru măritiş: „Puţintel mai aşteptaţi, / Pîn-or veni joile,/ Joile cu horile, / Duminici cu nunţile". Vezi Petru Caraman, *Literatură populară*, „Caietele Arhivei de Folclor", III, Iaşi, 1982, p. 68.

5. C. Ciuchindel, *op. cit.*, p. 140.

6. H. Hubert şi M. Mauss, *Etude sommaire de la rePrésentation du temps dans la magie et la religion*, în vol. *Mélanges d'histoire des religions*, Paris, Félix Alcan, 1929, p. 191.

7. Tache Papahagi, *Din Folclorul Romanic şi cel Latin*. Studiu comparat, Bucureşti, Tipografia „România Nouă", 1923, p. 88.

8. *Idem*.

9. Ovidiu, *Fasti* V, apud Tache Papahagi, *op. cit.*, p. 88.

10. Apud James George Frazer, *Creanga de aur*, traducere, prefaţă şi tabel cronologic de Octavian Nistor. Note de Gabriela Duda, Bucureşti, Minerva, 1980, vol. I, p. 268.

11. *Gran Dizionario italiano-francese e francese-italiano* da G. F. Barberi, continuato e finito da Nicolao Basta (o Basti), e A. Cerati, tomo secundo, Paris, Garnier frères, 1854, p. 700. Si dice *Signor di maggio*, e vale „Signor da burla".

12. Johan Huizinga, *Homo ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii*, Bucureşti, traducere de H. R. Radian, prefaţă de Gabriel Liiceanu, Editura Univers, 1977, p. 59.

13. Vezi René Allendy, *op. cit.*, p. 385.

14. Charles Simonds, *Three Peoples*, Genova, 1976.

15. C. Ciuchindel, *op. cit.*, p. 200.

16. Mircea Eliade, *Eseuri. Mitul eternei reîntoarceri. Mituri, vise şi mistere*. Traducere de Maria şi Cezar Ivănescu, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1991, p. 25.

17. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, vol I, Paris, Seghers, 1970, p. 300.

18. Elena Sevastos, *Nunta la români*, p. 260. Vezi şi Artur Gorovei, *Credinţi şi superstiţii ale poporului român*, Bucureşti, Socec, 1915, p. 92: „Mireasa venită acasă de la cununie învăleşte îndată focul pe vatră, să astupe gura bărbatului şi a soacrei, ca să nu-i zică vreodată ceva".

19. „ ... regarder dans le four ou dans l'âtre ne signifie pas seulement se familiariser avec la maison, être reçue au sein de la nouvelle famille par l'intermédiaire du foyer, mais bien plus, cela signifie prendre les frênes du menage, devenir maîtresse de la maison, tandis que l'ancienne maîtresse-la belle-mère était de trop, doit être

exclue, et même menacée de mourir". (Petru Caraman, *Studii de folclor*, II, p. 158).

20. *Idem*.

21. Denumirea pe care o are în unele localităţi ştergarul care se aşeza pe tăblia ei, de *drumuri de masă*, vine să întărească acest lucru. (AFMB, *Anexă-chestionar*, satul Cosăuţi, raionul Soroca–Basarabia).

22. *Ibidem*, satul Bogza–Vrancea. În Basarabia, masa de cununie se mai cheamă şi *masa di-ntîlnire*, iar masa cea mare este numită *masa di pahar* (satul Mîndîc).

23. C. Ciuchindel, *op. cit.*, p. 140.

24. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, III, p. 199.

25. Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 90.

26. Petru Caraman, *Une ancienne coutume de mariage. Étude d'ethnographie du sud-est européen* în volumul *Studii de folclor*, II. Ediţie îngrijită de Viorica Săvulescu, studiu introductiv şi tabel cronologic de Iordan Datcu, Bucureşti, Editura Minerva, 1988, p. 90–176. Materialul de teren cercetat în problema *căzutului pe vatră* l-am raportat în mod constant la acest studiu de excepţie.

27. Ion Creangă, *Opere*. Ediţie îngrijită, prefaţă şi glosar de academician profesor G. Călinescu, Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1953, p. 119.

28. A.Wuttke, *Der Deutsche Volksaberglaube der Gegenwart*, Berlin, 1869, p. 86.

29. Fustel de Coulanges, *op. cit.*, I, p. 68.

30. *Ibidem*, p. 69–70.

31. *Ibidem*, p. 70. Potrivit principiilor religiei romane, aceeaşi persoană nu poate invoca două focuri sacre şi nici două serii de strămoşi.

32. Vezi şi A. Gorovei, *Credinţi şi superstiţii ale poporului român*, Bucureşti, Socec-Sfetea, 1915, p. 92.

33. Nu întîmplător cuvîntul italian pentru *vatră* este cel de *focolare*, din lat. *focum lares* cu acelaşi sens metaforic de „casă" ori „familie". Vezi Barberi, *op.cit.*, p. 484.

34. La fel de importantă a fost datina *cununiei la salcie* sau a *legatului nevestelor de biraie*.

35. Focul a reprezentat pe plan metaforic marca iubirii primitive care uneşte materia cu spiritul. Combustia afectivă este adesea sursa arderii sacre, aşa cum spun versurile lui Novalis: „Cine ştie dacă iubirea noastră nu se va transforma într-o zi în aripi de flăcări..." Vezi Gaston Bachelard, *Psihanaliza focului*, p.52.

36. Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*. Traducere de Paul G. Dinopol, prefaţă Vasile Nicolescu, Bucureşti, Editura Univers, 1978, p. 188.

37. I.G.Sbiera, *op. cit.*, p. 34–35.

38. Lazăr Şăineanu, *Basmele române*, p. 278.

39. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, III, p. 140.

40. Desigur că în această împrejurare joacă un rol important şi teama de defunct (uneori virtual strigoi), cu atît mai mare, cu cît acesta nu şi-a trăit viaţa pe deplin.

41. La fel se spune şi în satele Şendriceni şi Costeşti–Botoşani.

42. Mihai Dăncuş, *Zona etnografică Maramureş*, Bucureşti, Editura Sport–Turism, 1986, p. 184.

43. Lévy–Brühl, *L'Expérience mystique et les symboles chez les primitifs*, Paris, 1938.

44. Această credinţă este atestată în toate localităţile investigate.

45. S.Fl. Marian, *Nunta la români*, p. 447.

46. Termenul este folosit în cele mai multe localităţi.

47. George Muntean şi Vasile Cîrdei, *Bilca – o aşezare din Valea Sucevei.* Privire istorică, Suceava, 1971.

48. Mircea Eliade, *Eseuri. Mitul eternei reîntoarceri*, p. 28.

49. Cum *conocăria* pomeneşte de urmărirea unei ciute miraculoase, prima întîlnire la casa mirelui a căpătat, în unele sate din Moldova, atît din stînga cît şi din dreapta Prutului, denumirea de *catarea pi urmă* (Stănileşti–Vaslui, Mîndîc–Basarabia).

III

SEMANTICA OBIECTELOR RITUALE

1. *Categorii, frecvenţă, simboluri*

Desfăşurarea sub cele mai bune auspicii a ceremonialului nupţial nu poate fi concepută fără prezenţa obiectelor rituale care transmit un sistem de simboluri arhaice. Obiectul concret şi sensul său pe plan ideatic se confundă. Imaginea lui odată apărută dobîndeşte o forţă magică intrinsecă, de multe ori fără ca actanţii să poată desluşi într-un context explicit mesajul pe care l-au primit pe această cale.

Deşi nu mai este actuală credinţa animistă care investea un obiect fabricat de mîna omului cu „une sorte de vie sourde, mais néanmoins puissante, capable de fonctionner passivement par sa résistance et même activement par de voies occultes, pouvant produire du bien et du mal"[1], importanţa acestuia mai cu seamă în contextul nunţii nu s-a diminuat.

Obiectele legate de ceremonialul marital se împart în trei mari categorii: cele circumscrise fazei preliminare, cele prezente în secvenţa liminară şi cele specifice riturilor postliminare. Unele dintre ele se întîlnesc în toate cele trei etape ale ritului de trecere. Altele sînt strîns legate de un anumit moment al nunţii, fiind apoi abandonate definitiv. Funcţionalitatea lor, deşi prezintă multe trăsături comune, diferă prin momentul realizării, ca şi prin unele implicaţii magice, subtile, prezente şi viitoare. Astfel, *batistele* de druşte şi vornicei, *năframa, brîul* şi *cămaşa mirelui, cununa miresei, cămăşile* socrilor, *prosoapele* nunilor şi ale starostelui, *colacii* mirilor se execută special pentru respectiva nuntă, pe cînd alte accesorii, cum ar fi *paharele* de închinat, *plosca* vornicului cel mare (de gloată, de masă

etc.) uneori chiar *beţele* vătăjeilor se folosesc la mai multe ceremonii nupţiale. Sub influenţa magiei de contact, multe dintre obiectele ce-au însoţit mirii spre altar conservă în timp o anumită putere magică. Fetele păstrau bucăţele din colacul miresei şi le puneau în pantofi cînd se duceau la horă. În urma lor, mamele spuneau: „Cum sî bati lumea di la colac / Aşa sî sî batî flăcăii di la fata me !" (Arborea–Botoşani), sau: „sî alergi băieţî după eli cum aleargî la nuntî" (Griviţa–Vaslui). Se foloseau pentru vrăjile de dragoste şi de ursită *inelul* de cununie, *voalul* miresei, *brîul* mirelui, *beteala* mirilor, *batistele* druştelor şi vătăjeilor (Ungureni–Bacău), *oglinda* în care s-a gătit mireasa[2] ş.a.

O parte din recuzita ceremonialului nu se împrumută, ci se păstrează cu sfinţenie în noua familie întemeiată, alcătuind un gaj al armoniei cotidiene şi al duratei alianţei efectuate. Astfel, cămaşa de cununie era păstrată şi pentru înmormîntare, tot aşa năframa de încredinţare (toată zona Bucovinei, dar şi în estul Moldovei).

În ceremoniile de trecere şi în special în cadrul nunţii, *puntea* (podul) de pînză este o piesă etnografică importantă. Ea sugerează actul depăşirii unui anumit stadiu din viaţă şi de acumulare a unor rosturi noi pe scara vîrstelor. *Puntea* ţesută în casă, fie ea prosop, năframă sau batistă, se confundă, în subtext, cu *valul* de pînză al ursitoarelor, măsurat pe lungimea unei vieţi (de aceea probabil prosoapele nupţiale sînt măsurate pe un stat de om).

În limbajul folcloric, batista sau năframa simbolizează, alături de inel, un legămînt de dragoste şi de căsătorie. Flăcăii care colindă pe la casele fetelor mari primesc în dar, pe lîngă tradiţionalul colac, şervete şi batiste brodate. Fecioara din colindele erotice este înfăţişată pregătindu-se de nuntă, cosînd deci „La fir galben de mătasă, / La batistă de mireasă" (Copăceana –Vaslui). Sintagma „a pune marama" este sinonimă cu verbul „a se mărita". Dimpotrivă, ruperea batistei sau a năframei înseamnă despărţire, desfacerea legăturilor sufleteşti. În lirica folclorică de

dragoste, atît pe plan oniric, cît şi pe plan real, batista sau năframa sfîşiată este de rău augur: „Batistuţa ta cea nouă / Am visat-o ruptă-n două, / Dar nu-i ruptă basmaua, / Ci mi-i ruptă inima"[3].

Ca simbol al legăturilor erotice, batista joacă un rol important în mărturisirea iubirii la multe popoare. Logodnicul din Berry–Franţa promite iubitei sale în dar: „J'ons un beau mouchoir à vous présenter"[4]. La fel procedează tinerii în unele balade greceşti sau în colindele poloneze şi româneşti[5].

Spectacolul nunţii prilejuieşte vehicularea cea mai amplă de *punţi* sub formă de ştergare, batiste, năframe. Nu numai principalii actanţi sînt dăruiţi cu aceste obiecte ceremoniale, ci şi aproape toţi nuntaşii. Vorniceii poartă batiste brodate de mireasă şi de druşte, căruţa este împodobită cu scoarţe şi prosoape, caii au batiste înflorate la căpestre etc.

Conducătorul ceremonialului nupţial, vornicul cel mare sau vornicul de casă, primeşte însemnul de la mireasă: „Şi mie-mi dă o năframă, o batistă moldovenească, aşa, cusută cu flori, unii o pun la băţ, dar eu, bătrîn, n-o mai pun la băţ, ci o ţîn în mînă" (Ţibucanii de Sus–Neamţ).

Momentul anterior oferirii ştergarelor la nuni şi socri este însoţit, în ţinutul Bacăului, de ritualul *spălării pe mîini* cu apă sau cu vin, numit *turnatu* (Rădeana–Bacău). Oraţia rostită cu acest prilej de către vornicul de casă subliniază importanţa obiectelor rituale: „Şî cu un prosop di bumbac, / Sî vă serviţi dumneavoastră pi plac / Şî ari un capît ţăsut cu in, / Sî vă serviţi dumneavoastră deplin / Şî unul cu buci, / Marfă bunî din Tecuci, / Iar noi spunim cî sî faci şî la noi în sat; / Eli sînt mici, cinstea lor este mari" (Tîrpeşti–Neamţ).

Prosoapele se leagă la gît sau arceşte. În unele zone, soacrei mici i se dăruieşte prosopul „peste prag" în momentul intrării miresei în noua locuinţă (Nisiporeşti–Neamţ). Un nun poate primi la o nuntă, cum se întîmplă în satele vasluiene, pînă la paisprezece prosoape (Berezeni–Vaslui).

La schimbarea darurilor între miri, „plocoanele ploconite" se așază sub batiste și ștergare lucrate de viitoarea soție. Vornicul le închină, aducînd laude hărniciei celei ce le-a albit și le-a brodat: „Cînd o venit cu pînza de la baltă, / Era ca helgea de curată... / Și cu pui pe la marginea de jos, / Ca să vă steie frumos" (Zănești–Neamț). Primirea batistei de la mire îi dă prilejul vornicului să sublinieze, în discursul său, importanța căsătoriei cu responsabilitățile sale: „O batistă de mătase / De acum, doamnă mireasă, / Să te mai ții de casă; / Și-o batistă de bumbac, / Să știi, doamnă mireasă, / Că de-acuma ai barbat / Și pe altul l-ai uitat" (Bosanci–Suceava). Găina pe care o aduce bucătăreasa este acoperită cu o năframă (Toporăști–Vaslui), cu un prosop cu flori (Spiridonești–Neamț) sau este însoțită de un steag, făcut dintr-o batistă brodată (Poiana Mărului–Iași).

La ridicarea hobotului, pe crengi de măr dulce, soacra cea mică dăruiește tuturor participanților la nuntă cîte un prosop (Dobîrceni–Botoșani) sau cîte o batistă (Ruginoasa –Iași). Înainte de îmbrobodirea tinerei neveste, druștele o apără, la apropierea vornicului de casă, fluturînd în aer batistele (Capu Codrului–Suceava). Nașa îi pune în locul voalului un ștergar sau o batistă albă, numită în Vrancea *durmea* (Mera–Vrancea).

Ștergarul și batista nu lipseau din recuzita portului popular moldovenesc cotidian. În costumul nupțial ele capătă o importanță deosebită. Mirele poartă la brîu o năframă „bătucită di pui" (Pojorîta–Suceava), iar mireasa are prinsă, în partea superioară a fotei, o *năframă de schimb*.

În satul Gălănești, din județul Suceava, mirii au legată la mîna stîngă cîte o batistă. Înainte de deshobotat, mireasa are grijă să-i ia mirelui năframa de la curea și să și-o pună în sîn, pentru a-și asigura fidelitatea soțului. Tot atunci se dezlegau și batistele de la mîinile mirilor, act ce consfințea trecerea într-o altă categorie socială (Sadova–Suceava). Evident, aici ne confruntăm cu credințele legate de importanța *nodurilor* de la haine în timpul riturilor de trecere. Mirii nu aveau voie să aibă în timpul cununiei nimic încheiat sau înnodat, ca să fie slobozi de la vechile legături. Deosebit de interesantă se arată a fi o variantă a acestui obicei, culeasă de pe Valea Bistriței: „Șervetul *de schimb* este tot o batistă, executată într-un singur exemplar, care aparține deopotrivă mirelui și miresei. Ea este ținută de miri în timpul slujbei religioase. Această batistă este legată de o semnificație magică: după moarte se pune în sicriu cîte o jumătate din ea, pentru a se recunoaște pe lumea cealaltă"[6].

Colacii duși nașilor erau și ei înveliți în ștergare: „Și de dulci ce-s îndulciți, / Nu-i putem da discoperiți" (Buhalnița –Iași). În unele sate se făcea un *toiag* al miresei (de înălțimea mirelui) înfășurat în prosoape (Nisiporești–Neamț).

Unul din cele mai răspîndite jocuri din Podișul Central Moldovenesc este *Sîrba cu năframă*[7]. În satele din zonele nordice se practică o variantă de dans nupțial numit *Năframa*. Druștele, cu cîte o năframă în mînă, se așază în fața vorniceilor, care au cîte o sticlă cu rachiu. Dansînd, tinerii încearcă să-și fure unii altora năframele sau sticlele (Frasin–Suceava). Un loc aparte ocupă în acest context un dans din părțile sudice ale Moldovei, o variantă de horă numită *Tragerea prin năframă* (Ghidigeni, Foltești și Umbrărești–Galați).

Răsucirea de trei ori a batistei, ținută la un capăt de mireasă, iar la celălalt de mire, sugerează „împletirea" celor două destine și comuniunea celor două neamuri implicate în ceremonial. Tot de batiste se țin toți participanții la dansul învîrtit *de trei ori* în jurul mesei (efectuat, probabil, în vechime în jurul *vetrei*) la plecarea miresei[8].

În mai multe ținuturi moldovenești se practică plata batistei. La plecarea la cununie, mireasa împăturește o batistă în așa fel încît cele patru colțuri brodate, alăturate, să formeze un pătrat împărțit în patru și cere o sumă de bani de la mire. Pînă cînd acesta nu așază pe batistă suma cerută, nu poate lua fata din casa părinților ei[9].

Rolul principal al ştergarelor şi al substitutelor acestora în cadrul nunţii este cel de *punte* (pod) de trecere dintr-o stare în alta, dintr-un segment temporal sau spaţial în altul. Ca pe o punte trece mireasa din casa în care s-a născut în aceea a socrilor ei. Punţile leagă fazele preliminare, liminare şi postliminare ale ceremonialului marital. Principalii actanţi acumulează în decursul acestei perioade de timp noi roluri sociale şi familiale: părinţii devin socri şi cuscri, mirii devin soţi şi, în acelaşi timp, ginere şi noră, dar şi gospodari la casa lor, naşii devin părinţi adoptivi şi iniţiatori în tainele căsătoriei, fraţii şi surorile devin cumnaţi etc. Orice transfer de bunuri materiale (zestre, daruri) se va face peste o *punte de pînză*.

Punţile înlesnesc nu numai trecerea, ci şi integrarea în noul mediu, acceptarea noilor relaţii. Ele unesc destine pînă atunci separate. De aceea, la intrarea în noua locuinţă, soacra cea mare îi prinde pe miri cu un ştergar şi-i trage în casă sau, în alte zone, i se aşterne miresei „un prosop frumos" cînd trebuie să treacă pragul (Ţibucanii de Sus–Neamţ). O punte deosebit de sugestivă se poate identifica în obiceiul îndătinat la venirea mirelui în casa soacrei: „o ieşit mama, o pus poala cămeşii pi scaun şî m-am dat gios din trăsurî pi poala mamii, am călcat şî eu şî mireasa" (Ţibucanii de Sus–Neamţ). Obiceiul este atestat însă şi în depresiunea Dornelor: Panaci, Şarul Dornei, Neagra Şarului–Suceava.

Gestul ocrotitor aminteşte protecţia oferită de Maica Domnului în unele descîntece. „Zîna cerului" întinde poale albe pentru a-i uşura drumul celui suferind: „Cum l-o auzit, / Poale albe o-ntins, / Calea i-o cuprins"[10]. Podul de pînză slobozit de ajutorul divin („Sucnă de mătasă alb-a luat, / Pe braţele lui N. a întins-o"[11]) desface vraja malefică ursită de vrăjitoarele care au provocat îmbolnăvirea celui descîntat: „Trei fărmăcătoare, îngînătoare, / Poale albe mi-au întins, / Calea mie mi-au cuprins"[12].

Ştergarul semnifică un *dublu uman* şi prin extensie durata unei vieţi. Căsătoria reprezintă cel mai amplu segment din *pînza Moirei*. De aceea au fost incluse în ceremonialul nunţii atîtea datini legate de ţesut şi de puntea de pînză: jucarea *iţelor* de către socri, legarea mirilor cu ştergarul, cortegiul prosoapelor şi al batistelor înflorate ce se oferă în momentele importante ale ceremonialului etc. Pe de altă parte, la spălatul mîinilor naşilor sau socrilor, ştergarele au o funcţie purificatoare[13].

Dar, aşa cum s-a întîmplat şi în alte compartimente ale etnografiei, un proces de deposedare a acestui obiect de valenţele sale magice iniţiale se observă şi în acest caz. Dacă fenomenul folosirii prosoapelor de nuntă este încă viu în contemporaneitate, au dispărut însă acele exemplare de *prosoape de naşi*, cu ornamente specifice şi monede de aur legate la ciucuri, atestate pînă acum cîteva decenii pe valea Prutului, care se păstrau din tată în fiu[14].

Mai puţin implicată în contextul ritual al nunţii este *scoarţa*. Totuşi, se poate vorbi despre un *covor de nuntă* care, în unele sate, se păstra la biserică[15], special pentru momentul cununiei şi deci pentru toate miresele localităţii. În alte sate însă, covorul de nuntă intra în zestrea fiecărei fete de măritat. Dacă se întîmpla ca tînăra să moară înainte de căsătorie, covorul era dat de pomană altei fete din sat, de aceeaşi vîrstă: „Covoru ii di cununii l-au dat di pomanî Angelichii. Şî s-o cununat cu el Angela" (Uda, Tătăruşi–Iaşi).

Pe lîngă acest covor, mireasa aducea în casa soţului şi un număr de scoarţe pentru a-şi dovedi hărnicia şi priceperea: „Ia aşterni noauă ţoali, / Noauă ţoali cu canaci, / C-ai avut vremi sî faci" (Marginea–Suceava).

Atunci cînd sînt prea puţine scorţare sau chiar lipsesc cu totul din zestrea fetei ce se mărită (lucru ce se întîmplă de altfel foarte rar), druştele obişnuiesc să-i adreseze miresei strigături zeflemitoare: „Cum stă lumea şî sî uitî, / Cî n-avem scorţari la nuntî, / C-am dat oili la stînî / Ş-o cherit cu tot cu lînî" (Rotopăneşti–Suceava). La fel se întîmplă atunci cînd scoarţele nu sînt prea arătoase: „Nireasî, sî ştii ceava, / Ti graieşti nanaş-ta, / Cî nu ţî-i bunî zestrea; / Şî ţî-i scoarţa îngustuţî, / Ca un baier la traistuţî" (Horodnic de Sus–Suceava).

Folosit adesea în vrăjile de dragoste, *brîul* simbolizează uniunea fidelă între miri, identificarea dintre ei. Simbolistica sa este strîns legată, în cazul nunţii tradiţionale, de cea a *cămăşii*[16]. Mireasa trebuie să lucreze cu mîna ei aceste veşminte, pornind din seara cînd avea loc *croitul* sau *croiala*, o pre-logodnă. Cămaşa, aşa cum s-a spus, este o a doua piele[17], oferind o protecţie ca în mitologia celtică: „Toute peau qui porte la chemise autour d'elle, aucune maladie ne peut l'atteindre"[18]. Darul miresei exprimă generozitatea supremă, oferind încredere nelimitată alesului său. Dacă, din diferite motive, mireasa nu reuşeşte să termine lucrul, trebuie s-o ajute numai neamurile: „Cămeşa mirelui sî cosè numa di rudi, ca sî n-o vrajascî ciia straini, vo fatî cari sî i-l iei" (Sadova–Suceava). Această cămaşă trebuie să fie lucrată îngrijit, ca pentru o mare sărbătoare: „O cămaşă frumoasă, de in, / Cusută cu ibrişin"[19] sau „Bătută cu borangiuc, / Să se lipească de trup" (Frătăuţii Vechi–Suceava).

Prezentarea cămăşii în cadrul schimburilor prilejuieşte vornicului o gamă largă de ironii: „Cămaşă de fuior, urzită, / Şi cu in bătută, / Cu sula cusută; / Pe la ciupag, / Cu flori de fag, / Pe la şele, / Cusută cu nuiele, / Pe la şolduri, / Toată noduri"[20].

Pe lîngă cămaşa mirelui mai există cămaşa soacrei celei mari, lucrată larg în poale şi lungă pînă în pămînt[21]. După ce o îmbrăca, soacra trebuia să o joace: „Lumea chiuié şi baba giucá di-i săré poalili" (Cracăul Negru–Neamţ).

Pe lîngă sensul integrator al acestui dar, care se acordă numai celor foarte apropiaţi, mai există aici şi un înţeles care s-a pierdut, cel al „înfierii", pe care trebuie s-o comită mai cu seamă soacra cea mare şi de multe ori naşa, aşa cum se desprinde din numeroasele strigături ce fac aluzie la lărgimea poalelor acesteia. Îmbrăţişînd într-o cămaşă pe tineri, soacra cea mare trebuia să-i adopte pentru restul vieţii. La fel şi nuna mare, care substituie de obicei adevărata mamă pe parcursul nunţii. Ceremonia înfierii, care în *illo tempore* era solemnă, s-a convertit cu timpul într-o farsă hilară: „ ...după ci dizbracî mireasa, o gioacî pi

soacra cei mari. O încingé cu o funie, îi pune o lingurî la spate, un culişări, ceava di bagiocurî" (Vama–Suceava). Episodul punea în evidenţă pierderea autorităţii mamei mirelui prin intrarea în familie a noii stăpîne.

Prin extindere, obiceiul are ca protagonist în unele localităţi pe socrul cel mare sau chiar pe cei patru cuscri. Ei sînt puşi să joace pe masă (Băiceni–Botoşani), sînt stropiţi cu apă (Vama–Suceava) sînt încinşi cu legători de fîn (Caşin–Bacău) sau înjugaţi: „înjugau socrii mari şi mici şi pe soacre. M-a pus şi pă mine de 3 ori în jug. Trei feciori am avut şi trei cămăşi am luat" (Orbeni–Bacău). *Jugul* uneşte aici pe noile neamuri, simbolizînd armonia ce trebuie să domine în continuare.

Un dar ritual mai puţin conturat îl reprezintă *papucii* pe care îi primeşte soacra cea mică. Explicaţiile date de către informatori sînt destul de departe de sîmburele real al acestei practici: „Mama miresei primeşte *papuci*, c-o alergat mult" (Pojorîta–Suceava). În basme papucii apar frecvent în contextul peţitului: fie în variantele legate de tema incestului, fie în cele avînd drept motiv principal „Cenuşăreasa". Astfel, în povestea ardelenească *Frumoasa*, publicată de I. Broju, „o împărăteasă lăsă cu limbă de moarte bărbatului să nu se căsătorească decît cu femeia căreia i se va potrivi *papucul* în picior"[22].

Este vorba de un ecou literar al unui obicei folcloric care se mai întîlneşte şi astăzi în sudul Franţei: „ ...ainsi en Lyionnais, le prétendant offrait une paire de sabots à la jeune fille qu'il désirait épouser. Si elle chaussait le pied gauche, la demande était acceptée, mais au contraire rejeté e par le port du sabot droit"[23].

Cum soacra cea mică trebuie să se despartă de fiica ei, *papucii* pe care îi primeşte sînt în strînsă legătură cu această separaţie. Dacă datele etnografice sînt insuficiente în această privinţă, în schimb numeroase strigături fac aluzie la „înşelarea" soacrei mici, care a dat fata pe o pereche de încălţări: „Soacră mari înşalatî, / Pi *papuci* ai dat o fatî, / Pe-o paré di ciuboţeli / Ţ-ai dat fata şi-o averi, /

Pe-o parechi di papuci / Ţ-ai dat fata şi doi giunci" (Frătăuţii Vechi–Suceava).

Un moment important în desfăşurarea nunţii îl reprezintă *deshobotatul*, marcînd trecerea miresei în rîndul nevestelor. În acest context se confruntă *voalul* (şlaierul, hobotul, nimiteţul, balţul etc.), ca emblemă a ipostazei privilegiate de mireasă, cu *basmaua* (barizul, casînca, baticul, tulpanul etc.) reprezentînd efigia noii condiţii de femeie măritată. Un anumit patetism se desprinde în substratul scenariului nupţial care însceneazǎ lupta dintre tînăra mireasă şi cei care vor să-i ia voalul.Mireasa ţine, la propriu, hobotul cu dinţii şi nu-l dă pînă ce vornicul de masă sau naşa nu-i promite ceva în schimb: un miel, un viţel, un purcel sau bani. În variantele arhaice, păstrate încă în zona Iaşilor, ca şi a Neamţului, i se promite „un deal, muncelul, tarniţa..." (Cracăul Negru–Neamţ) sau i se juruieşte „apa Moldovei, pămînt, multi di toati" (Cristeşti–Iaşi).

Voalul este luat cu două crenguţe de măr (Cîrniceni–Iaşi), pe două fire de stuf (Dracşani–Botoşani), pe două „steble de busuioc" (Ibăneşti–Botoşani) sau chiar cu două linguri (Cracăul Negru–Neamţ), este jucat de trei ori şi pùs după icoană. Pe oglindă, în părul miresei şi pe voal se pun bani. În Vrancea, mireasa bagă voalul în sînul mirelui şi îi ia floarea din piept (Şindrilari–Vrancea). De dată recentă este practica, foarte răspîndită, de a se pune voalul pe capul unei druşte, sugerîndu-se grăbirea măritişului.

După luatul voalului, mireasa plînge şi nu vrea să ia barizul: îl aruncă în faţă, într-o parte şi a treia oară îl primeşte (Rădeana–Bacău). Ceremonia deshobotatului este, în zonele conservatoare, pur feminină, avînd loc în taină, la o altă casă (Dolheştii Mari–Suceava). Se pune o masă cu pîine, vin şi alte bucate şi se face *hora miresei*, jucată de femei în jurul oglinzii. Multe dintre femeile de faţă plîng, fiind pătrunse de conştiinţa ireversibilităţii acestei clipe. „O îmbrobidi cu tulpan şi nu-l dă jos pînî la moarti. Nu mai umblî în capul gol, s-o vadî soarili" (Uda, Tătăruşi–Iaşi).

Sub înfăţişarea sa modernă, voalul se păstrează, în variate forme, încă din antichitate. În ceremoniile matrimoniale din Grecia şi Italia, mireasa, acoperită cu văl şi purtînd cunună, era condusă la casa soţului de un cortegiu „precedat de-o torţă nupţială"[24]. Femeile romane căsătorite purtau numele de *nupta*, după voalul galben (*nubere*) în care erau înfăşurate din cap pînă-n picioare în ziua nunţii[25].

Amintit în colindele de gospodar, *paharul de zile mari* îşi are corespondent contemporan în *paharele dulci* de la nuntă. În formele tradiţionale ale nunţii moldoveneşti acest moment este pregătit printr-un întreg ritual. Vornicul pune pe o *tablá* două pahare cu vin şi două *jemne* de grîu curat, acoperite cu o năframă cu flori, şi începe închinăciunea. Se face mai întîi că gustă vinul, să vadă dacă nu este otrăvit, pentru că „Decît a muri o lume şi un sat, / Mai bine un blastamat" (Băiceni–Botoşani), apoi face elogiul paharelor: „ ...cu aur auriti, / Cu argint spoiti, / Cu vinişor umpluti" (Tîrpeşti–Neamţ) ori „ ... pahăreli cu floriceli, / Ca două păsăreli" (Suliţa–Botoşani) şi încă „ ...cu flori bătute, / Ca să-l beu cu neamuri multe" (Păltiniş–Botoşani), „ ...cu miere mieruit, / Cu zahăr îndulcit" (Movileni–Botoşani) etc. Mirii iau paharele, beau puţin din ele şi apoi le dau din mînă în mînă celorlalţi nuntaşi, care gustă şi ei. Cu timpul, slăbind pînă la anihilare cunoaşterea motivaţiei rituale a gestului, paharele dulci s-au multiplicat, oferindu-se fiecărui nuntaş în parte alt pahar.

Cum se întîmplă de multe ori în cadrul unor practici folclorice desacralizate, textul conservă forma iniţială a obiceiului sugerînd aspecte pe care le-am afla altfel cu mult mai greu. Reconstituind datele ritualului în măsura în care este posibil, observăm că un anumit pahar era băut într-un moment bine stabilit al nunţii, numai de tinerii miri, ce consfinţeau astfel o alianţă, asemenea unei frăţii de sînge[26]. Simbolurile cosmogonice încrustate pe pereţii săi (de argint sau auriţi, mai rar din alt metal sau din os) reprezintă însemnele neamului în care este primită

mireasa. Vinul din el nu era o licoare obişnuită, ci semnifica apa vie ce udă rădăcinile pomului vieţii – figurat în nunţile noastre de brad şi de ipostazele sale stilizate: *steagul miresei, pomul de nuntă* şi *bastoanele* vorniceilor. In cazul altor comunităţi, mai conservatoare, cum ar fi cea indiană de exemplu, ritul îşi dezvăluie mai uşor rădăcinile. Cuplul care se întoarce la timpurile originare îmbrăţişează o replică a arborelui vieţii. Aşa cum indică Schärer, căsătoria este reiterarea cosmogoniei şi repetarea naşterii primului cuplu din Arborele Vieţii[27].

Forma paharului reproduce un contur floral; este o cupă, un pocal sau un *cantharos* de tipul celor conservate în ornamentica ţesăturilor noastre populare. Cantharosul cu viţă-de-vie, vrej de acant sau iederă, reprezintă o variantă romană, provincială, a străvechiului motiv al vasului cu apa vieţii[28].

Paharul se descîntă mai întîi prin vorbe de bun augur şi se suflă la suprafaţa lichidului să dispară „lucrul rău". Cînd cineva închina un pahar era obligat, prin obiceiul locului, să guste el mai întîi din acel pahar. Gestul de a sufla deasupra paharului se mai păstrează şi astăzi în mediul rural, iar acela al gustării din pahar, înainte de a-l oferi cuiva, era destul de răspîndit în primele decenii ale veacului nostru. Sadoveanu îl semnalează în satul mamei sale şi chiar la locuitorii din preajma Fălticenilor.

Buzele recipientului se ungeau iniţial cu miere, mai apoi „se zăhăruiau" pentru a ura tinerilor însurăţei viaţă bună şi îndestulată. Practica o aminteşte pe cea folosită de medicii medievali autohtoni şi străini.

Nu întîmplător, la 1710, Ioan din Vaslui, în Predoslovia Psaltirii sale, o da drept pildă pentru deprinderea cu blîndeţe a învăţăturii: „Cum fac şi vracii cei ştiutori, cînd dau bolnavului erbi amară se be, ei ungu pre denafară usnele paharului cu dulceaţă, ca să nu urască folosul leacului"[29].

Urărilor de bine adresate în special mirilor li se adaugă cele rostite pentru întreaga nuntă şi pentru întregul sat: „Iarăşi am zis amin, / Acest pahar cu vin / Să-l închin / La

pădurea cu teii, / Să se însoare toţi holteii ... / Am să-l închin / La munţii cu pietrele, / Să se mărite toate fetele" (Draxeni–Vaslui).

Lumînările de cununie continuă semnificaţii străvechi legate de lumină şi de puritate prin atributele pe care le au în cadrul nunţii. Ele amintesc de ceremonialul nupţial al antichităţii greco-romane, unde logodnica sau mireasa era condusă către casa viitorului soţ de un întreg alai de purtători de făclii.

Influenţa bisericii ortodoxe a dat un impuls decisiv acestui obicei. Purtatul lumînărilor la cununie de către naşi este un obicei specific tuturor populaţiilor ce ţin de această ramură a creştinismului. Lumînarea miresei este emblema curăţeniei ei sufleteşti, asemănătoare cu aceea a fecioarelor sfinte din Evanghelie, reprezentate în miniaturi şi pe zidurile bisericilor cu lumînări aprinse în mînă.

Sub înrîurirea credinţelor populare, lumînările de cununie au preluat o parte din atributele pomului şi toiagului nupţial. Astfel ele sînt considerate alter-ego-uri ale tinerilor şi pot prevesti fericire sau necaz în căsnicie.

Dacă lumînările se topesc prea repede şi curg cu lacrimi mari de ceară, se crede că însurăţeii vor fi mereu trişti. Dacă una din lumînări se consumă mai repede decît cealaltă e semn că se va văduvi unul din soţi. Cînd lumînările se rup sau se sting în timpul cît se oficiază cununia, se crede că unul dintre miri va muri cît de curînd sau că se vor despărţi în alt fel (Cucuieţi–Bacău). Dimpotrivă, dacă lumînările ard frumos în biserică este semn de noroc şi viaţă bună (Mihăileni–Botoşani).

Superstiţiile de acest fel sînt relicte ale *lihomanţiei* (din gr. *lychnos* = „lampă") sau *lampadomanţiei* (din gr. *lampas* = „făclie") prin care se ghicea viitorul în funcţie de configuraţia sîmburelui de foc. Ca şi în cazul acestor tipuri de divinaţie se porneşte de la credinţa în lumină ca echivalent al vieţii. Astfel, durata existenţei umane putea fi apreciată „măsurînd timpul în care flacăra rămînea nestinsă"[30].

Perna este şi ea reprezentativă pentru riturile nupţiale. Mirele şi mireasa se aşezau la masa mare pe jeţuri încărcate cu mai multe căpătîie (de la trei la şapte). În acest context pernele marchează statutul privilegiat al mirilor ca personaje principale ale festinului. În basme, demascarea mirelui impostor provoacă întotdeauna căderea pernelor pe care era aşezat acesta. De exemplu, în naraţiunea fantastică foclorică *Balaurul cel cu şapte capete*, din culegerile lui Petre Ispirescu, cînd Făt-Frumos prezintă împăratului limbile tăiate ale balaurului drept dovadă că el este adevăratul salvator al prinţesei, începe a scădea clidul de perne înălţat pe jilţul mirelui: „de cîte ori arăta cîte una, cădea cîte o pernă de sub ţigan"[31].

De asemenea, perna nupţială este o urare intrinsecă pentru miri de a avea nopţi bune şi somn adînc. O desluşire asupra acestei semnificaţii ne-o oferă un fragment din basmul cules de I. Gh. Sbiera din Bucovina, *Petrea Făt-Frumos şi zînele*, unde întîlnim sintagma *pernă de somn*, adică perna „pe care dacă se culca, nu se mai stîrnia"[32] împăratul.

Numeroase dansuri nupţiale în care se foloseşte perna – la scosul zestrei din casă sau la *pocînzie* – ne indică importanţa pe care o avea odinioară acest obiect în contextul ceremonialului.

Mireasa aducea odată cu zestrea o pernuţă umplută cu şuviţe de păr adunate încă din pruncie, la fiecare pieptănat, pe care o aşeza cu grijă într-un colţ al lăzii. În unele localităţi din Bucovina era obiceiul să se coase cununa de fată mare a tinerei neveste într-o pernă, ca să nu se strice căsătoria şi să nu se întoarcă aceasta vreodată să locuiască cu părinţii[33].

Cît priveşte obiceiul amintit la înhobotat şi înainte de plecarea de acasă, ca mireasa să se aşeze pe o pernă în braţele mamei sale sau ale mirelui, acesta augurează trai bun şi odihnit.

În decursul celor trei etape ale ceremonialului nupţial, un obiect ritual cu multiple semnificaţii îl constituie *pîinea de grîu*, în diferitele sale ipostaze. Înscriindu-se unui cult

agrar complex, *colacii* de nuntă subsumează numeroase atribute magice benefice, apotropaice şi fertilizatoare. Sînt chestiuni asupra cărora vom reveni.

2. *Pahar de viaţă, pahar de moarte*

În vechile colinde româneşti întîlnim motivul *paharului de aur* sau al *paharului minunat* pe care sînt zugrăvite astrele cereşti: „Şi-n gura paharului / Scrisă-i luna şi lumina / Şi soarele cu căldura"[34], sau florile reprezentative pentru rodnicia terestră şi pentru elevaţia spirituală: floarea vinului, floarea grîului şi a mirului. Valoarea acestui obiect este ritualică, inestimabilă deci, deoarece gospodarul nu vrea să-l dăruiască divinităţilor care i-l cer, nici să-l schimbe cu alt pahar şi nici să-l vîndă. Paharul este păstrat în sipetul casei şi scos numai la zile mari, la Crăciun, Bobotează, Paşti sau la nunţi şi botezuri: „Că şi eu l-am căpătat, / Naşul cînd m-a botezat, / Singur el că mi l-a dat, / Pe cînd pruncii oi boteza, / Pe cînd îi voi cununa, / Oaspeţii de a-i minuna / Şi din el vin a gusta"[35].

Obiceiul este balcanic; îl găsim atestat, de exemplu, în colindele bulgăreşti, unde gospodarul primeşte „Trei pocale aurite: / Cu primul să cununi, / Cu al doilea să botezi, / Cu al treilea [...] să bei / Cu falnicii colindători..."[36]. La slavii răsăriteni motivul paharului minunat este introdus în colindele de fată mare. Din flori de aur sau din pana unei păsări măiestre ori din roua de aur de pe frunzele copacilor, faurul, la rugămintea fecioarei, lucrează o cupă fără seamăn de frumoasă. În variantele poloneze ale acestui tip de colind apare transfigurarea euharistică a motivului – paharul cu sîngele lui Hristos fiind dus de Maica Domnului în biserică[37].

Pe planul concret al faptelor etnografice se păstrează atestări asupra existenţei *paharului de zile mari* pînă în pragul acestui secol. În casele ţărăneşti, mai cu seamă în cele mai înstărite, se afla un pahar meşteşugit lucrat,

anume pentru evenimente excepţionale şi care nu se înstrăina decît după moartea stăpînului acestuia. Nu vom insista asupra detaliilor legate de descrierea paharului şi nici asupra modalităţilor specifice de utilizare a lui – atît de bine prezentate în răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densuşianu, cît şi în unele studii de referinţă[38]. Vom aminti că episodul cutumiar cel mai bine conservat astăzi în legătură cu paharul minunat îl reprezintă cel al *paharelor dulci* de la nuntă.

Alianţa nupţială a *paharelor dulci* nu reprezintă decît un aspect al simbolisticii foarte bogate a paharului, cupei, pocalului sau cantharosului. În mentalitatea primitivă în care a trăi constituia un act religios, fiecare gest căpătînd o valoare sacramentală, a bea o cupă cu vin constituia un fel de act de iniţiere. Este destul să amintim de rostul acestui act în contextul cultului dionisiac şi al misterelor din Eleusis. Există teorii (precum cea a lui Jessie L. Weston) care susţin că legenda celtică a Graalului conservă urmele unui străvechi ritual de iniţiere[39].

Încă la antici, paharul de vin semnifica sîngele unei fiinţe, deci viaţa. Tulburătoarea legătură între ciclul vital şi paharul de sînge o regăsim în basmele româneşti. Astfel, în povestea *Busuioc cel frumos*, culeasă de Arsenie[40], cînd voinicul porneşte la drum lasă tatălui său „un semn de pieire: cînd se va umplea paharul de sînge şi va cădea jos...". Peste un timp, cînd bătrînul văzu paharul plin cu sînge, se duse în căutarea lui Busuioc şi, aflîndu-l, îl învie cu fir de iarbă.

Evident, această imagine a paharului miraculos s-a cristalizat în timp, pornind de la libaţiunile făcute în cinstea zeilor, de la cupele de sacrificiu, de la numeroasele ceremonii care aveau în centru acest obiect ritual. Herodot aminteşte de ciudatul ansamblu de practici îndeplinite de Xerxes înainte de a porni într-o expediţie războinică. La răsăritul soarelui, pe un pod acoperit cu ramuri de mirt şi tămîiat, el turna dintr-un pahar de aur vin în mare şi „să ruga soarelui şi apoi arunca paharul în mare"[41].

Primirea unui anumit pahar putea însemna dobîndirea unui rang înalt. Astfel, tot în *Istoriile lui Herodot* se pomeneşte de o anumită profeţie – potrivit căreia acel care îşi va turna băutura în pahar de aramă, în biserica lui Ifest, va fi împăratul întregului Egipt. Evenimentul are loc în momentul în care, venind în acea biserică doisprezece împăraţi, arhiereul aduce, din greşeală, numai unsprezece pahare de aur. Atunci cel uitat, Psamitihos, îşi foloseşte coiful de aramă în loc de pahar, îndeplinindu-se astfel profeţia[42].

Paharul reprezintă destinul uman, fie în ipostază pozitivă, fie negativă, pe întreaga durată a vieţii sau în momentele ei principale: la naştere, nuntă sau trecere în neființă. Semantica aceasta a cupei cu vin s-a conturat din cele mai vechi timpuri. În *Evanghelia după Matei* este folosită atunci cînd Isus, aflîndu-se pe Muntele Măslinilor, rosteşte cuvintele: „Părinte, dacă vrei, înlătură această cupă de la mine !"[43] Aici cupa este soarta cea rea pe care trebuie s-o accepte sau, cum spune atît de măiestrit Coresi: „Paharul amu iaste moartea ce pre ea ca un somn o trecu Hristos"[44]. Cu acelaşi înţeles este folosit simbolul în *Evanghelia după Ioan*. Cînd este arestat Mîntuitorul, Petru încearcă să-l apere, dar acesta îl opreşte spunîndu-i: „Pune-ţi sabia în teacă. Să nu beau oare *cupa* ce mi-a dat-o Tatăl ?"[45] Astfel Hristos îşi asumă în întregime condiţia tragică a muritorilor, justificînd pe deplin exclamaţia „Ecce Homo !"

Concepţia creştină despre paharul morţii a întărit străvechile credinţe populare legate de momentul săvîrşirii din viaţă. Una dintre secvenţele de largă circulaţie din cîntecele de priveghi, pe care o întîlnim şi în unele variante de bocet, este cea a ispitirii defunctului de către moarte cu un pahar de băutură: „Aseară o săptămînă / Umbla moartea prin grădină / C-un pahar de vin în mînă /Şi n-avea cui să-l închine"[46]. Dacă în acest fragment funerar victima este aleasă la întîmplare, alteori bolnava apare de la început în compania morţii: „Mergea moartea prin grădină / C-un buchet de flori în mînă, / C-un pahar

de băutură / Şi cu (cutare) de mînă / Cu florile-o amăgea / Din pahar îi da să bea: / –Ia (cutare) şi bea /Şi durere nu-i mai avea"[47]. Există şi o a treia categorie de texte, în care însuşi muribundul solicită paharul fatal: „Ci ai, moarte, în pahar ? / –Vinişor de şapte ani / –Dă-mi şî mie ca să-l gust !"[48]

Acceptînd să guste din băutura pe care i-o oferă moartea, bolnavul nu mai are de ales altă cale; el trebuie s-o însoţească în lumea cea neagră. A bea sau a mînca din alimentele ce aparţin tărîmului umbrelor echivalează, în mentalitatea tradiţională, cu consimţămîntul de a fi primit pe cealaltă lume, fără putinţa de a reveni printre cei vii.

Credinţa este prezentă pe cele mai îndepărtate meridiane terestre. De exemplu, maorii sînt convinşi că acel care a trecut rîul dintre cele două ţărmuri, dintre ţinutul viilor şi cel al morţilor, mai poate reveni, dar „cine a gustat din hrana spiritelor, acela nu se va întoarce niciodată"[49]. La fel credeau şi vechii greci.

Persephone nu mai poate pleca din momentul în care a muşcat din rodia oferită de zeul Infernului.

Aceeaşi convingere poate fi urmărită şi în numeroase basme româneşti. Pentru a putea reveni acasă, eroii iau cu ei azimă frămîntată cu lapte de mamă şi cu cenuşă din vatră. Cît timp ei se află în ţara zmeilor, nu se hrănesc decît cu bucatele aduse cu ei în traistă.

Ca şi divinitatea greacă a grîului tînăr (Persephone), zeiţa japoneză Izanami, după ce moare, devine „stăpîna unică a lumii funerare subpămîntene, de unde nu mai vrea şi nu mai poate să se întoarcă la suprafaţă, la lumină, deoarece ea apucase să mănînce din hrana tărîmului infernal şi prin aceasta s-a adaptat altui mod de existenţă cosmică, incompatibil cu cel anterior"[50].

Printre credinţele adînc înrădăcinate în mentalitatea rurală românească se numără şi aceea potrivit căreia sfîrşitul firului vieţii s-ar datora paharului întins de Moarte sau de Arhanghelul Mihail (personaj complex – mesager ce însoţeşte sufletele pe cealaltă lume – identificîndu-se adesea cu moartea). În basmul *Aleodor împărat* din

colecţia Ispirescu, bătrînul tată al eroului principal primeşte paharul morţii în clipa din urmă: „Acestea zicînd, căscă gura de *trei ori* şi-şi dete sufletul !"[51] Informaţiile culese pe teren în ultimele decenii ne indică, fără echivoc, aceeaşi comportare, în momentul final, a călătorului spre tărîmul umbrelor: „Ti uiţ la el cî trebui sî-nghiţî di *trii ori*... Altu sî oţărăşti cî înghiţî; îi amar paharu !"[52] Secvenţa este prezentată întocmai şi în cîntecele de priveghi: „Din pahar cîn' o gustat, / Di trii ori o sughiţat / Şi pi loc o răpusat !"[53]

Paharul *dulce* al nunţii şi cel *amar* al morţii sînt strîns legate de paharul-simbol al destinului uman. În limbajul cronicarilor revine, ca un laitmotiv, tema *paharului sorţii*. Vorbind despre cumpenele grele ce aveau să se abată asupra Ţării Moldovei, la sfîrşitul domniei lui Vasile Lupu, Miron Costin afirma în Letopiseţul său: „Iară di pi acele vremi să cunoaşte *păharul lui Dumnezău* aproape de schimbare şi curundu spre alte cumplite vremi"[54].

Scrierile noastre vechi atestă o infinitate de nuanţe ale acestui motiv. În *Psaltirea Hurmuzachi* îl găsim integrat într-un blestem: „Foc şi piatră puginoasă, duh de vihor partea păharelor loru"[55].

Dosoftei foloseşte foarte des motivul paharului destinului în *Psaltirea în versuri*. Viaţa omenească se află în mîna Domnului, care oferă fiecăruia cupa cuvenită: „Le-a trimite lanţuri, *păhar de pierzare*"[56]; „Domnul m-este ocină direaptă / Ş-a *paharului mieu* ce m-aşteaptă"[57]; „... mă vor unge [...] / Din *svîntul tău pahar* ce mă-mbată / Cu mila ta, Doamne, cea-ndurată"[58].

Vasul, recipientul conţinînd licoarea miraculoasă a vieţii, a avut nu numai înţeles de destin omenesc, ci s-a identificat în mentalitatea populară cu fiinţa umană însăşi. Olarii de la noi, fără a cunoaşte sublimele metafore vehiculate în poezia persană, au considerat întotdeauna că vasul – ulcior sau cană – este ca un om cu buze, mijloc, trup, gît, braţe etc.

Italienii comparau o persoană cu alese însuşiri fizice, intelectuale şi morale cu o cupă de aur: „Egli è una coppa

d'oro"[59]. O veste care trece de la unul la altul, din gură în gură, este prezentată de Dante, în *Purgatoriul*, ca un sistem de vase comunicante: „Ben andava il valor di *vaso* in *vaso*"[60].

Aşa cum spunea C. G. Jung, supravieţuirea sau renaşterea inconştientă a simbolului *vasului* atestă o întărire a principiului feminin în relaţie cu vechiul cult al fecundităţii[61].

În *Cronica* lui Mihail Moxa întîlnim expresia *păharul cumplit de moarte*[62] ce-şi are sorgintea în amplul complex de credinţe şi superstiţii populare, cristalizate în proverbul „Aşa i-a fost *paharul morţii*".

Mai tîrziu, întîlnim în versurile lui Grigore Alexandrescu expresia *amar pahar*, iar Mihai Eminescu aminteşte despre *paharul mizeriei*.

Sensurile derivate ale motivului paharului sorţii sînt uneori surprinzătoare, cum ar fi sintagma „păhare de bătăi multe", utilizată de Milescu Spătarul în traducerea *Istoriilor* lui Herodot („băusă de la laconi păhară de bătăi multe")[63].

Am amintit de valoarea de legămînt a paharelor dulci de la nuntă. În *Noul Testament* întîlnim, de asemenea, sensul de alianţă ritualică a vasului cu vin. În timpul Cinei de Taină, Hristos spune: „Această cupă este legămîntul cel nou prin sîngele meu, vărsat pentru voi"[64], instituind în acest mod legătura dintre creştini sau, cum scrie Văcărescu, „tractatul cu sînge din sfîntul potir"[65]. Din cupa Cinei de Taină se va perpetua vasul euharistic în care preotul sfinţeşte cuminecătura în timpul liturghiei.

Alianţa creştină cît şi cea laică, pe care o implică paharul cu vin, justifică ritualul complet, respectat cu sfinţenie, al închinării cupelor la curţile domneşti ale Moldovei şi Munteniei. Vechimea datinii este intuită de Miron Costin, care o foloseşte în argumentele sale „pro latinitate". Astfel el afirmă, în *De neamul moldovenilor din ce ţară au ieşit strămoşii lor*, că „închinăciunea paharelor la mari ospeţe o moştenim de la romani; că scrie Dion vestitul historicul [...], cum vechi obiceiu au fostu ca

nărodul giurînd pre piedzii cei buni sau nărocirea împăratului, să bé la ospeţe pentru sănătatea lui"[66].

Ritualul uimeşte pe unii călători străini, martori ai acelor vremi, printre care Paul de Alep. În Ţara Românească, la curtea lui Matei Basarab, el observa obiceiul de la marile sărbători, cînd se închinau trei cupe în cinstea sărbătorii, trei cupe în cinstea patriarhului şi trei cupe în cinstea domnitorului: „Nimeni nu putea refuza să bea, căci datina cerea ca oricine stă cu el la masă să bea în felul acesta"[67]. În timpul praznicelor, fiecare sărac primea trei pahare cu vin şi trei jimble.

Un întreg presonal deservea acest ritual, începînd cu Vel paharnicul sau Paharnicul Mare care îl servea pe domn la ospeţe, gustînd băutura înaintea acestuia, pentru a se convinge că nu este otrăvită; urmau paharnicul al doilea, al treilea pînă la cel mai mărunt cupar sau păhărnicel. Dregătoria de paharnic era la mare cinste, fiind acordată doar marilor boieri. De multe ori ea se transmitea din tată în fiu. Astfel, Ruseteştii din Moldova purtau toţi supranumele de Cupariul, iar în Muntenia Văcăreştii aveau rangul de paharnic.

Dimitrie Cantemir analizează minuţios îndeplinirea ritualului păhărniciei, semnalînd că „marele paharnic [...] gustă el mai întîi vinul vărsat [...] într-un pahar mai mic, care în limba moldovenească se numeşte *credinţă*"[68]. Se impune aici relaţia cu obiceiurile populare de nuntă şi anume cu logodna, numită *încredinţare*, tocmai datorită închinării paharului de *credinţă* între cei care urmează să-şi unească destinele.

Importanţa foarte mare care se acorda gestului de a închina paharul o putem deduce dintr-un detaliu al ceremoniei de curte. Deşi la sărbători se înălţa un pocal în cinstea împăratului turcesc, în acest caz nu i se rostea numele alteţei otomane şi nici nu i se făcea *polichronion* (mulţămitul)[69], pentru că exista superstiţia că nu-i bine să-i închini turcului, căci acest gest ar avea consecinţe nefaste pentru neamul românesc.

Odată „descîntat", paharul era dat peste cap, practică în vigoare şi astăzi pe la nunţi şi alte petreceri. Nici vestitul logofăt Ionică Tăutul, imortalizat de Neculce, nu s-a putut abate de la acest obicei cînd, fiind sol la turci din partea lui Bogdan Vodă, a spus: „–Să trăiască împăratul şi vizirul ! Şi închinînd au sorbit felegeanul (de cohfe), ca altă băutură"[70], dîndu-l deci peste cap.

Paharul de zile mari, paharul de nuntă, paharul destinului şi paharul de moarte se înscriu în categoria obiectelor sacre cu infinite sensuri şi implicaţii pe plan spiritual. În limbajul contemporan apar referiri la ele în cele mai neaşteptate contexte perpetuînd înţelesuri străvechi. Spunem firesc „i s-a umplut paharul răbdării" sau repetăm cunoscutul proverb: „Din pahar bei şi dulce şi amar".

NOTE

1. Lévy-Brühl, *Les Fonctions mentales dans les sociétés inférieures*, Paris, Félix Alcan, 1922, p. 34.

2. Oglinzile folosite pentru divinarea ursitului erau şterse cu „năframî di la logodnî" (Dumbrăviţa–Iaşi) şi acoperite cu „faţî di masî di la cununia unor tineri cinstiţi" (Şipote–Iaşi).

3. Text din Călineşti–Botoşani, publicat în „Revista Moldovei", an V, 1926, nr. 1, p. 23.

4. Tache Papahagi, *Grai. Folclor. Etnografie*. Ediţie şi prefaţă de Valeriu Rusu, Bucureşti, Editura Minerva, 1981, p. 269.

5. În unul din cîntecele *gaik*, logodna dintre doi tineri este sugerată astfel: „Ea i-a dăruit *o batistă* la buzunar, / Iar el i-a dăruit un inel de aur". Vezi Petru Caraman, *Colindatul*, p. 566. Vezi şi Cristina Ghiuriţan, *Obiecte de cadou între tineri, în colecţiile Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei", X, Cluj, 1978, p. 355–361.

6. Vezi Florea Bobu Florescu, Paul Petrescu, Paul H. Stahl, *Arta populară de pe Valea Bistriţei*, Bucureşti, Editura Academiei. 1969, p. 146.

7. Figurează şi în repertoriul coregrafic al obiceiurilor de nuntă din zona respectivă.

8. Elena Niculiţă-Voronca, *op. cit.*, p. 1090.

9. *Ibidem*, p. 1089–1091. Vezi şi AFMB, Buciumi–Bacău.

10. S. Fl. Marian, *Vrăji, farmece şi desfaceri*, Bucureşti, Göbl, 1893, p. 153.

11. *Ibidem*, p. 162.

12. S. Fl. Marian, *Descîntece poporane române*, Suceava, Eckhardt, 1886, p. 172.

13. Obiceiul de a dărui ţesături sau cusături în riturile de trecere este în general european. Îl întîlnim, de asemenea, şi la unele popoare îndepărtate în timp şi spaţiu, cum ar fi, de exemplu, la incaşi, unde „... folosirea simbolică a ţesăturilor nu însoţea doar tranziţia spre bărbăţie a tinerilor, ci şi alte momente esenţiale ale ciclului vital, de pildă căsătoria sau moartea". Vezi John V. Murra, *Civilizaţia Inca. Organizarea economică a statului incaş*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1987, p. 118.

14. Existenţa aşa-ziselor „ştergare cu zloţi" sau „cu bănuţi" ne-a fost semnalată în satele Ştiubieni, Crasnaleuca, Avrămeni şi Dămideni, din judeţul Botoşani, precum şi în cîteva localităţi vasluiene de pe Valea Prutului. Vezi Ion H. Ciubotaru, Silvia Ciubotaru, *Ornamente populare tradiţionale*. (Cusături, ţesături), Botoşani, 1982.

15. AFMB, *Anexă-chestionar*, Avrămeni–Botoşani. Deosebit de preţioasă este şi informaţia dată de călătorul suedez Erasmus H. Weismantel, care a vizitat Ţările Române pe la 1710–1714, asupra

prezenței *covorului* la nunțile moldovenești: „Înaintea altarului se află un covor pe care vin să-și ia locul mirele și mireasa" (Apud, Paul Simionescu și Paul Cernovodeanu, *loc. cit.*, p. 382).

16. Mireasa da *cămașă* și *brîu* sau cămașă și *chingă*. (AFMB, *Anexă-chestionar*, Bilca, Frătăuții Noi și Straja–Suceava). " Îl încingé pi mire cu bete" (Valea Sării-Vrancea). N-am găsit pînă acum pe teren, dar este semnificativă în acest sens credința că atunci cînd îți pică brîul, fără să știi, „te doresc ibovnicii" („Șezătoarea", I, p. 102).

17. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, I, 1974, p. 300.

18. *Idem*. Demn de ramarcat este și faptul că într-un basm românesc voinicul primește drept răsplată pentru faptele sale bune o *cămașă* pe care, dacă o îmbracă, nu se prinde nici un rău, nici o boală de el. Vezi Elena Niculiță-Voronca, *op. cit.*, p. 827.

19. Elena Sevastos, *op. cit.*, p. 143.

20. Variantă din Gura Humorului. Apud S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 835.

21. Uneori această cămașă se dăruiește cu gura netăiată „care însemnează că soacra nu trebuie să fie cu gura mare și să tot cîrtească de toate cele". Vezi Ion Creangă, *op. cit.*, ediția G. Călinescu, p. 118.

22. Apud Lazăr Șăineanu, *op. cit.*, p. 460.

23. Hervé Fillipetti, Janine Trotereau, *Symboles et pratiques rituelles dans la maison paysanne traditionnelle*, La Chapelle Montligeon, l'Imprimerie de Montligeon, 1978, p. 122.

24. Fustel de Coulanges, *op. cit.*, vol. I, p. 70.

25. Anthony Rich, *Dictionnaire des Antiquités romaines et grecques*, traduit de l'anglais sous la direction de M. Chéruel, Didot Frères, Paris, 1873, p. 430.

26. *Goidelii*, strămoșii irlandezilor, dădeau mirilor, în seara nunții, niște băuturi făcute din plante, pe care ei le sorbeau împreună. În acest obicei trebuie să vedem motivul de inspirație pentru frumoasa poveste de iubire dintre Tristan și Isolda. Vezi *Dictionnaire des symboles* ..., vol. II, p. 448.

27. Apud Mircea Eliade, *La nostalgie des origines. Méthodologie et Histoire des religions*, Gallimard, 1971, Paris, p. 162.

28. Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roșu, *Dicționar enciclopedic de artă veche a României*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, p. 156–157.

29. Moses Gaster, *Chrestomație română*, I, București, Socec, 1891, p. 363.

30. Alfred Bertholet, *Dicționarul religiilor*, p. 251.

31. Apud Lazăr Șăineanu, *op. cit.*, p. 315.

32. I. G. Sbiera, *Povești și poezii populare românești*. Ediție îngrijită și prefață de Pavel Țugui, București, Editura Minerva, 1971, p. 62.

33. Artur Gorovei, *Credinți și superstiții*, p. 241.

34. Tudor Pamfile, *Crăciunul.Studiu etnografic*, București, Socec–Sfetea, 1914, p. 54.

35. At. Marian-Marienescu, *Colinde culese și corectate de* ..., București, Imprimeria Națională, 1861, p. 71.

36. Apud Petru Caraman, *Colindatul la români, slavi și alte popoare. Studiu de folclor comparat*. Ediție îngrijită de Silvia Ciubotaru, prefață de Ovidiu Bîrlea, București, Editura Minerva, 1983, p. 65.

37. *Ibidem*, p. 231.

38. Vezi Petru Caraman, *op. cit.*, şi Dumitru Pop, *Motivul „Paharul de aur" în folclorul românesc*, în „Studia Universitatis Babeş–Bolyai", seria Philologia, fasc.2, Cluj, 1970, p. 19–29.

39. Jessie L. Weston, *From Ritual to Romance*, Cambridge, 1920. Vezi şi Jean Marx, *La légende arthurienne et le Graal*, Paris, 1952.

40. Arsenie T. M., *Noua colecţie de basme sau istorii populare culese şi prelucrate*. Partea I, Bucureşti, 1872, p. 52.

41. Herodot, *Istorii*, Bucureşti, Editura Minerva, 1984, p. 353.

42. *Ibidem*, p. 128–129.

43. *Noul Testament*, Editions du dialogue, Paris, 1975, p. 322.

44. Coresi, *Cartea ce se cheamă evanghelie cu învăţătură de la tuspatru evangheliştii aleasă şi de în multe dumnezeieşti scripturi*, Braşov, 1581. Ediţie îngrijită de Sextil Puşcariu şi Alexie Procopovici, Bucureşti, Socec, 1914.

45. *Noul Testament*, p. 381.

46. AFMB, Preuteşti, jud. Suceava.

47. AFMB, Focuri, jud. Iaşi.

48. AFMB, Dolheştii Mici, jud. Suceava.

49. Peter H. Buck, *Vikingii de la soare răsare*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1969, p. 249.

50. Victor Kernbach, *Dicţionar de mitologie generală*, Bucureşti, Editura Albatros, 1983, p. 319–320.

51. Petre Ispirescu, *Prîslea cel voinic şi merele de aur*, Bucureşti, Editura Minerva, 1975, p. 42.

52. AFMB, Sadova, jud. Suceava.

53. AFMB, Dolheştii Mici, jud. Suceava. Pentru mai multe detalii vezi şi Ion H. Ciubotaru, *Folclorul obiceiurilor familiale din Moldova (Marea trecere)*, Iaşi, „Caietele Arhivei de Folcor", VII, 1986.

54. Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei de la Aaron Vodă încoace*, în vol. *Opere*, Bucureşti, ESPLA, 1958, p. 120.

55. Apud Giorge Pascu, *Istoria literaturii şi limbii române din secolul al XVI-lea*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1921, p. 65.

56. Dosoftei, *Psaltirea în versuri*, în vol. *Opere*, I, *Versuri*. Ediţie critică de N. A. Ursu, introducere de Al. Andriescu, Bucureşti, Editura Minerva, 1978, p. 29.

57. *Ibidem*, p. 35.

58. *Ibidem*, p. 53.

59. G. F. Barberi, Nicolao Basta, A. Cerati, *Gran Dizionario italiano-francese*, tomo secondo, Paris, Garnier Frères, 1854, p. 315.

60. *Ibidem*, p. 1275.

61. C. G. Jung, *Tipuri psihologice*. Traducere din germană de Viorica Nişcov, Bucureşti, Editura Humanitas, 1997, p. 257.

62. Mihail Moxa, *Cronica lui ...*, în B. P. Hasdeu, *Cuvente den bătrîni*, I, Bucureşti, Tipografia Academiei, 1878, p. 337–443.

63. Herodot, *op. cit.*, p. 446.

64. *Noul Testament*, *ed. cit.*, p. 320.

65. Vezi *Dicţionarul Limbii Române*.

66. Miron Costin, *op. cit.*, p. 272.

67. *Călători străini despre țările române*, vol. VI, îngr. de M. M. Alexandrescu Dersca–Bulgaru, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p. 113.

68. Dimitrie Cantemir, *Descriptio Moldaviae*, București, Editura Academiei, 1973, p. 231.

69. *Ibidem*, p. 232.

70. Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, ediție îngrijită și introducere de Iorgu Iordan, București, ESPLA, 1955, p. 55.

IV

LOCUL ȘI ROLUL PROTAGONIȘTILOR ÎN CADRUL CEREMONIALULUI NUPȚIAL

1. *Mirii, socrii, druștele și vătăjeii, vornicul sau stolnicul de casă*

În contextul nunților tradiționale este implicată aproape toată populația satului. Dar în timpul celor trei etape ale ritului de trecere – perioada de pregătire, momentul central (cununia propriu-zisă) și integrarea în noua stare – protagoniștii sînt, în primul rînd, membrii familiilor care se înrudesc: *mirii* și *socrii*.

Chiar dacă o căsătorie depășește cadrul strict individual al constituenților ei, privind colectivitatea în ansamblu, beneficiarii direcți rămîn fata și flăcăul care alcătuiesc noua familie. Trăinicia relațiilor ce se stabilesc între acești parteneri va determina calitatea noilor raporturi de înrudire cu socrii, soacrele, cumnații și cumnatele. Ele influențează și afinitățile ce se formează la nivelul generației ascendente, relațiile de încuscrire dintre părinții soților.

Mirii sînt cei care trec printr-un proces complet de metamorfozare: întîi fată mare și flăcău, apoi împărăteasă și împărat pe durata nunții, în fine, tineri gospodari odată cu schimbarea hainelor ritual-ceremoniale. În strategia constituirii unei noi celule sociale, ei trebuie să respecte anumite prescripții și interdicții, cerute de societatea tradițională.

Este important de observat că, pe toată durata ceremonialului nupțial, tinerilor care se căsătoresc nu li se spune pe nume. Printr-un consens, cu rădăcini într-o perioadă arhaică, ei sînt mire și mireasă, împărat și împărăteasă, crai și crăiasă, păun și păuniță, cu alte cuvinte, cuplul ideal în eternitate. Pentru miri, nunta – dacă respectă structura firească – este cumulativă,

antrenîndu-i în acte şi gesturi desprinse din ritualuri de inițiere, adopțiune şi încoronare.

Mireasa este înconjurată de cele mai numeroase practici rituale, deoarece se credea că, pentru ea, trecerea prezintă mai multe riscuri. Condiția femeii măritate este mai dificilă decît cea a bărbatului însurat. În plus, în cele mai numeroase cazuri ea este cea care îşi părăseşte căminul părintesc, pentru a intra într-o ambianță nouă.

În intervalul celor *40 de zile*, cînd se consumă ciclul marital al trecerii într-un alt stadiu, mireasa are anumite calități fertilizatoare[1]: plînsul ei aduce belşug pe ogoare, lucrurile pe care le-a purtat (mai ales *voalul*) aduc fericire şi altor fete, bucăți din *colacul* miresei poartă noroc la vînzări, judecăți şi drum lung, *inelul* de cununie, beteala şi florile sînt folosite în tot felul de vrăji pe ursită. Puterile acestea vremelnice au ca revers o anumită fragilitate în fața unor acte de magie neagră şi mai ales în fața deochiului.

De aici necesitatea de a o ocroti pe mireasă, de a o dirija spre un anumit comportament care s-o ferească de posibile riscuri. Trebuie să păşească cu dreptul, să nu privească în urmă, să ocolească în drum spre cununie, să nu lase pe nimeni să treacă între ea şi mire etc. Ca să aibă noroc în viață, ea trebuie să privească prin gaura colacului pe care îl țin *pîrcălăbițele* (Vidra–Vrancea).

Mireasa este model de frumusețe şi prospețime, este „cap de masă" şi „nume ales". Dar tot ea trebuie să aleagă între părinți şi soț, iar opțiunea favorizează o separație tristă. Cîntecele la plecarea miresei au o tonalitate ce incită la meditație, subliniind ireversibilitatea drumului pe care l-a ales: „Te-i sîlit la măritat, / Ca frunza la scuturat, / Frunza sî scutur-o dată / Şi la anu creşti altî, / Da tu nu ti mai vezi fatî !"[2] Călătoare spre alt destin, mireasa mai cere o clipă de răgaz, pentru a lăsa cîte un „semn" celor ce i-au fost atît de apropiați. Pe tată îl roagă să o scrie „în cornul plugului", mama este implorată să o însemne „în toarta doniți", frații să o încrusteze „în crucea săbiei", iar surorile să-i păstreze amintirea în buchetul de flori[3].

Alături de aceste imagini, învăluite într-un tablou de o remarcabilă duioşie, mireasa apare şi în ipostaze contrare, de eroină comică, după cum se poate constata în poezia unor orații sau în strigăturile satirice. Ironia vornicului închinător capătă adesea nuanțe sugestive: „Şî cîn ti sculai, / Mari ispavî făceai ! / Îți luai cofița-n mînî, / Ti ducei la fîntînî / Şî ti făcei a-ți scoati schini din mînî" (Copălău–Botoşani). Alteori se fac aluzii la graba sau dorința nedisimulată a miresei de a se căsători cu orice preț: „Părinți nu vroieu sî ti dea, / Da tu-ai zîs aşa, / Cî dacî nu te-i mărita, / Te-i duci şî te-i îneca, / Într-o baltî mari, stătătoari, / Uni sî scaldî broasca în chicioari" (Izvoare–Botoşani).

Această permanentă alternanță a solemnului cu umorul – indiciu al arhaicității datinilor nupțiale – are darul de a echilibra mereu planul idealizat cu cel real, ajutînd-o pe mireasă să înțeleagă exact condiția existențială.

În comparație cu mireasa, rolul mirelui în cadrul ceremonialului nunții se individualizează dintr-o cu totul altă perspectivă. De data aceasta primează „încercările" la care este supus şi, mai ales, modul în care reuşeşte să depăşească probele impuse. În cazul său, nimic nu trece neobservat, pentru că mirele este „împăratul", fala ceremonialului nupțial: „Mîndru soare că-mi răsare ! / Şi nu-i soare răsărit, / Ci-i mirele-mpodobit / Cu podoaba tîrgului, / Cu florile cîmpului" (Fărcăşeni–Iaşi).

La luatul miresei el trebuie să plătească surorilor şi fraților acesteia, precum şi *vulpea* pentru flăcăi, dacă mireasa este din alt sat. Obiceiul numit *vulpe* sau *vadră*, asupra căruia ne-am oprit mai sus, era foarte răspîndit şi extrem de complex. Rezultă acest lucru şi din denumirile zonale, foarte sugestive: în unele părți ale Galaților (Smîrdan), practica se numea *ierbăritul*, în zona Vrancei se chema *iernatul* (Bordeasca Veche) sau *iernatecul* (Bordeştii de Jos), pentru ca în mai multe localități din județele Iaşi (Mirceşti, Răchiteni) şi Neamț (Bîra, Gîrcina) să fie intitulat *curcanul*.

Tot mirelui îi revine obligaţia ca pe întreg parcursul drumului să-i răsplătească pe cei care îi întîmpină cu găleţile pline cu apă, jertfindu-le-o la picioare. Ajuns la poarta miresei el trebuie să facă faţă probelor de tot felul pe care, în lipsa ajutorului naşului, este nevoit să le depăşească. Unele din aceste probe au fost amintite în capitolele anterioare.

La intrarea miresei în casa mirelui, aceasta trebuie să-i dea *toiagul*, pentru a-l frînge pe genunchi. Jumătatea neîmpodobită a toiagului urmează să fie aruncată peste casă, gest pe care mirele îl face cu multă atenţie, pentru că abia după reuşită este considerat „mire pe dreptate" (Nisiporeşti–Neamţ).

Spre sfîrşitul nunţii, cînd mireasa este furată, mirele trebuie să o găsească ori măcar s-o recunoască dintre două sau mai multe fete acoperite cu cearşafuri din cap pînă-n picioare. Fata pe care punea mîna mirele mai întîi era scoasă afară şi jucată la horă. Încercările continuau pînă la aflarea adevăratei mirese, dar în astfel de cazuri perspicacitatea mirelui era comentată defavorabil (Rădeana–Bacău).

La masa cea mare, atunci cînd se aducea *găina*, numită în părţile Neamţului şi *curcă* (Boboieşti, Sagna), mirele avea datoria să o rupă dintr-o singură încercare, gest subliniat de nuntaşii de afară prin împuşcături sau pocnete de bici (Vama–Suceava). Eventuala nereuşită era însoţită de comentarii malițioase. Să reţinem şi faptul că multe dintre încercările la care era supus altădată principalul personaj al nunţii par adesea calchieri atenuate ale probelor peţirii din basme şi balade.

Dar „împăratul" ceremonialului nupţial, „Făt-Frumosul" din conăcărie, plecat la vînătoare „Pe brîul pămîntului, / Pe umerii vîntului" (Farcaşa–Neamţ) este şi el ironizat, în diferite oraţii, prin acelaşi joc ritual în care măreţul alternează cu derizoriul: „Eşti ficior di negustor mare, / Cam hopan la mîncare, / Da bun di dornit la soare !"[4] În contextul aceluiaşi tip de oraţie, mirelui i se recomandă, chiar dacă pe un ton glumeţ, o conduită corectă în căsnicie:

„Izmene cu brăcinaru di tei, / Ca di astăzi înainti / Sî nu ti mai iei / Dupa alti fimei ! / Cî noi, dacî te-om afla, / Cu dîrjaua te-om lua, / Ş-acasî, la nevastî, / Te-om alunga !"[5]

În contextul nunţii din Moldova, rolul socrilor este concurat de cel al naşilor (părinţii de suflet ai mirilor) pe toată durata nunţii. Totuşi, părinţii mirelui şi ai miresei au îndatoririle lor, foarte bine precizate. Cei favorizaţi sînt, evident, socrii cei mari, pentru că ei îi primesc pe tineri în casa lor şi cîştigă un copil în plus, pe lîngă bunurile materiale reprezentate de zestre. Dimpotrivă, socrii cei mici sînt afectaţi de plecarea fetei şi de sacrificiul pe care îl au de făcut cu acest prilej: „Frunză verde busuioc, / Două soacre-s la un loc, / Una plînge c-a să deie, / Alta rîde c-a să ieie" (Costişa–Suceava).

Dacă soacra cea mare se bucură că va primi „ ... noră frumoasă / Şi frumoasă şi cu-avere / Şi din bune nemurele" (Frumosu–Suceava), tot ea trebuie să asigure armonia în familie, încercînd să nu se identifice cu imaginea consacrată de literatura populară: „Intră-n casă, ca o coasă, / Iese-afară, ca o pară" (Brădăţel–Suceava). La rîndul său, soacra cea mică este onorată în momentul *uncropului*, dacă mireasa a fost fată mare, dar împarte ruşinea cu soţul ei, dacă „rachiul roşu" nu se mai joacă. Riscurile la care erau supuşi părinţii fetei, în cazul în care aceasta era necinstită, s-au mai atenuat, dar nu au dispărut cu totul[6].

De la începutul ceremonialului nupţial şi pînă la petrecerea de *cale primară*, părinţii fetei şi ai băiatului sînt implicaţi în numeroase practici şi gesturi avînd rosturi precise în asigurarea celor mai bune auspicii pentru tînăra familie. Socrii cei mici sînt prezenţi mai cu seamă în riturile de separaţie, iar socrii mari în cele de integrare. La masa socrilor, aşezată de obicei în zorii zilei, tatăl fetei şi cel al băiatului, apoi mamele acestora erau înjugaţi[7] sau legaţi împreună. Privit astăzi ca un gest burlesc, menit să sporească buna dispoziţie, practica întărea altădată un pact familial, întărea o alianţă.

Aşa după cum arătam în altă parte, mama mirelui este preocupată de înfăptuirea tuturor actelor rituale, menite să

asigure o cît mai bună primire a noului cuplu. Gestul simbolic al primirii mirilor „pe poala cămăşii" este extrem de sugestiv, însă nu pare să fie doar apanajul soacrei celei mari. Aceeaşi primire îi este rezervată, în satele basarabene, şi mirelui din partea mamei miresei: „cînd se coboară mirele, flăcăii chiuie, iar soacra cea mică îi aşterne pe scaun pestelca, ca să ţînă bărbatul di casă, să nu umble după fimei streini" (Ialoveni)[8].

Trebuie precizat că,în situaţia menţionată pentru spaţiul din stînga Prutului, nunta se desfăşoară, pe rînd, în două locuri; mai întîi la casa miresei şi apoi la casa mirelui. Mai mult ca sigur, şi aluziile la „poalele largi" ale soacrei vizau iniţial acest simulacru de adopţiune. Să amintim aici şi faptul că adopţiunea prin trecerea unui copil pe sub poalele persoanei care voia să-i devină mamă este unul dintre cele mai arhaice ritualuri[9].

In prima parte a petrecerii, pînă la masa cea mare, un rol important îl joacă druştele şi vătăjeii (vorniceii). Ei sînt aleşi atît de mire,cît şi de mireasă, de obicei dintre prietenii apropiaţi, cu care au petrecut la hora satului, dar şi dintre rudele mai îndepărtate. Potrivit rînduielilor îndătinate, numărul druştelor şi al vorniceilor trebuie să fie cu soţ. Zonele mai conservatoare impun şi unele restricţii în privinţa alegerii domnişoarelor şi cavalerilor de onoare.

Prin părţile Vrancei, de exemplu, „surorile de mireasă" şi „fraţii de mire" – cum sînt numiţi aici aceşti tineri – trebuiau să aibă părinţi drepţi şi să nu provină din familii destrămate (Bogza şi Mera). Rosturile tinerilor la care ne referim, atît în perioada premergătoare nunţii, cît şi în timpul ceremonialului sînt bine precizate. Druştele brodează năframe pentru vătăjei, pe care aceştia le vor purta la mîna stîngă. Altădată, mai ales prin Bucovina, le legau la *beţele* de vornicei, împodobite cu arnici colorat, cu mătase şi flori. Ca semne distinctive, druştele poartă în piept flori albe şi beteală, iar la brîu batiste brodate.

Vătăjeilor le revenea cinstea de a chema oamenii la nuntă. „Cîte coturi, atîţia vornicei" (Dracşani–Botoşani). Înainte vreme, vorniceii călări se luau la întrecere, spre

fala mirelui. Dacă la început mireasa este asistată mai ales de druşte (vezi înhobotatul), după masa cea mare ea intră tot mai mult în atenţia vorniceselor (stolniceselor), pentru că acestea o vor ajuta să se integreze cît mai firesc în rîndul femeilor măritate. Vornicesele îi cîntă „la pusul cîrpei" şi tot ele o însoţesc, cu strigături, „la hostropăţ" sau la „hora rachiului roşu", ajutînd-o să înţeleagă mai uşor şi să accepte schimbarea survenită.

În mai multe părţi ale Moldovei, cum ar fi zona Rădăuţilor, Valea Şomuzului, ţinutul Neamţului, precum şi o bună parte a Podişului Central Moldovenesc – vornicesele (femeile în general) au un rol hotărîtor în organizarea şi desfăşurarea nunţii. Ele sînt cele care asigură atmosfera de petrecere, de voie bună, întrucît cunosc un repertoriu de cîntece şi strigături cu care însoţesc aproape fiecare secvenţă a nunţii, concurîndu-l şi chiar înlocuindu-l adesea pe vornicul cel mare.

Cunoscut şi sub numele de *stolnic*, vornicul cel mare provine dintr-o familie de buni gospodari, este respectat în sat şi are un frumos renume pentru calităţile sale în arta vornicitului la nunţi. De regulă se apelează la serviciile unui singur vornic, însă pe alocuri erau chemaţi doi: unul de zi şi altul de noapte (Blăgeşti–Iaşi), mai important fiind al doilea. Dacă ar fi să raportăm aceste denumiri la rangurile boiereşti medievale, *vornicul* mare era „judecătoriu tuturor den ţară", iar *stolnicul* cel mare se ocupa „cu obiceiu la dzile mari şi la veselii domneşti... şi viind înaintea bucatelor domneşti, le tocmeşte pre masă înaintea domnului"[10].

Pentru nuntaşi, vornicul cel mare este la fel de important ca şi respectivii boieri de divan. Adesea, rolul său este dominant. Însemnele sale sînt: un baston împodobit cu flori, cu batiste brodate şi beteală, şi un prosop legat arceşte sau purtat după gît. În drum spre biserică el conduce alaiul, iar uneori are pe braţe sau pe umăr „un covor frumos, pe care vor îngenunchia mirii la cununie" (Tătăruşi–Iaşi). De regulă poartă în mînă o sticlă cu băutură. În localităţile în care umblă călare, calul său este

împodobit cu batiste şi flori la urechi şi cu canafi roşii în frunte (Lişna–Botoşani). Vornicul este omul de încredere al mirelui şi al socrului celui mare, dar şi „fala nunţii" (Sadova–Suceava).

După ce rosteşte *conăcăria* şi, printr-un vicleşug, reuşeşte să verse apa şi să ia colacul, vornicul se întoarce la poartă şi îl imparte cu nuntaşii mirelui (Cozia–Iaşi) ori înconjoară întregul cortegiu de trei ori şi abia apoi rupe colacul, pentru a primi din el cît mai mulţi dintre participanţii la petrecere. Vornicului îi revine şi rolul de a rosti *închinările* la masă, la schimburi, la brad, la paharele dulci, la *dolie* etc. În unele zone participă şi la deshobotat, ridicînd voalul miresei pe două crenguţe de măr dulce, spre nemulţumirea cvasigenerală a celor prezenţi.

La Godineştii de Jos–Bacău, marţi după nuntă, vornicul cel mare merge la părinţii fetei cu o sticlă de rachiu, iar aceştia „îi dau azimă dulce şi o pasăre friptă", să le ducă la casa tinerilor căsătoriţi.

Cum, cel mai adesea, vornicul nu este rudă nici cu părinţii mirelui, nici cu ai miresei, el devine reprezentantul cel mai autorizat al comunităţii rurale, veghind la respectarea întocmai a tuturor obiceiurilor. El este deci un foarte bun cunoscător al datinilor, are talent oratoric şi vădeştea reale calităţi actoriceşti.

Deşi în cercetările efectuate pe teren am întîlnit multe *caiete de vornicit*, cuprinzînd îndeosebi conăcării şi iertăciuni, nu am auzit de cazuri în care vornicul cel mare ar citi textele respective, în loc să le recite din memorie. Acest lucru nici nu ar fi posibil, dacă avem în vedere că, la multe dintre nunţi, vornicul amplifică ori scurtează poezia oraţiilor, în funcţie de tot soiul de factori subiectivi. Cert este că prin tot ceea ce face şi spune, vornicul cel mare se numără printre personajele principale ale nunţii din această parte a ţării[11].

Buna organizare a unei nunţi presupune însă şi aportul altor persoane, între care se numără *bucătăresele* sau *coceriţele* (Şarul Dornei–Suceava), *paharnicii* (Bilca–Suceava), *dregătorii* (Gura Idrici–Vaslui), *chelarii* (Bordeştii de Sus–Vrancea), *vornicii de ogradă* (Bîrzeşti–Vaslui) etc. Fără a fi implicaţi nemijlocit în săvîrşirea unor acte sau gesturi rituale, toţi cei enumeraţi aici, precum şi alţii pe care nu i-am amintit, contribuie la buna organizare a nunţii tradiţionale, supraveghind fiecare detaliu.

2. *Naşii de cununie: valori iniţiatice*

Rolul esenţial al naşilor – socotiţi în aproape toate zonele „părinţii spirituali ai tinerilor ce se căsătoresc" – este pus în evidenţă nu numai prin multiplele atribuţii ce le revin pe tot parcursul nunţii, ci şi prin ceea ce au de înfăptuit în continuare. Relaţia de năşie începută odată cu botezul nu este continuată în mod necesar şi la cununie.

Dacă în multe cazuri se consideră o obligaţie morală solicitarea mai întîi a naşilor de botez ori a urmaşilor acestora, opţiunea pentru un cuplu de naşi străini cîştigă tot mai mult teren. Motivaţiile sînt diverse. Cei mai mulţi consideră că este bine „să-ţi capeţi neamuri noi" (Şendriceni–Botoşani). Alţii o fac pentru că naşii de cununie trebuie să fie în floarea vîrstei, „să-i poată înţelege şi sfătui pe tinerii gospodari" (Solonţ–Bacău).

Naşii sînt cei ce spun *mărturiile* la biserică, realizînd astfel un transfer de responsabilitate. Ei „sînt garanţi în faţa lui Dumnezeu asupra trainiciei căsniciei celor doi" (Pleşani–Botoşani). Rolul lor în cadrul ceremonialului nupţial este hotărîtor: participă activ la principalele momente ritual-ceremoniale (*înhobotatul, legatul cîrpei, ruperea găinii, aducerea rachiului aprins, primirea darurilor* etc.) şi, în acelaşi timp, mediază relaţiile ce se stabilesc între toţi protagoniştii.

Reprezentînd, aşadar, o autoritate pe toate planurile – moral, material, comportamental – naşii de cununie se bucură de cele mai mari onoruri. Li se închină cei mai frumoşi colaci şi *corabia* cu daruri alese, sînt primii care

primesc *paharele dulci*, li se laudă bogăţia, hărnicia şi frumuseţea, sînt copleşiţi de elogii pentru generozitatea de care dau dovadă. „Domn mare", nunul „face şi desface", fiind gata să-şi ajute finul ori de cîte ori este nevoie.

Mutatis-mutandis, naşii sînt cei ce înfăptuiesc acte de iniţiere, supraveghind neofiţii pînă la consolidarea noii celule familiale. Depăşirea sub cele mai bune auspicii a pragului dintre două categorii sociale depinde, în mare parte, de ei. Cum iniţierile vizează adesea şi planul erotic, naşii devin ţinta a numeroase aluzii licenţioase[12].

În cazurile în care tradiţia este respectată, naşii continuă să fie mentorii tinerilor căsătoriţi şi după nuntă, măcar pînă la naşterea primului copil. Momentul *trecerii*, al schimbării statutului social, trebuie receptat la modul foarte serios: „Cît îi fatî şî flăcău / Îmblî mintea hălălău, / Sî măritî şî sî-nsoarî, / Strîngi mintea grămăgioarî" (Straja –Suceava). Nu o dată, naşilor de cununie li se urează să ajungă şi naşi de botez: „Cum aţi ajuns să-i cununaţi, / Să ajungeţi să le şi botezaţi, / Să vă faceţi fini de la fini, / Să vă faceţi pomana deplin" (Mănoia–Neamţ).

Metamorfozarea mirilor în tineri gospodari este înţeleasă şi ca o naştere pe care o moşesc nunii. A se avea aici în vedere *spălatul* naşilor pe mîini înainte de închinarea darurilor. După *turnatul* acesta, se spune că „sî spalî şî mireasa di domnişoară şî mirili di cavaler" (Rădeana–Bacău). Garanţi şi îndrumători sociali, naşii sînt chemaţi la petrecerea de *cale primară*, supraveghează *îmbisericirea* tinerilor şi se întîlnesc cu finii la cele mai mari sărbători ale anului.

Afinităţile sufleteşti dintre tinerii căsătoriţi şi naşi fac adesea ca aceştia din urmă să ocupe şi după nuntă o poziţie extrem de favorizată, fiind preţuiţi chiar „mai mult ca părinţii" (Gherăieşti–Neamţ). Concurenţa dintre această relaţie specială şi legăturile consangvine se explică şi prin faptul că naşii nu au prejudecăţile, suspiciunile şi complexele socrilor în raport cu nora sau cu ginerele.

Cu puţine excepţii, *năşia* rămîne şi în contemporaneitate o adevărată instituţie, dominată de reguli precise, pe care

toţi cei implicaţi le respectă necondiţionat. Ca şi în alte zone etno-folclorice ale ţării, chiar dacă în structuri ceva mai puţin precis conturate, năşia capătă şi în Moldova „un caracter de relaţie permanentă, care leagă două grupe familiale între ele, iar sistemul de rudenie spirituală izvorît din năşie ajunge să reglementeze sfere cu mult mai largi şi cu totul altfel decît cum prevăd canoanele bisericeşti, cu privire la botez şi cununie"[13].

Un fenomen contemporan, apărut prin deceniul al şaptelea în cîteva zone ale Bucovinei şi chiar prin părţile Neamţului, este acela al multiplicării numărului de naşi, ajungîndu-se ca la o singură nuntă să fie solicitate pînă la patruzeci-cincizeci de perechi de nuni mari. Este limpede că ne aflăm într-o fază de degradare a obiceiului, de pierdere a funcţiilor iniţiale pe care le-a avut instituţia năşiei. Dar chiar şi în astfel de situaţii, cînd numărul naşilor îl concurează pe acela al nuntaşilor, importantă rămîne *o singură pereche*, şi anume cea care rosteşte mărturiile în faţa altarului.

Evidenţiind o dată în plus gradul de rudenie pe care îl implică *năşia*, copiii finului nu se pot căsători cu cei ai naşului, întrucît sînt consideraţi „ca nişte fraţi şi ca nişte surori" (Pădureni–Vaslui). În schimb, se poate prelungi şi chiar permanentiza relaţia de năşie între două familii, în sensul că fiii sau fiicele nunilor îi cunună pe urmaşii finilor acestora.

NOTE

1. „Îndeosebi mireasa se trădează a fi un fel de preoteasă efemeră, cu virtuţi deosebite, de natură propiţiatoare". Vezi Ovidiu Bîrlea, *Folclorul românesc*, I, Bucureşti, Editura Minerva, 1981, p. 427.

2. AFMB, Mg. 44, II, 31 (Frătăuţii Vechi–Suceava).

3. În mai multe localităţi dintr-un spaţiu cuprins între Tîrgu Frumos şi Roman, au fost semnalate variante ample sau fragmentare ale unui vechi cîntec ritual-ceremonial intonat la înhobotatul miresei. Este un emoţionant cîntec *de petrecut* al cărui conţinut se aseamănă cu unele piese similare din zona Hunedoarei.

4. AFMB, Mg. 5, II, 51 (Cristeşti–Botoşani).

5. *Ibidem*, Mg. 70, I, 11 (Tudora–Botoşani).

6. S-au produs conflicte de acest gen şi acum două-trei decenii. Socrii mici erau urcaţi pe casă (Brăhăşeşti–Galaţi), „soacrei mici îi pune strachinî şî lingurî ştirbî” (Dumbrăviţa–Iaşi).

7. Semnificaţia de *unificare* pe care o reprezintă *jugul* în viziunea arhaică este şi mai evidentă într-un obicei păstrat în unele zone din Transilvania: „În cea dintîi noapte după cununie, noii căsătoriţi nu au voie, la Feleag, să doarmă în casă. Noaptea aceasta o petrec afară sau într-o şură, cu un *jug* drept căpătîi”. Vezi Constantin Brăiloiu, *Opere*, V. Studiu introductiv, traducere şi îngrijire de Emilia Comişel, Bucureşti, Editura Muzicală, 1981, p. 85. Interesant este şi obiceiul consemnat de Henri H. Stahl în Vrancea: „Alte ori se aduc *două juguri* şi înjugă într-unul pe socrul cel mare cu soacra cea mică, iar într-altul pe socrul cel mic cu soacra mare”. (Vezi *Nerej, un village d'une région archaïque*. Matériaux et documents, sous la rédaction de Paul H. Stahl, Paris, 1987).

8. Petre V. Ştefănucă, *op. cit.*, p. 70.

9. Vezi J. G. Frazer, *Le Folklore dans l'Ancien Testament*, traducere de E. Andra, Paris, 1924, cap. III, par. 3: *La Renaissance*.

10. Grigore Ureche, *op. cit.*, p. 70.

11. În Moldova, vornicul nu aparţine niciodată cinului preoţesc. S-ar părea că nu aceeaşi a fost situaţia în alte regiuni, de vreme ce *Aşezămînturile Vlădicăi Sava* pedepseau astfel de cazuri: „Care popă se va face vornic pe la nunţi şi va giuca şi va îmbla beatu prin tîrgu ... să i se ia popia”. (Vezi *Dicţionarul Limbii Române*, Ediţia Academiei, s.v. *vornic*).

12. Dacă naşul s-a bucurat vreodată, în spaţiul românesc, de dreptul primei nopţi, acest lucru s-a întîmplat, probabil, cu foarte multă vreme în urmă, deoarece documentele medievale nu consemnează nici o mărturie în acest sens. Nici chiar unele trimiteri la acest obicei, care apar în basme, nu sînt suficient de concludente.

13. Henri, H. Stahl, *Rudenia spirituală din năşie la Drăguş*, în „Sociologie românească”, an. I, nr. 7–9, 1936, p. 25–36. Vezi şi Ernest Bernea, *Nunta în Ţara Oltului*, în vol. *Studii de folclor şi literatură*, Bucureşti, Editura Pentru Literatură, 1967, p. 106–107.

V

POEZIA NUNŢII. MAGIA CUVÎNTULUI

1. *Relaţii între cuvînt, gest, mimică şi mişcare, în contextul epicii versificate*

Transmiterea expresivă a unor viziuni mitice asupra lumii se concretizează la modul ideal în oraţiile de nuntă. Cheia de boltă a ceremonialului nupţial din Moldova o reprezintă *conăcăria* (colăcăria)[1]. Oraţia prezintă în paralel, pe de o parte descrierea unui act iniţiatic (vînătoarea sau căutarea căprioarei), care trebuie să pună în evidenţă calităţile de excepţie ale mirelui şi însoţitorilor săi, iar pe de altă parte tabloul fidel al ceremonialului nupţial arhaic (legarea porţilor, disputa dintre trimişii mirelui şi cei ai miresei, încurarea cailor, îndatoririle nunului şi cele ale socrilor mari etc.). Trecerile între cele două planuri se fac pe nesimţite, cu ajutorul aceluiaşi limbaj alegoric şi metaforic.

Vornicul care rosteşte *conăcăria* se străduieşte să fie la înălţimea momentului, vorbind clar şi răspicat, subliniind fiecare vers. Amploarea[2] discursului epic sporeşte solemnitatea secvenţei rituale. Cînd oraţia este spusă alternativ de doi vornici, efectul scenei se augmentează. Conăcarii rostesc oraţia pe rînd, învîrtindu-se, cu caii lor frumos împodobiţi, în jurul locului unde este aşezat colacul. La sfîrşit, unul dintre ei varsă apa din cofă, ia colacul şi pleacă în întîmpinarea mirelui. Arătarea colacului este semnul că solul şi-a făcut datoria şi a vestit mireasa să se pregătească de plecare (Băluşeşti–Neamţ).

Ca şi în textul oraţiei, conăcarii se întrec într-o adevărată cavalcadă să depăşească alaiul nupţial şi să ajungă la

porţile miresei. Care ajunge primul, acela are dreptul să rostească conăcăria.

Relaţia dintre ritual şi conţinutul creaţiei literare epice este strînsă. Porţile sînt legate şi trimişii miresei le păzesc şi-n planul real ca şi-n acela al conăcăriei: „Noi videm poarta legată, / Lîngă dînsa multă gloată, / Stă strînsă şi adunată, / Poarta legată cu paie, / Gloata-n cap stă să ne saie !"[3]

După ce poartă un dialog cu oamenii de casă, în maniera unei oştiri cotropitoare, semeţindu-se şi ameninţînd, trimişii mirelui cer să vorbească „maistrului de ceremonii" al nunţii: „Unde-i stolnicul din casă, / Înainte să ne iasă, / Nouă samă să ne ieie, / Drumu-n casă să ne deie?" (Hudeşti–Botoşani).

Abia din acest moment colăcarii pot să-şi expună solia, începînd cu poemul mitologic al căutării miresei. După ce îndeplineşte ritualul de purificare cunoscut din colinde, descîntece şi pluguşoare (deşteptatul devreme, spălatul feţei albe, pieptănatul şi îmbrăcarea straielor noi), tînărul împărat sună din trîmbiţă să-şi adune alaiul pentru a porni în lunga vînătoare iniţiatică.

Debutînd ca o expediţie domnească medievală – cu „Două sute de grăniceri / Ş-o sută di ficiori di boieri, / Din cei mai mari, / Nepoţi de generali"[4] – este drept, impunătoare, dar perfect credibilă, călătoria pătrunde încetul cu încetul pe un tărîm vrăjit. Spaţiul şi timpul se dilată, cuprinzînd întreg cosmosul în îmbrăţişarea lor: „Munţii cu brazii şi cu fagii, / Cerul cu stelele, / Cîmpul cu florile, / Dealurile cu podgoriile, / Vîlcelele cu viorelele / Şi satele cu fetele"[5]. Rătăcirea prin imensitatea peisajului de legendă ia sfîrşit abia în momentul descoperirii urmei de „fiară".

În unele variante din nordul Moldovei, momentul clarificării scopului vînătorii rituale este precedat de descoperirea unui izvor fermecat: „Dumbrăvile cu izvoarî, / Spun babili cî / Cini be apî, pi loc sî-nsoarî ! / Atunci jupînul nostru mire, / Fiind foarte însetat, / La un izvor s-a

aplecat / Şi setea şi-a astîmpărat; / Dar cînd s-a sculat în picioare, / A văzut lîngă o floare / O urmă de fiară"[6].

După desluşirea enigmei urmei de fecioară, sînt aleşi mesagerii jupînului mire: „Şase lipcani[7] pe şase jugani, / Cu frîiele poleite, / Cu potcoavele armuite" (Scobinţi–Iaşi).

Planul ficţiunii artistice se împleteşte din acest moment şi mai mult cu planul real. Lipcanii sau lipanii sînt colăcarul şi vorniceii din ceata mirelui, goana lor sălbatică este întrecerea cavalerească specifică nunţilor tradiţionale: „Pornirăm şi venirăm, / Pe faţa pămîntului, / Pe aburii vîntului, / Bînd şi chiuind, / Din pistoale trăsnind, / Caii încurînd / Pe nări flăcări vărsînd"[8]. Ei sînt aleşi din floarea tineretului acelui sat, pentru a fi la înălţimea rolului pe care-l îndeplinesc, de mesageri ai „împăratului": „Nalţi la stat, / Pricepuţi la sfat, / Cînd îţi dă cuvîntul, / Se cutremură pămîntul ! / Cu mustaţa răsucită, / Cu ciubota văcsuită, / Cu feţele alese, / Cu mînecile sumese" (Sălăgeni–Iaşi).

În versiunile păstrînd secvenţe mai vechi, pe care le găsim încă din secolul al XVIII-lea, solii au de parcurs un drum mirific, jalonat de semne magice, pe urma unei stele strălucitoare: „Noi am venit ca prin vînt, / Pre semne, pre pămînt, / Pre a cerului lumină, / Pre raza cea de stea plină"[9]. Elementul biblic este adaptat mitologiei nupţiale, sugerînd importanţa alegerii viitoarei soţii: „zîna", „căprioara" sau „floarea frumoasă, magdalină" (Buhalniţa–Iaşi).

Năvălitorii cer să fie primiţi ca nişte feţe alese, să descalece pe covoare sau pe scaune de argint, iar caii lor să fie îndestulaţi cu fruntea fînului: „Otavă din dumbravă, / Adunată-n sărbători, / De două fete surori, / Cu roua neluată, / Cu floarea nescuturată"[10]. Pentru a-şi demonstra statutul de adevăraţi trimişi împărăteşti, prezintă gazdelor firmane de la împărăţie, „carte latinească", şi cer om mare, învăţat, care ştie să descifreze buchiile.

Socrilor li se cere să nu uite că înţelegerea „Ce s-a făcut, / Nu mai e de desfăcut" (Bivolari–Iaşi) şi să respecte cu

sfințenie îndatoririle pentru festinul nupțial: „Să aveți buți cu vin, / Care cu fîn, / Boi grași, / Claponași, / Vaci lăptoase / ... Și să mai aveți socri mari, / Și lăutari, / Să vină tot satul, / Să se înveselească împăratul" (Sulița–Botoșani). Atmosfera conflictuală care domină întreaga orație se traduce în comportamentul dominator al reprezentanților mirelui: „Să nu vă-mpotriviți, / C-atunci vom veni cu forța / Și cu alai mare / Și nu veți putea fi în stare, / Nici tată, nici mamă, / Și-o vom lua și vom pleca în lume, / Mai bine să ne-nțelegem cu vorbe bune" (Sirețel–Iași). Fragmentul este, în mod incontestabil, o aluzie la obiceiul furării miresei.

Împăcarea între „beligeranți" se face prin închinarea protocolară a ploștii cu băutură: „Poftim, socru mare, / Această broască țestoasă, / Mare și spătoasă, / Dar să n-o săruți prea tare, / Căci căciula din cap îți sare, / S-o săruți mai binișor, / Să-ți pară mai dulcișor" (Dobîrceni–Botoșani).

Întregul discurs narativ este presărat cu secvențe comice, menite să destindă atmosfera. Pe lîngă tonul sever, adesea grandilocvent, hiperbolizant, care creează o aură sacralizată momentului ceremonial, tonalitatea umoristică aduce un respiro propice optimismului și încrederii în viitor. Pe urmele stelei luminoase, înainte de a descoperi casa miresei, solii se împiedică și cad de pe un pod rupt. Cînd socrii ascultă impresionați porunca strașnică a olăcarilor domnești, cei de la poartă (vornicii miresei) răspund că au reușit să strîngă pentru ospăț „Douăsprezece buți oloage, / Fără cercuri, fără doage, / Douăsprezece ciori pîrlite, / Pentru dumneavoastră sînt gătite, / Douăsprezece ciocîrlii fripte, / Pentru colăcari gătite / Și doisprezece țînțari, / Să vă fie lăutari, / Adică scripcari"[11].

Spre deosebire de nordul Moldovei, unde orațiile de colăcărie sînt ample și de un nivel artistic înalt, în Vaslui se păstrează o ipostază arhaică, laconică. La trecerea de la proză la forma versificată, acest fel de orație amintește de variantele prezente la Cantemir și în unele manuscrise din secolele XVII–XVIII. De obicei, variantele vasluiene nu

conțin decît simbolul *mireasa-floare* care trebuie dusă în grădina mirelui. Dialogul dintre socru și colăcari se limitează la cîteva replici: „–Pe cine căutați ? / –Căutăm fata de împărat, / Cucoana mireasă ! / Iubiți gospodari, o dați ? / Ori vă dați legați ! / Am venit cu tîrnacoape de argint / Să scoatem floricica din pămînt" (Rîșnița–Vaslui). Alteori, colăcarii nu spun decît că, văzînd lumină la ferestre, au venit să scoată floarea din rădăcină și să o replanteze în alt loc (Obîrșeni–Vaslui).

Diferența dintre cele două tipuri de conăcărie se datorează faptului că pe cînd varianta succintă a păstrat numai gestul ritual în stare pură, varianta amplă a suferit o metamorfoză literară, acumulînd imagini și metafore din colinde, basme și plugușoare. Talentul colăcarilor, plăcerea lor de a reține cît mai mult atenția auditoriului prin inventivitate, gradarea și nuanțarea secvențelor descrise au contribuit în mod substanțial la dezvoltarea construcției epice. Pe lîngă aceasta au pătruns și unele elemente din literatura cultă medievală. Astfel, marca rituală a devenit sîmburele unui amplu poem.

Orația la schimburi (*Închinarea darurilor* sau *Închinarea plocoanelor*) completează șirul probelor nupțiale, la care este supus mai cu seamă mirele. După vînătoarea rituală urmează aventura găsirii celor mai potrivite haine pentru viitoarea soție. Drumul, plin de peripeții, nu mai are acea proiecție mitică pe care o presupune urmărirea căprioarei. În schimb, este un excurs pitoresc prin secole de negustorie și de tranzacții ce se puteau face în Țara Moldovei. Nu lipsește perioada care se îmbină în chip armonios cu documentul etnografic.

După ce cercetează tarabele din mai multe tîrguri (Bîrlad, Vaslui, Coțmani etc.) și nu se arată mulțumit, tînărul împărat se duce la malul mării și priveghează sosirea corăbiilor cu mărfuri. Dar furtuna le răstoarnă și el este nevoit să caute căruțași, să le adune și să le aducă pînă în sat (Copălău–Botoșani).

Alteori, după multă osteneală, mirele ajunge la Țarigrad și umblă prin dughene turcești, cumpărînd „Marfî bunî di

la Banat", potrivită cu fața miresei. Carele sînt grele și se afundă „Într-un glod mari, / Bunăoară ca-n ograda dumitali"[12]. De la măreție la burlesc, orația cuprinde toate nuanțele. Pe de o parte, straiele aduse sînt descrise a fi fără preț, pe de altă parte vornicul spune, cu prefăcută modestie, că mirele „La Țarigrad o-mblat sî iei samur, / Samur poartî numa domnii / Și-o luat marfa asta negustorească, / Cari-o poartî mocanii cu carîli / Ș-o purtăm și noi țăranii ! ... / Ț-o luat papuci cu talpa di cîrtiți, / Ca sî-i ai di dus la rîșniți"[13].

Cu foarte mare răspîndire în Moldova, orația schimburilor mai păstrează, sub haina glumeață, amintirea unor daruri rituale, cum ar fi *merele*, simbol al rodniciei și al înțelegerii: „Și două mere domnești, / Cu-a dumitale soț / Să le împărtăști"[14].

Partea a doua a orației cuprinde jocul ofeririii plocoanelor de către închinător, care le întinde de trei ori miresei (sau mirelui) și tot de atîtea ori le retrage, pentru a continua cu observația acidă că tinerii se grăbesc la luat, cum s-au grăbit la căsătorit. Degeaba l-au sfătuit de bine părinții, că mirele a pornit să-și caute o fată pe măsură, „Cum sî ie lupu din stînî-n stînî, / Pîn' ci găsăști ceva di-mbucătură"[15]. Parodia vînătorii inițiatice este evidentă. La aceasta, vornicul mai adaugă imaginea hărniciei îndoielnice, atît a mirelui, mare cosaș („Și cît o cosît domnu niri astă vară, / N-are ci mînca o capră într-o sară !"[16]), cît și a miresei, pricepută la tors: „Pîn' ci scarmana o lînî, / Mînca di pi doi godini slăninî / Ș-on sac di făinî"[17]. Abandonînd apoi registrul spiritual, plin de haz, închinătorul schimburilor se întoarce cu o reverență în sfera ceremonialului, urînd tinerilor căsătoriți viață lungă și fericită: „Să trăiți, / Să-mbătrîniți / Și curți nalti sî vă zidiți !" (Agafton–Botoșani).

O orație cu circulație mai restrînsă în zilele noastre este *Ridicarea bradului* sau *Închinarea toiagului*. Înainte de a se închina găina, la masa cea mare, se ridică, cu o ramură de brad sau cu un toiag anume pregătit, năframa care acoperă vasul. Orația prezintă două variante distincte, cu obîrșii la fel de îndepărtate.

Bradul-arbore nupțial, „Cu cetina di argint, / Cu ramurile pînî-n pămînt"[18], este prăvălit de vînturi puternice pe masa nuntașilor. Aceștia trebuie să-l înalțe din nou, spre binele și prosperitatea mirilor. Cerința exprimată în versurile orației este îndeplinită de vornicul închinător care, în strigătele și chiuiturile asistenței, ridică creanga de brad. Încărcătura semantică a motivului dendrolatric este complexă, bradul fiind în același timp simbol al fertilității cosmice, proteguitor al tinerilor miri și patron al întregului ceremonial: „Legăna-s-ar, clătina-s-ar ... / Să mi-l facă săhănele, / Săhănele, păhărele, / De cinstit nănașilor"[19].

Bradul, ca *arbore al vieții* și *arbore nupțial*, a fost înlocuit treptat cu *mărul*. Concurența dintre cele două ipostaze ale cultului dendrolatric este vădită și-n această orație: „Pe această masă frumoasă, / O căzut un măr frumos / Ș-un brad luminos"[20].

Al doilea tip de orație a bradului are loc la închinarea plocoanelor pentru mire, cînd, la cererea vornicului cel mare, mireasa trebuie să *îmbrace* ramura ce i se întinde. Brăduțul sau toiegelul de brad este privit în acest caz ca un alter ego al mirelui: „Cum va fi îmbrăcat bradu, / Așa va fi îmbrăcat și barbatu !"[21] Este supraviețuirea unei datini din timpurile în care „arborii totemizați au fost considerați cînd *strămoși* consubstanțiali ai oamenilor, cînd *rude emblematice* de grade indefinite în ierarhia umană"[22].

Cu circulație din ce în ce mai redusă în celelalte regiuni ale țării, unde a fost de cele mai multe ori concurată sau chiar substituită de cîntecele de despărțire sau de un text scurt în proză de rămas bun, *Iertăciunea* se bucură încă în Moldova de mare prestigiu.

Prima parte a orației tratează mitul cosmogonic în ipostază creștină. Cele mai multe variante respectă preceptele biblice învăluite în cîteva metafore transcendentale.

Funcționalitatea textului și mesajul său ritual depășesc această aparentă monotonie tematică. Facerea lumii include modelul ideal al oricărei noi creații[23]. Prin

raportarea la cosmogonie, nunta individuală se integrează mersului firesc al lumii, destinului generaţiilor. Prestigiul originilor conferă o aură de sfinţenie cununiei abia înfiripate: „Că nu este începutul de la dînşii, / Nici sfîrşitul de la dînşii" (Frasin–Suceava).

După ce Dumnezeu a desăvîrşit universul, „Şi încă l-au mai împodobit / Cu ierburi mirositoari, / Cu cîmpuri înfloritoari, / Cu izvoari curgătoare", Atotputernicul „A luat lut din mijlocul raiului / Şi l-a creat pe Adam" (Victoria–Iaşi).

Antropogeneza este completată prin desprinderea Evei din trunchiul androgin. Momentul prilejuieşte introducerea unei umbre de umor în enunţul liturgic. Prima femeie nu este ruptă nici din creştetul capului lui Adam, „ca să nu fie mai presus de bărbatul său", nici din tălpile picioarelor, „Ca să nu fie femeia prea călcată / Şi în seamă nebăgată", ci din coasta soţului său, „Ca să-l înţeleagă la bine şi la rău" (Scobinţi–Iaşi).

Într-o variantă culeasă de Petre V. Ştefănucă din Ialoveni–Basarabia, motivaţia alegerii făcută de Demiurg este alta. Adam trebuia ferit de ştirbiri fatale: „Cum să-i fac soţ ? / Să-i ieu omului din cap ? / Omu din cap zăluzăşti; / Să-i ieu omului din speti ? / Omu din speti slăbeşti; / Să-i ieu omului din tălpi ? / Omu din tălpi scadi"[24].

Partea a doua a iertăciunii trece de pe planul genezei divine în planul moral, prezentînd sistemul educaţional dual din familia sătească tipică. Băiatul este deprins de tată cu muncile cîmpului şi ale pădurii, iar fata învaţă de la mamă să gătească bucate, să ţeasă, să deretice prin casă şi să ştie cum să se poarte: „După datorie, / O învaţă şi omenie, / În lume cum să trăiască, / Pe bătrîni cum să-i cinstească" (Păltiniş–Botoşani). Oricît de bine s-ar fi purtat copiii, ei n-au fost feriţi de greşeli, căci este în firea omului să se abată uneori de la calea dreaptă: „Căci pasărea îi pasăre / Şi zboară din pom în pom / Şi face păcate cît un om, / Iar noi cu pasul păşim / Şi păcate

agonisim / Şi doar cu gîndul ne gîndim / Şi păcate dobîndim" (Ibăneşti–Botoşani).

Este pregătit astfel elementul esenţial al oraţiei, obţinerea iertăciunii părinţilor şi binecuvîntarea lor înainte de a porni în viaţă. Bunăvoinţa mamei şi a tatălui miresei acţionează ca o magie benefică, deosebit de eficace: „Aşădară, cinstiţi părinţi, / Vă-nduraţi şi fiii vi-i iertaţi / Şi bine îi cuvîntaţi, / Cu pîni şî cu sari, / Cu darul sfinţiei sale ... / Sî ajungî liniştiţi, / Sî traiascî fericiţi, / Dintr-aceaste tinereţî, / Pînă-n adînci bătrîneţî" (Gălăneşti–Suceava).

Momentul este deosebit de tensionat, căci blestemul părintesc ar putea avea un efect tragic pentru familia nou creată: „Risipeşte casa fiilor lor, / De va fi pe timilie de piatră, / Se va risipi pînă la talpă, / De va fi pe temelii de fier, / Se va risipi pînă într-un fir de păr" (Cozia–Iaşi). Odată depăşit acest prag, vornicul schimbă discursul solemn, dîndu-i o tentă augurală: „Li urăm trai frumos / Şi minte-ntreagă !" (Bijghir–Bacău)

Iertăciunea care se ia la casa miresei este cea mai importantă[25], ea fiind singura la care se rosteşte textul integral al oraţiei şi cînd se efectuează un scenariu etnografic complet (îngenunchierea tinerilor pe un snop de paie de grîu, cu feţele spre răsărit, părinţii ţin pe braţe colaci, hora vornicilor se formează în jurul mirilor etc. (Buimăceni–Botoşani)

Funcţia de urare, de magie pozitivă cu valoare de *omen*, a atras în sfera iertăciunii fragmente din colindele *de fereastră* şi din cele *de gospodar*.

O anumită categorie a oraţiilor de iertăciune dezvoltă amplu tematica biblică, adăugînd genezei propriu-zise, ispitirea Evei de către şarpe, mînia lui Dumnezeu, izgonirea din rai, naşterea lui Cain şi Abel, povestea celor doisprezece patriarhi cărora le-au înflorit crinii din coroane, minunea dumnezeiască a înfrunzirii toiagului lui Aaron etc. Elementele canonice se îmbină cu cele apocrife, cuprinzînd influenţe din hronografele bizantine şi din scrieri româneşti medievale[26].

Dar şi în cazul acestor versiuni, fantezia creatorului popular intervine, eliminînd ariditatea încifrării în dogmă. După plecarea lui Adam şi a Evei din rai, „Au plîns pomii raiului după ei trei zile şi trei nopţi" (Gîrcina–Neamţ). În unele variante ale *iertăciunii* se conturează o similitudine între atitudinea lui Dumnezeu faţă de cuplul alungat din rai şi cea a părinţilor faţă de tinerii căsătoriţi. Înainte de a ieşi din grădina mirifică, Adam şi Eva cer binecuvîntarea Domnului: „–Doamne, Dumnezeul nostru, / Iartă-ne şi ne blagosloveşte ! / Dumnezeu i-a iertat şi i-a blagoslovit !"[27]

Astfel, numeroase straturi succesive ce s-au sedimentat în structura oraţiei au fost adaptate funcţionalităţii acesteia în contextul ceremonialului nupţial.

Presupunem că, într-o etapă arhaică, iertăciunea cuprindea numai segmentul mijlociu, cel legat de creşterea şi educarea copiilor pînă în pragul nunţii. Cu timpul i s-au adăugat secvenţele cosmogenezei şi antropogenezei. Datina invocării binecuvîntării părinteşti este de origine folclorică. Cronicarii moldoveni o menţionează încă de la sfîrşitul secolului al XVI-lea. Nucleul iniţial[28] a atras celelalte motive, integrîndu-le organic într-un tot armonios. Exemplaritatea scenariului sacral s-a impus ca model al ceremonialului nupţial. Principiul întemeietor în ordinea naturii şi în ordinea fiinţelor umane construieşte o punte de comuniune între generaţii.

Revenirea la izvoare, la clipa unică a naşterii şi organizării primare a lumii este, datorită conţinutului *iertăciunii*, o punere în scenă pentru neiniţiaţi, un memento pentru a nu se pierde conştiinţa continuităţii. Pentru că, aşa cum sublinia Liviu Rusu, „Această lume se prezintă ca un fapt finit armonios; totul se petrece după un destin inerent, căruia nu ne putem sustrage"[29].

Numai datorită convergenţei de mentalităţi a putut fi adoptată partea cărturărească a oraţiei. Masa mare de la nuntă consfinţeşte solidaritatea de neam şi de vecinătate a convivilor, indicînd în acelaşi timp ierarhia intrafamilială. Comensualitatea nupţială are semnificaţia unei alianţe şi a acceptării întemeierii noii familii.

2. Între solemnitate şi burlesc

Numită *urătura la masă* (Gălăneşti–Suceava), *dezlegarea bucatelor* (Gura Bîdiliţei–Iaşi), *slobozenia mesei* (Tarcău–Neamţ) sau *dezlegarea mesei* (Pîrcovaci–Iaşi), oraţia de invitare a nuntaşilor la ospăţ este prezentă şi astăzi în cele mai multe zone din Moldova. Forma ei umoristică, suculentă, cu întorsături meşteşugite de frază, antrenează veselia mesenilor. Modelul cultual străvechi poate fi sesizat în formulele incipitului şi în cele finale. Îmbierea la festin sugerează sintagmele „a lua în cinste" şi „a omeni". Actul alimentar este însoţit de funcţii complementare cu valoare morală. Cinstirea mesei înseamnă cinstirea casei, a gazdelor şi a musafirilor.

Momentul iniţial al petrecerii este pregătit în unele ţinuturi de venirea bucătăreselor: „Cînd se aşază lumea la masa mare, prima dată se aduc lingurile. Bucătăresele bat în fiecare mînă cîte patru-cinci linguri. Muzica intonează dansu lingurilor" (Cristeşti–Iaşi).

Oraţia la masa mare debutează cu o adevărată *captatio benevolentiae* făcută în termenii cei mai aleşi: „Cinstiţi, iubiţi meseni, / Eu, ca trimis împărătesc, / Pe dumneavoastră vă poftesc" (Valea Seacă–Iaşi) sau „Mirele nostru vi se-nchină / Cu mese întinse" (Tarcău–Neamţ). Apoi vornicul descrie blagoslovita masă, demnă de un palat împărătesc: „Este aşternut pe masă / Covor roşu de mătasă, / Cu talgere zugrăvite, / Linguri poleite, / Tingiri smălţuite, / De la Ţarigrad venite" (Tarcău–Neamţ). Convivii apar ca o grădină de trandafiri în floare (Vînătorii –Iaşi) sau „Ca nişte măslini odrăsliţi"[30].

Nota solemnă se transformă pe nesimţite în cea mai destinsă tonalitate umoristică. Cum s-ar părea că nu sînt linguri, cuţite şi furculiţe şi nu-s speranţe să fie aduse prea curînd, fie pentru că baba pornită călare la Hîrlău, „Dac-o să fie iapa bună, / O să vie într-o lună / Şi dac-o să fie iapa rea, / Nu mai vine cît o trăi ea" (Sireţel–Iaşi), fie pentru că „hargatul" trimis în tîrg la Dorna, „Pîn-ce a veni, /

Bucatele s-or răci" (Glodu–Suceava), mesenii sînt îndemnaţi să se descurce care cum poate. Aşadar, „Luaţi cu ce năpădiţi: / Babele cu labele, / Moşnegii cu degetele, / Flăcăii din polonic, / Fetele plăcinte din mertic" (Iaslovăţ–Suceava). Mîncărurile par cam nefierte, prilej pentru stolnic să dea vina pe bucătărese, care ar fi pus pe foc „lemne de lozie verde" (Ion Creangă–Neamţ).

Cît despre gustul bucatelor, cum să fie bun cînd au lipsit mirodeniile ? Vornicul înşiră o istorie rocambolescă asupra cauzelor acestui necaz: „Ţarigradu cu chiperi e departe / Şi nu-i drum nici de car, nici de căruţă, / Numai de corăbiuţă" (Tarcău–Neamţ), marchidanii nu mai umblă prin sate[31], ocnele sînt la distanţe foarte mari de casa mirelui etc. Cumulul de dificultăţi şi de ghinioane ivite în calea căutătorilor de sare şi de piper augmentează comicul situaţiei: „De v-or părea bucatele nesărate, nechipărate, / Ne veţi crede că ocnele şi Galaţii au fost departe, / Carele ne-au fost stricate, / Săniile n-au fost legate, / Drumurile întroienite / Şi n-am mai putut răzbate" (Izvoarele–Neamţ).

Ospăţul, în prezentarea vornicului, capătă dimensiuni pantagruelice. Excesele alimentare sau bahice şi numărul impresionant de daruri, veghea aceasta exuberantă reprezintă modalităţi de a impulsiona bogăţia şi norocul noului cuplu. Mentalitatea arhaică judecă eficacitatea magică a ofrandelor în funcţie de abundenţa lor[32]. „Risipa şi excesul definesc ritmul sărbătorii, al intermediului periodic şi exaltat de viaţă sacră care o întrerupe şi care îi redă tinereţea şi sănătatea"[33].

Invectiva ironică la adresa bucătăreselor, care au greşit măsura bucatelor, nu urmăreşte decît să provoace contagiunea de bună dispoziţie în rîndul nuntaşilor. Hiperbolizarea creează imagini groteşti, fantastice: „C-au făcut nişte tocmagi, / Să-njugi boii şi să-i tragi / Şi nişte plăcinte, / Cît roata carului di dinainti" (Gălăneşti–Suceava).

Aceste gigantice plăsmuiri amintesc de unele formule finale de basm. Astfel, în naraţiunea *Cenuşarul*, registrul deformant al satirei populare pune în contrast cantitatea imensă de alimente cu calitatea lor deficitară: „Iar de mîncare a fost aşa de multă, încît am mers prin zamă pînă la brîu şi de carne nu mai dădeam; şi erau nişte sarmale aşa de mari, căci dacă le aruncai prin urechile acului de mărgele, nici nu se atingeau cît de cît" (Berezlogi–Iaşi).

Gestul ritual al gustării bucatelor pe care vornicul nunţii îl execută cu aceeaşi grijă ca şi paharnicul sau ceaşnicul domnesc este comentat tot de el în acelaşi stil pitoresc. Falsul său sacrificiu este prilej de a se pune în antitetică inferioritate faţă de alesele feţe ale nuntaşilor. Varietatea sintagmelor utilizate indică imaginaţia inepuizabilă a creatorilor anonimi: „Decît să moară un sobor, / Mai bine un singur om" (Băluşeşti–Neamţ); „Că decît a pieri o lume, / Mai bine un păcătos ca mine" (Piatra Şoimului–Neamţ); „Decît va pieri această horă, mîndră şi frumoasă, / Mai bine o dîrdală mincinoasă" (Pîrcovaci–Iaşi); „Decît să moară un sat frumos, / Mai bine eu, un mincinos" (Sireţel–Iaşi); "Decît să moară oastea împăratului, / Mai bine să moară vornicul satului" (Buznea–Iaşi).

Cu subtilitate, vornicul, autoironizîndu-se, face aluzie la inviolabilitatea celui înrudit cu o vrăjitoare: „Ia să iau eu întîi, că eu sînt fecior de babă / Şi nu mi-i frică de otravă" (Berzunţi–Bacău). Tonalitatea care primează în oraţia la masa cea mare este cea de joc spontan şi scînteietor al spiritului în care talentul improvizatoric slujeşte pe deplin scopului urmărit. Exerciţiile parodice, reflecţiile ironice inspirate de unele date ale realităţii ceremonialului sînt receptate cu bucurie de nuntaşi.

3. *Ipostaze ale colacilor ceremoniali*

Pe lîngă oraţiile prezentate mai sus, la nuntă în Moldova se mai rostesc închinări la pahare dulci, la lada de zestre şi la dăruirea colacilor, îndeosebi a acelora ce se oferă

nunilor. Orația la zestre apare foarte rar, cel mai adesea fiind înlocuită cu un repertoriu adecvat de strigături.

Orația *la colaci* (colăcimea) se rostește la un anumit interval după nuntă, cînd are loc o petrecere specială organizată de nași. Atunci finii vin cu daruri și cu tradiționalii colaci (dacă aceștia nu li s-au dat nunilor la nuntă). Vornicul[34] începe cu lauda darurilor și încheie cu urarea unor legături trainice și îndelungate între tînăra familie și ocrotitorii ei: „În mijlocul colacilor / Este ocolu vacilor, / Sî dai la fini o vacî cu mînzat, / Sî-agiungiț și la botizat, / Colacii și butea nu sînt mari, / Dar dragostea finilor este mare ! / Și dacă dumnealor vor trăi, / Păhărelili le-or înnoi / Și colacii de mai multe ori or fi !"[35]

Așa cum am mai spus, nunta este un ceremonial cu adîncă simbolistică agrară. Colacii apar la debutul multor secvențe pentru a consfinți alianța între neamuri, cu valoare de apotropaion și ca simbol al abundenței care se dorește mirilor.

Cei mai importanți dintre colacii nupțiali sînt cei ai miresei; două copturi îmbinate care sînt considerate un alter-ego al tinerilor ce se căsătoresc. „Aiștea sî fac mai cu grijî și n-ari voie sî s-atingî nimi di-aiștia doi colăcei. Aiștia-s *el și ie*. Așa-s numiți, el și ie"[36]. Copturile rituale sînt rupte în momentul spunerii iertăciunii, înfășurate într-un prosop și păstrate de miri pînă după nuntă.

La plecarea la cununie, mama îi punea miresei la subsuori cîte o bucată de colac numită *mînî di jămnî* (Tătăruși–Iași), pe care aceasta trebuia să le țină cu grijă pînă ajungea la soacra cea mare acasă. În altă zonă folclorică, atunci cînd pleca mireasa la casa mirelui, purta un colac mare, de o formă alungită, numit *păpușă* (Cașin–Bacău). Acest colac era uneori trimis odată cu celelalte daruri de către mire (Hîrja–Bacău).

Pîinea, semnificînd hrana esențială, încărcată de toată simbolistica benefică a grîului, are aici puterea de a ocroti mireasa în perioada cînd se efectuează trecerea spre noua locuință. Numeroase basme românești integrează pîinea și mai ales colacul (la care se adaugă magia cercului, a

spațiului continuu) printre cele mai eficace arme de alungare a demonilor[37].

În contextul ceremonialului nupțial, pîinea slujește și la încheierea unei legături veșnice. Înainte de a intra în biserică, mirii primesc din mîna nașilor *colaci de cununie*, pe care, în timpul slujbei de căsătorie, preotul îi pune să-i schimbe între ei odată cu verighetele (Tîrzii–Vaslui).

Cînd se așeza masa de cununie, era obiceiul de a li se împărți nuntașilor *bocăneți* (patru cozonaci împletiți rotund) care erau considerați cinstea mirilor[38]. La masa mare, toate darurile care se oferă principalilor actanți ai nunții sînt însoțite de doi sau de mai mulți colaci. În sudul Moldovei, nunta se încheia cu *masa colacilor*, consfințind integrarea tînărului cuplu în comunitatea gospodarilor. La adusul colacilor se înscenează o dispută între persoanele care sînt de față: „doi gospodari îi joacă în ritmul muzicii. Aceștia sînt fugăriți de femei, pentru a le lua colacii" (Răiuți–Vrancea).

Importanța acestor pîini rituale este pusă în evidență de utilizarea termenului de *colaci* cu înțelesul de *daruri* în general, pe care o întîlnim nu numai la Dosoftei și în alte scrieri vechi, ci și în limbajul rurarilor contemporani. O altă denumire, care se dă colacilor alăturați celorlalte daruri de nuntă, este cea de *dolie*. În vechea slavă cuvîntul înseamnă *parte, tain*, dar și personificare a norocului, piază bună[39].

Cu același înțeles de „soartă" întîlnim cuvîntul *dolie* în denumirea cîntecului cu care acompaniază lăutarii vrînceni secvența împodobirii miresei cu floare și voal. *Dolia miresei* este un poem de jale în care se exprimă regretul după vîrsta fără griji a fecioriei.

S-ar părea că ne aflăm în fața unui termen indo-european, întrucît îl întîlnim și la populațiile baltice. În folclorul lituanian, *dalia, dalis* („soartă") prezintă o constelație de cuvinte înrudite, cum ar fi: *bedalis* = „om fără parte, fără noroc", *dalingos* = „om cu parte, cu noroc", *Dalia* = „divinitate a destinului". Într-o invocare pentru Ménulis (lună) se spune „O, tinere bărbat, / O, prinț ceresc

/ Pentru mine o *dalis* a fericirii / Pentru tine coroană de aur"[40].

Colacii, ca dar de nuntă, au şi această **conotaţie, de a** purta noroc în viaţă tinerilor căsătoriţi, **de a** le **meni** îmbelşugare în toate şi copii sănătoşi. **Aceleaşi semnificaţii** le are colacul şi în alte zone folclorice **româneşti, ca de** exemplu în Bihor, unde miresei i se da să guste din „colac de grîu mănos, să facă un prunc frumos"[41].

4. ***Păpuşa ca substitut al miresei***

În contextul amplu al ceremonialului **nupţial tradiţional** din spaţiul carpato-dunărean, unele secvenţe **au** fost **prea** puţin modificate de trecerea timpului şi **de schimbarea** mentalităţilor. Altele, însă, s-au estompat **pînă la pierderea** semnificaţiilor originare, sau au fost anexate **unor episoade** considerate de comunitatea rurală ca fiind de o **importanţă** majoră. Ecouri palide ale unor credinţe străvechi, ele contribuie, alături de alte date şi fapte din „gramatica" mitologiei româneşti, la demonstrarea vechimii culturii în această zonă geografică şi etnografică alături de alte zone culturale arhaice ale Europei.

Aşa stau lucrurile şi în cazul figurinelor antropomorfe din aluat sau din cîrpe, mai rar din ostreţe şi paie, care secondează vreunul dintre momentele ceremonialului marital. Acestea le întîlnim numai la anumite nunţi din zone foclorice mai conservatoare, iar acolo unde sînt prezente au un accentuat rol ludic, rosturile magice primare fiind aproape în întregime uitate.

Trecînd în revistă ipostazele *păpuşii* în cadrul ceremoniilor nupţiale, vom observa diversitatea formelor şi dimensiunilor pe care le poate avea, cît şi a momentelor alese pentru a fi prezentată nuntaşilor în general şi mirilor în special.

În satul Holda, comuna Broşteni, judeţul Suceava, în seara logodnei, înainte de a se aşeza viitoarea mireasă la

masă lîngă alesul ei, este adusă o păpuşă, un fel de mireasă urîtă în miniatură, confecţionată din cîlţi şi din cîrpe multicolore, căreia i se dă foc.

Cînd vine vornicul mirelui cu *schimburile*, în dimineaţa nunţii, la casa miresei – în zona Bacăului – aduce, pe lîngă rochie, voal, pantofi, şi un colac numit *păpuşă*. La Caşin şi Oituz, în sudul aceluiaşi ţinut, la plecarea de acasă, mireasa este însoţită de o rudă care poartă în braţe, învelit într-un ştergar brodat, un colac antropomorf numit *păpuşă*.

La Dumbrăveni, judeţul Suceava, se fac, – aşa cum am amintit în capitolul anterior –,doi cozonaci, unul pentru mire şi altul pentru mireasă. După luarea *iertăciunii*, naşa îndeplineşte un ritual complicat în timpul căruia contureaza un cerc magic în jurul tinerilor; din creştetul capului desprinde cele două pîini coapte alături şi le duce pînă la pămînt, de trei ori, spunînd cuvintele: „să rodească aşa cum rodeşte grîul şi casa să le fie îndestulată !"

O altă ipostază a acestor copturi rituale o reprezintă *bocăneţii* de cununie, îndătinaţi în zona Neamţului. În satele botoşănene aceştia sînt numiţi *norocul mirilor* şi se aşază în lada cu zestre.

Înainte de deshobotat, în ţinutul Galaţilor, viitoarei neveste i se aduce să ţină în braţe o păpuşă din cîrpe, înfăşată ca un prunc.

Colacul antropomorf al miresei poartă uneori denumirea de *pupăză* (termen pe care îl întîlnim în special în cadrul riturilor de naştere).

Păpuşa din aluat nu este prezentă numai în contextul ceremonialului nupţial din Moldova. Pe la sfîrşitul secolului trecut, aşa cum ne-o atestă răspunsurile la chestionarele Densuşianu, în satele argeşene, fiecare mireasă lua în lada sa de zestre un colac mare, în formă de femeie[42]. La fel, în zona Buzăului (în satele Găvăneşti, Pănătău ş.a.) se cocea un colac antropomorf, cu ochi şi gură din stafide, cu un şirag de mărgele la gît, numit *pupăză*. Îl pregătea mama miresei[43].

Din rîndul acestor păpuşi vom elimina acele ipostaze care indică limpede un ritual de fertilitate, care apar ca

substitute în cadrul obiceiului de a se aşeza în braţele mamei un prunc frumos şi sănătos, ca să aibă noroc la copii. Ne vom opri în mod special asupra colacului antropomorf ce însoţeşte mireasa la casa mirelui şi în cele mai multe cazuri este păstrat un interval nelimitat de timp în lada de zestre.

Există o strînsă legătură între păpuşa de nuntă şi un anumit episod din basmele încadrate de Lazăr Şăineanu în ciclul *Fetei istețe*[44], iar de catalogul Aarne–Thomson la tipurile 875, 877 şi 922. Fragmentul care ne interesează în acest context se află în finalul mai multor variante din clasa B a motivului. Basmul *Ileana cea şireată*, de Ioan Slavici, se încheie cu noaptea nunţii, cînd, aşteptîndu-se la răzbunare din partea mult-încercatului fecior de împărat, aşază în locul ei pe pat o păpuşă de zahăr: „După ce judecă păpuşa, mirele o loveşte de mai multe ori cu sabia: îi sări o bucăţică de zahăr în gură: «–Hei, Ileano ! dulce ai fost vie, dar dulce ai fost şi moartă ! » zise el, plîngînd mai tare. Ileana ieşi atunci de sub perdea şi se aruncă în braţele feciorului, uimit de bucurie că-l păcălise şi de astă dată şi rămase în viaţă"[45]. În varianta din colecţia Pitiş, intitulată *Feciorul de împărat şi fata de popă*[46], păpuşa menită s-o substituie pe mireasă este alcătuită din smochine, stafide, roşcove şi mere.

Basmele de acelaşi tip din lumea romanică prezintă şi ele înlocuirea, într-un anumit moment, a miresei, printr-o păpuşă. Într-o variantă din Poitou, *Finon Finette*[47], este pusă în camera nupţială o păpuşă de paie, iar în versiunile napoletane (vezi basmele *Viola* şi *Sappia Licarda* din colecţia Basile[48]), precum şi în cele siciliene din culegerea lui Gonzenbach[49], este aşezată o figurină din zahăr şi miere.

Pentru mentalitatea primitivă, începutul căsătoriei, ca orice moment de cotitură în viaţă, constituia un pas plin de primejdii. Mai cu seamă în noaptea nunţii se puteau abate asupra mirilor tot felul de nenorociri[50]. De aceea erau luate numeroase precauţii. Pînă de curînd se aşezau sub patul nupţial crengi cu spini (rugi de mure), obiecte din fier şi

oţel (săbii, coase şi chiar fierul plugului). Se punea uneori şi jugul boilor, avînd şi acesta o funcţie ocrotitoare, chiar dacă, pe lîngă acest rost, i se atribuiau puteri unificatoare (ca mirii să se înţeleagă bine, să se dea uşor unul cu altul).

Păstrarea colacului ritual, a păpuşii, în camera mirilor, avea un rol apotropaic, acest alter-ego al miresei luînd asupra sa efectele distrugătoare ale unor eventuale acte de magie neagră. Virtuţile presupuse ale păpuşii de a îndepărta răul din preajma viitoarei neveste reies clar din obiceiul răspîndit în Oltenia secolului trecut ca mireasa să poarte tot timpul la ea o păpuşă şi un cuţitaş ca să nu se prindă de ea vrăjile de ursită[51].

Într-o fază mai tîrzie, cînd această coptură nupţială este consumată de mire şi mireasă cînd rămîn singuri, *păpuşa* înlesneşte îndeplinirea unui act de alianţă, amintind de faptul că în antichitatea romană căsătoria nu era considerată ca îndeplinită pînă cînd cei doi soţi nu mîncau împreună o prăjitură anumită, *panis farreus*. Cum menţiona Pliniu în *Istoria naturală*: „Dintre cele sfinte nimic nu era mai respectat decît legătura *confareaţiei* cînd nouă soţii aduceau turta de făină de grîu"[52]. Acelaşi obicei era atestat de Quintus Curtius şi la vechii macedoneni : „... a poruncit să fie adusă pîine după obiceiul strămoşesc; aceasta era la macedoneni mărturia cea mai sfîntă a celor care se căsătoreau"[53].

Obiceiul de a se păstra *păpuşa* în lada de zestre se leagă însă de reprezentările spirituale domestice aduse odată cu mireasa în casa cea nouă. Şi în acest caz sensurile originare ale datinii s-au pierdut de vreme ce, de exemplu, în ţinutul Covurluiului se credea că mireasa trebuie să pună în lada de zestre o păpuşă „ca să fie mirele mut ca păpuşa"[54].

Toate figurinele, marionetele sau statuietele din această familie apar în mitologia universală de cele mai multe ori ca personificări ale sufletelor strămoşilor, invocate în momentele cruciale ale vieţii să susţină forţa vitală şi să asigure prosperitatea familiei. Influenţa tutelară a acestor imagini-receptacul a puterilor unui străbun se conturează

puternic în basmele de tipul *Cenuşăreasa*, unde, în cele mai multe variante, fata îşi spune păsurile şi dorinţele unei păpuşi dăruite de mama sa pe patul de moarte. Această păpuşă, care poate îndeplini orice vis şi care trebuie hrănită ca o fiinţă în carne şi oase, aminteşte de figurinele numite de egiptenii antici *uşebti* sau *şaubti* (adică „răspunsurile") pentru că puteau desluşi muritorilor care le invocau toate tainele lumii[55].

Ajutorul năzdrăvan din basme este în mod evident înrudit cu *păpuşa* de la nuntă în ipostaza acesteia de ocrotitoare a miresei. La fel ca fata din basm, mireasa poartă în lada de zestre o figurină care o leagă de dragostea maternă. În acest sens prezintă un interes aparte o mărturie de la sfîrşitul secolului al XIX-lea, potrivit căreia, în zona Argeşului, aceste păpuşi rămîneau în casa soacrei mici. Mai mult, se afirmă că pîinile rituale antropomorfe „se fac la măritişul fetelor şi se schimbă cu ele"[56]. Deci, mama păstra la dînsa colacul ca o amintire a fiicei sale măritate.

Păpuşile – colaci mari în formă de femeie sau colaci împletiţi în mai multe viţe, împodobiţi cu flori (de obicei de formă alungită sau neîncheiată) dar care poartă aceeaşi denumire, apar şi la alte ceremonii tradiţionale decît nunta. Astfel, se dau de pomană în zilele de Moşi, dar numai femeilor sau pentru pomenirea unei femei defuncte[57]. De asemenea, cum se întîmplă în Vrancea şi Buzău, fetele, care se prind surate în preajma Paştilor, schimbă între ele colaci antropomorfi feminini[58].

Nunta rămîne însă ceremonialul în cadrul căruia *păpuşa* joacă rolul cel mai important. Faptul că pînă astăzi se păstrează la nunţile moldoveneşti un dans, numit, în funcţie de localitate, *Păpuşeasca*, *Păpuşeşte* sau *Păpuşăreşte*[59], ne indică prezenţa unei secvenţe speciale în structura ceremonialului, închinată colacului antropomorf al miresei.

Cu timpul, au apărut numeroase succedanee ale acestei copturi rituale, dintre care cel mai nou este probabil tortul miresei. Sfera cu mult mai importantă a riturilor de propiţiere a asimilat şi *păpuşa*, apărînd tot mai puternic

conturată relaţia figurinei cu dorinţa de a avea noroc la copii[60].

Interferenţele elementelor ludice au înstrăinat şi mai mult datina pîinii rituale a miresei (păpuşa) de implicaţiile sale magice de odinioară.

5. *Aspecte ale liricii nupţiale*

Repertoriul liric specific nunţilor din Moldova include cîntecele miresei şi ale mirelui, precum şi numeroase grupaje de strigături ce însoţesc secvenţele principale ale ceremonialului. Despărţirea miresei de casa părintească, de fraţi, de surori, de tată, de mamă şi de prieteni aduce o atmosferă melancolică în cîntecele de înhobotat. Cum căsătoria este resimţită ca o înstrăinare, numeroase motive din cîntecele cu această tematică au fost preluate în textele nupţiale.

Mireasa nu părăseşte numai spaţiul edenic al casei unde a copilărit, ci şi o vîrstă a libertăţii, a unui statut favorizant – simbolizat de florile din cosiţă şi de florile din grădină.

Pentru a sublinia importanţa pasului pe care îl face fata care pleacă la cununie, cîntecele miresei sînt construite pe baza formulei *adynaton*, punînd în paralel două acţiuni în mod egal imposibile. Mireasa se va putea întoarce la vîrsta fecioriei numai dacă, printr-o suspendare a ordinii naturale a lucrurilor, plopul va face pere, răchita va da vişinele sau mere dulci, Dunărea îşi va întoarce cursul etc., adică niciodată.

Apariţia formulei *adynaton* în cîntecul ceremonial de nuntă se explică prin faptul că trecerea la stadiul iniţial este ireversibilă la modul definitiv[61].

Cîntecul miresei capătă aspecte patetice atunci cînd este vorba despre căsătoria unei fete orfane: „Tu, Marii, eşti nireasî / Ş-a ta mamî nu-i acasî, / Mama ta-i sub iarbî verdi / Şî pi tini nu ti vedi; / Te-o crescut cu braţîli, / Nu-ţ vedi podoabili" (Vicovul de Jos–Suceava). Motivul circulă şi în

alte zone, ca de pildă în sudul Maramureşului, atît în cîntece cît şi în strigături: „Ţucu-te, mireasă blîndă, / N-ai măicuţă să te plîngă ! / Ţucu-te, mireasă dragă, / N-ai măicuţă să te vadă !”[62]

Vechile cîntece nupţiale din Moldova aveau drept refren *Lado-Lado*, denumire pe care Dimitrie Cantemir o atribuie unei divinităţi păgîne a căsătoriei. S-ar părea că învăţatul domnitor şi-a luat informaţia din *Sinopsisul chievean*[63]. Descriind ţărăniile druştelor care îl însoţeau pe Timuş Hmelniţki la nunta acestuia cu prinţesa Ruxandra în Iaşi, Miron Costin aminteşte că acestea strigau „Lado, Lado, pen toate unghiurile”[64].

În secolul trecut refrenul era încă destul de frecvent în lirica nupţială, de vreme ce îl întîlnim atît în culegerea lui Vasile Alecsandri, cît şi în scrierile lui Negruzzi. Această misterioasă divinitate, favorabilă nunţilor, s-a păstrat în cîntecele ceremoniale ale mai multor populaţii slave (la poloni, ucraineni, bieloruşi ş.a.[65]).

În prezent, în Moldova cîntecele avînd refrenul *Lado-Lado* au o circulaţie restrînsă. Ele prezintă un conţinut arhaic, puternic ritualizat. Adesea patetismul despărţirii de mediul familial părintesc este augmentat cu ajutorul imaginilor preluate din bocetele pentru fată mare. Melodia ce însoţeşte aceste texte este asemănătoare cu cea a cîntecelor de priveghi. Putem afirma că în nici un caz refrenul *Lado-Lado* nu se poate confunda ca înţeles cu *lada*, chiar dacă adesea cîntecele care îl conţin se interpretează în faţa căruţei încărcate cu zestre (care include, fireşte, şi sipetul îndătinat). În unele sate vrîncene se mai intonează şi astăzi exuberantul cîntec *Nuneasca* (întîlnit mai mult în Oltenia şi Muntenia) care însoţeşte jocul în curte al nunilor, mirilor şi invitaţilor acestora: „Ce mai lună luminoasă, / Ce mai mireasă frumoasă ! / Ce mai soare luminos, / Ce mai ginere frumos !” (Bogza–Vrancea).

Nunta cu strigături nu se întîlneşte numai în Moldova. Ea este răspîndită, de asemenea, în numeroase zone ale

Transilvaniei, Maramureşul, Oaşul, Bihorul şi Năsăudul detaşîndu-se în primul rînd.

Repartiţia teritorială a repertoriului de strigături de nuntă nu este unitară în întreaga Moldovă. Nunta cu multe strigături este specifică zonelor nordice şi centrale (Suceava, Neamţ, Iaşi şi o mică parte din Botoşani), în timp ce în sud lăutarii au preluat în mare parte atribuţiile artistice ale nuntaşilor.

Diferenţieri zonale apar şi în ceea ce priveşte factorul interpretativ. Astfel, în ţinuturile Sucevei, Neamţului şi Iaşilor strigătura de nuntă este rostită în primul rînd de femei. În celelalte ţinuturi strigă la nuntă şi bărbaţii, chiar dacă tot femeile sînt acelea care veghează asupra respectării întregului ceremonial marital, de la *croit* pînă la *unçrop* şi *cale primară*.

În satele din ţinutul Rădăuţilor strigăturile se cîntă pe o melodie de doină arhaică[66]. În zonele Fălticenilor şi Neamţului există o fază intermediară între strigătura cîntată şi cea rostită, textele spunîndu-se într-un anumit ritm care, fără să devină melodie, se diferenţiază de simpla scandare a versurilor. În celelalte localităţi din Moldova, strigăturile sînt emise într-un ritm caracteristic. Frazarea chiuită se bazează pe registrul acut, terminîndu-se cu sunete prelungi. Bătăile din palme completează polifonia[67].

Cristalizate în matca unor structuri străvechi[68], strigăturile de nuntă au un conţinut în genere circumscris unor exprimări tipizate. Strigăturile sînt adecvate principalelor secvenţe ce alcătuiesc spectacolul nunţii (*la schimburi, la zestre, la găină* etc.), sînt dedicate unora dintre principalii actanţi (*la miri, la nuni, la socri* etc.) sau pun în evidenţă valori general umane, conţinînd o anumită filozofie a vieţii, cum ar fi, de exemplu, strigăturile *despre căsătorie*.

La luatul zestrei, strigăturile laudă hărnicia miresei şi a mamei ei. La adusul găinii, strigăturile cer nunului să plătească găina, încheind astfel în mod simbolic actul căsătoriei: „Nunule, da ci gîndeşti, / Găina să ne-o plăteşti,

/ C-o frunzucî di susai, / Cu banii di pi doi cai, / C-o frunzucî di trifoi, / Cu banii di pi doi boi"[69].

Strigăturile pentru mire şi mireasă se remarcă printr-un lirism accentuat, caracterizat în imagini poetice de o rară frumuseţe. Tinerii căsătoriţi sînt integraţi cosmosului întreg: „I sî şădi cui sî şădi, / Codrului cu frunzî verdi, / Codrului cu iasomie / Şi la nire cu soţie, / Codrului cu frunza deasă / Şî la nire cu nireasî" (Hîrtop–Suceava).

Cuplu model, nunul şi nuna sînt îndemnaţi să povăţuiască cum se cuvine pe tinerii care debutează în viaţa matrimonială: „Sî trăiascî nunuţu, / Sî-şi înveţî cinuţu, / Gospodar ca şî dînsu, / Sî trăiascî nunuţa, / Sî-şi înveţi cinuţa, / Gospodinî ca dînsa" (Răbîia–Suceava). Strigăturile pentru socrii cei mici încearcă să-i consoleze pe părinţii fetei, sugerîndu-le să fie bucuroşi că au urnit piatra din casă: „–Hai, măi babă, să giucăm / Şi fata s-o mărităm, / Bodaproste noi c-am dat-o, / Vai de cel care-o luat-o" (Oneaga–Botoşani).

A treia categorie de strigături tratează temele cele mai diverse: satira la adresa fetelor de măritat, dragostea cu multiplele ei avataruri, bucuria de a cînta, de a trăi, conduita în căsătorie ş.a. Conţinutul acestui tip de strigături depinde foarte mult de gusturile actanţilor şi mai ales de datele specifice fiecărei nunţi în parte.

Ansamblul strigăturilor de nuntă, axat pe întărirea scopurilor morale, sociale, rituale şi spectaculare ale ceremonialului, se dovedeşte a fi în Moldova deosebit de unitar. Normele de conduită şi preceptele corective vehiculate de aceste strigături apar adesea sub masca unor glume. Limbajul plin de umor sănătos are drept scop uşurarea comunicării, anularea suspiciunilor ce ar putea să apară între protagonişti şi în special între noile neamuri. Faţetei pedagogice ce pledează pentru demnitate şi respect reciproc în relaţiile de familie, i se adaugă scenariul ludic al petrecerii, pentru că nunta este în primul rînd un spectacol mirific în care veselia participanţilor trebuie păstrată neştirbită[70].

NOTE

1. În Moldova se mai folosesc variantele: *călucăşanie* (Răiuţi–Vrancea), *colăcărie* (Grinţieş–Neamţ), *colăcerie* (Bogza–Vrancea), *conocăşie* (Negrileşti–Galaţi), *colocăşie* (Viişoara–Vrancea) etc.

2. Există credinţa că o *conăcărie* trebuie să cuprindă atîtea cuvinte cîte zile sînt într-un an (Buhalniţa–Iaşi).

3. AFMB, Mg. 5, II, 4 (Cristeşti–Botoşani).

4. *Ibidem*, Mg. 224, I, 1 (Coşula–Botoşani).

5. *Ibidem*, Mg. 5, II, 44 (Cristeşti–Botoşani).

6. *Ibidem*, Mg. 44, II, 32 (Frătăuţii Vechi–Suceava).

7. *Lipani, lipcani.* În Moldova medievală erau denumiţi astfel călăraşii tătari investiţi cu misiunea de curieri. Apud Al. Alexianu, *op. cit.*, 2, p. 392.

8. AFMB, Mg. 519, I, 18 (Negrileşti–Galaţi).

9. Const. Ciuchindel, *op. cit.*, p. 192.

10. AFMB, Mg. 44, II, 32 (Frătăuţii Vechi–Suceava).

11. Const. Ciuchindel, *op. cit.*, p. 161.

12. AFMB, Mg. 45, II, 24 (Frătăuţii Noi–Suceava).

13. *Ibidem*, Mg. 5, II, 51 (Cristeşti–Botoşani).

14. *Ibidem*, Mg. 45, II, 24 (Frătăuţii Noi–Suceava).

15. *Ibidem*, Mg. 224, I, 1 (Coşula–Botoşani).

16. *Ibidem*, Mg. 487, I, 19 (Cîmpeni–Botoşani).

17. *Ibidem*, Mg. 56, II, 25 (Pîrîu Negru–Botoşani).

18. *Ibidem*, Mg. 208, I, 25 (Poiana Mărului–Iaşi).

19. Elena Niculiţă–Voronca, *op. cit.*, p. 1091.

20. AFMB, Mg. 170, I, 7 (Boboieşti–Botoşani).

21. *Ibidem*, Mg.429, I, 21 (Pleşani–Botoşani).

22. Romulus Vulcănescu, *Coloana cerului*, Bucureşti, Editura Academiei, 1972, p. 13.

23. „Altfel zis, cosmogonia constituie modelul exemplar al oricărei situaţii creatoare: tot ce face omul repetă într-un fel *faptul* prin excelenţă, gestul arhetipal al zeului creator; facerea lumii" (Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, p. 31).

24. Petre V. Ştefănucă, *op. cit.*, vol.I, p. 103.

25. De obicei se iau două iertăciuni, la casa mirelui şi la cea a miresei, înainte de plecarea la cununie. Dacă mireasa este din altă localitate, îşi ia iertăciunea în curtea casei părinteşti, apoi încă o dată în faţa casei gazdei care a adăpostit-o două-trei zile înainte de nuntă (în satul viitorului soţ). S. Fl. Marian menţionează existenţa unei iertăciuni ce se lua în preziua nunţii, care astăzi nu se mai păstrează decît cu totul sporadic în cazul căsătoriilor matrilocale.

26. Moses Gaster, *Literatură populară română*, Bucureşti, Haimann, 1883, p. 261–284, 487–489.

27. AFMB, Mg. 2, II, 17 (Doljeşti–Neamţ).

28. Tipul mai vechi al oraţiei la *iertăciune* se asemăna, probabil, cu varianta citată de Mihail Kogălniceanu în *Scene pitoreşti din obiceiurile Moldovei.* Aici, părinţii dialoghează cu vornicul

închinător, binecuvîntarea lor fiind o punte peste generaţii: „... şi măcar că binecuvîntarea cea mai desăvîrşită către fiece casă, de la unul atotţiitorul Dumnezeu este, dar cît şi de la noi părintească binecuvîntare, care am luat-o de la părinţii noştri, cu aceea binecuvîntare vă binecuvîntăm şi întărim pe fiica noastră şi săvîrşim binecuvîntarea asupra voastră. Dumnezeu să vă împreune şi să vă întemeieze; să plinească" (M. Kogălniceanu, *op. cit.*, p. 51–52).

29. Liviu Rusu, *Viziunea lumii în poezia noastră populară. De la resemnare la acţiunea creatoare*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1967, p. 215.

30. Const. Ciuchindel, *op. cit.*, p. 157.

31. AFMB, Mg. 70, I, 14 (Tudora–Botoşani).

32. Marcel Mauss, *Eseu despre dar*, Iaşi, Editura Institutului European, 1993.

33. Roger Caillois, *Teoria sărbătorii*, în *Eseuri despre imaginaţie*, Bucureşti, Editura Univers, 1975, p. 204–238.

34. Colacii, în număr de 6 pînă la 12, sînt duşi, în unele sate, de mai multe femei, numite *ciubotăriţe* (Rediu–Botoşani).

35. AFMB, Mg. 193, I, 27 (Ghindăoani–Neamţ).

36. *Ibidem*, Mg. 664, I, 24 (Dumbrăveni–Botoşani).

37. Elena Niculiţă–Voronca, *op. cit.*, p. 1090 ş.u.

38. AFMB, Mg. 637, I, 8 (Slobozia–Neamţ).

39. Victor Kernbach, *Dicţionar de mitologie generală*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1989, p. 148, s.v. *Dolia*.

40. Algirdas Julien Greimas, *Despre zei și despre oameni.* Studii de mitologie lituaniană. Traducere de Rodica Paliga, glosar de termeni și divinități lituaniene de Sorin Paliga, București, Editura Meridiane, 1997, p. 191.

41. Vezi Maria Bocșe, *Grîul, finalitate și simbol*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei", IX, Cluj, 1977, p. 276.

42. Adrian Fochi, *Datini și eresuri populare de la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densușianu*, București, Editura Minerva, 1976, p. 13.

43. *Idem.* Vezi și Ofelia Văduva, *Pași spre sacru. Din etnologia alimentației românești*, București, Editura Enciclopedică, 1996, p. 80–81 (atestări din satele Corbasca și Coțofănești–Bacău).

44. Lazăr Șăineanu, *op. cit.*, p. 593–603.

45. Ioan Slavici, *Povești*, București, Editura Tineretului, 1966, p. 36.

46. Apud Lazăr Șăineanu, *op. cit.*, p. 603.

47. *Ibidem*, p. 598.

48. *Idem.*

49. *Idem.*

50. Cît de puternice erau aceste spaime pentru mentalitatea primitivă o putem constata din numeroasele obiceiuri de amînare a consumării căsătoriei, de prelungire a înnoirii stilului de viață după nuntă la sud-africani, la papuași sau la indonezieni. Vezi în acest sens capitolul *Délai imposé à la consommation du mariage* din volumul lui Lucien Lévy–Brühl, *Le Surnaturel et la nature dans la mentalité primitive*, Paris, Félix Alcan, 1931, p. 468–476.

51. Artur Gorovei, *Credințe și superstiții*, p. 111–112.

52. Apud Fustel de Coulanges, *Cetatea antică*, p. 73.

53. *Ibidem*, p. 72.

54. Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 239.

55. Apud V. I. Propp, *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic.* Traducere de Radu Nicolau, prefață de Nicolae Roșianu, București, Editura Univers, 1973, p. 248.

56. Adrian Fochi, *op. cit.*, p. 13.

57. *Idem.*

58. *Idem.*

59. Elena Sevastos, *Nunta la români*, p. 282.

60. Această funcționalitate a reprezentărilor plastice antropomorfe se întîlnește și în alte spații etnografice. Astfel, în Franța este obiceiul să se păstreze cu grijă după nuntă un *sabot* cu o păpușă în el: „est encore plus significative du symbole de la fécondité qu'il représente, si l'on sait qu'il contient une poupée qui sera retirée à la naissance du premier enfant" (Hervé Fillipetti, Janine Trotereau, *op. cit.*, p. 126).

61. Adrian Fochi, *Formula adynaton și folclorul român*, în „Revista de Etnografie și Folclor", tom. 24, 1979, nr. 2, p. 131–151.

62. Dumitru Pop, *Folclor din zona Codrului*, Baia Mare, CJCP, 1978, p. 267.

63. Vezi Adrian Fochi, *Dimitrie Cantemir, etnograf și folclorist*, în „Revista de Etnografie și Folclor", an IX, 1964, nr. 2, 139.

64. Miron Costin, *op. cit.*, p. 135.

65. Otto Böckel, *Hochzeitslieder*, în *Psychologie der Volksdichtung*, Leipzig–Berlin, Teubner, 1913, p. 371–403.

66. Florin Bucescu, Silvia Ciubotaru, Viorel Bîrleanu, *op. cit.*, p. VIII–IX.

67. Vezi Viorel Bîrleanu şi Florin Bucescu, *Stiluri de strigat în Moldova*, în vol. *Strigături din Moldova*, „Caietele Arhivei de Folclor" IV, Iaşi, 1984, p. 405–421.

68. Nu este întîmplător că unii specialişti consideră stigătura ca fiind forma iniţială, originară, a cîntecului de nuntă. Strigăturile la petrecerea nupţială sînt atestate încă din antichitate, începînd cu strigătul de „Himen, o Himeneos ! " ce însoţea ceremonialul căsătoriei la vechii greci. Vezi Otto Böckel, *op. cit.*, p. 373.

69. Silvia Ciubotaru, *Strigături din Moldova*, p. 190.

70. *Ibidem*, p. XXVIII.

VI

ARHAICITATEA UNOR PERSONAJE

Ceremonialul nupţial păstrează în cîteva dintre segmentele sale ecoul unor motivaţii magico-mitice în strînsă legătură cu importanţa începutului vieţii în doi. Pe structura primitivă a ritului de trecere s-au grefat elemente apărute în perioade diferite. Amplele mutaţii funcţionale care au avut loc de-a lungul vremii n-au reuşit să altereze nucleul originar.

Cum în mentalitatea arhaică tot ceea ce este nou, tot ceea ce produce o schimbare pe firul existenţei presupune riscuri infinite, transferul într-o altă stare socială trebuie efectuat cu grijă, ritualizat în amănunt pentru a asigura securitatea cuplului. Chiar metamorfozate astăzi în valori spectaculare, o parte din cutumele maritale acţionează încă pe temeiul vechilor funcţionalităţi.

Un obicei rămas în vigoare pînă în zilele noastre, în mai multe din zonele carpato-dunărene, dar cu precădere în Moldova, este cel al substituirii miresei. El are loc cel mai adesea înainte de deshobotatul miresei, deci înainte de a i se face *cîrpa*, de a se produce trecerea propriu-zisă, dar şi la *peţanie* (Pojorîta–Suceava), la *împăcăciune* (Dracşani–Botoşani), la *logodnă* (Viişoara–Vrancea), cînd vine mirele să ia mireasa la biserică (Vama–Suceava), înainte de a începe masa mare (Volovăţ–Suceava), la sfîrşitul petrecerii (Piatra Şoimului–Neamţ), după adusul găinii (Ialoveni, Cîrligeni–Basarabia) sau la *vedre* (Orbeni–Bacău), la întrunirea tinerilor după nuntă la casa fetei (Buznea–Iaşi). Uneori se repetă de două sau de trei ori, în cadrul aceluiaşi ceremonial nupţial.

Acum se înscenează răpirea miresei de către druşte (Luminiş–Neamţ), de nevestele tinere (Horodnic de Sus–Suceava), de stolnicese, de către un fecior sau de nişte persoane mascate în *turci* (centrul şi sudul Moldovei). În

locul ei este adusă o apariţie grotescă, un bărbat sau o femeie „îmbrăcaţi în cotrenţe", cu faţa înnegrită cu funingine, înfăşurată uneori într-un crîsnic, cu burta mare, adesea torcînd. Într-o ipostază tîrzie, substitutele miresei se multiplică, mirele fiind îmbiat *de trei ori*[1], mai întîi cu *o copilă* de vîrstă preşcolară (bună de păzit gîştele, cum afirmă naşul), a doua oară cu *o babă* înfofolită („Ia-o Gheorghe, că este de tine. Găina bătrînă face zeama bună !"), ca la sfîrşit să fie adusă *mireasa* cea adevărată. Pentru a o putea recăpăta, mirele, naşul, vorniceii sau stolnicii trebuie să o răscumpere cu bani sau cu băutură.

Mai rar este întîlnită o pereche de *miri urîţi*, prezentaţi socrilor în locul celor reali. La Sodomeni, în judeţul Iaşi, conocarul din partea miresei aducea mai întîi în faţa nuntaşilor o babă cu părul din cîlţi, trenţăroasă, iar nuntaşii mirelui îi prezentau, în replică, un moşneag jalnic, cu ghebă şi cu obrajii scofîlciţi.

O altă variantă a datinii impune mirelui proba recunoaşterii miresei dintr-un număr de trei sau mai multe femei acoperite cu o cuvertură sau cu feţele ascunse sub tulpane (mai multe localităţi din zonele Bacău şi Vrancea). Dificultatea opţiunii este atenuată adesea de existenţa unei înţelegeri între tineri (de exemplu, mireasa poartă inelul de încredinţare în aşa fel încît să fie văzut, sau are un semn distinctiv în port: ştergar, batistă brodată, salbă deosebită etc.). Acolo însă unde aflăm datina în coordonatele ei fireşti, mirele este pus cu adevărat la încercare şi în caz de nereuşită trebuie să plătească o sumă de bani sau să suporte comentariile ironice ale nuntaşilor.

Proba la care este supus mirele poate fi pur formală, aşa cum se întîmplă, de exemplu, în satul vrîncean Nereju. Aici, imediat după ce este înhobotată mireasa, mai multe fete şi neveste se aşază în faţa ei, iar cînd vine mirele îl pun să o aleagă pe cea menită să-i fie soţie: „–Asta-i mireasa ? El răspunde: –Nu. Punînd mîna pe una din femeile din primul rînd, iar este întrebat: „–Uite, asta, că e mai gătită ? –Nu-i nici asta. –Asta este ? îl întreabă din nou, punînd mîna pe mireasă. –Asta. –Îţi place ? –Îmi

place."[2] Este evident că în acest caz episodul ritual a acumulat valenţe ludice.

Johannes Piprek, în lucrarea sa despre obiceiurile nupţiale ale slavilor, menţionează existenţa acestei tradiţii la cehi, slovaci, sloveni, sîrbi, ruşi şi poloni[3]. E. Samter, în cunoscutul studiu *Geburt, Hochzeit, Tod*[4], o consideră un rit nupţial atestat pînă în secolul al XIX-lea în întreaga Europă. De exemplu, în Sardinia, sosind la ospăţul de logodnă, viitorul mire este introdus într-o cameră în care sînt aşezate la rînd cît mai multe fete[5]. În ţinutul Berry din Franţa, la sfîrşitul petrecerii toate femeile se aşază într-un rînd, cu picioarele goale. Mirele trece prin spatele lor şi trebuie să-şi recunoască aleasa[6].

Pentru Moldova, prima atestare i-o datorăm lui Dimitrie Cantemir care, în capitolul al XVIII-lea din *Descriptio Moldaviae*, înfăţişează datina ca fiind legată de prima vizită la părinţii fetei: „Peţitorii stăruind să li se arate numaidecît vînatul, li se aduce o slujnică bătrînă, urîtă, îmbrăcată în zdrenţe, şi sînt întrebaţi dacă aceasta este căprioara pe care o urmăresc"[7]. Regăsim obiceiul menţionat în amplele studii dedicate nunţii româneşti de S. Fl. Marian şi de Elena Sevastos, precum şi în alte lucrări, de mai mică anvergură, referitoare la toate ţinuturile româneşti. Din păcate secvenţa nu a suscitat atenţia pe care ar fi meritat-o, cei mai mulţi culegători considerînd-o o bizarerie sau chiar o glumă.

Gestul ritualic are implicaţii complexe. Apariţia bătrînei urît îmbrăcate în locul tinerei, frumoasei şi strălucitoarei mirese, a fost interpretată ca făcînd parte din seria riturilor exapatetice sau disimulatorii (aşa-zisele ficţiuni rituale). Kagerov şi alţi autori consideră datina „un şiretlic pentru înşelarea spiritelor"[8].

Mireasa urîtă aminteşte incontestabil de demonii casnici ai ţesutului – Joimăriţa, Marţolea şi Inătoarea. Sînt edificatoare în acest sens obiectele rituale cu care este înzestrată de regulă bătrîna: furca şi fusul, iţele şi spata, mai rar acul de cusut.

Înainte de pasul important pe care îl are de făcut – schimbarea nu numai a straielor mîndre de mireasă cu cele mohorîte de nevastă, ci şi a unui întreg model comportamental – mireasa are nevoie de un moment de suspendare a timpului necruţător, de iluzia posibilităţii unei evaziuni. Orice rit practicat în momentele de răscruce ale vieţii contribuie la regăsirea echilibrului psihic după marile schimbări existenţiale.

Bătrîna respingătoare simbolizează treptele maturizării, senectutea şi întreaga povară a muncilor casnice. La fel, prezenţa ei sugerează rosturile familiei; nu întîmplător i se pun în braţe copii mici sau păpuşi din cîrpă în chip de prunci. Cuplul de urîţi, întîlnit sporadic, transferă această realitate asupra ambilor miri, personajele de seamă ale nunţii.

Dar bătrîna are şi o funcţie apotropaică, vizînd înşelarea spiritelor rele, alungarea deochiului şi a tuturor actelor de magie neagră. Ne-o indică apariţia crîsnicului – nodurile fiind un eficient mijloc de îndepărtare a vrăjilor de tot felul. La slavii estici, miresei i se punea un năvod peste hainele de sărbătoare. Probabil că practica a fost cu mult mai răspîndită, de vreme ce o întîlnim şi în poveştile de tipul *Fata săracului cea isteaţă*.

Demon casnic, strămoaşă mitică, divinitate a destinului, *bătrîna* ocroteşte momentul culminant al ritului de trecere, cînd mireasa schimbă suprema podoabă de fecioară, *cununa*, cu *broboada* nevestească. Asupra acestei bătrîne sînt transferate toate păcatele şi toate pedepsele de care trebuie ferită mireasa. Semnificativ este şi faptul că în unele cazuri însăşi mireasa se deghizează într-o babă, îmbrăcată cu un cojoc întors pe dos (Preuteşti–Neamţ).

În ceea ce priveşte cealaltă ipostază a secvenţei – recunoaşterea viitoarei partenere de viaţă de către mire – accentul cade pe latura iniţiatică a ceremonialului nupţial, aceasta fiind ultima probă înainte de consfinţirea definitivă a căsătoriei. Motivul recunoaşterii fetei ursite, fie ea din lumea albă sau de pe celălalt tărîm, prezintă o amplă răspîndire în basme şi în balade. Tînărul dornic de

însurătoare trebuie să-şi identifice mireasa dintr-un număr de trei, şapte sau douăsprezece fecioare identice. Însoţitorii săi nu-l mai pot ajuta de această dată. Doar efectul unei fapte bune, săvîrşită cîndva, şi, mult mai rar, complicitatea fetei peţite îl pot salva. Aleasa, mireasa cea autentică, trebuie să se apere de albina, musca sau fluturele salvat cîndva de pretendentul la însurătoare, sau flutură o batistă, îşi împleteşte cosiţa etc.

Vom întîlni episodul în basmul neogrec *Spînul*, din colecţia Legrand, în versiunea albaneză *Liubia şi Frumoasa pămîntului*, culeasă de Dozon, în basmul italian *Granadoro*, în cel ceh *Dieva Zlatovlaska* sau în cel breton *La demoiselle en blanc*, din culegerea lui Sébillot etc[9]. Şi, fireşte, în cele mai multe variante ale basmului despre Harap Alb.

Complementare acestui tip de naraţiuni populare sînt acelea în care substituirea poate avea loc printr-o vrajă malefică şi un timp eroul confundă falsa mireasă cu aceea care-i este cu adevărat sortită. Vom aminti doar basmele de tipul *Cele trei rodii aurite*, de Ispirescu, cu largă circulaţie în spaţiul european (în colecţiile Imbriani şi De Gubernatis – *Le tre melangole d'amore, Le tre melarance, La bella dei sette cedri, Chitra*, basmul francez *Les trois oranges* sau *I melagrani* (Rodiile) din *Pentamerone*[10].

Balada nupţială românească *Letinul bogat* include această secvenţă care încheie lanţul încercărilor iniţiatice săvîrşite de naşi în locul mirelui. Obiectele rituale cu ajutorul cărora este identificată mireasa din şirul celor trei sau şapte fete sînt cununa, oglinda, inelul de logodnă şi spata[11].

Tenacitatea conservării acestei mărci rituale, căreia i s-au pierdut de mult semnificaţiile originare, se explică nu numai prin valoarea sa spectaculară, prin destinderea şi voia bună pe care le provoacă. Există în plus o motivaţie morală: convingerea că mirele trebuie să merite cu adevărat mireasa, să o simtă drept unică ursită, că mirele trebuie să se identifice cu acel erou de legendă care este prinţul ceremonialului nupţial.

Un personaj insolit, integrat ceremonialului nupțial din Moldova, este *turcul*. Imaginea nu pare să fi reținut atenția specialiștilor, cu toate că atestările bibliografice, așa după cum vom vedea, nu au lipsit. În contextul obiceiurilor de nuntă pe care le prezentăm, *turcul* apare în mai multe ipostaze. Cel mai adesea este semnalat în compania chemătorilor la nuntă (Dumeni–Botoșani, Tătăruși–Iași, Zorleni–Vaslui, Ungheni–Basarabia).

Demn de remarcat este și faptul că personajul poate apărea singular, în pereche, dar și în grup. Prezența a doi sau mai mulți turci este remarcată frecvent la deshobotatul miresei, iar pe alocuri și la adusul socrilor mici la *uncrop*. Cei ce se travestesc în *turci* pot fi, deopotrivă, bărbați și femei.

În satul Iorcani din județul Iași, după miezul nopții, trei sau patru femei „se fac turci; adică își pun bluze roșii și iau în mîini niște bastoane cu spice de porumb în vîrf și se leagă în cruciș cu bîrnețe". Astfel travestite, femeile ascund mireasa. După un timp, *turcii* se reîntorc singuri, îi cinstesc pe nuntași cu rachiu și joacă toți o horă de mînă, numită și moldovenească. Într-un sat vecin (Uda–Iași), numărul femeilor care se costumează în turci este de trei: „Sî fac trii fimei turci: una din partea nunului și două din partea soacrei celei mici".

Nu mai puțin interesante sînt și documentele din satele botoșănene. Aici frații și surorile mirelui se îmbracă în turci: „cu flaneli roșî, baticuri roșî pi cap, fusti albi șî cu cîti o șîtoari în diagonalî, așa, încinsî" (Sulița–Botoșani). Astfel travestiți, *turcii* pleacă după socrii cei mici, să-i aducă la petrecerea rachiului roșu.

Satele din stînga Prutului conservă o altă ipostază a acestui personaj. Prin părțile Lăpușnei este semnalat un singur turc, iar rostul său este acela de a săvîrși ritualul „legătoarei" la casa nunului celui mare. A doua zi, după masa cea mare, un sol al mirelui „sî mascheazî, sî murdărești pi fațî, sî-mbracî urît cu un fel di haini rupti, zdrențăroasî" și pleacă la casa nașilor. Acolo, toate femeile sînt legate cu cîte o basma la mînă, apoi *turcul* îi dă fiecăreia cîte o linguriță de dulceață, pentru ca în final să le murdărească pe obraji cu vopsea roșie, cu făină sau cu funingine (Ciopleni–Criuleni, Basarabia).

Este greu de dedus momentul în care peste personajele primitive ale comparșilor rituali ce integrează tînăra femeie în rîndul celorlalte gospodine ale satului s-a suprapus masca *turcului*. Probabil că fenomenul a fost favorizat de două aspecte specifice secvențelor deshobotatului și rachiului roșu: violența rituală a inscenării raptului și a pedepsirii miresei necinstite, ca și purtarea năframelor, panglicilor sau firelor de strămătură roșie ca însemne ale participanților la petrecerea de *uncrop*[12].

Potrivit viziunii populare, turcii erau cei mai potriviți pentru rolul de a fura mireasa și de a vesti oportunitatea organizării uncropului. Pledează în acest sens și unele atestări din a doua jumătate a secolului trecut privitoare la rostul acestor personaje și la funcția punitivă pe care par să o fi avut inițial: „Dacă mireasa nu a fost fecioară, cîțiva se maschează ca turci"[13].

Atenuîndu-se importanța momentului rachiului roșu, apariția turcilor aduce o notă de pitoresc în spectacolul nunții contemporane. Să amintim și faptul că în mai multe localități din părțile central-sudice ale Moldovei, *turcul* nu mai apare în contextul ceremonialului nupțial, dar continuă să se cînte și să se joace la *uncrop hora turcilor*. Pare să fie un indiciu în plus că este vorba despre o categorie de personaje arhaice, bine integrate în structura obiceiurilor de nuntă din Moldova.

NOTE

1. Și la Clopotiva, în Țara Hațegului, era obiceiul ca întîi să i se aducă o fată oarecare, apoi o altă fată „făcută *bloj*, cănită pe ochi, împodobită cu pene dă găină, cu cunună dă frunze și flori pă cap, gătită în chip dă rîs" și abia a treia oară mireasa. (Ion Conea, *Clopotiva, un sat din Hațeg*, II, București, p.421–422).

2. H. H. Stahl, *Nerej, un village d'une région archaïque*. Matériaux et documents, în colecţia îngrijită de Paul H. Stahl, „Sociétés européennes", 3, Paris, 1987, p. 17.

3. Johannes Piprek, *Das Vorführen einer falschen Braut*, în vol. *Slawische Brautwerbungs-und Hochzeitsgebräuche*, Stuttgart, 1914, p. 191.

4. E. Samter, *Geburt, Hochzeit, Tod*, Leipzig, 1911, p. 103.

5. E. G. Kagarov, *Sostav i proishojdenie svabednoi obriadnosti*, 1929, p. 152–192.

6. Apud V. I. Propp, *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic*, Bucureşti, Editura Univers, 1973, p. 418.

7. Dimitrie Cantemir, *op. cit.*, p. 321.

8. E. G. Kagarov, *op. cit.*, p. 162.

9. Lazăr Şăineanu, *op. cit.*, p. 263, 325, 328, 336.

10. *Ibidem*, p. 211–213.

11. Vezi Petru Caraman, *Literatură populară*, ediţie îngrijită de Ion H. Ciubotaru, Iaşi, „Caietele Arhivei de Foclor", III, 1982, p. 287–288.

12. „Luni de cu ziuă, se porneşte prin sat o nevastă tînără, rudă a mirilor, c-un baston în mînă, la care are legată o basma roşie, şi c-un ulcior de vin, c-un lăutar după ea, care pofteşte pentru luni seară la *uncrop*" (Vezi Ion Mîrza, *op. cit.*, p. 20).

13. Ion Muşlea, Ovidiu Bîrlea, *Tipologia folclorului*. Din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu, Bucureşti, Editura Minerva, 1970, p. 444. Informaţia este din satul Cristeşti, judeţul Botoşani. Tot turceşte se îmbrăcau, în satul Şoricaru–Ialomiţa, cei care stringeau găini de la invitaţi pentru masa de a doua zi.

CONCLUZII

Scenariul nunţilor ţărăneşti din Moldova a rămas în cea mai mare parte neschimbat pînă astăzi, dar, în contextul fiecărei secvenţe, au apărut transformări fireşti. Au dispărut unele practici primitive, al căror rost nu mai era înţeles de marea masă a participanţilor la ceremonialul marital. Au apărut obişnuinţe alimentare şi vestimentare noi, ba chiar şi obiecte rituale inedite (cum ar fi de exemplu păpuşa îmbrăcată în mireasă, care se aşază în căruţa sau în maşina încărcată cu zestre).

Din cînd în cînd revine în amintirea membrilor comunităţii rurale cîte o datină la care au asistat în copilărie sau care le-a fost povestită de părinţi ori de bunici. Astfel, la *pocînzie*, altădată, nuntaşii se apucau să dărîme cu mult elan soba sau vatra din casa gazdelor. Privit astăzi ca un inexplicabil act de barbarie, obiceiul este legat, probabil, de vechiul cult al focului casnic, asupra căruia veghea stăpîna gospodăriei. Cum nora venea să o înlocuiască pe soacră în conducerea casei, vatra veche trebuia distrusă şi ridicată alta nouă.

Ritualul „căzutului pe vatră" a rămas în conştiinţa oamenilor acestor locuri, chiar dacă nu se mai practică. Despre căsătoriile făcute fără aprobarea părinţilor mirelui se spune „le-a căzut cutare noră pe cuptiori" (Hudeşti–Botoşani). Mai mult, deşi gestul nu mai are putere de lege, au existat cazuri în care cîte o fată a încercat să se urce cu forţa pe vatra părinţilor feciorului care i-a promis că o ia în căsătorie şi nu s-a ţinut de cuvînt (Roşieşti–Vaslui, Cosăuţi–Soroca).

La Mănoaia–Neamţ, la venirea miresei în casa soacrei, după cununie, era obiceiul ca mirele să-şi treacă în braţe aleasa nu numai peste prag, ci şi peste masă. Se dubla astfel actul magic al ocolirii pragurilor, masa (altădată fixă) fiind socotită un loc sacru, ca şi intrarea în casă.

O denumire cum ar fi aceea de *moşulica*, dată bucătăresei de la nuntă în satul Poiana Mărului, judeţul Iaşi, ne indică

importanţa pe care a avut-o aceasta în contextul nunţii arhaice. Ici şi colo găsim surprinzătoare supravieţuiri cutumiare, care ne fac să înţelegem amploarea aparte pe care a avut-o nunta în comunitatea rurală din trecut. În ţinutul Bacăului, cînd mireasa este din alt sat, mirele poate ocoli plata *vulpii*, cu condiţia să-şi arate destoinicia într-o probă anumită: „dacă mirele poate sări cu calul baricada, flăcăii nu au nici o pretenţie" (Preluci–Bacău).

Astăzi tot mai rar se cîntă melodia *Zorilor* înainte de dezlegatul miresei: „Nu zîce *Zorili*, cî adica sî lumineazî, cîntî *Zorili* cî de-acu băieţî îs *luminaţi*, mărg pi drumu di gospodărie, cum s-ar spuni"[1].

Unele obiceiuri au lăsat un ecou prelungit în contextul ceremonialului. Colăcăria aminteşte în mai multe rînduri de întrecerea cavalerească dintre mesagerii mirelui. Competiţii mai timide au loc pe drumul de la casa mirelui pînă la casa miresei. De altfel, cei doi vornici, care trebuie să ajungă înaintea alaiului nupţial şi să le anunţe socrilor venirea ginerelui, se cheamă „întrecători" (Hîrja–Bacău). Toate practicile acestea reprezintă rudimente ale *încurării cailor*, datină importantă a nunţii tradiţionale, căzută astăzi în desuetudine.

Ne vom opri pe scurt asupra unui obicei nupţial, dispărut astăzi în Moldova, ca şi din celelalte ţinuturi ale ţării, dar care, prin impactul ritual, moral şi estetic pe care l-a avut cîndva, merită o atenţie specială.

Pînă în primele decenii ale secolului nostru, în spaţiul carpato-dunărean era îndătinat ca mirele să primească din partea socrului *un cal* arătos, cu care să meargă la cununie. Împodobit cu cel mai meşteşugit şi mai ales harnaşament, acest *cal de ginere* sau *de mire* era fala alaiului de nuntă, însemnul cel mai de preţ al statutului de excepţie pe care-l avea mirele, acest împărat al ceremonialului respectiv.

Descriind nunta domnitorului Duca, la care a fost de faţă, Ion Neculce ni-l prezintă pe protagonist în momentul pornirii de acasă: „Şi-ncălecă singur domnul ca un mire, împodobit cu surguci în cap şi cu mare alai, de-au mărsu la gazda miresîi de-au luat-o"[2].

Datina era respectată cu sfinţenie chiar şi în cazul în care tinerii nu erau de aceeaşi religie. Astfel, Janusz Radziwill, palatinul Lituaniei, este întîmpinat de Vasile Lupu, la intrarea în Iaşi, cu acelaşi dar: „descălecă, sărutîndu-şi ginerele, apoi îi dărui calul pe care venise"[3]. Bidiviul era împodobit cu sersamuri de aur bătute cu pietre scumpe. Frîul şi scara erau şi ele poleite în aur.

Obiceiul de a se dărui *cal de mire* va fi la mare cinste încă două secole la nunţile domneşti. Chiar şi un iubitor de modă nouă, ca principele Mihai Grigore Sturza, îl respectă. Luînd-o de soţie pe Elisabeta Rosetti, a urcat în sunetul meterhenalei domneşti pe calul primit în dar de la socrul său Vasile Rosetti, zis Celibiul[4].

Dacă în mediul marilor familii boiereşti *calul de ginere* căpătase valenţe de însemn cavaleresc al rangului celui mai înalt, vom constata că în comunitatea rurală el avea o conotaţie mult mai complexă. Importanţa acestui dar de sorginte străveche se vădeşte în efortul deosebit pe care-l făceau, chiar şi cei mai sărmani, să-şi asigure procurarea *calului de mire*. Semnalat sporadic după începutul secolului al XX-lea (ne referim fireşte la calul dăruit în mod special de socru, mai rar de naş, ginerelui şi nu la orice cal împrumutat pentru acest eveniment), *calul de ginere* îşi dezvăluie subtextul ritual în cele mai vechi specii folclorice: în basme, colinde, balade şi proverbe.

Calul năzdrăvan din basmele fantastice, care participă cu sfatul şi cu fapta la toate încercările la care este supus stăpînul său (ca în tipurile Aarne-Thompson 314, 514, 530, 531), nu este adesea decît tocmai calul de mire al împăratului. Alegerea acestui cal devine condiţia *sine qua non* a reuşitei prinţului. Eroul din basmul *Cu Munte vînăt*, cules din Bughea de Sus (Muscel) îi cere tatălui său: „–Să-m dai calu care-ai fos' călare pe iel cîn' ai fos' ginere; să-mi dai paloşiu care-ai fos' încins cu iel cînd ai foz ginere, şi haineli care le-ai avut dă ginere !"[5] La fel procedează Drăgan Cenuşă din basmul omonim, povestit de Gheorghe Zlotar din Fundu Moldovei–Suceava: „ ... tătucî, sî-n dai

iepuşoara care-ai fos dumneata mnire, şi ţaua, şi buduganu şî frîu..."[6].

Recunoaşterea calului de ginere al împăratului se face cu ajutorul probei ignee. Numai bidiviul fermecat se va atinge de cărbunii aprinşi. Pentru a-şi recăpăta forţele, calul va fi hrănit „9 zile şi 9 nopţi, numai pă bulgări dă jăratic" şi va fi adăpat cu apă „strigorată în noo sîte"[7]. Mai rar, modalitatea de aducere a calului de ginere este scuturarea frîului. Astfel, în *Viteazu de apă*, voinicul determină în acest mod apariţia viitorului tovarăş de călătorie: „Şî cîn' o scuturat odată frîu, o vinit calu înaintea lui: –Ţu-ţu-ţui, căluz de strîge, / Corbii carnea ţ-o mănînce, / Scoalî şi nu ţi da, / Di cîn' tata s-o-n-surat, / Nu te-ai gătit di culcat ?"[8]. Formula care însoţeşte gestul magic subliniază originea htoniană a acestui armăsar.

Calul din basme prezintă numeroase semnificaţii datînd din perioade istorice diferite. Cu ajutorul său, personajul principal al basmului fantastic – viteazul vitejilor – depăşeşte cu bine probele cerute de iniţierea în vîrsta bărbăţiei, probele puterii, de succesiune la conducerea unei împărăţii sau probele peţirii.

Prezenţa calului năzdrăvan devine esenţială în cadrul vînătorii rituale, a metamorfozelor de tot felul, a întrecerii în viteză cu zmeii şi stihiile trimise de aceştia etc. Acest cal evidenţiază condiţia de *heros ktistes* (erou întemeietor) a lui Făt-Frumos.

Rolul său apotropaic este surprins cu subtilitate într-un basm cules din Bucovina de Ion G. Sbiera: „calul să nu-l dai de sub tine, nici cînd îi merge la cununie, nici cînd îi sta la masă şi oriunde te-i afla, nici ziua, nici noaptea ... pînă nu vei avea staulul tău şi moşia ta"[9]. Dar acest fragment ne dezvăluie şi rolul important pe care îl are *calul de mire* în efectuarea trecerii pe care o presupune orice ceremonie nupţială. Flăcăul devine, prin efectuarea acestei treceri, gospodar, cap de familie şi întemeietor de dinastie.

Imaginea călăreţului iscusit constituie o pagină antologică în colinde: „La poiana de sub munte, / Joac-un june murgu-şi bine, / Dar nu-l joacă cum se joacă, / Ci-l trăsare după soare, / După soare cînd răsare, / Cînd răsare-n prînzul mare, / Şi se suce după lună, / După lună cînd îi plină, / Cînd îi plină după cină, / Şi se suce-n curcubeu, / Cum îi drag lui Dumnezeu"[10]. În alte variante voinicul este substituit prin soarele mitizat sau printr-un zeu vegetaţional.

În numeroase colinde, idealul cavaleresc este indisolubil legat de idealul erotic. Adesea acestea au fost folosite drept urări dedicate tinerilor aflaţi în pragul căsătoriei (aşa-zisele *colinde de logodnă*). Competiţia ecvestră este secondată de agonul vizual, estetica ansamblului jucînd un rol deosebit.

Importanţa pe care o va avea calul la nunta feciorului viteaz este pusă în lumină într-o colindă dobrogeană. Flăcăul refuză să vîndă Galbenul pe care l-a primit de la cel care l-a botezat şi-l va cununa: „Nu mi-e calul de vînzare, / Naşul mi l-a dat la botăgiune, / Să-mi fie de cununie, / În braţe cu-a mea soţie"[11].

Tipul de colindă cel mai relevant pentru importanţa calului de mire este însă *Tocmeala zestrei* (tipul 116)[12]. Un serdar, un portar mare sau alt boier de viţă cere de la părinţii şi fraţii fetei cu care vrea să se căsătorească, zestre bogată. Tînăra, ştiindu-se frumoasă, îşi linişteşte neamurile, hotărîndu-se să-l determine pe viitorul soţ să-şi micşoreze pretenţiile. Într-adevăr, gătindu-se cu straie mîndre şi cucerindu-l pe boier cu ţinuta ei aleasă la horă, acesta îi iartă cea mai mare parte din zestre. Singurul lucru la care nu renunţă este *calul de mire*: "Dar ca zestre tot cerea / Şi din gură tot zicea: / D-alei, părinciori şi fraţi, / Numai pe Negrul să-mi daţi, / Înfrînat şi înşeuat, / Cu şeaua moldovenească, / Cu pătura tătărească, / Cu scările cu turnuri, / Cu frînele / De fluturi, / Cu cioltarul podobit, / Numa-n aur / Şi argint"[13]. De multe ori însăşi mireasa cere să aibă drept zestre calul pentru ginere.

Răspîndirea mare a acestui motiv nu este întîmplătoare. Calul de mire este mai mult decît un bun economic, el are o valoare rituală. Dacă socrul nu avea posibilităţi materiale să-l procure, recurgea la ajutorul naşului, însă nunta nu putea avea loc fără acest dar.

Calul îl ajută pe mire să aibă o ţinută conformă somptuozităţii cerute de ceremonial, asemănătoare unui

erou de basm: „Să mi-ş vină sus pe ceriu, / C-o mînă ţinînd de lună, / Cu alta-mpletind cunună”[14].

Pe alt plan, în contextul peţirii eroice, calul este principalul aliat al protagonistului. Astfel, în cele mai multe dintre variantele baladei nupţiale *Letinul*, ginerele sau naşul (substitutul său în depăşirea încercărilor impuse de socrul mic) trebuie să sară cu calul peste porţi înalte, peste şiruri de buţi cu vin, peste grămezi de postav etc. În planul concret al realităţii etnografice are loc *încurarea cailor*, competiţie pe care mirele sau înlocuitorul său (vornicul) trebuie să o cîştige.

Din această perspectivă, *calul de ginere* este condiţia împlinirii proiectului de însurătoare. În colindele subsumate tipului 86 (Visul flăcăului)[15], planul oniric (nunta simbolică) devine realizabil cu ajutorul calului. Întregul repertoriu de colinde cu substrat erotic are drept personaj central un cavaler pe care calul îl poartă spre iubită sau îi oferă prilejul să se distingă într-o probă iniţiatică.

Proverbele şi zicătorile permit reconstituirea procesului de degradare, de involuţie a datinii. *A-şi căuta cal de mire* avea iniţial înţelesul de a umbla după lucruri de preţ, greu de găsit. Cu timpul, sintagma a alunecat spre o nuanţă derizorie, însemnînd a căuta ceva ieşit din comun, pentru a avea motiv de amînare a unui eveniment.

Într-o vreme în care ritualizarea obiceiului de a dărui cal mirelui este din ce în ce mai slabă, apare zicerea *După însurătoare (şi) cal de ginere*, despre o acţiune înfăptuită prea tîrziu. Dispariţia gradată a practicii rituale este şi mai evidentă în proverbul *După moarte (şi) cal de ginere*[16], folosit în cazul unui act inutil, absurd. Zanne pune în relaţie această sintagmă cu proverbul roman *Post bellum auxilium*. Întrucît proverbul românesc este prezent în scrierile lui Dinicu Golescu, P. Ispirescu şi Anton Pann (respectiv între anii 1872–1889), deducem că încă de la sfîrşitul veacului trecut datina intrase în disoluţie.

Nunta a fost şi rămîne un minunat spectacol, supus şi astăzi unor prefaceri importante, fără să-şi piardă însă statutul, funcţia şi intenţionalitatea de ritual. Gesturile

apotropaice, propiţiatoare, fertilizatoare, episoadele augurale, încărcătura magică a obiectelor, simbolismul trecerii, superstiţiile şi credinţele ţesute în pînza ceremonialului conferă şi astăzi nunţii din Moldova un rost important în destinul individual.

Durata ceremonialului nu mai este aceeaşi, unele secvenţe comprimîndu-se din această cauză, nemaiputînd să exercite acea intermediere prelungită a trecerii. Structura sa se adaptează treptat diminuării intervalului temporal, menţinîndu-se doar momentele esenţiale ale nunţii şi reprogramîndu-se alte secvenţe. De exemplu, astăzi, în multe zone, colăcimea pentru nuni are loc la cîteva luni de la cununie sau chiar şi mai tîrziu. Introducerea unui repertoriu liric şi muzical suplimentar, din alte sfere ale culturii populare (şi nu numai), nu a dus totuşi la dispariţia oraţiilor, cîntecelor, melodiilor de joc şi strigăturilor ritualizate.

Privit în ansamblu, ceremonialul nupţial contemporan îşi păstrează încă, în Moldova, omogenitatea şi eficienţa. Satul tradiţional este cuprins ireversibil de febra schimbărilor impuse de impactul cu civilizaţia modernă, dar oamenii nu renunţă prea uşor la datinile şi obiceiurile care au călăuzit existenţa generaţiilor trecute. Pentru ruralii de astăzi, nunta continuă să reprezinte o sărbătoare a întregului sat, un prilej de manifestare a prieteniei şi solidarităţii umane, o fereastră deschisă spre frumoasa vîrstă a maturităţii, a împlinirii rostului în viaţă.

NOTE

1. AFMB, Mg. 500, I, 12 (Răchitoasa–Bacău). La fel de rară este astăzi oraţia *bradului* la masa de cununie. O variantă interesantă a fost publicată în culegerea de folclor literar botoşănean *Bună dimineaţa, lină fîntînă*, volum alcătuit de Vasile Adăscăliţei şi publicat la Botoşani în anul 1969.

2. Este vorba de Maria, una dintre fetele lui Const. Brîncoveanu (vezi Ion Neculce, *op. cit.*, p. 193).

3. Miron Costin, *op. cit.*, p. 134.

4. C. Gane, *Trecute vieţi de doamne şi domniţe*, II. Ediţie şi prefaţă de Ionel Maftei, Chişinău, Editura Universitas, 1991, p. 413.

5. Ovidiu Bîrlea, *Antologie de proză populară epică*, II, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966, p. 290.

6. *Ibidem*, I, p. 211.

7. *Ibidem*, II, p. 292.

8. *Ibidem*, II, p. 385.

9. I. G. Sbiera, *Petrea Făt-Frumos şi zînele*, în vol. *Poveşti şi poezii populare româneşti*, ediţie îngrijită şi prefaţă de Pavel Ţugui, Bucureşti, Editura Minerva, 1971, p. 57.

10. Sabin V. Drăgoi, *303 Colinde cu text şi melodie*, culese şi notate de ... , Craiova, Editura Scrisul Românesc, f.a., p. 237.

11. C. Brăiloiu, Emilia Comişel şi Tatiana Găluşcă-Cîrşmariu, *Folclor din Dobrogea*, prefaţă de Ovidiu Papadima, Bucureşti, Editura Minerva, 1978, p. 76.

12. Am utilizat clasificarea colindelor propusă de Monica Brătulescu, *Colinda românească*, Bucureşti, Editura Minerva, 1981.

13. G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare româneşti*. Ediţie îngrijită de George Antofi, prefaţă de Ov. Papadima, Bucureşti, Editura Minerva, 1982, p. 98–99.

14. Sabin Drăgoi, *op. cit.*, p. 180.

15. Şi în colindele *de fată mare*, nunta nu se poate face dacă ginerele nu are cal. Într-o variantă din Băseşti–Maramureş, cînd eroina se plînge că părinţii nu vor s-o mărite („Că mi-o vinit peţitori, / Peţitori, feciori de crai / Nu vrei maică sî mă dai ..."), mama îi spune că zestrea nu este încă pregătită şi nu are nici darul pentru mire: „La-nălţatul împărat, / Încă-i trebe *cal gătat*". (Vezi Dumitru Pop, *op. cit.*, p. 334).

16. Iuliu A. Zanne, *Proverbele românilor*, Bucureşti, Socec, II, 1894, p. 619.

BIBLIOGRAFIE

ADĂSCĂLIŢEI, Vasile, *Bună dimineaţa, lină fîntînă*, culegere îngrijită de ... , Botoşani, CJCP, 1969; *Cîte mama mi le-o spus*. Folclor din judeţul Botoşani, culegere îngrită de ... , Botoşani, CJCP, 1971.

ALECSANDRI, Vasile, *Poezii populare ale românilor*, adunate şi întocmite de ... Ediţie îngrijită şi prefaţă de Gh. Vrabie, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1965.

ALLENDY, Dr. René, *Le symbolisme des nombres*, Paris, 1948.

ALEXIANU, Alexandru, *Mode şi veşminte din trecut*, vol. I, II: *Cinci secole de istorie costumară românească*, Bucureşti, Editura Meridiane, 1987.

BACHELARD, Gaston, *La psychanalyse du feu*, Paris, Gallimard, 1938.

BERNEA, Ernest, *Cadre ale gîndirii populare româneşti*. Contribuţii la reprezentarea spaţiului, timpului şi cauzalităţii. Cu o postfaţă de Ovidiu Bîrlea, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1985; *Civilizaţia română sătească*. Ipostaze şi precizări, Bucureşti, Colecţia «Ţară şi neam », 1944; *Nunta în Ţara Oltului*, în vol. *Studii de folclor şi literatură*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1967.

BERTHOLET, Alfred, în colaborare cu Hans von Campenhausen, *Dicţionarul religiilor*. Ediţie în limba română de Gabriel Decuble, după a patra ediţie revăzută şi adăugită de Kurt Goldammer în colaborare cu Johannes

Laube şi Udo Tworuschka, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 1995.

BÎRLEA, Ovidiu, *Antologie de proză populară epică*, I–III, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966; *Folclorul românesc*, vol. I, Bucureşti, Editura Minerva, 1981.

BÖCKEL, Otto, *Psychologie der Volksdichtung*, Leipzig–Berlin, Teubner, 1913.

BOCŞE, Maria, *Grîul, finalitate şi simbol*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei", IX, Cluj-Napoca, 1977.

BOGDAN, N. A., *Din cîntecele ţăranului român*, în „Luminătoriul", 6, 1885, nr. 116 (Foişoara).

BOURDIEU, Pierre, *Choses dites*, Paris, Les Éditions de Minuit, 1987.

BRĂILOIU, Constantin, Comişel Emilia şi Găluşcă-Cîrşmariu Tatiana, *Folclor din Dobrogea*, prefaţă de Ovidiu Papadima, Bucureşti, Editura Minerva, 1978; *Opere*, V. Studiu introductiv, traducere şi îngrijire de Emilia Comişel, Bucureşti, Editura Muzicală, 1981.

BRĂTULESCU, Monica, *Colinda românească.* The Romanian Colinda (Winter-Solstice Songs), Bucureşti, Editura Minerva, 1981.

BUCESCU, Florin, Ciubotaru Silvia, Bîrleanu Viorel, *„Bătrîneasca". Doine, bocete, cîntece şi jocuri din ţinutul Rădăuţilor.* (Cercetare monografică), Iaşi, „Caietele Arhivei de Folclor" (CAF), I, 1979.

BUTURĂ, Valer, *Cultura spirituală românească*, Bucureşti, Editura Minerva, 1992.

CAILLOIS, Roger, *Eseuri despre imaginaţie.* În româneşte de Viorel Grecu, prefaţă de Paul Cornea, Bucureşti, Editura Univers, 1975.

CANTEMIR, Dimitrie, *Descrierea Moldovei.* Traducere după originalul latin de Gh. Guţu, introducere de Maria Holban, comentariu istoric de N. Stoicescu, studiu cartografic de Vintilă Mihăilescu, indice de Ioana Constantinescu, notă asupra ediţiei de D. M. Pippidi, Bucureşti, Editura Academiei, 1973.

CARAMAN, Petru, *Colindatul la români, slavi şi la alte popoare.* Ediţie îngrijită de Silvia Ciubotaru, prefaţă de Ovidiu Bîrlea, Bucureşti, Editura Minerva, 1983; *Înfrăţirea rituală la popoarele sud-estului european şi originea ei traco-ilirică*, în vol. III al *Studiilor de folclor* editate de Iordan Datcu; *Literatură populară.* Ediţie şi prefaţă de Ion. H. Ciubotaru, Iaşi, „CAF", III, 1982; *Studii de folclor.* Ediţie îngrijită de Viorica Săvulescu, prefaţă de Iordan Datcu, Bucureşti, Editura Minerva, vol. I, 1987, vol. II, 1988, vol. III, ediţie îngrijită de Iordan Datcu şi Viorica Săvulescu, studiu introductiv de Iordan Datcu, 1995.

CARDAŞ, Gheorghe, *Cele mai vechi oraţii de nuntă tipărite*, în „Revista de Etnografie şi Folclor", tom 16, 1971, nr. 4.

CARTOJAN, Nicolae, *Oraţiile la nuntă*, în vol. *Cărţile populare în literatura românească*, vol. II, Bucureşti, Casa Şcoalelor, 1938.

CĂLĂTORI STRĂINI DESPRE ȚĂRILE ROMÂNE. Ediție îngrijită de M. M. Alexandrescu–Dersca Bulgaru, vol. VI, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.

CĂLUGĂRU-BOCȘE, Maria, *Obiceiuri de nuntă la români, în Bihor*, în vol. *Zilele folclorului bihorean*, Oradea, 1968.

CHEVALIER, Jean, Gheerbrant Alain, *Dictionnaire des symboles*. Mythes, rêves, coutumes, gestes, formes, figures, couleurs, nombres, Paris, Seghers, vol. I, 1970, vol. II, 1973; *Dicționar de simboluri*. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere, vol. I–III, București, Editura Artemis, 1995.

CIOBANU, Stanca, *Mărul și creanga de măr – prezențe semnificative în complexe ceremoniale*, în „Revista de Etnografie și Folclor", tom. 31, 1986, nr.1.

CIUBOTARU, Ion H., *Valea Șomuzului Mare*. Monografie folclorică, Iași, "CAF", X, 1-2, 1991.

CIUBOTARU, Ion H., Ciubotaru, Silvia, *Ornamente populare tradiționale* (Cusături, țesături), Botoșani, CJCP, 1982.

CIUBOTARU, Silvia, *Strigături din Moldova*. Cercetare monografică, Iași, „CAF", IV, 1984.

CIUCHINDEL, Constantin, *Folclor vechi românesc*. Ediție îngrijită și prefață de ..., București, Editura Minerva, 1990.

CONEA, Ion, *Clopotiva – un sat din Hațeg*. Monografie sociologică întocmită de ... , București, Institutul de Științe Sociale al României, II, 1940.

COSTĂCHESCU, Mihai, *Cîntece populare românești*, în vol. *Folclor din Moldova*. Ediție îngrijită și prefață de Gh. Ivănescu și V. Șerban, I, București, Editura Pentru Literatură, 1969.

COSTIN, Miron, *Letopisețul Țării Moldovei de la Aaron-Vodă la Dabija-Vodă*, în vol. *Opere*. Ediție îngrijită și prefață de P. P. Panaitescu, București, Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, 1958.

CUCEU, Ion, *Contribuții la cercetarea folclorului nupțial în subzona Tinca–Bihor*, în vol. *Zilele folclorului bihorean*, Oradea, 1974.

DISCHE, Dr. Sigmund, *Über Hochzeitsgebräuche bei den Romänen*, în „Romänische Revue", VII, 1891, nr. VI, p. 309–317; nr. VII–VIII, p. 418–425.

DOSOFTEI, *Opere*, vol. 1. Ediție critică de N. A. Ursu, prefață de Al. Andriescu, București, Editura Minerva, 1978.

DRĂGOI, Sabin, *303 Colinde cu text și melodie*, culese și notate de ... , Craiova, Scrisul Românesc, f.a.

DURAND, G., *Structurile antropologice ale imaginarului*. Traducere de Marcel Aderca, prefață de Radu Toma, București, Editura Univers, 1977.

ELIADE, Mircea, *Aspecte ale mitului*. Traducere de Paul G. Dinopol, prefață de Vasile Nicolescu, București,

Editura Univers, 1978; *Eseuri. Mitul eternei reîntoarceri. Mituri, vise şi mistere*. Traducere de Maria şi Cezar Ivănescu, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1991; *La nostalgie des origines. Méthodologie et Histoire des religions*, Paris, Gallimard, 1971; *Traité d'Histoire des religions,* Paris, Payot, 1949.

ETHNOLOGIE GÉNÉRALE, volume publié sous la direction de Jean Poirier, Paris, Gallimard, 1968.

FILLIPETTI, Hervé, Trotereau, Janine, *Symboles et pratiques rituelles dans la maison paysanne traditionnelle*, La Chapelle Montligeon, l'Imprimerie de Montligeon, 1978.

FLORESCU, Bobu Florea, Petrescu Paul, Stahl Paul H., *Arta populară pe Valea Bistriţei*, Bucureşti, Editura Academiei, 1969.

FLORESCU, Radu, Daicoviciu Hadrian, Roşu Lucian, *Dicţionar enciclopedic de artă veche a României*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980.

FOCHI, Adrian, *Dimitrie Cantemir, etnograf şi foclorist*, II, în „REF", an. IX, 1964, nr. 2; *Formula adynaton şi folclorul român*, în „REF", tom. 24, 1979, nr. 2.

FOLCLOR DIN ŢARA FAGILOR. Alcătuitori: Nicolae Băieşu, Grigore Bostan, Grigore Botezatu, Ion Buruiană ş.a., Chişinău, Editura Hyperion, 1993.

FRAZER, J. G., *Le Folklore dans l'Ancien Testament*. Traducere de E. Andra, Paris, 1924.

GANE, C., *Trecute vieţi de doamne şi domniţe*, II. Ediţie îngrijită de Ionel Maftei, Chişinău, Editura Universitas, 1991.

GASTER, Moses, *Chrestomaţie română*. Texte tipărite şi manuscrise (sec. XVI-XIX), dialectale şi populare, cu o introducere, gramatică şi un glosar româno-francez, vol. II, Leipzig, Bucureşti, Socec, 1891; *Literatură populară română*, Bucureşti, Haimann, 1883.

GENNEP, Arnold van, *Les rites de passage*, Paris, Librairie critique Emile Nourry, 1909, *Riturile de trecere*. Traducere de Lucia Berdan şi Nora Vasilescu, studiu introductiv de Nicolae Constantinescu, Iaşi, Editura Polirom, 1996.

GHINOIU, Ion, *Vîrstele timpului*, Bucureşti, Editura Meridiane, 1988.

GHIURIŢAN, Cristina, *Obiecte de cadou între tineri, în colecţiile Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei", Cluj-Napoca, 1978.

GOROVEI, Artur, *Credinţi şi superstiţii ale poporului român*, Bucureşti, Socec, 1915; *Datinile noastre la nuntă*, Bucureşti, 1910.

GREIMAS, Algirdas Julien, *Despre zei şi despre oameni*. Studii de mitologie lituaniană. Traducere de Rodica Paliga, glosar de termeni şi divinităţi lituaniene de Sorin Paliga, Bucureşti, Editura Meridiane, 1997.

HASDEU, B. P., *Răspuns la discursul de recepţie ţinut de S. Fl. Marian*, în „Analele Academiei Române", Bucureşti, II, 1882.

HERSENI, Traian, *Realitatea socială. Încercare de ontologie regională*, Bucureşti, ISR, seria A, nr. 4, f.a.

HUBERT, H. şi Mauss M., *Étude sommaire de la représentation du temps dans la magie et la religion*, în vol. *Mélanges d'histoire des religions*, Paris, F. Alcan, 1929.

HUIZINGA, Johan, *Homo ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii*. Bucureşti, traducere de H. R. Radian, prefaţă de Gabriel Liiceanu, Editura Univers, 1977.

IORGA, Nicolae, *O nouă descriere a Moldovei în secolul al XVIII-lea, de un suedez*, în „Revista Istorică", XVI, 1930.

JUNG, Carl Gustav, *Despre natura viselor*, în vol. *Puterea sufletului*, traducere de dr. Suzana Holan, Bucureşti, Editura Anima, 1994; *Tipuri psihologice*. Traducere din germană de Viorica Nişcov, Bucureşti, Editura Humanitas, 1997.

KAGAROV, E. G., *Sostav i proishojdenie svabednoi obriadnosti*, în col. „MAE", VIII, 1929.

KERNBACH, Victor, *Dicţionar de mitologie generală*, postfaţă de Gh. Vlăduţescu, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1989.

KOGĂLNICEANU, Mihail, *Scene pitoreşti din obiceiurile poporului. Nou chip de a face curte*, în vol.

Opere, ediţie comentată de N. Cartojan, Craiova, Scrisul Românesc, 1930.

KOTZEBUE, W. de, *Din Moldova. Descriere şi schiţă*, traducere din germană, Bucureşti, Haimann, 1884; *Schiţe din Moldova. O istorie ţărănească*, în „Convorbiri Literare", 17, 1883–1884.

LANG, Andrew, *Myth, Ritual and Religion*, London, 1887.

LECOTTÉ, Roger, *Un rite de passage rénové et popularisé: La voûte*, în „Arts et traditions populaires", année V, nr. 2–3–4, avril–décembre, 1957, p. 261–281.

LÉVY–BRÜHL, L., *L'Expérience mystique et les symboles chez les primitifs*, Paris, 1938; *Fonctions mentales dans les sociétés inférieures*, Paris, F. Alcan, 1922.

MARIAN, S. Fl., *Datinile poporului român. Masa cea mare*, în „Familia", nr. 3, 1867; *Datinile poporului român, XI. O nuntă la Ilişeşti în Bucovina*, în „Familia", nr. 2, 1866; *Descîntece poporane române*, Suceava, Eckhardt, 1886; *Nunta la români*. Studiu istorico-etnografic-comparativ, Bucureşti, Göbl, 1890; *Vrăji, farmece şi desfaceri*, Bucureşti, Göbl, 1893.

MATEEVICI, Alexei, *Opere*, I. *Scrieri în limba română*, ediţie critică de Ion Nuţă, Efim Levit, Sava Pînzaru, Chişinău, Editura Ştiinţa, 1993.

MAUSS, Marcel, *Eseu despre dar*, în româneşte de Silviu Lupescu, introducere de Michel Bass, Iaşi, Institutul European, 1993.

MEAD, Margaret, *Mœurs et sexualité en Océanie* ; Paris Plon, 1963.

MILLOT, Jacques, *L'Ethnobotanique*, în *Ethnologie générale*, Paris, 1968.

MÎRZA, Ioan, *Regulile nunților (căsătoriei)*. Care în vechime se păzea cu nestrămutare și care de bunii locuitori săteni se păzesc încă pînă astăzi, Huși, Tipografia Asociaților, 1872.

MUNTEAN, George și Cîrdei, Vasile, *Bilca – o așezare din Valea Sucevei*. Privire istorică, Suceava, CJCP, 1971.

MURRA, John V., *Civilizația Inca*. Organizarea economică a statului incaș, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987.

MUȘLEA, Ion, Bîrlea, Ovidiu, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu*, București, Editura Minerva, 1970.

NECULCE, Ion, *Letopisețul Țării Moldovei* și *O samă de cuvinte*. Ediție îngrijită și prefață de Iorgu Iordan, București, Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, 1955.

NEGRUZZI, Costache, *Pîcală și Tîndală*, în vol. *Opere alese*. Versuri și proză, îngrijire și prefață de Al. Iordan, București, Editura Cugetarea, 1941; *Scene pitorești din obiceiurile Moldovei*, în „Dacia Literară", 1, 1840.

NICULIȚĂ–VORONCA, Elena, *Datinile și credințele poporului român*, adunate și așezate în ordine mitologică de ... , vol. I, Cernăuți, Tipografia Wiegler, 1903.

OPRIȘAN, Ion și Cîrstean, Stelian, *Folclor din Moldova*, II. Texte alese din colecții inedite, București, Editura Pentru Literatură, 1969.

PAPAHAGI, Tache, *Grai. Folclor. Etnografie*. Ediție îngrijită și prefață de Valeriu Rusu, București, Editura Minerva, 1981; *Paralele folclorice*, București, Imprimeria Națională, 1944.

PAVKOVIC, Nikola F., *Le mariage matrilocal et la société patrilocale de la Yougoslavie*, în „Etudes et documents balkaniques et méditerranéens", 10, III, sous la rédaction de Paul H. Stahl, Paris, 1986.

PIPREK, Johannes, *Slawische Brautwerbungs und Hochzeitsgebrauche*, Stuttgart, 1914.

POP, Dumitru, *Folclor din zona Codrului*, Baia Mare, CJCP, 1978; *Motivul „paharul de aur" în folclorul românesc*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai", series Philologia, Fasciculus 2, Cluj, 1970, p. 19–29; *Obiceiuri agrare în tradiția populară românească*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1989.

POP, Mihai, *Obiceiuri tradiționale românești*, București, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, 1976.

POP, Mihai și Ruxăndoiu, Pavel, *Folclor literar românesc*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1991.

PROPP, V. I., *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic*. Traducere de Radu Nicolae, prefață de N. Roșianu, București, Editura Univers, 1973.

RICH, Anthony, *Dictionnaire des Antiquités romaines et grecques*, Paris, 1873.

RUSU, Liviu, *Viziunea lumii în poezia noastră populară*. De la resemnare la acţiunea creatoare, Bucureşti, Editura Pentru Literatură, 1967.

SAMTER, E., *Geburt, Hochzeit, Tod*, Leipzig, 1911.

SBIERA, I. G., *Poveşti şi poezii populare româneşti*. Ediţie îngrijită şi prefaţă de Pavel Ţugui, Bucureşti, Editura Minerva, 1971.

SEVASTOS, Elena, *Nunta la români*. Studiu istorico-etnografic-comparativ, Bucureşti, Göbl, 1889.

SIMIONESCU, Paul, Cernovodeanu Paul, *Pagini de etnografie românească în opera memorialistică a unor călători străini* (secolele XVII–XVIII), în „REF", 17, 5, 1972.

SIMONDS, Charles, *Three Peoples*, Genova, 1976.

SIMONESCU, Dan, *Oraţiile domneşti în sărbători şi la nunţi*, în „Cercetări Literare", IV, Bucureşti, 1941.

STAHL, Henri H., *Nerej - un village d'une région archaïque*. Matériaux et documents, sous la rédaction de Paul H. Stahl, Paris, 1987; *Rudenia spirituală din năşie la Drăguş*, în „Sociologie Românească", I, nr. 7–9, 1936.

ŞĂINEANU, Lazăr, *Basmele române*. Ediţie îngrijită de Ruxandra Niculescu, prefaţă de Ovidiu Bîrlea, Bucureşti, Editura Minerva, 1978.

ŞEULEANU, Ion, *Cîntecele de nuntă din Bihor*, în vol. *Zilele folclorului bihorean*, Oradea, 1968, p. 173–195; *Poezia populară de nuntă*, Bucureşti, Editura Minerva, 1985.

ŞTEFĂNUCĂ, Petre V., *Folclor şi tradiţii populare*, I. Ediţie îngrijită şi prefaţă de Gr. Botezatu şi A. Hîncu, Chişinău, Editura Ştiinţa, 1991.

TEODORESCU, G. Dem, *Poezii populare româneşti*. Ediţie critică de George Antofi, prefaţă de Ovidiu Papadima, Bucureşti, Editura Minerva, 1982.

TOCILESCU, Grigore G., Ţapu, Christea N., *Materialuri folcloristice*, vol. II. Ediţie critică şi studiu introductiv de Iordan Datcu, Bucureşti, Editura Minerva, 1981.

TOMOIAGĂ, G., *Cîntece de nunţi din Bucovina*, în „Cărţile săteanului român", Gherla-Sibiu-Dej-Braşov, nr. 7, 1882, 7–8, 26–27, 49–50, 62–63, 133–136; 8, 1883, p. 50–51; 9, 1884, p. 89–92.

URECHE, Grigore, *Letopiseţul Ţării Moldovei*. Ediţie îngrijită şi prefaţă de P. P. Panaitescu, Bucureşti, Editura de Stat Pentru Literatură şi Artă, 1955.

VASILIU, Al., *Literatură populară din Moldova*. Ediţie critică şi prefaţă de Petru Ursache, Bucureşti, Editura Minerva, 1984.

VĂDUVA, Ofelia, *Magia darului*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1977; *Paşi spre sacru. Din etnologia alimentaţiei româneşti*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1996.

VOEVIDCA, Alexandru, *Cîntece populare din Bucovina*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1990.

VRABIE, Gheorghe, *Contribuţii la studiul oraţiilor populare,* în „Cercetări Folclorice", I, Bucureşti, 1947.

VULCĂNESCU, Romulus, *Coloana cerului*, Bucureşti, Editura Academiei, 1972.

ZANNE, Iuliu, A., *Proverbele românilor*, II, Bucureşti, Socec, 1894.

RESUME

En partant du matériau documentaire recueilli durant plus de vingt-cinq années et thésaurisé dans les collections des *Archives de Folklore de la Moldavie et de la Bucovine* de L'Institut de Philologie Roumaine „Al. Philippide" de Iaşi – filiale de L'Académie Roumaine –, le travail ci-présent constitue une recherche monographique sur les coutumes nuptiales de Moldavie.

L'Introduction de l'ouvrage présente en quelle mesure les mentalités populaires traditionnelles ont su se perpétuer le long des générations. En tant que probablement l'événement social et culturel le plus important dans l'organisation du destin individuel, dans la formation des consciences et des caractéristiques comportementales, le mariage cumule de nombreuses valeurs apotropaïques, intégratrices, fertilisantes etc.

L'étude proprement dit est précédée par un *Exposé Bibliographique* mettant en relation les résultats contemporains des investigations effectuées sur le terrain avec les sources documentaires concernant ce sujet.

Les écrits des chroniqueurs de la triade d'or, Grigore Ureche, Miron Costin et Ion Neculce, et surtout la remarquable œuvre scientifique du prince Dimitrie Cantemir, *Descriptio Moldaviae*, nous ont offert les premières informations sur le cérémonial nuptial spécifique pour cette zone. A ceux-ci se sont ajoutés, du XVII-e au XIX-e siècle, les témoignages des voyageurs étrangers comme Nicolo Barsi da Lucca, Marco Bandini, De La Croix, Paul d'Alep, Ianoş Kemeny ou Erasmus H. Weismantel.

La première collection d'oraisons de noce est le plus probablement celle mise au point en 1804 par Grigore Daschievicz (manuscrit 3570 de l'Académie Roumaine) qui avait recueilli un ample répertoire du *conăcar* (personne qui fait les vœux à la noce) Grigore Lehaci de Cîmpulung Moldovenesc.

La Révolution de 1848 a marqué une forte renaissance de l'intérêt pour les traditions populaires, le mariage étant considéré pas seulement sous son aspect spectaculaire, mais

aussi du point de vue de ses valeurs éthiques.

Le 14 Mars 1885, L'Académie Roumaine organisera, suivant l'impulsion de B.P. Hasdeu, un concours ayant comme finalité la réalisation de la plus complète monographie concernant le mariage chez les Roumains. C'est ainsi donc qu'on note la parution de deux des plus représentatifs travaux pour notre ethnographie, sous la signature d'Elena D.O. Sevastos et de S.Fl. Marian, la monographie du prêtre de Bucovine se constituant, jusqu'aujourd'hui,dans un repère essentiel pour tous ceux qui étudient les rites maritaux de l'espace carpato-danubien.

Le matériau publié dans des revues spécialisées comme „Şezătoarea", „Ion Creangă", „Făt-Frumos", de même que les documents existant dans les archives nationales de folklore, ont considérablement augmenté le nombre des villages roumains visés par la recherche scientifique.

On doit aussi noter la remarquable contribution apportée au déchiffrement des profondes significations comprises dans les divers compartiments des coutumes de mariage par les études du professeur Petru Caraman de Iaşi : *Cîntecul nunului* et *Une ancienne coutume de mariage*.

Dernièrement, la littérature de spécialité s'est enrichie d'une précieuse étude théorique, *La poésie populaire de mariage*, où l'auteur Ion Şeuleanu prouve que les espèces épiques et lyriques afférentes au cérémonial nuptial forment une des plus anciennes couches de la poésie orale roumaine.

Les Archives de Folklore de la Moldavie et de la Bucovine de Iaşi se constituent dans un fonds très important pour la connaissance de la civilisation populaire traditionnelle de Moldavie par la valorisation d'une grande partie des documents ethnologiques concernant les coutumes maritales dans des volumes parus dans la série des „Cahiers des Archives de Folklore".

Un très récent recueil de littérature populaire (*Folklore du Pays des Hêtres*, Chişinău, 1993) de l'actuelle région de Cernăuţi et de plusieurs villages appartenant à l'ancien département du Hotin vient pour nous certifier le rôle essentiel joué par le cérémonial nuptial dans la préservation de l'identité nationale.

La présentation des moments caractéristiques du mariage en Moldavie respecte la structure spécifique des rites de passage, en traversant les trois étapes bien connues : préliminaire, liminaire et postliminaire.

Une préparation *in nuce* pour les noces à venir se fait dès l'adolescence, pendant les grandes fêtes annuelles, les danses et les kermesses populaires, chaque fois que les jeunes gens se rencontrent.

Le scénario nuptial débute avec *la demande en mariage* (ou *stărostitul*), épisode qui, de nos jours, est perçu plutôt comme un geste de courtoisie de la part du futur époux et de ses parents envers les petits beaux-parents. Jusqu'au jour précis du mariage, d'autres rencontres cérémoniales auront lieu entre les familles des jeunes époux : *la prividere* , *la aşazat* , *croitul* et *logodna* (*les fiançailles*).

Le départ de l'épouse de la maison de ses parents est un moment fortement ritualisé. *Iertăciunea* , que *le maître des cérémonies* (*vornicul cel mare*) dit au nom des jeunes (qui demandent ainsi le pardon et la bénédiction de leurs parents), consacre d'une manière solennelle l'intégration du nouveau couple dans le mythe des ancêtres-fondateurs du peuple (depuis Adam et Eve).

La cérémonie du rasage de l'époux et de la mise du voile à l'épouse (ou *înhobotatul miresei*) marque la séparation des jeunes mariés de ce qui avait représenté jusqu'alors leur groupe d'âge.

Une importante signification porte, dans le contexte du mariage en Moldavie, le complexe cérémonial de la *Conocărie* qui combine des rites de propitiation, la magie apotropaïque du *colac* (pain rituel en forme de cercle – le cercle magique) et l'incantation bienfaisante du pain.

La fête commence avec *le repas de mariage* (pour les jeunes seulement) suivi par *le grand repas*, lorsqu'on apporte *la poule* cuite (offrande témoignant de la valeur de la jeune épouse), on boit *les verres doux* à la santé et à la félicité des époux et on présente les cadeaux des parrains et des beaux-parents.

Avant le *deshobotat* (le moment où *le maître des cérémonies* ôte, le plus souvent à l'aide de deux rameaux de rosier, le voile de la tête de la mariée) on met en scène le simulacre de l'enlèvement de l'épouse . Puis, pendant que la marraine prépare *cîrpa miresei* (*la coiffe de la mariée*), *vornicesele* (femmes de la noce qui, dès maintenant, accompagneront la jeune mariée à la place des demoiselles d'honneur) et les musiciens interprètent des chansons

d'intégration de la jeune épouse dans les rangs des autres femmes mariées du village.

Le postlude du mariage comprend *uncropul* ou *pocînzia* (fête organisée pour tous ceux qui ont aidé au bon déroulement des noces), avec *la ronde de la gnôle rouge*, de même que *la soirée des gâteaux* ou *scuturatul cenușei* (lorsqu'on mange les premiers gâteaux faits par la jeune épouse et on enlève la cendre accumulée dans les fours).

Dans les 40 jours suivants, durant lesquels auront lieu *calea primară* (la première visite que la jeune mariée rendra à ses parents après les noces) et *îmbisericirea însurăţeilor*, (le moment où, dans le cadre d'une cérémonie spéciale, l'Eglise acceptera officiellement les jeunes mariés dans son sein), l'intégration des époux dans leur nouveau statut social deviendra finalement effective.

Le second chapitre du travail – *Magie temporelle et spatiale* – se propose d'analyser le temps faste et le temps formatif du cérémonial de passage, l'importance de l'espace ritualisé, la valorisation, spécifique pour le mariage, des intervalles et des directions. Le temps des actes magiques et religieux est discontinu, avec des intervalles plus ou moins accentués de point de vue rituel. Durant les principaux moments du mariage on respecte *la triade gestuelle*.

Tout comme le temps, l'espace sacralisé où se déroule la cérémonie nuptiale présente une forme circulaire. L'âtre, la table, la porte, le seuil et la fontaine deviennent des places chargées de profondes significations magiques et valeurs morales (fidélité, pureté, réconciliation, alliance). Chaque mouvement dans cet espace doit être accompli selon de précises lois archaïques bénéfiques : *sur la voie du soleil* (de gauche à droite), en marquant trois cercles magiques, sans regarder derrière etc.

Dans le chapitre *La sémantique des objets rituels* on suit les accessoires du mariage avec toutes leurs implications spécifiques. Une pièce ethnographique de majeure importance dans les cérémonies de passage roumaines et, plus particulièrement, dans le cadre des noces traditionnelles, est représentée par *le pont* de toile (un essuie-mains, une écharpe ou un mouchoir). Le pont (*puntea*), tissé le plus souvent à la maison, doit symboliser la toile des déesses du destin (*Ursitoarele*), qui a la longueur de la vie elle-même.

La place et le rôle des protagonistes dans le cadre du cérémonial nuptial constitue le thème du IV-e chapitre du travail. Pour les époux, le mariage est (seulement s'il respecte la structure naturelle) cumulatif, en les entraînant dans des actes et des gestes rappelant des rituels d'initiation, d'adoption et de couronnement.

Les petits beaux-parents (les parents de l'épouse) sont plus présents dans les rites de séparation, tandis que *les grands beaux-parents* (les parents de l'époux) appartiennent plutôt aux rites d'intégration. *Druștele* (*les demoiselles d'honneur*) et *vorniceii* ou *vătăjeii* (*les garçons d'honneur*) jouent un rôle très important dans la première partie de la fête jusqu'au moment où l'adoption par les jeunes mariés de leur nouveau statut social sera finalement accomplie.

Stolnicul ou *vornicul cel mare* (*le maître des cérémonies*) dirige tout le cérémonial nuptial, c'est lui qui dit *Conocăria* et *Iertăciunea* et qui fait les vœux au grand repas, *la schimburi*, au sapin, aux verres doux, à la *dolie* etc. Excellent connaisseur des traditions, orateur très doué et même un peu comédien, le maître des cérémonies est le représentant le plus autorisé de la communauté rurale.

Une bonne organisation des noces repose aussi sur d'autres personnes comme *bucătăresele* (*les cuisinières*) ou *cocerițele* (Șaru Dornei – Suceava), *paharnicii* (Bilca – Suceava), *dregătorii* (Gura Idrici – Vaslui), *chelarii* (Bordeștii de Sus – Vrancea), *vornicii de ogradă* (Bîrzești – Vaslui) etc.

Les parrains sont les garants, devant Dieu, de la durabilité du mariage des deux jeunes. En outre, ils doivent officier une initiation de leurs filleuls en tant que dignes modèles comportementaux pour ceux-ci. Vraie institution coutumière, le parrainage reste, même de nos jours, un soutien pour la nouvelle cellule familiale.

Le cinquième chapitre est consacré à la poésie de mariage – forme d'art et rituel. Clef de voûte du cérémonial marital de Moldavie, l'oraison de la *Conocărie* (ou *Colăcărie*) présente une action qui se déroule sur deux plans :

D'une part on a un acte initiatique (*la chasse de la biche*) qui doit mettre en évidence les qualités exceptionnelles de l'époux et de ses compagnons et, d'une autre, l'image fidèle du cérémonial nuptial archaïque. Le plan de

la fiction artistique se combine constamment avec celui du réel.

L'oraison *la schimburi* (*Închinarea darurilor* ou *Închinarea plocoanelor*) représente une pittoresque réactualisation du négoce et de la civilisation des temps passés.

Devant *le sapin* – considéré sous son aspect d'arbre nuptial – on dit (seulement dans quelques zones de Moldavie) une oraison spéciale dont la structure a conservé de très anciens symboles dendrolâtriques et propitiatoires.

En Moldavie, *iertăciunea* occupe toujours une place de choix. Pour la mentalité populaire, la création du monde comprend le modèle idéal de toute nouvelle création. Le prestige des origines confère une auréole de sacré au mariage qui vient de naître.

L'oraison au *grand repas* débute avec une vraie *captatio benevolentiae* adrésée à la noce dans les termes les plus exquis. L'abondance des plats et des boissons représente une garantie de la prospérité de la future maisnie.

Puisque le cérémonial du mariage comporte une profonde symbolique agraire, les *colac* et les autres pains rituels accompagnent les principales séquences pour consacrer l'alliance entre les familles et pour porter de la chance aux époux.

Le répertoire lyrique des noces moldaves inclut les chansons de l'épouse et de l'époux, ainsi que de nombreuses séries de *strigături* (vers satiriques ou d'amour, fortement rythmés, le plus souvent improvisés, que les gens de la noce chantent en dansant et qu'ils accompagnent de cris de joie) adaptées aux principaux moments du cérémonial.

Les anciennes chansons nuptiales de cette province roumaine présentaient le refrain *Lado, Lado* , d'après le nom d'une mystérieuse divinité du destin et de la fertilité. Le départ de la jeune marié de la maison de ses parents est accompagné de mélancoliques chansons construites sur la formule *adynaton* qui souligne l'irréversibilité du cérémonial nuptial. Quoi qu'il arrive, l'épouse ne pourra plus jamais faire demi-tour, vers sa jeunesse insouciante, vers la maison de son enfance.

La répartition territoriale des *strigături* de mariage n'est pas tout à fait homogène. Les noces avec beaucoup de *strigături* sont spécifiques aux zones nordiques et centrales

comme Suceava, Neamţ et Iaşi, leur présence dans certains villages de Botoşani étant plutôt exceptionnelle. Dans les régions du Sud de la Moldavie, les musiciens ont pris à leur charge presque toutes les attributions artistiques de la noce.

Cristallisées dans la matrice des structures anciennes, *strigăturile* de mariage ont un contenu en général circonscrit à des moyens d'expression typisés. Celles-ci rappellent les principaux moments du spectacle de la noce (*la schimburi* , *la zestre* , *la găină* etc), sont dédiées à certains des actants (*aux époux, aux parrains, aux beaux-parents*) ou mettent en évidence des valeurs généralement humaines et même une certaine philosophie de la vie (*strigăturile* sur le mariage par exemple).

L'avant-dernier chapitre du travail s'occupe des personnages archaïques ayant une typologie bien à part, d'origine mythique (*la vieille ou la laide mariée* , *les Turcs*) et des survivances de primitives coutumes, comme *le rapt de la mariée* .

Rite nuptial attesté jusqu'au XIX-e siècle dans toute l'Europe, la substitution de l'épouse a de complexes implications et s'inscrit dans la série des actes de dissimulation (les ainsi dites fictions rituelles) devant les mauvais esprits. Gènie de la maison, mère mythique, divinité du destin, *la vieille* remplace la mariée au point culminant du rite de passage. C'est sur celle-ci que seront transférés tous les péchés et les châtiments que la jeune épouse risquerait de subir.

L'apparition du *Turc* en tant que personnage dans le cérémonial nuptial de chez nous a été intimement liée à deux aspects des plus significatifs des rites du *deshobotat* et de *la gnôle rouge* : la violence rituelle du rapt et de la punition de la mariée infidèle et les pièces de vêtement rouges, rappelant le costume ottoman, que ceux de la noce portent pendant le *uncrop* .

Dans la conclusion de cette monographie on tâche d'expliquer la manière dans laquelle ont pu évoluer et se modifier, le long des années, les cérémonies nuptiales de Moldavie. Certaines pratiques archaïques, comme *căzutul pe vatră*, *le combat des chevaliers* , *le chant de l'aube* ou *le cheval du gendre* ont disparu de la réalité ethnographique en laissant des traces seulement dans le répertoire folklorique lyrique et épique. *Colăcăria* rappelle

à maintes reprises le combat chevaleresque entre les garçons d'honneur. Le cheval du marié ou du gendre, qu'une fois *le petit beau-père* devait le lui offrir, peut être encore rencontré dans les contes, les carols (*colinde*), les ballades et les proverbes. La présence de ce cheval devient essentielle dans le cadre de la chasse rituelle, des métamorphoses de toutes sortes, dans la lutte contre les dragons etc.

La mariage reste toujours un merveilleux spectacle, aujourd'hui affecté par d'importantes transformations, mais qui conserve néanmoins son statut, sa fonction et son intentionnalité de rituel. Les gestes apotropaïques, propitiatoires, fertilisants, les épisodes augurales, le contenu magique des objets, le symbolisme du passage, les superstitions et les croyances tissées dans la toile du cérémonial confèrent même de nos jours aux noces de Moldavie une profonde signification pour le destin de chacun.

La durée du cérémonial n'est plus la même, nombreuses séquences ont dû se comprimer, la prolongation du passage n'étant ainsi plus possible. Sa structure doit s'adapter, pas à pas, à la diminution de l'espace temporel, en maintenant seulement les moments essentiels du mariage et en renvoyant les autres.

Considéré dans son ensemble, le cérémonial nuptial de la Moldavie d'aujourd'hui garde toujours son homogénéité et son efficience. Le village traditionnel est pris irréversiblement dans le tourbillon des changements imposés par le choc de la civilisation moderne, mais les gens ne renoncent pas si aisément que ça aux coutumes qui, le long des générations, ont guidé leur existence.

En français
par
CODRIN CIUBOTARU

ANTOLOGIE

ORAȚII DE NUNTĂ

Închinarea batistei*
La logodnă

1
–Cinstite mire,
Iatî, s-aratî
Cinstita mireasî,
A dumneavoastrî aleasî,
C-o batistî frumoasî,
Di matasî,
Cari v-o dă în dar
Dumeavoastrî !
Nu esti cusutî în sat,
Nici nu esti di capatat,
Ci-i cusutî di mîna
Domniei sale;
Poftim, primiți
Şi dumneaei un cadău
Sî-i dăruiți !

Şaru Dornei–Suceava, Mg. 8, I, 2.
Inf. Vasile S. Moroşanu, 42, 7, croitor.
Culeg. I.H.C. (1968).

Închinarea straielor
La mireasă

2
–Bună sara, bună sara,
Horî mîndrî şî voioasî
Boieri dumneavoastrî,
Puțîn sî stați
Şî sî ascultați,
Cî şî noi vom sta
Şî vom întreba:
Ce fiică de împărat
Ni s-a aratat ?
Căci al nostru tînăr împărat
Foarte mult s-a bucurat,
Trii zîli şî trii nopți
N-a dormit, nici n-a mîncat,
În Țarigrad a plecat !
Pi la jumata' di cali
S-o stîrnit on vînt mari
Dinspri apus,
Corăbiili di pi Dunăre
Le-au dus !
Tînărul nostru împărat
Trii zîli şi ~~trii~~ nopți s-a rugat,
Vîntul a alinat,
La corăbieri a strigat,
La un mal di ostrov
Le-a alăturat,
În eli s-a aruncat,
La Constanța, în port, a stat,
Pocloani-a cumpărat:

* *Piesele incluse în* Antologie *provin din colecțiile* Arhivei de Folclor a Moldovei şi Bucovinei *şi au fost culese de cercetătorii Lucia Berdan (L.B.), Lucia Cireş (L.C.), Silvia Ciubotaru (S.C.) şi Ion H. Ciubotaru (I.H.C.), din cadrul* Institutului de Filologie Română „A. Philippide" *al Academiei Române, Filiala Iaşi. Pentru subiecții chestionați sînt indicate* vîrsta, studiile *şi* ocupația. *Exemplu: Dumitru I. Hrom, 62 de ani, 5 clase, agricultor.*

Papuci, colţuni,
Casînci cu flori
Pentru domnişoara mireasî
Di sărbători !
–Di nu crezi,
Poftim di vezi !
Poftim di cuteazî,
Cî nu pui mîna pi gheaţî,
Pui mîna pi pocloani,
Di la viitoru soţ al dumitali.
Poftim !
–Ba, ba, domnişoarî mireasî,
Nu ti grăbi la luat,
Cum te-ai grăbit la măritat,
Ca un măr dulci la legat !
Ce-ai crezut cî, dacî te-i mărita,
Lumea vei împărăţî !
Cărărili şi drumurili dumitali
Ţî le-i părăsî !
Părinţî dumitali
Ar fi vrut sî strici,
Dumeata, cînd ai auzît
Di stricat,
Ai sărit arsî din pat,
Ai luat cofa di toartî,
Ai izbit-o-n poartî.
Ş-ai spus cî-i prea mult
Di cîn stai fatî !
Te-i dus sî ti spînzuri
În vîrfu spinului,
Di aţa paingînului !
Te-ai dus sî ti-neci,
În balta cei mari,
Uni stă ciocîrlanu-n picioari !
Atunci părinţii
Au acceptat căsătoria.
–Poftim, soacrî mari,
Pocloani di la ginirili dumitali,
Poftim di primiţi
Şî noauî nu ni bănuiţi !
Sî fie-ntr-un ceas bun
Şi cu noroc !
(Şî li dă soacrii cii mari pocloanili, nu miresî. Socrii îl cinstesc pi vornicel c-on pahar. Şî el spuni aşa:)
Cini mă vedi cu paharu,
Sî-l vadî Dumnezău cu daru !
Cu daru sî-l dăruiască,
Mai mari numili sî-i măreascî.
Aceşti doi tineri,
Di vor naşti fii,
Să fie prinţi,
Di vor naşte fiice,
Să fie prinţese.
Di nu prinţesî,
Cel puţîn domnişoari miresî,
Cî sînt tot numi alesî,
Capiti di mesî !
Acest pahar
De va fi cu vin,
Vom lua, lua deplin,
De va fi cu rachiu,
Vom lua pe jumătati,
Iar ceal'lant
L-om da la spati,
Le cele guri căscati !

Boboieşti–Botoşani, Mg. 170, I, 5.
Inf. Vasile D. Maftei, 76, 5, a.
Culeg. L.B. (1974).

3
–Buna sara, buna sara,
Domnişoarî mireasî !
Buna sara o trecut,
Da noi nu ne-am priceput,
C-o fost vremi mai di dimult !
Iatî, sî-nchinî domnu miri
Cu-aceastî corabie grea,
Pi cari eu n-o mai pot ţînea,
Şi-n corabie este:
O rochie de matasă,
S-aveţi a vă găti di mireasă,
Ş-un bariz di matasă,
S-aveţi a vă găti di mireasă,
Dacă nu ni credeţi,
Puniţi mîna şi videţi.
–Nu ti grăbi la luat,
Cum te-ai grăbit la măritat,
Cî nu ştii ci podoabî te-o luat !
Căci domnu mire,
Di harnic ci iera,
Mergém cu dînsu la coasî,
Cît eu trăgem
Şapti brazdi giumatati,
El de-aghe sî-ntorce
Pi ceea parti,
Şî cît o cosît domnu niri
Astă varî,
N-ari ci mînca
O caprî-ntr-o sarî !
–Domnişoarî mireasî,
Dacî nu ni credeţ,
Puneţ mîna şi videţ.
Nu ti grăbi la luat,
Cî nu ştii ci podoabî te-o luat.
Cî domnu niri, pînî sî scoalî
Şî pîn' sî-ncingi,
Îţi vini-a plîngi,
Pînî sî-mbracî,
Soarili-i la toacî !
Şî mergé la ogor
C-on chicior gol
Şî oghelili lui sî tîrîieu
În urmî de-un cot,
Di sî lingeu şi cîinii pi bot !
Poftim primiţi
Şî nu bănuiţi.

Cîmpeni–Botoşani, Mg. 487, I, 19.
Inf. Gheorghe P. Călin, 60, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1982).

4
–Buna dimineaţî,
Buna dimineaţî,
Horî frumoasî,
Bini v-am găsît
Şî pi dumneavoastrî
Domnişoarî mireasî !
Tînîrî şî voioasî,
Fiţi sănătoasî.
Căci dimineaţî s-o făcut
Mai di dimult,
Dar noi nu ne-am priceput,
Soarili aproapi de-amiaz
S-a ridicat
Şi noi plocoani
Di la domnu mire
Nu v-am închinat;
Timp ar fi fost
Mai di dimult,
Dar noi nu ne-am priceput,
Ş-am ci buni
Chiar di bătut,

Dar dicît ne-aţ bati pi noi,
Mai bine-aţ bati
Un coşări di păpuşoi,
Grăunţîli sî li vînturăm,
Pleava la lăutari s-o dăm,
Dumneavoastrî
Grăunţele le-ţi vinde,
Iar noi banii i-om strînge !
Domnişoarî mireasî,
Noi sîntem soli domneşti,
Cu porunci împărăteşti,
Cî porunca-mpărătească
Nu poati nimi s-o oprească.
Eu v-oi spuni drept ş-adivarat,
Tînărul nostru împarat
Dimineaţî s-a sculat
Şî s-a dus la tîrg la Bîrlad,
Aculo, cînd a ajuns,
Bîrladul s-a deschis,
Mărfurile s-au întins;
Ş-a catat cît a catat,
Mărfuri pentru dumneavoastră,
Domnişoarî mireasî,
Nu s-au aflat.
Tînărul nostru împarat
Înapoi s-a înturnat,
Mîhnit şi suparat
Şî s-a dus la tîrg la Vaslui
Şi n-a mai spus nimănui.
Cînd soarili a răsărit,
Vasluiul s-a deschis,
Mărfurili s-au întins,
Ş-a catat cît a căutat,
Mărfuri pentru dumneavoastră,
Domnişoară mireasî,
Tot nu s-au aflat.
S-a-nturnat
Tînărul nostru împărat
Şi pe malul mării s-a dus
Şi priveghé corăbii
Cu marfă cum veneau;
Dar a dat Dumnezeu
Un vînt mare,
Burdus peste burdus,
De-a răsturnat corăbiile
Cu fundu-n sus !
Tînărul nostru împărat
Înapoi s-a înturnat,
S-a dus de-a catat:
Boi tari, bivoli mari,
Ş-a dus o tabără de cară
S-aducă marfa
La noi în ţară,
Şi la noi în ţară
A ajuns abia az,
Duminică de-amiaz,
La dumneavoastrî,
Domnişoarî mireasî !
Poftim,
Plocoani aurite
Di la domnul mire dăruite !
Ba, ba, ba, domnişoarî mireasî,
Nu vă grăbiţi la luat,
Cum v-aţi grăbit la măritat,
Cî maica dumitali
O spus cî nu te-ar mărita,
Da dumneata te-ai dat
Cu capul di vatrî
Ş-ai spus că nu mai stai
La ei fatî !
Cî distul au stat
Surorili meli
Ş-au rămas fără dinţi,
Fărî măsăli,

Aşa vrai sî rămîn şî eu ?
Sî nu ma iei nici aista flăcău ?
Da-i bun, da-i rău,
Da-i cu căciulî-n cap
Ş-a sî cie bărbăţălu neu !
Poftim, domnişoarî mireasî,
Plocoani auriti
Di la domnu miri dăruiti !
Ba, ba, ba, domnişoarî mireasî,
Nu vă grăbiţi la luat
Cum v-aţi grăbit
La măritat;
Ia adî-ţi aminti, astî varî,
Ci făcei,
Cu mamî-ta la săciri
Cîn ti ducei:
Săcirai, nu săcirai,
Ti culcai, ti odihneai,
Şî cîn ti sculai,
Mari ispravî făceai ?
Îţi luai cofiţa-n mînî,
Ti ducei la fîntînî
Şî ti făcei a-ţi scoati
Schini din mînî;
Mama dumitali ci spunea:
–Hai, fatî, sî sîlim,
Postata asta s-o gătim,
Sî gătim asta postatî,
Sî-ncepim alta,
Cî la iarnî
Ti vei ceri măritatî !
Dar dumneata îi spunei:
–Lasî, mamî,
Cî şî la cealantî iarnî
Oi sta fatî,
Numa nu mai săcir
În astî postatî.
Poftim, domnişoarî, mireasî,
Plocoani auriti
Di la domnu miri dăruiti:
Vol frumos, încolorat,
Ca sî ai di-ncoronat,
Papucei cu tălpi di gîscî,
Să ai de-a ti primbla pi prispî,
Acadele mînînţăli
Sî li ai di mîngîieri.
Astea-s plocoanili-aurite
Şî-mpodobite
Cu flori şi cu busuioc,
Sî vă fie de bini,
Într-un ceas bun
Şi cu noroc !

(Şî-i întind aceste plocoane miresî, ea li primeşti di la mini, li dă la o druşcî di lîngî dînsa, care-a sî-i ţîie oglinda cînd s-a găti ca mireasă, şî ie şî ma cinsteşte c-un pahar di ţuică, di cari ari în faţa ii acolo. Ieu paharul di ţuică şî nu-l beu. Şî-i zîc:)

–Vă mulţumesc
Di păhăruţ dulci, cu zahar,
Ci l-a trimis Dumnezeu ca dar !
Să trăiţi,
Să-mbătrîniţi
Şi curţi nalti
Sî zidiţi !
Iar în curţîli dumneavoastrî
Sî sî afli:
Mesî întinsî
Şî făclii aprinsî,
Vorbi buni
Şî paharî plini.
Dar sî trăiascî

Şi acestî gurit-a mea,
Paharul acesta
De-l va avea a bea
Şi-a închina
La o copilă ca dumneata,
Dacă m-ăi vrea,
Dacă nu m-ăi vrea,
Oi faci pi ici, pi colea,
Şî m-oi duci la buhoasa mea;
Că toată lumea zîci
Cî-i urîtî şî-i buhoasî,
Numa eu zîc cî-i frumoasî,
Cî trăiesc cu dînsa-n casă.
–Da dumneavoastrî, socri mari,
Ci staţi si-aşteptaţi ?
Aduceţi-mi cîteva
Căciulii de usturoi,
Să dăm la flăcăi,
Fiinc-au poftit la noi,
Şî cîtiva cepuşoari,
Sî dăm la domnişoari,
Cî de-asarî o leşînat di foami,
Ş-un ţuhal di pîni uscati
Sî dăm la nuntaşii di la spati,
Cî di as'noapti
Di cîn stau cu gurili cascati !
Iar pentru lăutari
Am acest pahar.
(Ş-arunc paharul cu ţuică, cari-l am, înspri lăutari, pisti spati. Şî mireasa îmi mai întindi un pahar di ţuicî, pi cari-l ieu şî îi urez sanatati !)

Copalău–Botoşani. Mg. 222, I, 2.
Inf. Costache I. Cozmanciuc, 51, 4, a.
Culeg. L.C. şi L.B. (1976).

5

–Buna sara, buna sara
Domnişoarî mireasî !
Sara o-nsarat,
Noi plocoanele
Di la domnul mire
Nu vi le-am închinat,
C-o fost vremea
Mai di dimult,
Dar noi nu ne-am priceput
Ş-am fost buni di bătut !
Da dicît ne-ţ bati pi noi,
Mai bini-ţ bati
Un coşări cu păpuşoi
Şi-ţi puni pleava
Pi prisp-afarî,
S-o iei lăutarii-n traistî
Mîni sarî !
Căci domnul mire
Atîta marfă v-o cumparat
Încît el singur s-o mirat
În ce-o mai încarcat-o !
O cumparat marfî
Di la Ţarigrad
Ş-o-ncarcat-o-ntr-o corabie
Ş-o pornit-o pi mare !
Cîn era corabia
Pi la mijlocu mării,
S-o pornit on vînt înviforat,
Corabia s-o răsturnat,
Corăbierii s-o-necat,
Numai unu o scapat
Pe-o scîndurică di brad
Ş-o dat di vesti
Cî nu mai esti nădejdi !
Atunci domnul miri

Tari s-o suparat
Şi, din nou, la Botoşani
O alergat,
Pentru dumneavoastrî
Marf-o cumparat;
Poftim şî primiţi
Şî noauî nu ni bănuiţi !
Nu ti sîli la luat
Cum te-ai sîlit la măritat,
Cî mama dumneavoastrî
N-o vrut sî va măriti
Aşa di tînîrî,
Dar dumneavoastrî
V-aţi trîntit cu c... di vatrî
Ş-aţi spus cî nu vraţi
Sî mai staţi fatî !
Poftim, primiţi,
Puneţi mîna binişor
Sî trăiţi un trai uşor !
Hu, iu, iu, iuuu !

Cristeşti–Botoşani, Mg. 5, II, 44.
Inf. Dumitru I. Hrom, 62, 5, a.
Culeg. I.H.C. (1968).

6

–Buna vremea, buna vremea,
Domnişoarî mireasî !
Auzît-a domnu miri
Di numili dumitali,
Cî eşti domnişoarî mari;
Şî ca un bun om învaţat,
La Dunîri-o alergat,
În corabie s-o suit,
Cu vîsla vîsluia,
Corabia ca gîndu mergea !
A ajuns în tîrg, în Ţarigrad,
Din corabie jos s-a dat,
Prin oraş s-a plimbat
Şi marfă a cumpărat
După chefu matali, pi plac.
O îmblat sî iei samin,
Samin poartî numa domnii,
Ş-o luat
Marfa asta negustorească,
Cari-o poartî mocanii cu carîli
Ş-o purtăm şî noi, ţăranii,
Ţ-o luat un şal cu flori,
Ca la negustori,
Ţ-o luat şal cu flori di matasî,
Sî-ţi fii chefu diplin,
Domnişoarî mireasî !
Ţ-o luat papuci
Cu talpa di iapî,
Ca sî ai di carat apî,
Ţ-o luat papuci
Cu talpa di cîrtiţî,
Ca sî-i ai di dus la rîşniţî.
În pachet cî li punea,
În corabie sî suia,
Cu vîsla vîsluia,
Corabia ca gîndu mergea
Şî în faţa dumeavoastrî sî oprea
Poftim, domnişoarî mireasî,
Plocoani di la domnu miri,
Poftim primiţi
Şî noauî nu ni bănuiţi.
Stai, nu ti grăbi la luat,
Cum te-i grăbit la măritat;
Părinţî ţ-au zîs sî mai stai fatî,
Te-i trîntit cu capu di vatrî
Şî di ladî
Ş-ai zîs cî di az înainti
Nu mai vrai sî stai fatî !

Da părinţî o zîs
Cî dicît capu ţ-ai strica,
Mai bini te-i mărita.
Poftim !

Cristeşti–Botoşani, Mg. 5, II, 51.
Inf. Ştefan N. Lifticaru, 63, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1968).

7
–Poftim plocon ploconit,
Di la domnu miri gătit:
Hobut verdi, di matasî,
Sî vă-nhobotezî
Pi dumneavoastrî
Mîni dimineaţî
La masî !
Papucaşi cu floriceli,
Sî vă fie pentru
Celi mai mari sărbătoreli !
Poftim, puni mîna şî vezi,
Dacî nu crezi !
Ba, doamnî mireasî,
Nu ti grăbi la luat,
Cum te-i grăbit la măritat,
Un an-doi ci mai aşteptat,
Un alt soţîor ţ-ai ci capatat;
Nu cata cî domnu miri
Îi năntuţ şî frumos,
Da tari-i somnoros !
El dimineaţa bătê coasa
Şî de-aniaza trăgê brazda,
Coasa-n iarbî n-o-ncingê
Şî la umbrî să lungê,
Sub o tufî di alun
Şî işă din cuşmî fum !
Şî, domnule miri,
Nu ti supara,
Cî doamna mireasî
M-o-nvaţat sî zîc aşa !

Pîrîu Negru–Botoşani, Mg. 56, II, 25.
Inf. Vasile Grigoraş, 81, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1971).

8
–Ajungî-vî voie bună,
Domnişoară mireasă,
Domnu mire vă închină
O corabie frumoasă;
În corabie ci sî aflî ?
O rochie frumoasă,
Di matasî,
S-o aveţ di purtat pin casî,
Ş-o părechi di pantofi,
Cu talpa di iapî,
S-aveţ cu ci cara noaptea apî !
Poftim şî primiţi
Şî cu dragusti mulţumiţi.
Nu vă grăbiţ la luat,
Cum v-aţi grăbit la măritat,
Ia poftim şî ti gîndeşti
Şî pi mini mă mai plăteşti;
Poftim şî sărveşti
Şî cu dragusti mulţumeşti.

Doljeşti–Neamţ, Mg. 2, II, 15.
Inf. Const. Gh. Ghioc, 52, 4, a.
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1968).

9
–Bună dimineaţa
Şi bine v-am găsît sănătoasî,
Cucoanî mireasî !
Pentru multa-ntîmpinare,

Pentru multa osteneală,
Am primit un fel di mărfuşoarî
Di la un tînîr frumos,
Sî va fie de folos,
Poftim şi primiţi !
Ehei, cucoanî mireasî,
Eu an gîndit cî eşti cuminti,
Cum iarai mai'nainti,
Da cum te-i rădicat,
Te-ai şî grăbit la măritat.
Aci vă-nchinî domnu mire
C-o părechi di pantofi,
Meşteri mari i-o lucrat,
Sî vă fie dumneavoastrî
Pentru-ncalţat;
C-o părechi di colţuni
Di moslin,
Mult nu dai sî ţî-i închin,
Numa cinci ocî di vin.
Vă mai închin o rochie
Di matasă,
S-o purtaţi dumneavoastrî
Sănătoasă,
Lumea spuni
Cî-i di la Braşov scoasî;
Da noi am fost în Braşov,
N-am găsît de-aiestea,
Numa în Bucureşti,
C-acolo ci pofteşti
Aceea găsăşti !
Rochia-i dintr-o materie aleasă,
Cîn ai s-o iei,
Ai sî pui două mii pi masă;
Şî vă mai închin
On calup, di sopon parfumat,
Sî vă fie dumneavoastrî
Pentru spalat,
Ş-o oglindî
Cu privazurili di brad,
Sî vă fie dumneavoastrî
Pentru căutat.
Iar pantofii, rochia,
Oglinda, soponelu
Nu-s aşa mari,
Dar voia domnului mire
Este foarte mare !
Şi de-a trăi, le-a mai înnoi,
Pe dumneavoastrî v-a cinsti.
Da dumneavoastrî,
Cucoanî mireasî,
Ci-i dăruiţi domnului mire ?
Ochii şi sprîncenele,
Gîtu cu mărgelele,
Sî să dizmerde mirele
Cu dînsele.
Da şî mirili-i tinirel,
Frumuşăl,
Soţu cari l-ai ales !
Poftim,
Sî vă fie de bine
Şi să le purtaţi sănătoasă !

Ghindăoani–Neamţ, Mg. 193, I, 19.
Inf. Vasile Gh. Stachie, 68, 5, a.
Culeg. L.C. şi L.B. (1975).

10
–Ajungî-vă voie bună,
Cucoană mireasă !
Uiti cu ci vi sî-nchinî
Cuconu mire
Asupra feţîlor dumneavoastrî,
Cu-aceastî corabie-ncarcată,
De peste mări transportată;

Pi corabie se află:
O rochie de matasă,
S-o purtați dumneavoastră
Voioasă,
Ș-o pereche de pantofi de lac,
Sî vă fie dumneavoastră
Pe plac,
Ș-on batic de matasă,
Sî-l aveți dumneavoastră
De purtat prin casă !
Iar dumnealor așa sî roagă,
Ca dumneavoastră să fiți buni,
Să primiți,
Să le mulțumiți;
Poftim, primește
Și le mulțumește.
Stăi, cucoanî mireasî,
Nu ti sîli la luat,
Cum te-i sîlit la măritat;
Cîn ț-o spus tatu dumitali
Sî mai stai fatî,
Ai sărit di pi cuptiori pi vatrî
Ș-ai spus cî nu mai stai fatî.
Ș-ai spus: tatî, știu ghini
C-am sî trag în ham ca iepili,
Da nu mai stau în rînd cu fetili!
Poftim !

Tupilați–Neamț, Mg. 7, II, 51.
Inf. Gheorghe Năstasă, 63, 5, a.
Culeg. S.C. și I.H.C. (1968).

11

–Buna sara, buna sara,
Cinstiț nuntaș !
Bine v-am găsît sanatoși
Și voioși !
Da noi va poftim sî ni faceț
Oleacî di cali și drum
Pînă la aiasta floari frumoasî,
Ci șădi-n capu mesî.
–Eheei, buna sara, buna sara
Mai ales la dumneavoastrî,
Giupîneasî mireasî !
Sara o-nsarat
Și schimburili dumneatali
Noi încî nu le-am închinat;
S-o căzut mai di dimult,
Da giupînu nostru niri
S-o cam zăbăgit;
Cî noi di trii zîli îmblăm
Și pi dumeavoastrî va căutăm,
Pe-o mnireasî ochișe,
Numai di nu s-ar dioche,
Pacat cî nu-i mnireasa me !
Cî-i cu sprînceni subțîreli,
Ochișori ca douî steli,
Gîtu, șîruri di margeli,
Gura și buzîli, numa rumineli,
Ca sî sî dizmerdi
Jupînu miri cu eli !
Ș-acuma sî va mai spun,
Gospodărești,
Cum jupînu nostru mire
Pintru dumneavoastrî
Să-ngrijești,
Nibăut și nimîncat,
Tot cu gîndu la-nsurat,
Tîrgur'li din lumi o-mblat,
Negoațî scumpi sî găsascî,
Cu fața dumneavoastrî
Sî să potriveascî !
Dar oricît o umblat,
Straie dupa a dumitali stat

N-o aflat,
Ci numa scurti, strîmti,
Spinticati,
Cum îs în lumea asta, astîz,
Mai ciudati !
Ș-o fost și la tîrg la Coțmani
Și n-o vrut sî-i vîndî nimi
Fărî bani.
Atuncea, di ciudî di necaz,
S-o dus la on iaz,
Într-o luntri o sărit
Și tocmai în Țarigrad s-o oprit.
În Țarigrad dac-o agiuns,
Luminili s-au aprins,
Dughenili s-o deschis,
Trii zîli și trii nopț
Pin Țarigrad o îmblat
Și straie scumpi,
Pi chefu dumneavoastrî,
O cumparat,
Cîte-on galbîn cotu le-o plătit,
Cu fața dumneavoastră
Le-o potrivit !
Carî mocănești o încarcat,
Cu drucu le-o leagat
Și pe-o coastî, la vale,
De-a dura le-o dat.
Da în vali era un glod mari,
Așa cam ca-n ograda
Dumneatali !
Roțîli carîlor
Pînă-n butuci s-o scufundat
Și nu era nici on chip di scapat;
Atuncea nirili, suparat,
Pi noi într-agiutor
Ne-o cheamat,
Straili le-am discarcat,
Pe-o corabii le-am pacuit,
Pi Dunuri le-am pornit
Și pînă aproapi
Di casa dumneavoastrî
Am vinit.
Dar cîn colo, la discarcat,
Cum am fost cam chefuiț,
Am alunecat
Și podu corăbghiei
Cu capur'li noastri l-am spart.
Corabia s-o scufundat,
Ș-acii ce-o fost cu noi,
În corabie,
Tăț s-o-necat !
Ș-am rămas noi, mai voinici,
Aiștia cari ni videț aici,
Mici di stat
Și buni di sfat,
Lungi di mînî
Și buni di gurî.
În Dunuri ne-am bagat,
Da ci folos ?
Cî ce-o fost greu și scump
S-o scufundat,
Ce-o fost ieftin și ușor
Am apucat,
Di apî le-am scurs,
Pi aripili vîntului le-am pus
Ș-aici am agiuns;
Pi mîni le-am luat
Și dumneavoastrî
Vi le-am închinat:
Hobut mîndru, din Banat,
Sî-ț cii di-nhobotat,
Și vrîstat cu trii colori,
Ca sî-l ai di sărbători,
Ș-o parechi di ciuboțăli,

Cu turecii di pceli di urs,
Ca sî fii di fugit pi părău în sus,
Cu calcîili di pceli di iapî,
Ca sî ai cu ci cara apî;
Ş-o oglinduţî din Ciudei,
Sî ti caţ pi la cercei,
Sî ti caţ la ochişor
Şî sî uiţi di cin' ţî dor,
Sî ti caţ la cealalant
Şî sî ştii cî ai barbat !
Şî doauî meri domneşti,
Numa cu-a dumeatali soţ
Sî ti-nveseleşti.
Celealanti-s împachetati,
Nu li ştiu sama la toati,
Da-i distul cî tăti-s
Dintr-on material fin,
Ca sî cii voia
Dumneavoastrî diplin.
Iar dumneata, dacî nu crez,
Poftim, puni mîna şî vez
Şî pi noi sî ni crez.
Eheei, giupîneasî nireasî,
Nu ti grăbeşti cu luatu,
Cum te-i grăbit cu măritatu,
Ca un măr dulci cu legatu,
Cum te-ai grăbit cu logoditu,
Ca cireşu cu-nfloritu;
Părinţî zîceu
Şî ti sfătuieu
Sî mai rămîi fatî,
Iar dumneata te-i mîniet
Şî te-ai suit pi vatrî
Ş-ai zîs cî nu mai vrei
Sî mai stai fatî !
Di pi vatrî ai sărit pi prag
Ş-ai zîs cî numa nirili nostru
Ţî-i drag !
Ş-acuma nu-ţ mai faci nas
Pi lîngî obraz,
Şî ti sîleşti
Şî darurili li primeşti;
Di la noi puţîn,
Şî dacî-ţi munci
Îţi ave mai mult !
Şî sî li dau şî eu
La gazda di loc,
Ca sî cii cu noroc !

Stupca–Suceava, Mg. 186, I, 7.
Inf. Gherghe A. Sabin, 56, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1975).

12

–Buna sara, buna sara
La dumneavoastră,
Cinstiţi gospodari di casă,
Bine v-am găsît sănătoşi
Şi voioşi !
Da noi vă rugăm
Să ne faceţi cale şi drum
Pînă la acei floari frumoasî
Cari şedi-n capu mesî.
–Buna sara şî dumitali,
Jupîneasî mireasî,
Sî vă fie de bine !
Pi ci drum te-i pornit,
Dumnezău sî-ţi agiute !
Dar sî nu ni bănuieşti
Cî te-am suparat,
Cî noi
În curti la dumneavoastrî
Cu busna am întrat.
Căci noi de trei zile umblăm

Şi pe dumeavoastrî vă căutăm,
Pe-o mireasî ochişea
Numai de nu s-ar deochea;
Păcat că nu-i mireasa mea !
Că-i frumoasă şi plăcută,
Ca prin inel pitrecută,
Nici prea crudă, nici trecută !
Cu sprincene subţirele,
Ochişorii-s două stele,
Pieptul, şiruri de mărgele,
Gura, buze ruminele,
Să se dizmierde
Jupînu nostru mire
Cu ele !
Ş-acum sî vă răspundem
Gospodăreşte
Cum jupînul nostru mire
Pentru dumneavoastră
Să-ngrijeşte;
Nibăut şi nimîncat,
Tot cu gîndul la-nsurat,
Tîrgurili din lume le-o umblat,
Straie dup-a dumitale faţă
O căutat,
Dar oricît o umblat,
Straie dup-a dumitale stat
N-o aflat,
Numai scurte,
Strîmte şi spintecate,
Cum îs în lume ciudate;
O fost şi la tîrg la Coţmani,
Da aculo iarau nişti jîdani
Şî n-o vrut
Sî-i vîndî făr'di bani.
Atunci văzînd
Cî nimic nu folosăşti
Şî numa timpu
Digeaba-l prăpădeşti,
Într-o luntri s-o suit
Şî tocma-n Ţarigrad s-o oprit.
Acolo, cînd o agiuns,
Trii zîli şi trii nopţi
Prin Ţarigrad s-o plimbat
Şi straie dup-a dumitale stat
O căutat,
Prin dughene turceşti,
Cum la noi nici nu găseşti,
Cu marfî di la Banat,
Di cari mirili-o cumparat;
Cîte-on galbîn cotu le-o plătit,
Cu faţa dumitali le-o potrivit,
În două cară le-o-ncărcat,
Cu drucu di fier le-o leagat
Şî de-a dura pe-o coastî,
La vali,
Le-o dat.
Dar în vali
Iara on glod mari,
Bunuoară ca-n ograda
Dumitali !
Roţîli carîlor
Pînî-n butuci s-o cufundat
Şî nu mai iara nici on chip
Di scapat.
Atunci mirili, suparat,
Mult pi gînduri n-o mai stat,
Din buciume o buciumat,
Pi noi
Într-agiutori ne-o chemat,
Noi îndatî le-am discărcat,
Într-o barcî le-am pacuit,
Ne-am pornit
Şî pîn-aproapi di curţili
Dumneavoastrî

Am vinit,
Dar nici aici bini n-am ieşit,
Căci un vînt mare a suflat,
Barca s-a răsturnat
Şî toţi acei care-au fost cu noi
S-au înecat;
Ş-am rămas noi, vo cinci,
Mai voinici,
Cari ni videţ aici,
Lungi di mînî,
Buni di gurî,
Mici di stat,
Da buni di sfat !
Sî nu credeţi dumneavoastrî
Cî-s minciuni,
Cî-s numa tăti minuni,
Îs tăti cu adivarat
Întîmplati aici, la noi în sat.
Noi atunci am văzut
Cî nu-i glumă,
Cî jupînu mire ne zugrumă,
În apă ne-am băgat,
Dar ce folos,
Că ce-o fost greu şi scump
S-o afundat,
Ce-o fost uşor şi ieftin
Am apucat;
Di apî le-am scurs,
Pe-aripili vîntului le-am pus
Şi-aici am ajuns,
Pi mînî le-am luat
Şî dumitali ţî le-am închinat:
Hobot mîndru din Banat,
Sî-ţi fie di-nhobotat,
Însămnat cu trei culori,
Ca sî-l ai di sărbători,
Cu stremţîli aurie
Pi mîni di cununie,
Oglinduţă din Ciudei,
Sî ti caţ pi la cercei,
Sî ti caţ la on ochişor,
Sî uiţ di cini ţ-o fost dor,
Sî ti caţ la celălalt
Şî sî ştii cî ai barbat,
Şî două mere domneşti
Cu-a dumitale soţ
Să le-mpărţăşti !
Celelalte-s împachetate
Şi nu le ştiu sama la toate,
Distul cî toati-s de fir,
Sî-ţi fie voia deplin,
Iar dumneata, de nu crezi,
Poftim, pune mîna şi vezi !
Poftim, jupîneasă mireasă,
Poftim !
De ce nu te grăbeşti cu luatu,
Cum te-ai grăbit cu măritatu,
Ca un măr dulce cu legatu,
Cum te-ai grăbit cu logoditu,
Ca cireşu cu-nfloritu.
Părinţî dumitali zîceu
Şî ti sfătuieu
Sî mai rămîi fatî,
Dar dumneata te-i mîniet,
Şî te-ai pus gios, la răcoari,
Ş-ai început a bati din chicioari
Ş-ai sărit pi prag
Ş-ai zîs
Că numa di Vasîlic-a nostru
Ţî-i drag !
Şî dacî nu ti-i mărita,
T-i duci şî ti-i îneca
Într-o baltî curgătoari,
Undi sî scaldî

Broasca-n chicioari.
Ş-acuma nu-ţi mai fă nas
Pi lîngî obraz
Şî ti sîleşti
Şî darurili li primeşti.
Di la noi puţîn,
Di la Dumnezău mai mult,
Poftim !
Sî trăieşti, jupîneasî mireasî,
Pi loc cu noroc,
În viaţî cu dulceaţî,
Sî fii isteaţî şi blîndî,
Ca David în ţara sfîntî,
Ca Iosif cel prea frumos
Şi Iacob cel norocos !
Sî ti bucuri,
Cum s-o bucurat
Ilisie, prorocu,
Cînd i-o lasat
Sfîntu Ilie cojocu,
Ca Constantin şi Elena,
Cînd au lăsat sfînta cruce
A lui Isus Hristos,
Ce ni-i la toţi de mare folos,
Şî sî mai deie Dumnezeu
Sî ma-mbăt astăzi şi eu,
Cu acest pahar de vin
Şî cu unu de pelin,
Poati tot mi-a mergi-n plin;
Ei, şî chiar di m-oi îmbăta,
Cred c-afarî nu mă-ţi da,
Iar tu pode deasupra me,
Sî nu crezi c-acest pahar
Eu nu l-oi be;
C-am sî fac pînticili balercuţă
Şi gura leicuţă
Şi n-am sî vărs nici o lecuţî,
Cî eu nu caut scripcariu
Cum hîrţîieşti,
C-apu di la inimî ma slabeşti,
Şî nici nu ma uit
La fetili iestea
Cu poftî di colac,
Numa am sî beu ş-am sî tac,
C-aşa-i fac şî mîndruţî meli
Pi plac.
Sî trăiţi, la mulţi ani !

Frătăuţii Noi–Suceava, Mg. 45,II, 24.
Inf. Vasile Şt. Nicoară, 41, 7, cioban.
Culeg. I.H.C. (1966).

13

–Buna sara,
Buna sara, vorniceli,
–Bucuroşi di oaspeţi ?
–Bucuroşi, bucuroşi, poftim !
–Atunci cu paşii vom paşî
Şi-n faţa jupînului mire
Ne-on opri.
–Buna sara, buna sara,
Jupîne mire !
Bini te-am gasît sanàtos
Şî voios,
Ca un trandafir frumos !
Cî şî mireasa noastrî-i
Sănătoasî
Şî voioasî,
Ca o garoafî frumoasî !
Şî vesti de-acasî ţ-a trimes,
Cî foarti mult s-a bucurat,
Cîn de-a dumitali numi a aflat,
Cî eşti ficior di ficior
Di neam,

Di bogat mari
Şî cî ai haini foarti mîndri
Di schimbari.
Ie mai rău s-a suparat
Cî toatî republica a îmblat
Şî haine dupa a dumitali trup
N-o aflat;
Numa scurti sî spinticati,
Cum îs pi lumi mai ciudati.
Da cu-atîta nu s-o lasat,
Caii la caruţ-o-nhamat
Şî la tîrg, la Ţarigrad,
O alergat,
Haini buni sî gasascî,
Pintru trupu dumitali
Sî sî potriveascî.
Haini buni o găsît,
Leu cu leu iel le-o plătit,
În carî le-o încarcat
Şî la mari le-o adunat;
Acolo, în vapoarî le-o pacuit
Şî cu eli încoaci,
Spri dumneavoastrî,
Am pornit.
Ş-am vinit cu vaporu pi parău,
Pînî la drumu mari,
Pînî la Dumitru, la Ciubotariu.
Aici foarti frumos le-am pacuit
Şî cu eli la dumneavoastrî
Am sosît.
Poftim, jupîneasî mireasî !
Îmi pari bini cî nu ti sîleşti
Cu luatu,
Cum te-i sîlit cu măritatu,
Cî părinţî dumitali
Spuneu sî mai rămîi fatî,
Da ai sarit di pi cuptiori
Pi vatrî
Ş-ai spus cî din momentu ista
Nu mai rămîi fatî,
Şî di pi vatrî pi cuptiori
Ş-ai spus
Cî numa di nirili nostru
Ţî-i dor !
Părinţî dumitali
O vrut nunta s-o strîci,
Da ai început a plîngi
Ş-ai spus aşa,
Cî dacî noi nunta vom strîca,
Vei mergi şî te vei îneca
Într-o baltî stătătoari,
Uni sî scaldî
Broaştili în picioari.
Atunci părinţî s-o socotit aşa,
Cî dicît îi mergi şî ti-i îneca,
Şi balta vei strica,
Mai bini te-or marita.
Acuma, jupîneasî mireasî,
Îndrăzneşti
Şî darurile di la noi primeşti,
Di la noi mai puţîn,
Di la Dumnezău mai mult !

Frătăuţii Vechi–Suceava, Mg. 44, II, 31.
Inf. Domiţian Cîmpan, 40, 7, a.
Culeg. I.H.C. (1966).

La mire

14

–Buna dimineaţî,
Buna dimineaţî
Nuntî frumoasî,
Bini v-am găsît

Şî pi dumneavoastrî
Domnule mire !
Tînîr şî voios,
Să fii sănătos !
Că şi domnişoara mireasî
Îi tînîrî şi voioasî,
Las' sî fie sănătoasî !
Dar dimineaţî s-o făcut
Mai di dimult
Şi noi nu ne-am priceput,
Soarili-aproapi di-amiaz
S-o ridicat,
Şî noi plocoani
Di la domnişoara mireasî
Nu v-am închinat,
Timpul era mult mai di dimult,
Dar noi nu ne-am priceput
Ş-am ci buni chiar di bătut.
Dar dicît sî ni batiţ pi noi,
Mai bini sî batiţ ceva păpuşoi.
–Domnule miri,
Cine sînteţi,
La a noastri să nu vă potriviţi,
Cî v-oi spuni drept
Ş-adivarat,
Socri mici, cari staţi pe-aici,
Cum s-a întîmplat
Cu tînărul nostru împarat
La-nsurat cîn a plecat.
Pe-un cal murg a-ncălecat,
Din trîmbiţ-a trîmbiţat
Mari oasti-a adunat:
O sutî di grăniceri,
O sutî fii de boieri
Toţi aleşi dintre cei mai mari
Nepoţi de generali,
Ş-a plecat la vînătoare.
Ş-alergară
Şî vînară
Pînă fugarii stătură
Şi potcoavile-şi pierdură;
Ş-apoi o luară pe jos
Pe un deal frumos
Şi vînară:
Dealurile cu florile,
Ceriul cu stelele,
Pădurile cu poienile.
Satile cu fetile,
Şi-ntr-un asfinţit di soari
Au ieşit la drum mare
Şi-au găsit o urmă di fiară.
Toţi spuneu că-i urmă di fiară,
Alţii spuneu
Că-i urmă de căprioară,
Alţii spuneu că-i urmă di zînă,
Sî-i fie împăratului di cunună !
Dar s-au găsit doi vînători
Mai recunoscători,
Ş-au spus
Cî-i urmî di domnişoarî,
Să vă fie dumneavoastrî,
Domnule mire, de soţioară !
–Poftim, domnule mire,
Plocoane aurite,
Di la domnişoara mireasî
Dăruite !
(Mirili întindi mîna sî iei plocoanili, iar eu li trag înapoi şî-i spun:)
Ba, ba, ba, domnule mire,
Nu te grăbi la luat,
Cum te-ai grăbit la însurat,
Ia adî-ţi aminti,
Cî maica dumitali

O spus cî nu te-ar însura,
Dar dumneata ai spus cî ti iei
Cum sî ie lupu
Din stînî-n stînî-n
Pîn' ci găsăşti
Ceva di-mbucăturî,
Aşa ţ-ai luat dumeta
Băţîşoru-n mînă
Şî te-ai luat din casî-n casî,
Pîn' ce-i găsît aceastî
Domnişoarî mireasî !
Poftim, domnule mire,
Plocoani aurite
Di la domnişoara mireasî
Dăruite !
Ba, ba, ba, domnule mire,
Nu ti grăbi la luat,
Cum te-ai grăbit la însurat,
la adî-ţi aminti, astî varî,
Ci făcei
La coasî cînd ti pornei:
De-acasî cînd ti pornei,
O traistî di malai îţi luai,
Pi cosîie ţ-o legai
Şî la cosît mi ti porneai,
Hai-hai, hai-hai, hai-hai;
Aculo, cînd ajungeai,
Cu coasa-n brazdî dai, nu dai,
Dar la soari ti uitai;
Şî cîn soarili-n de-amiazî,
Luai şî ti culcai
La o umbrî di susai
Şî dormeai pîn'ti umflai !
Şî cîn ti sculai,
Mari isparvî făceai ?
Mai cosăi o brazdî-doauî
Şî cîn soarili-aşa-nspri sarî
Îţi luai în spati coasa
Ş-alegei drumu-nspri casî.
Maica dumitali, cînd ti vide,
Ci-ţ spune:
–Hai, dragu mami, la masî,
Cî s-o trecut iarba di coasî
Şî mîndruţa di frumoasî !
Dumneata mîncai
Malai şî ciorbă,
Ti suiei dupa sobă
Şi stătei cu mîţîli de vorbă.
Poftim, domnule mire,
Plocoane aurite,
De la domnişoara mireasă
Dăruite:
Izmănuţe di bumbac,
Făr' di fund şi făr' de-un crac,
Şî cu brăcinariu di tei,
Sî nu ti mai iei
Dupa alti fimei,
Cu brăcinariu di hîrtie,
Sî ti ţîi
De-a dumitali gospodărie !
Astea sînt plocoanele aurite
Şi-mpodobite,
Di la domnişoara mireasă
Dăruite,
Cu flori şi cu busuioc
Sî vă fie de bine,
Într-un ceas bun
Şi cu noroc !

Copalău–Botoşani, Mg. 222, I, 2.
Inf. Costache I. Cozmanciuc, 51, 4, a.
Culeg. L.C. şi L.B. (1976).

15

–Buna sara, buna sara
Domnule mire !
Sara o-nsarat,
Noi plocoanele
Di la domnişoara mireasă
Nu vi le-am închinat,
C-o fost vreme mai di dimult,
Da noi nu ne-am priceput
Ş-am ci fost buni di bătut;
Da dicît ni-ţ bati pi noi,
Mai bini-ţ bati
Un coşări cu păpuşoi
Şî-ţi puni pleava pi prisp-afarî
S-o iei lăutarii-n traistî
Mîni sarî.
Şî domnu miri
Marfî v-o cumparat,
Marfî di la Ţarigrad,
Atîta marf-o cumparat
Încît el singur s-o mirat
În ci o mai încarcat-o !
Ş-o-ncarcat-o într-o corabie
Ş-o pornit-o pi mari;
Cînd era corabia
Pi la mijlocu mării,
S-o pornit on vînt înviforat,
Corabia s-o răsturnat,
Corăbierii s-o-necat,
Numai unu-o scapat,
Pe-o scîndurică di brad,
Ş-o dat di vesti
Cî nu mai esti nădejdi !
Atunci domnişoara mireasî
Tari s-o suparat.
Mai aproapi, la Botoşani, aici,
Din nou pentru dumneavoastrî
Marf-o cumparat.
Poftim !
Nu ti sîli la luat
Cum te-i sîlit la însurat,
Cî tatîl dumitali n-o vrut
Sî ti însoari-aşa di tînîr,
Da dumneata te-i trîntit
Cu c... di tei
Ş-ai spus cî nu vrai
Sî mai fii holtei !
Cî tatîl dumitali
Ti trimetea la cosît,
Din coasî dai nu dai,
Da la soari ti uitai,
Iar cînd videi
Cî-ţi bati traista vîntu,
Ti făcei negru ca pămîntu !
Poftim şî primiţi
Şî noauî nu ni bănuiţi,
Ţîni mîna binişor,
Sî trăţi un trai uşor,
Hu, iu, iu, iu !

Cristeşti–Botoşani, Mg. 5, II, 44.
Inf. Dumitru I. Hrom, 62, 5, a.
Culeg. I.H.C. (1968).

16

–Buna vremea, buna vremea,
Domnu mire !
Auzît-a domnişoara mireasî
Di numili dumitali,
Cî eşti ficior di negustor mari;
Cam hopan la mîncari,
Da bun di dornit la soari.
O-mplut

Maica dumitali-ntr-o zî
Traista cu malai,
Te-i dus pîn-la o tufî di susai
Ş-ai mîncat
Tătî trista ceea di malai !
Te-i mutat mai la vali,
Sî nu ti mînînci furnicarii,
Sub o tufî di lozîie,
Ca nici muştili sî nu ti bozîe.
Domnu miri, pînî sî-ncalţî,
Soarili sî-nalţî,
Cîn porneşti pisti prag,
Oghelili-l trag,
Cîn porneşti c-on chicior
Rămîni cu cealalant gol !
Şî domnişoara mireasî
Di frumos ti ştie
Da di harnic nu ti ştie;
Cît îi zîua vara di mari,
Domnu miri la fînaţ
N-o mai agiuns,
Coasa-i ruginea,
Domnu miri cu coasa-n iarbă
Nu mai dădea,
Căci nu putea.
Poftim, primiţi,
Şî noauî nu ni bănuiţi,
Plocoani
Di la domnişoara mireasî !
Stai, nu ti grăbi la luat,
Cum te-i grăbit la însurat;
Părinţi-au zis sî mai stai holtei,
Da te-i trîntit cu capu
De-on perj şî de-on tei,
Ş-ai zîs cî di az înainti
Nu vrai sî mai stai holtei.
Şî părinţî ţ-o zîs:
Dicît capu ţ-ai strica,
Mai bini te-i însura;
Poftim, primiţ,
Şî noauî nu ni bănuiţi !

Cristeşti–Botoşani, Mg. 5, II, 51.
Inf. Ştefan N. Lifticaru, 63, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1968).

17
–Poftim plocoane ploconite,
Di la domnişoara mireasî
Gătite,
Poftim, domnule mire,
Cămeşuicî di in,
Cusutî cu fir şî ibrişîn,
Ca sî vă cie chefu diplin !
Şî dacî nu credeţi,
Puneţ mîna şî videţi.
Ba, domnule mire,
Nu ti grăbi la luat
Cum te-i grăbit la însurat,
Un an-doi ci mai aşteptat,
O altî soţioarî ţ-ai ci capatat !
Nu căuta cî doamna mireasî
Îi năntuţî şi frumoasî,
Da-i tari somnoroasî !
Pîn' ci scarmana o lînî,
Mînca di pi doi godini slăninî
Ş-un coş di făinî !
Şi domnule niri, nu ti supara,
Cî doamna mireasî
M-o-nvaţat sî zîc aşa !

Pîrîu Negru–Botoşani, Mg. 56, II, 26.
Inf. Vasile Grigoraş, 81, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1971).

18
–Buna sara, buna sara
Domnişoarî mireasî,
Ci stai după masî
Ca o garoafî frumoasî !
Iaca, mirili-o vinit
Sî-l îmbraci,
Cî-i gol, goluţ !
Sî-l îmbracaţ,
Cî cum va fi îmbracat bradu,
Aşa va fi îmbracat şi barbatu !
(Atuncea mireasa-i pune pi bradu ceala, pi crenguţa cei di brad, îi pune schimburili toati, ce-ave ie di dat lui, nirilu, nirili-i mulţume, şî cu asta sî termina ! Iara o crenguţî di brad aşa ... di 60 di cm., mai mari, un brăduţ aşa ... Brăduţu ista trebuie sî sî găsascî, nu sî poati; cum găsăşti vinu, cî-ţ trebu la nuntî, cum găsăşti muzîcî, o aduci di pi cini ştie di uni, trebuie sî găsăşti şî bradu ! Crenguţa ceea era intirisantî tari ! Fără ie nu sî pute, era ştirb locu !)

Pleşani–Botoşani, Mg. 429, I, 21.
Inf. Mihai I. Oneaga, 77, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1980).

19
Hu, iu, iu, iuuu !
–Buna dimineaţî,
Buna dimineaţî, domnu miri !
Zîua o-nzîuat,
Sara n-o-nsarat,
Noi plocoani di la
Domnişoara mireasî
Nu v-am închinat;
Cămeşuicî di bumbac,
Făcutî dumeavoastrî
Pi plac,
Izmănuţî di fuior,
Răscroiti pe-on picior,
Dar s-o grişît de-o pus
Brăcinariu di tei,
Ca di astîzi înainti
Sî nu ti mai iei
După fimei !
Cî dacî te-om afla,
Cu dîrjaua te-om lua,
Cu cînii te-om amuţa
Ş-acasî, la nevastî,
Te-om alunga !
Dar dacî nu credeţi,
Poftim, puneţi mîna
Şî videţi !
Ba, ba, domnu mire,
Nu vă grăbiţi la luat
Cum v-aţi grăbit
La însurat,
Căci părinţii-au spus
Că nu vă v-or însura,
Singur aţi spus că
Vă veţi spînzura,
În mijlocu cîmpului,
Di aţa paianjînului !
V-aţi lovit cu capul
De-o cioatî di tei
Ş-ai spus cî
Di astîzi înainti
Nu vrei sî mai fii holtei !

Hu, iu, iu, iu, iuuu !

Tudora–Botoşani, Mg. 70, I, 11.
Inf. Gheorghe Gh. Dascălu, 45, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1964).

20
–Ajungî-ti voie bună,
Cucoane mire !
Uiti cu ci vi sî-nchinî
Cucoana mireasî
Asupra feţîlor dumneavoastră,
Cu-această corabie-ncărcată
De peste mări transportată;
Pi corabie se află;
O cămaşă de bumbac,
S-o purtaţi
Dumneavoastră pe plac,
Cusută cu fir,
Sî vă fie chefu deplin,
Ş-o părechi di izmeni,
Sî li purtaţi cîn v-o fi lene;
Iar dumnealor aşa sî roagă,
Ca dumneavoastră să fiţi buni,
Sî le primiţi
Şî să le mulţumiţi !
Stai, cucoane mire,
Nu te sîli la luat,
Cum te-i sîlit la însurat;
Cîn ţ-o spus tatu dumitali;
Sî mai stai holtei,
Ai înciptat toporu
Într-on butuc di tei
Ş-ai spus cî nu mai stai holtei.
Ş-ai spus: tatî, ştiu ghini
C-am sî trag în giug ca boii,
Da nu vrau sî mai stau
În rînd cu flăcăii !
Poftim !

Tupilaţi–Neamţ, Mg. 7, II, 52.
Inf. Gheorghe Năstasă, 63, 5. a.
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1968).

Închinarea zestrei

21
–Ajungî-vă chef şi voie bună,
Domnule mire,
Masă frumoasă,
La cari să-nchină
Coana mireasî,
C-o ladî braşoveneascî,
C-o zăstri gospodăreascî,
Pentru-mpodobit o casî,
Ca ş-o curti di frumoasî !
Lada este foarti gre,
Doi flăcăi n-o pot ţîne,
Noi nu ştim ci esti-n ie.
Lumea spuni cî numa tufani
Şî bolovani,
Eu drept vă spun,
Şî nu tăgăduiesc,
Sînt numa rubli şî parali
Şî teancuri di basmali,
Di-nchinat la masa cei mari.
Întăi şi-ntăi sî-nchină
Cu nişti saci vrîstaţi,
Di dus la Galaţi,
Cu orz, grîu, sacarî,
Dac-ai samana la varî;
Sî duci şî la moarî la noi,
C-avem o moarî

Cu vîrteju di cireş,
Faci fuşta val-vîrtej !
Sî mai închină c-on ţol,
Mari şî lat,
Multî vremi l-o lucrat,
În tindî l-o năvedit,
În casî l-o ţăsut,
Ca sî-ţi cie di-ndosît
La arat şi la prăşît !
Sî mai închinî
Cu nişti lăceri vrîstati,
Cu lînuri albi şî verzi,
Sî vă fie dumneavoastrî
Di pus pi păreţi,
Mai pi urmî şî la băieţi;
Ş-o cergî cu lîna di cămilî,
Ca sî vă fie
Dumneavoastrî-ndămînî,
Ş-on ogheal cu niţî di cîrlan,
Tot sî dai cîte-on taval.
Sî mai închinî cu perni mici,
Lumea spuni
Cî-s împlute cu urzici,
Eu drept vă spun
Şî nu tăgăduiesc,
Sînt numa cu peni di raţî,
Sî vă culcaţi faţî la faţî,
Şî mai sînt şî di răţoi,
Sî vă fie sub cap moi;
Vă mai închinî
O traistî di lînî, noauî,
Di dus în ţarnî,
La plug, brînzî şî oauî,
Sî viniţi sara pi lunî,
Ca doi amurizaţi, di mînî,
Iar, domnule mire,
Floarea frumos o-nflorit,
Dar încă n-a rodit,
Dar dumneata sî cii barbat,
S-o săchi din rădăcinî,
Ca sî facî roadî bunî.
Mulţumim di toati darurili,
Poftim,
Sî primiţi cu dragusti
Şî cu plăceri !

Ghindăoani–Neamţ, Mg. 193, I, 20.
Inf. Vasile Gh. Stachie, 68, 5,a.
Culeg. L.C. şi L.B. (1975).

22
–Bună ziua, domnule mire !
Uite cu ci sî-nchină
Coana mireasî,
C-o ladî braşovineascî,
Zăstri pi ie gospodăreascî,
Dumnezău s-o noroceascî !
Lada esti tari grea,
Nimi nu ştie ci-i în ea,
Noi spunim cî sînt bani,
Duşmanii spun
Cî sînt bolovani,
Iar cucoana mireasî,
Spuni cî ari
Trii teancuri di basmali,
Sî-ţi fie ţie de-nchinat
La masa cei mari !
Şî pi ladî ci mai ari ?
O averi foarti mari;
Sî-nchinî c-on ţol,
Mari şî lat,
Multî vremi l-o lucrat:
Doi ani l-o tors,
Doi ani l-o răsucit,

Doi ani l-o nividit
Şî doi ani l-o cusut,
Sî-ţi fie ţie di-ndosît
La arat şî la prăşît,
Dincotro a bati vîntu.
Sî mai închinî
Cu nişti saci noi,
Ca sî vii la moarî la noi,
C-avem o morişcî foarti bunî,
Cu fruntar di porumbel,
Cu vîrteju di cireş,
Faci fuşta val-vîrtej.
Mai ari nişti lăiceri
Cu vrîstili di matasî,
Ca sî li ai di-mpodobit
Pin casî;
Pintri lăiceri
Mai ai ş-o scorţîşoarî,
Zăci galbini cheltuialî,
Şî numa di la mungii
O pus patru surugii,
Cinci galbini şi patru lei.
De-acolo şi pîn-aici
A pus zăci cai voinici,
Doisprezece irmilici !
Acest lucru minunat,
Nu e de la noi din sat,
Îi din tîrg di la Bîrlad,
Nividit di un barbat,
Batî-l vina blastamat,
Toatî lumea s-o mirat,
Ba şî eu m-am minunat !
Toatî floarea din covor
Îi trei lei şi-on puişor.
Se mai închină c-on ogheal
Cu faţa de atlas,
Cîn te-i culca într-însu
Sî faci mult haz;
Şi mai ari nişti perni
Cu peni di gînsac,
Ca sî-ţi fie dumeatali pi plac.
Domnule mire,
Cînd vii sara
Ş-ai vide cî cucoana mireasî
Nu-i acasî,
Sî ştii cî-i dusî la luncî,
Sî culeagî răchiţîcî,
Şî nu-i dusî sîngurî,
Îi cu sora cea mai micî;
Sau von fir di iarbî mari
Tot în doru dumitali,
Sau von fir di mătrăgunî,
Sî-ţi dea sî-i faci
Căsuţa bunî,
Sî i-o faci pe-on vîrf di deal,
Cu nişti coji di bostan,
Sî-i parî noaptea on an !
Poftim, primiţi
Şi nu bănuiţi !

Gîrcina–Neamţ, Mg. 199, I, 2.
Inf. Vasile N. Muşat, 65, 5, a.
Culeg. L.C. (1975).

Închinarea colacului
Conăcăria

23

–Buna dimineaţa,
Buna dimineaţa,
Cinstiţi socri mari !
–Mulţumim dumneavoastrî,
Băieţi militari !

Ce umblaţi ?
Ce căutaţi ?
–Ce umblăm,
Ce căutăm,
Noi sama la nime
N-avem să dăm.
Dar cine sînteţi dumneavoastră
Să ne luaţi sama noastră ?
Dar fiincă ne-ntrebaţi,
Cu-ncetu să ne lăsaţi,
Să ne dăm cuvîntu
Cu de-amănuntu,
Căci de multe ce sînt
Şi dese
Nu le vom putea spune alese.
Tînărul nostru împărat
Di dimineaţî s-o sculat,
Faţî albî ş-o spalat,
Părul negru-a pieptănat,
În haine noi s-a îmbrăcat,
Din trîmbiţî a sunat,
Mari oasti a adunat:
O sutî cinză' şî cinci
Di flăcăi voinici,
Din cei mai mari
Ficiori di generali,
De lîngă mari,
De unde soarele răsare
Ş-am pornit la vînătoare.
Ş-am vînat ţara de sus,
Despre apus,
Pînă caii au stătut
Şi potcoavele-au căzut.
Atunci ne lăsarăm mai jos,
Pe un plai frumos
Şi-ncepurăm
De vînarăm
Munţî cu brazî şi fagii,
Dealurile cu podgoriile,
Luncile cu florile
Şi satele cu fetele.
Dar cînd dădu
Soarele-ndesearî,
Ieşirăm la drumu cel mare
Şi detem peste o urmă de fiară;
Stătu toată oastea-n mirare:
Unii ziceau că ar fi
Urmă de zînă,
Să fie a împăratului cunună,
Alţii ziceau că ar fi
Urmă de căprioară,
Să fie-a împăratului soţioară !
Aşa facem cunoscut
Cu alţi vînători,
Mai cunoscători,
Ş-o zis c-ar fi urmă de căprioară
Să fie a-mpăratului soţioară.
Dar nunul cel mare,
Cu grija-n spinare,
Calare pe un cal
Ca pe-un Ducipal,
Se ridică în scări,
Se umflă în nări,
Şi făcînd ochii roată
Peste oştirea toată,
Cînd aici privi,
Iată ce zări:
O floare frumoasă
Şi drăgăstoasă,
Dar nu-nflorea,
Niş nu rodea,
Ci mai mult se vestejea.
Şi văzînd că nu-nfloreşte
Niş nu rodeşte

Şi mai mult sî veştejăşti,
Ne-a trimes pe noi,
Şase lipani,
Călări pe şase jugani,
Cu coamele cănite,
Cu unghiile costorite,
Cu frîiele zugrăvite,
Ca cu toţi să pornim
Şi la dumneavoastră să venim.
Încurînd, pornirăm
Şi venirăm:
Pe faţa pămîntului,
Pe aburii vîntului,
Bînd şî chiuind
Şî din pistoale pocnind.
Acuma:
Ori floricica nouă ne-o daţi
Ori, de unde nu
De noi nu scăpaţi,
Căci am venit
Cu tîrnacoape de argint,
Sî scoatem
Floricica din pămînt,
S-o scoatem cu rădăcină
Şî s-o răsădim
La-mparatu-n grădină,
Acolo locu-o să-i priiască,
O să crească,
Să-nflorească
Şi să nu mai vestejească.
–Socri mari,
Poati dumneavoastră credeţi
Cî noi sîntem ceava talhari !
Dar, uite, noi avem carte
Cu pecete, de la-mpărăţie,
Cine ştie carte latinească,
Să vie să citească,
Iar cine nu ştie
Să nu vie,
Ca de foc să se păzească,
Pre noi să nu ne scîrbească.
Socri mari,
Să ne-aduceţi oameni cărturari:
Un popă cu barba deasă,
Să ne cetească carte-aleasă,
Să nu fie cu barba rară,
Să ne ţie pînă-n sară.
Sau vreunul cu barba cănită
Să rămîie cartea necetită,
Nouă să ne-aduceţi un popă
Cu barba ca fusul,
Să ne dea-ncurînd răspunsul;
Răspunsul este aşa:
Şasă pahară cu vin,
Şasă naframe de in,
Cusute cu fluturi şi cu arnici,
De care se găsesc pe aici,
Să nu fie de la vecine,
Să păţim vreo ruşine,
Că atunci e necinstea noastră
Şi ocara dumneavoastră,
Socri mari,
La caii noştri să le daţi
Fîn verde,
Cosît în noaptea lui Sfîntu Gheorghe,
Cu roua neluată,
Cu floarea nescuturată,
Strîns în sărbători
De două fete surori.
Caii noştri să mănînce
Şi din capete să nu mişte,
Caii noştri să bea
Şi din coadă să nu dea,
Iar de nu veţi face aşa,

Din partea noastră
Urechile vi se vor tăia.
Socri mari,
Ce s-a făcut
Nu mai e de desfăcut,
Decît să dai opt boi,
Şapte vaci,
Apoi să rabzi şi să taci,
Iar cîn va da soarele-ndeseară
Mare oaste vă-mpresoară,
Să-ntindeţi masa,
Să lărgiţi casa,
Să vie împăratu
Cu oştirea lui toată.
De nu veţi avea
Bucate de-ajuns
Să vă căutaţi loc de-ascuns.
Să aveţi butoi cu vin,
Boi graşi,
Să aveţi, socri mari,
Şi lăutari,
Să vie tot satu,
Să se veselească împăratu.
Socri mari,
Uite, astă broască ţestoasă,
Pe ici groasă,
Pe ici lată,
La şezut cracanată,
Cu astă rădăcină uscată,
Ia închin-o, socrule, o dată !
Dar să n-o săruţi tare,
Că căciula din cap îţi sare,
S-o săruţi mai încetişor,
Sî-ţi paie mai dulcişor,
Poftim, beţi şi vedeţi,
Că-i vin de la Piteşti,
Cîn bei, te-nveseleşti,
Nu-i zamă de prune,
De-a dumneavoastră, ţuică,
Bei multă,
Te umfli-n burtă,
Faci burta dobă,
Intri după sobă
Şi stai cu greierii de vorbă.
Socri mari,
Noi am mai ura,
Mai ştim noi ceva,
Dar sîntem departe
De bordeiele noastre,
Căci avem de trecut
Stînci, văi adînci,
Munţi înalţi şi-ntunecoşi,
Bine v-am găsit sănătoşi !

Albele–Bacău, Mg. 413, I, 23.
Inf. Grigore Al. Pascu, 70, 4, a.
Culeg. S. C. şi I.H.C. (1980).

24

–Bună dimineaţa,
Bună dimineaţa,
Cinstiţi socri mari !
–Mulţumim noi vouă,
Băieţi militari !
Ce umblaţi ?
Ce căutaţi ?
–Ce umblăm,
Ce căutăm,
La nimeni seamă
N-avem să ne dăm.
Multe ţări am bătut,
Şi oraşe şi sate, de departe,
Am colindat
Şi nimeni seama nu ne-a luat.

Dar cine sînteţi dumneavoastră,
Să ne luaţi seama noastră ?
Dar fiindcă ne-aţi întrebat,
Să ne lăsaţi cu încetu,
Cu încetişoru,
Să ne dăm cuvîntu cu adevăru,
Că de multe ce sînt şi dese,
Nu le putem spune alese.
Tînărul nostru împărat
Dimineaţă s-a sculat,
Faţă albă şi-a spălat
Chică neagr-a pieptănat,
În straie noi s-a îmbrăcat,
Murgul şi l-a înşelat,
La icoană s-a-nchinat,
Domnului mi s-a rugat,
Visul să i se-mplinească
Şi mulţi ani să-i dăruiască.
Din trîmbiţă a sunat,
Multă oaste-a adunat:
O sută cinzeci de feciori
De boieri,
O sută cinzeci de grăniceri !
Apoi, pe la răsărit de soare,
A plecat la vînătoare
Şi-a vînat ţara de sus,
De unde soarele-a apus,
Pînă junii ne-au stătut
Şi potcoavele-au căzut,
Apoi ne lăsarăm mai jos,
Pe-o culme de deal frumos
Şi-alergarăm
De-mi vînarăm
Munţi cu brazi şi fagi,
Cîmpul cu florile,
Vîlcelele cu viorelele,
Satele cu fetele.
Cîn dete soarele-ndeseară
Ieşirăm la drumul cel mare
Şi dădurăm de-o urmă de fiară,
Aici toată oastea stătu
În mirare:
Unii zic că-i urmă de zînă,
Să-i fie împăratului cunună,
Alţii zic că-i urmă de căprioară,
Să-i fie împăratului soţioară;
Dar nunul cel mare
Cu grija-n spinare,
Călare pe-on cal
Ca un Ducipal,
Se ridică în scări
Şi se umflă în nări,
Făcu ochii roată
Peste oştirea toată.
Şi cînd încoace privi,
Aicea zări
O floricică frumoasă
Şi drăgăstoasă,
Şi văzînd că nu-nfloreşte,
Nici nu rodeşte,
Nici pămîntu nu-i prieşte,
Ne trimise pe noi, şase lipcani,
Călări pe şase jugani
Cu coamele cănite,
Cu frîne zugrăvite,
Cu unghiile custorite,
Ca cu toţii să pornim
Şi la curţile dumneavoastră
Să venim !
Pornirăm şi venirăm,
Pe faţa pămîntului,
Pe aburiii vîntului,
Bînd şi chiuind,
Şi din pistoale trăsnind,

Caii rînchezînd,
Pe nări flăcări vărsînd,
Şi din unghii scăpărînd,
Pîn-am sosit şi v-am găsit.
Acum, ori floricica să ne-o daţi
Ori de unde nu, nu scăpaţi,
Căci am venit
Cu tîrnăcoape de argint,
Să scoatem floricica
Din pămînt,
S-o scoatem din rădăcină
Şi s-o sădim la-mparatul
În grădină,
Ca acolo să rodească,
Să-nflorească,
Locul să-i priiască,
Să nu se mai ofilească !
Dacă dumneavoastră,
Socri mari,
Ne credeţi niscaiva tîlhari,
Avem şi cartea cu peceţiie,
Dată de la-mpărăţie,
Cine ştie carte latinească,
Să vină să o citească,
Iar cine nu ştie, să nu vie,
Ci ca de foc să se păzească,
C-aşa-i cartea latinească !
Să ne-aduceţi, socri mari,
Oameni cărturari,
Vreun popă cu barba deasă,
Să ne citească cartea aleasă,
Să nu fie cu barba cănită,
Să rămînă cartea necitită,
Sau vreunul cu barba rară
Să ne ţină pîn' deseară,
Ci d-acei ce ştiu să sugă,
Ca s-o citească pe fugă,
Că nu-i carte latinească,
Precum vedeţi plosca noastră,
Cu vin de la Dealul Mare,
Cînd beţi, căciula vă sare,
Cu vin de la Valea Lungă,
Cînd beţi, faceţi gura pungă,
Ci-i rachiu de la Piteşti,
Cînd îl bei te-nveseleşti,
Nu ca al dumneavoastră,
Zamă de prune,
Cîn bei multă,
Te umfli-n burtă,
Faci burta tobă
Şi intri după sobă
Şi stai cu greierii de vorbă.
Socri mari,
Urînd, vedem că toţi au rămas:
Cei de la spate
Cu gurile căscate,
Cei dinainte
Cu gurile proţăpite !
Aduceţi, dar, un putinei
Cu lapte bătut,
Să le turnăm pe gît,
Şi o strachină cu poame
Să dăm pe la cele cucoane,
Că vedem
Că s-au slăbit de foame !
Şi vo cîţiva usturoi
Să le dăm pe la cei ciocoi,
Finc-au poftit pe la noi.
Munţi înalţi şi brazi umbroşi,
Daţi răspunsul sănătoşi !

Caşin –Bacău, Mg. 404, I, 3.
Inf. Gheorghe T. Mîşu, 43, 5, a.
Culeg. L.C. şi L.B. (1980).

25

–Bună ziua, bună ziua,
Nuntă frumoasă
De la această casă,
De unde sî găsăşti,
Domnişoara mireasî !
Bună ziua şi la dumneavoastră,
Domnilor socri mari !
Ce staţi aşa-nalţi
Şi-ntristaţi
Şi pi noi nu ne-ntrebaţi ?
Să ne-ntrebaţi
La ce-am vinit,
Căci am discălicat
Aici pi pămînt,
Cu cuvinti cît mai frumoasî,
Căci am discălicat
În curtea dumneavoastrî,
Cu cuvinti cît mai dulci,
Căci am ajuns
Ş-am discălicat aici !
–Vă mulţumim dumneavoastrî,
Băieţi militari,
Ce umblaţi,
Ce căutaţi ?
–Ce umblăm,
Ce căutăm,
La nimini
Seama n-avem sî dăm,
Multe mări am trecut,
Multe ţări am bătut,
Oraşe şi sate
Departe-am colindat
Şi nimeni sama nu ne-o luat,
Cine sunteţi dumneavoastră
Ca să ne luaţi seama noastră ?
Dar, fiindcă ne-ntrebaţi,
Să ne lăsaţi cu încetul
Să ne dăm seama cu dreptul,
Să ne dăm cuvîntul adevărat,
Cu rost, aşezat,
Că de multe ce sînt şi desă,
Nu vi le-om putea spune
Pi alesî !
Tînărul nostru împărat
De dimineaţî s-o sculat,
Faţî albî ş-a spalat,
Chică neagr-a pieptănat,
Cu strai nou s-a îmbrăcat,
Murgu şi l-a înşeuat
Şî pi el s-a-ncălicat
Şî din trîmbiţî a sunat,
Această oaste-o adunat;
Două sute de grăniceri
Ş-o sută di ficiori di boieri,
Din cei mai mari,
Nepoţi de generali !
Şî pe la răsărit de soare
Am plecat la vînătoare,
Ş-am vînat ţara de sus,
Dinspre apus,
Pînî caii au stătut
Şî potcoavili-au pierdut;
Atunci ne lăsarăm mai jos,
Chiar pe-acest deluţ frumos,
Ş-alergarăm de vînarăm:
Munţii cu brazii şi cu fagii,
Cerul cu stelele,
Cîmpul cu florile,
Vîlcelele cu viorelele
Şî satile cu fetile !
Cîn dete soarele-n diseară,
Noi ieşirăm la drumul mare

Şi detem de-o urmă de fiară
Şi stătu tătă oastea-n mirare !
Unii zîceu că-i urmă de zînă,
Să-i fie împăratului cunună !
Ş-aşa sî chibzui
Şî să găsi alţi vînători
Mai recunoscători,
Şi zise că-i urmă de căprioară,
Să-i fie chiar împăratului
De soţioară !
Iar nunul cel mare,
Cu grija-n spinare,
Călare pe un cal
Ca un Ducipal,
Se ridică pe cal în scări
Şi se umflă calu-n nări,
Făcu ochii roată
Peste oştirea sa toată !
Şî cîn încoace privi,
Aicea zări
O floricică frumoasă
Şi drăgăstoasă,
Şi văzînd că nu-nfloreşte,
Nici nu rodeşte,
Nici locu nu-i prieşte
Şi mai mult se ofileşte,
Ne trimise pe noi,
Şase băitani,
Călări pi şase harmasari,
Cu frîurile zugrăvite,
Cu cozile împletite,
Cu coamele cănite,
Ca cu toţii să venim
Şi floricica s-o luăm
Şî la împarat s-o ducem !
Pornirăm
Şi venirăm,
Pi faţă pămîntului,
Pi aburii vîntului,
Bînd şî chiuind,
Din pistoale trăsnind,
Caii încurînd,
Pe nări flăcări vărsînd !
Acum, ori floricica ne daţi,
Ori de noi nu mai scăpaţi,
Căci am venit
Cu tîrnăcoape de argint,
S-o săpăm din pămînt,
S-o săpăm cu rădăcină,
S-o răsădim
La al nostru împărat
În grădină,
C-acolo locu-a sî-i priiascî,
Di rodit a sî rodeascî !
–Domnilor socri mari,
Poati credeţi cî sîntem talhari,
Avem firman cu peceţi
Di la împărăţîie,
Cini ştie carti latineascî,
Sî vie sî ceteascî,
Iar cine nu, sî nu vie,
Şî ca di foc sî sî păzascî,
Cî-i scrisoari latineascî !
Sî ne-aduciţ vrun popî
Cu barba deasî,
Sî ni ceteasc-a noastrî
Carti-aleasî,
Să nu fie, cumva,
Cu barba cănită,
Sî rămîie
A noastrî carti nicetită,
Ori vreunu cu barba rarî,
Sî ni ţîi pînî mîni sarî,
Unu cu barba ca fusu,

Sî ni dea tot astăzi răspunsu,
Răspunsu nostru este:
Şasî paharî di vin,
Şasî naframi di in,
Cusuti cu fluturi şi arnici
Di cari cred cî să găsesc aici,
Po' sî fie şî cu strămătură,
Numa sî fie cu voie bună,
Po' sî fie şî di matasă,
Numa sî fie de-aici,
Di la domnişoara mireasă,
Să nu fie di pi la vo vecinî,
Să păţim vreo ruşîni,
Căci atunci
Va fi cinstea noastră
Şi ocara dumneavoastră !
–Socri mari,
Videţi aceastî sticlî,
Lungî şî rotatî
Şî la fund puţîn cam latî,
Cu rachiu înfundatî,
Rachiu di Piteşti,
Cînd bei, ti-nveseleşti,
Dar vă rugăm sî nu gustaţi tari,
Cî şî căciula din cap vă sari !
Sî gustaţi oleacî mai potrivit,
Pintru soacra cei mari-i pregătit !
Domnilor socri mari,
Sculaţi şi-n urechi băgaţi:
Cînd o da soarele în disară
Mari oasti vă-mprejoară,
Sî lărgiţi casa,
Să întindeţi masa,
Că vine împăratul îndată
Cu oştirea sa toată;
Cu o sută cinză' şî cinci
De-acei mai voinici,
Cu feţîli alesî,
Cu mînecile sumesî,
Scobiţi în măsăli,
Gătiţi, socru mari,
Pentru oasîli tali !
–Socri mari,
Sî mai aveţi:
Butoaie cu vin,
Stoguri cu fîn,
Boi graşi
Claponaşi,
Vaci lăptoasî,
Şî alti feti frumoasî !
–Domilor socri mari,
Noi nu sîntem ciobani di la oi
Sî discălicăm în noroi,
Nici nu sîntem beţi,
Sî discălicăm pe sub păreţi,
Sîntem boieri mari,
Generali,
De lîngă mare,
De unde soarele răsare !
Nouă să ne-ntindeţi covoară,
Să discălicăm în pridvoară,
Sau să ne întindeţi
Un scaun de argint,
Sî discălicăm aici, pi pămînt.
Noi am mai sta
Ş-am mai spuni cîti ceva,
Dar ni-i fricî cî vom însara.
La cai sî li daţi fîn,
Ghizdel verdi,
Cosît din noaptea
De Sfîntu Gheorghe,
Cu roua neluată,
Cu floarea nescuturată,
Strîns în sărbători

De trei fete surori !
Ş-am mai sta
Ş-am mai spune cîti ceva,
Da ni-i fricî cî vom însara,
Ş-avem di trecut stînci,
Cu văi adînci,
Cu munţi mărunţi
Şi întunecoşi,
Bine v-am găsit,
Domnilor socri mari,
Sănătoşi !
Poftim di-naintaţi,
Domnule mire,
Să trăiţi,
Să vă fie de bine !

Coşula–Botoşani, Mg. 224, I. 1.
Inf. Costache V. Chirilă, 52, 4, a.
Culeg. L.C., S.C. şi L.B. (1976).

26

–Hei, cinstite vornice de casă,
Domnul te blagoslovească,
Balta-n trii sî plesnească !
Cînd te vom căuta,
Sî n-avem di un' ti lua.
De vreţi să ştiţi adivarat,
Noi multe locuri am umblat
Şi nicăieri nu v-am aflat.
Noi videm poarta legată,
Lîngă dînsa multă gloată
Stă strînsă şî adunată;
Poarta legată cu paie,
Gloata-n cap stă să ne saie,
Şi cu funii de fuior,
Cred că di noi v-a fost dor !
Noi însă vă rugăm
Şi sfat sănătos vă dăm,
Să fiţi cu noi buni
Şi blînzi,
Căci noi nu sîntem flămînzi;
Căci voi sînteţi
Gloate minunate,
Cu sălghi la gît aninate,
Iar a noastră ceată mică
Vine dinapoi, să ridică,
Tot cu puşti şi cu pistoale,
Mai toţi cu mîinile goale.
Noi aşa ne dăm solia,
Ca să ne iasă simbria,
Căci în fundul cel de casă,
Cam la cornul cel de masă,
Este un colac frumos,
Gătit spre-al nostru folos,
Ş-o pleoască de vin,
Sî bem, sî ni veselim,
Sî spunim cu toţii
Amin !
Hu, iu, iu, iuu !
–Bini v-am găsît sănătoşi,
Cinstiţi socri mari !
–Bine aţi vinit sănătoşi,
Voi, cinstiţi militari !
Da ce umblaţi ?
Ce căutaţi ?
–Ce umblăm,
Ce căutăm,
La nimini sama
N-avem să dăm,
Da cini sînteţi dumneavoastră
De ne luaţi sama noastră ?
Dar, fiindcă ne-ntrebaţi,
Să ne lăsaţi încetişoru,
Cu încetişoru,

Să ne dăm cuvîntul
Cu tot adevărul,
Că de multe ce sînt
Şi dese,
Nu le putem spune alese.
Tînărul nostru împarat
De dimineaţă s-o sculat,
Faţă albă şi-o spalat,
Chică neagr-o pieptănat,
Cu straie noi
S-o îmbrăcat,
Murgul şi l-au înşăuat,
Din trîmbiţă au sunat
Multă oaste-a adunat:
O sutî di grăniceri,
O sutî ficiori di boieri
Şi din cei mai mari
Nepoţi de generali;
Şî la răsărit di soari
Am plecat la vînătoari
Ş-am vînat ţara di sus,
De la apus,
Ş-apoi ni lăsarăm mai jos,
Pe un mal frumos.
Cîn dete soarele-n disară
Ieşirăm la drumul cel mare
Şi deterăm de-o urmă de fiară:
Unii ziceau că-i urmă de zînă,
Să-i fie împăratului cunună !
Dar s-au găsit alţi vînători,
Mai cunoscători,
Ş-au zis cî-i urmă di căprioarî,
Sî-i fie împăratului soţioarî !
Ne pornirăm
Şi venirăm
Pe faţa pămîntului,
Pe aburii vîntului,
Bînd, chiuind,
Din pistoale pocnind,
Caii nechezînd,
Din nări flăcări vărsînd !
Ş-am ajuns
În acest capăt de sat
Unde-am găsît un pod spart
Ş-am căzut,
Di ni-i ruşîni
Ce-am păţît a vă mai spuni;
Ş-am ajuns în acest loc,
Uni cred c-avem noroc,
Acum floricica să ne-o daţi,
Că de noi nu scăpaţi,
C-am vinit
Cu tîrnacoapi de argint,
Sî scoatim floricica
Din pămînt,
S-o scoatim cu rădăcinî,
S-o răsădim la împăratul
În grădinî !
Acolo locu să-i priiască
Să înflorească,
Să rodească
Şi să nu să vestejască.
–Socri mari,
De ne credeţi pe noi tîlhari,
Noi avem şî carti
Cu peceti,
Scoasî di la-mpărăţie,
Cine ştie carte latinească,
Sî vie sî o citească,
Cini nu ştie
Sî nu vie,
Ci ca di foc sî sî păzascî !
Ce-a păţî
Îi treaba noastrî.

Noauî sî ne-aduceţi
Vreun popă cu barba deasă,
Sî ni citeascî cartea aleasă,
Sî nu fie cu barba rară
Sî ni ţîie pînî-n sară
Sau vreunul cu barba cănită,
Sî rămîie cartea necitită,
Ci unul cu barba ca fusul,
Să ne dea curînd răspunsul.
Răspunsul nostru este:
Şasî pahare de vin,
Şasî naframe de in,
De care se găsesc pe aici,
Cusute cu fluturi mici,
Fie şi cu strămătură,
Numai să fie cu voie bună,
Fie chiar şi de mătasă,
Numai să fie de aici
Din casă,
De la cinstita mireasă,
Să nu fie de pe la
Vreo vecină,
Să păţim vreo ruşine,
Că atunci îi necinstea noastră
Şi ocara dumneavoastră.
–Socri mari,
Noi am vrea să mai stăm,
Să descălecăm,
Dar n-avem jos
Pe ce să ne dăm,
Că nu sîntem
Ciobani de la oi,
Să descălecăm pe gunoi,
Sau niscaiva morari beţi,
Să discălicăm pe scaieţi;
Noi sîntem boieri mari,
De lîngă mare,
De unde soarele răsare !
Nouă să ne aduceţi
Scaune de argint,
Să discălicăm pe pămînt,
Nouă să ne întindeţi covoară,
Să discălicăm în pridvoară,
La caii noştri să daţi
Fîn, ghizdei verde,
Cosit în noaptea
Lui Sfîntu Gheorghe,
Strîns în sărbători
De două fete surori,
Cu roua neluată,
Cu floarea nescuturată;
Caii noştii să mănînce
Şi din capete să nu mişte,
Caii noştri să beie
Şi din capete să nu deie,
Că şi dumneavoastră
Din partea noastră
Urechile vi se vor tăia.
–Socri mari, ascultaţi
Şi-n urechi bagaţi,
Cîn va da soarili-n disară
Mari oasti vă-mpresoarî,
O sută cinză' şî cinci
Din cei mai voinici,
Cu feţîli alesî,
Cu mînicili sumesî,
Scobiţi în măsăli,
Prigătiţi-vă, socrule mare,
Pentru primirile sale !
–Socru mare,
Sî mai aveţi şi buni lăutari,
Sî vie tot satul,
Sî sî-nveseleascî împăratul.
Da văd cî cii di la spati

O rămas cu gurili cascati,
Cii di dinainti
Cu gurili proţăchiti,
Aduceţi o strachinî
Di pruni uscati
Sî dăm pi la celi guri cascati,
Ş-on putinei di lapti bătut,
Să le turnăm pe gît,
Ş-o străchinuţî di poami
Sî dăm pi la celi cucoani,
Cî tari-o mai slăghit
Di foami !
Şî vreo cîţiva usturoi,
Sî dăm şi la cii ciocoi,
Cî şî ii o vinit cu noi.
Amin, amin,
Şî mie-un pahar di vin
Ş-o năframă di in,
Sî-ni şterg musteţîli
Di vin,
Po' sî cie şî di matasî,
S-o duc şî eu
La buhoasa me acasî !

Cristeşti–Botoşani, Mg.Ş, II, 44
Inf. Dumitru I. Hrom, 62, 5, a.
Culeg. I.H.C. (1968).

27
–Bună zîua, bună zîua,
Cinstiţi socri mari !
–Mulţumim dumneavoastră
Băieţi militari !
Dar ce umblaţi ?
Ce căutaţi ?
–Ce umblăm,
Ce căutăm,
Seamă nimănui
N-avem sî dăm.
Căci noi,
Multe mări am trecut,
Multe ţări am bătut,
Oraşî şî sati am colindat
Şî samî nimeni nu ne-a luat.
Şî cine sînteţi dumneavoastrî
Sî ni luaţi sama noastrî ?
Dar fiincă ne-ntrebaţi,
Să ne luaţi cu încetul,
Cu încetul,
Să ne dăm cuvîntul
Cu adevărul,
Că de multe ce sînt şi desă,
Nu vi le putem spuni alesă.
Tînărul nostru împarat
De dimineaţî s-a sculat,
În straie noi s-a îmbrăcat,
Din trîmbiţă a sunat
Şi mari oaste a adunat.
Două sute de grăniceri,
O sută feciori di boieri,
Din cei mai mari,
Nepoţi de generali;
Şî pe la răsărit de soare
Am plecat la vînătoare.
Am vînat în Ţara de Sus,
Dispre apus,
Pînă armăsarii ne-au stătut
Şi potcoavele-au pierdut.
Apoi ne-am scoborît mai jos,
Pe un deal frumos
Ş-alergarăm
De vînarăm:
Cerul cu stelele,
Cîmpul cu florile,

Dealurile cu podgoriile,
Vîlcelele cu viorelele
Şi satele cu fetele !
Apoi, tînărul nostru împărat,
În scări s-a ridicat,
Peste sate s-a uitat
Şi-a găsit
Aici la dumneavoastră
O floare frumoasă
Şi drăgăstoasă
Şi văzînd cî nu-nfloreşti,
Nici nu rodeşti,
Locul nu-i prieşti,
Ne-a trimis pi noi,
Şase militari
Călări pe şase harmasari,
Cu frînele zugrăvite,
Cu unghiile costorite
Cu coadele-mpletite,
Să pornim
Şi la curţile dumneavoastrî
Să venim.
Pornirăm
Şi venirăm
Pe suprafaţa pămîntului,
Pe aburii vîntului,
Bînd şi chiuind
Din pistoale trăsnind,
Pînă am sosit
Şi v-am găsit.
Acum,
Ori floricica să ne-o daţi,
Ori de unde nu scăpaţi,
Căci noi am venit
Cu tîrnăcoapele de argint,
Să săpăm floricica din pămînt;
Şi s-o săpăm cu rădăcină,
S-o răsădim la împăratu
În grădină,
Ca acolo să-nflorească,
Să rodească,
Locul să-i priiască
Şi să nu se ofilească.
Poati dumneavoastrî,
Socri mari,
Crediţi că sîntem tălhari,
Noi avem şi hîrtie
Cu peceţîie
De la împărăţie
Cine ştie carti latineascî,
Sî vie sî ne-o citeascî,
Iar cine nu ştie, sî nu vie,
Ci ca di foc să se păzească !
Să ne aduceţi, socri mari,
Oameni cărturari,
Să ne aduceţi vreun popă
Cu barba deasă
Să ne citească cartea aleasă,
Să nu fie
Vreunul cu barba cănită,
Să rămînă cartea necitită,
Sau vreunul cu barba rară,
Să ne ţie pînă-n sară;
Să ne aduceţi pe unûl
Cu barba ca fusul,
Să ne dea pe loc răspunsul.
Răspunsul nostru este:
Şasî paharî cu vin,
Şasî prosoabi di in,
Din celea ci sî găsăsc
Pi la dumneavoastră, pe aici,
Cusuti cu fluturi şi arnici,
Poati sî fie şi cu strămătură,
Numai să fie cu voie bună,

Sî fie de aicea din casî,
De la domnişoara mireasî,
Să nu fie de pe la vecine,
Să păţim vreo ruşine,
Căci atunci
Va fi necinstea noastră
Şi ocara dumneavoastră.
–Poftim, socru mare,
Aceastî broascî ţestoasî,
Mare şî spătoasî,
Dar sî n-o săruţi prea tari,
Că şi căciula
Din cap îţi sare;
S-o săruţi mai binişor,
Şă-ţi pară mai dulcişor,
Poftim di beţi
Şi vedeţi,
Că al nostru e rachiu
De la Piteşti,
Cîn îl bei, te-nveseleşti,
Nu-i ţuicî de-a dumneavoastrî,
Zamî de prune,
Cîn bei mai multî,
Ti umfli la burtî,
Faci burta dobî,
Şî intri după sobî
Şî stai cu grierii di vorbî !

Dobîrceni–Botoşani, Mg. 130, II, 22.
Inf. Mihai A. Mântăluţă, 66, 4, a.
Culeg. L.B. (1972).

28

–Buna dimineaţa,
Buna dimineaţa,
Socri mari !
–Mulţumim dumneavoastră,
Băieţi militari !
Da ce umblaţi ?
Ce căutaţi ?
–Păi ce umblăm,
Ce căutăm,
La nimeni samă
N-avem să dăm,
Că multe ţări
Şi oraşe şi sate-am colindat
Dar nimeni sama nu ne-a luat,
Dar cine sînteţi dumneavoastrî
Sî ne luaţi sama noastrî ?
Dar fiincî ne-aţi întrebat,
Că ce umblăm
Şi ce căutăm,
Să ne lasaţi cu încetul,
Cu încetul,
Să ne dăm cuvîntul
Cu adevărul
Că de multe ce sînt şi dese
Nu le vom putea spune alese.
Tînărul nostru împărat
Dimineaţă s-o sculat,
Faţă albă a spalat,
Chică neagră a cheptănat,
Cu straie noi s-a îmbracat,
Murgul şi l-a înşelat,
Cu trîmbiţa a sunat,
Mare oaste-a adunat:
Două sute de grăniceri,
O sută de feciori de boieri
Din cei mari mari,
Nepoţi de generali,
Şi pe la răsărit de soare
Au plecat la vînătoare,
De-au vînat ţara de sus,
Dinspre apus,

Unde juganii au stătut
Şi potcoavele-au căzut,
Aşa ne lăsarăm mai jos,
Pe un deal frumos
Şi alergarăm
De vînarăm
Pădurea cu fagii,
Cerul cu stelele,
Cîmpul cu florile,
Dealurile cu podgoriile,
Vîlcelele cu viorelele.
Şi cînd dete soarele-n deseară
Ieşirăm la drumul cel mare,
Dădurăm de-o urmă de fiară,
Stătu toată oastea-n mirare
Şi de ce este urma aceasta
Se întrebară:
Au spus
Că e urmă de căprioară,
Să-i fie împăratului soţioară,
Alţii au spus că e urmă de zînă,
Să-i fie împăratului cunună !
Aşa se găsiră alţi vînători,
Mai cunoscători,
Şi spuseră
Că e urmă de căprioară,
Să-i fie împăratului soţioară;
Iar nunul cel mare,
Călare pe-on cal
Ca un Ducipal,
Se ridică în scări,
Se umflă în nări,
Făcu ochii roată
Peste oştirea toată,
Şi cînd încoace privi,
Aicea zări
O floricică frumoasă
Şi drăgăstoasă;
Şi văzînd că nici nu-nfloreşte,
Nici nu rodeşte,
Nici locu nu-i prieşte,
Ci mai mult se ofileşte,
Ne trimise pe noi,
Şapte lipani,
Călări pe şapte jugani,
Cu coamele cănite,
Cu frîiele zugrăvite,
Ca cu toţii să pornim
Şi la curţile dumneavoastră
Să ne oprim !
Pornirăm
Şi venirăm
Pe faţa pămîntului,
Pe aburii vîntului,
Bînd şi chiuind,
Din pistoale trăsnind,
Caii încurînd,
Pe nări flăcări vărsînd
Şi nechezînd,
Pînă am sosit
Şi v-am găsit.
Acuma ori floricica să ne daţi,
Ori de une nu,
Să ştiţi că nu scăpaţi,
Căci am venit
Cu tîrnăcoape de argint,
Să scoatem
Floricica din pămînt,
S-o scoatem cu rădăcină,
Să o sădim la împărat
În grădină,
Ca acolo să-nflorească,
Să rodească,
Locu să-i priiască

Şi să nu se ofilească !
Socri mari,
Dacă ne credeţi
Niscaiva tîlhari,
Avem şi firman
De la împărăţie,
Cine ştie carte latinească,
Să vie să citească,
Iar cine nu ştie
Să nu vie,
Ci ca de foc să se păzească !
Nouă să ne aduceţi,
Oameni cărturari,
Să ne aduceţi un popă
Cu barba ca fusu,
Să ne dea curînd răspunsu,
Să nu fie vreunu cu barba rară,
Să ne ţie pînă-n sară
Sau vreunu cu barba cănită,
Să rămînă cartea necitită,
Să ne aduceţi unu
Cu barba ca fusu,
Să ne dea curînd răspunsu;
Răspunsu nostru este:
Şase pahară de vin,
Şase naframe de in
Cusute cu fluturi şi arnici
De care se găsesc pe aici,
Fie şi cu strămătură,
Numai să fie cu voie bună,
Să fie de aici din casă,
De la cinstita mireasă,
Să nu fie de la vecine,
Să păţim vo ruşine,
Că asta va fi
Necinstea noastră
Şi ocara dumneavoastră.

Socri mari, ascultaţi
Şi-n urechi bagaţi,
Cîn va da soarele-n desară,
Mare oaste vă-mpresoară,
Să lărgiţi casa,
Să întindeţi masa,
Căci vine împăratu îndată
Cu oştirea lui toată,
Cu o sută cinzăci şi cinci
Din cei mai voinici,
Cu feţele alese,
Cu mînecile sumese,
Gătiţi, socru mare,
Pentru oasele tale !
Ţine, socru mare,
Astă broască ţestoasă,
Pe aicea lată,
Pe aicea uscată,
Ia închin-o socru-o dată !
Să nu o săruţi tare,
Că şi căciula din cap îţi sare,
S-o săruţi mai încetişor,
Să-ţi paie mai dulcişor,
Poftim de beţi,
Că e vin de la Piteşti,
Cum bei, cum te-nveseleşti,
Nu ţuică de-a dumneavoastră,
Cîn bei multă,
Te umfli în burtă,
Faci burta tobă
Şi intri după sobă
Şi stai cu grierii de vorbă !
Socri mari,
Noi, de cînd urăm,
Vedem că cei de la spate
Au rămas cu gurile căscate,
Cei dinainte

Cu gurile proţăpite,
Să ne aduceţi
Un vas cu prune uscate
Să le aruncăm
În ale guri căscate
Şi un putinei cu lapte bătut,
Să le turnăm pe gît,
Ş-o strachină cu poame
Să dăm la ale cucoane,
Fiincă au slăbit de foame;
Să ne mai daţi
O farfurie cu cozonac,
Să dăm la domnişoarele
Cu basca-n cap.
Munţi cu brazi mărunţi
Şi-ntunecoşi,
Vă lăsăm de-acuma,
Socri mari,
Sănătoşi !

Negrileşti–Galaţi, Mg. 519. I, 18.
Inf. Vasile I. Bordea, 69, 4, a.
Culeg. L.C şi L.B. (1983).

29

–Buna sara, buna sara,
Socri mari !
–Vă mulţumim dumneavoastrî,
Băieţi militari !
Da ci umblaţi,
Ci căutaţi
Şi nimărui sama nu daţi ?
–Ce umblăm,
Ce căutăm,
Nimărui sama n-avem să dăm.
Dar cine sînteţi dumneavoastrî,
Sî ni luaţi sama noastrî ?

Dar fiincă ne-aţi întrebat,
Să ne lăsaţi cu încetu,
Să ne dăm sama cu dreptu
Şi cuvîntu
Cu amăruntu,
Căci de multe ce sînt
Şi dese
Nu vi le putem spune alese.
Căci multe ţări am umblat,
Multe sate şi oraşe am colindat,
Şi nimeni seama nu ne-a luat.
Numai tînărul nostru împărat
De dimineaţî s-a sculat,
Faţă albă şi-a spălat,
Chică neagr-a pieptănat,
Din trîmbiţă a trîmbiţat
Şi mare oaste-o adunat.
Cinci sute de grăniceri
Din cei mai mari,
Nepoţi de generali !
Şi pe la răsărit de soare
Au plecat la vînătoare
Şi-au vînat ţara de sus,
Dinspre apus,
Pînă harmasarii n-au mai putut
Şi potcoavele au pierdut.
Atunci ieşirăm mai jos,
Pe un deal frumos,
Şi alergarăm
Şi vînarăm
Pădurile cu brazii şi cu fagii,
Vîlcelile cu viorelili,
Satile cu fetile,
Pînă dădu soarili-n disarî
Şi ieşirăm la drumu cel mare
Şi dădurăm de-o urmă de fiară;
Stătu toată oaste-n mirare:

Unii ziseră că-i urmă de zînă,
Să-i fie împăratului de cunună,
Iar alţi vînători,
Mai cunoscători,
Ziseră că-i urmă de căprioară,
Să-i fie împăratului soţioară !
Dar numai nunul cel mare
Cu grija-n spinare,
Călare pe-on cal
Ca un Ducipal,
Se ridică în scări,
Se umflă în nări,
Făcu ochii roată
Peste oştirea lui toată.
Apoi încoace pornea
Ş-aicea zărea
O floricică frumoasă
Şi drăgostoasă;
Şi văzînd că nu-nfloreşte
Şi că locu nu-i prieşte
Şi mai mult se ofileşte,
Ne alese pe noi,
Cîţiva voinici mari,
Călări pe cîţiva harmasari.
Pornirăm
Şi venirăm
Pe aburii vîntului,
Pe faţa pămîntului,
Bînd, chiuind,
Din pistoale trosnind,
Caii pi nări flăcări vărsînd,
Pînă aici ni videţi cî am sosît,
Socri mari !
Acum, ori floricica ne daţi,
Ori de noi nu scăpaţi,
Căci am venit
Cu tîrnăcoape de argint,
Să scoatem
Floricica din pămînt,
S-o scoatem cu rădăcină,
S-o ducem
La împăratu-n grădină,
Ca acolo să rodească
Şi locu să-i priiască
Şi să nu se vestejească.
Socri mari,
Di ni credeţi că avem
Şî ceva băieţi talhari,
Avem şi pecetea
De la împărăţie,
Cine ştie carte latinească,
Să vie să ne citească,
Cine nu ştie, să nu vie,
Ci ca de foc să se păzească !
Nouă, socri mari,
Să ne-aduceţi oameni cărturari,
Să nu ne aduceţi vreun popă
Cu barba rară,
Sî ni ţîie pînî-n sarî,
Sau vreun popă
Cu barba cănită,
Să rămîie cartea necitită,
Nouă sî ne-aduceţi
Un popă cu barba ca fusu,
Sî ni deie curînd răspunsu.
Răspunsu nostru este:
Şase vedre de vin,
Şase năfrămi de in,
Cusute cu flori şi cu ibrişin,
Fie şi cu strămătură,
Numai să fie cu voie bună.
Fie şi cu matasă,
Numai să fie de-aici din casă,
Di la domnişoara mireasă,

Să nu fie de la vreo vecină,
Să păţim vreo ruşine,
C-atunci va fi ruşinea noastră
Iar ocara dumneavoastră.
Noi nu sîntem ciobani de la oi,
Sî descălicăm în noroi,
Sau niscai morari beţi
Sî discălicăm în scaieţi,
Noi sîntem băieţi de generali,
De lîngă mare,
De unde soarele răsare,
Nouă să ne aduceţi covoară,
Să discălicăm aici afară,
Să ne aduceţi scaune de argint,
Să ne discălicăm pe pămînt.
La cai să le daţi fîn verde,
Cosit în noaptea lu Sfîntu Gheorghe,
Strîns în sărbători
De două fete surori,
Cu roua neluată
Cu floarea nescuturată,
Caii noştri sî beie
Şi din capete să nu deie,
Caii noştri sî mînînce
Şi din capete să nu mişti.
Socri mari,
Ascultaţi
Şi-n urechi băgaţi !
Cîn va da soarele-n deseară
Mare oaste vă-mpresoară,
Dacă n-o s-aveţi
Bucate de-ajuns,
Să vă căutaţi loc de-ascuns;
Sî lărgiţi casa,
Sî-ntindeţi masa,
Că vine împăratu îndată
Cu oştirea lui toată,
Cu o sută cinci
Din cei mai voinici,
Cu feţele alese,
Ca argintu pe mese.
Socri mari,
Să mai aduceţi şi lăutari,
Să vie tot satu,
Să se-nveselească împăratu.
Socri mari, am mai sta,
Dar ni-i c-om întîrzia
Ş-avem de trecut stînci,
Văi adînci,
Munţi cu brazi întunecoşi,
Bine v-am găsit, socri mari,
Sănătoşi !

Pîrcovaci–Iaşi, Mg. 171, I, 1.
Inf. Ioan T. C. Cernescu, 50, 7, a.
Culeg. I.H.C.(1974).

30

–Bună seara, bună seara,
Cinstiţi socri mari !
–Mulţumim dumneavoastrî,
Băieţi militari !
Dar ce umblaţi ?
Ce căutaţi ?
–Ce umblăm,
Ce căutăm,
La nimeni
N-avem samă să dăm;
Că de multe ce sînt
Şi dese
Nu le vom putea spune alese.
Căci tînărul nostru împarat
Dimineatî s-o sculat,
Chică neagr-a pieptănat,

Murgul său a înşalat,
Din trîmbiţă a sunat,
Mare oaste-a adunat:
Două sute de grăniceri,
O sută de feciori de boieri
Din cei mai mari,
Nepoţi de generali !
Şi către apus de soare
Au plecat la vînătoare
Ş-au vînat Ţara de sus
Dinspre apus,
Pînă juncanii au stătut
Şi potcoavele-au pierdut.
Atunci o luarăm mai jos,
Pe un deal frumos,
Ş-alergarăm
De vînarăm:
Cîmpu cu florile,
Satele cu fetele,
Vîlcelele cu viorelele,
Pînă am sosit
Şi v-am găsit.
Acuma,
Ori floricica să ne-o daţi
Ori de noi nu scăpaţi,
Căci am venit
Cu tîrnăcoape de argint,
Să scoatem
Floricica din pămînt,
Să o scoatem cu rădăcină,
Să o ducem la împăratu
În grădină,
Ca acolo să crească,
Să rodească,
Locul să-i priiască
Şi să nu se ofilească.
Socri mari,
Dacî ni credeţi niscaiva talhari,
Avem şi firman
Şi pecete de la-mpăraţie,
Cine ştie carti latineascî
Sî vie sî ni citeascî,
Cine nu ştie,
Sî nu vie,
Ci ca de foc sî sî păzascî !
Noauî, socri mari,
Sî ne-aduceţi oameni cărturari:
Un popî cu barba deasî,
Cari citeşti carti aleasî,
Sî nu fie cu barba rarî,
Sî ni ţîie-aicea pînî-n sarî,
Ci sî fie cu barba ca fusu,
Sî ni dea-n curînd răspunsu.
Răspunsu nostru este-aşa:
Şasî paharî di vin,
Şasî prosoape di in,
Cusuti cu fluturi şi cu arnici,
Di cari sî găsăsc pe aici,
Fie şi de strămătură,
Numai sî fie cu voie bună,
Fie şi de matasî,
Numai sî fie de-aici din casî,
De la cinstita mireasî,
Să nu fie di pi la vecine
Să păţîm vo ruşîni,
Cî va fi necinstea noastră
Şî ocara dumneavoastrî !
Socri mari,
Noi am mai sta,
Am mai ura,
Dar n-avem jos pe ce ne da,
Căci nu sîntem ciobani de la oi,
Să discălicăm aici în noroi,
Nici niscaiva morari beţi,

Să discălicăm în scaieţi;
Sîntem feciori mari,
Boieri de la mare,
De unde soarele răsare !
Nouă să ne aduceţi covoară,
Să discălicăm în pridvoară,
La caii noştri să daţi fîn,
Ghizdei verde,
Cosît în noaptea
De Sfîntu Gheorghe,
Cu roua neluată,
Cu floarea nescuturată,
Cosît în sărbători
De două fete surori.
Caii noştri să mănînce
Şi din capete să nu mişte,
Caii noştri să bea
Şi din capete să nu dea,
Că şi dumneavoastră,
Din partea noastră,
Urechile vi se vor tăia.
Şi nunul cel mare,
Cu grija-n spinare,
Călare pe-on cal
Ca pe-on Ducipal,
Se ridică în scări,
Se umflă în nări,
Făcu ochii roată
Peste oştirea lui toată;
Şi cînd încoace privi,
Aicea zări
O floricicî frumoasî
Şi drăgăstoasî.
Şî văzînd că nu creşti,
Nu rodeşti,
Locu nu-i prieşti,
Ne trimesî pi noi,
Şapte lipcani
Călări pi şapti jugani,
Cu coamele cănite,
Cu unghiile costorite,
Ca cu toţii sî pornim
Şî la curţîli dumneavoastrî
Sî venim,
Ca floricica s-o luăm
Şi la împăratu s-o ducem,
Ca acolo să crească,
Să rodească,
Locu să-i priiască
Şi să nu se ofilească.
Noi am sta,
Am mai ura,
Dar avem di trecut văi adînci,
Şi munţi cu brazi întunecoşi,
Bine v-am găsit sănătoşi !

Piatra Şoimului–Neamţ, Mg. 7, I, 4.
Inf. Ioan Şt. Pelmuş, 52, 7, a.
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1968).

31

–Bună ziua, bună ziua,
Cinstit socru mare !
Ti cunoşti dupa asamanari
Cî eşti socru mari,
Cî dacî n-ai ci,
Aşa tari nu te-i fuduli,
Da dupa noi,
Poţî sî ti fuduleşti,
Cî te-om vide
La urmî ci plateşti,
Cî noi sîntem aici
Vo şapti suti giumatati,
Tăţi cu puştili-ncarcati,

Nu ca dumneavoastră
Cu mînili pi la spati.
Da dacî vreţi dumneavoastrî
Sî ni luaţi sama noastrî,
Sî ni luaţi cu încetu,
Sî va putem spuni cuvîntu
Mai de-a dreptu,
Cî di multi ci sînt şî desî,
Nu vi le-om pute spuni alesî.
Jupînului nostru mire
Vinindu-i vremea di-nsurat
Într-o zî di dimineaţî s-o sculat,
Faţî albî şi-o spalat,
La icoani s-o-nchinat,
Lui Dumnezău s-o rugat
Pi cal a-ncălicat,
Din bucium a buciumat,
Multî oasti-a adunat !
Di prin munţi şî di prin sati
Vo şapti suti jumatati,
Toţi cu puştili-ncarcati
Şî la brîu pistoali buni
Feţi frumoşi din ceea lumi !
Şi pi la răsărit di soari
Am plecat la vînătoari,
Ş-am vînat ţara di gios,
Fărî nici on folos,
Că prin munţi şi prin hîrtopi
Găsam numa iepuri şchiopi,
Ververiţi cu ochii mici,
Prin gîrle numa arici;
Apoi ne-am întors
Într-un codru-ntunicos
Şî cu doru di vînat
Toatî lumea am colindat:
Ceriu cu stelili,
Vîlcelili cu viorelili,
Dumbrăvili cu izvoarî,
Spun babili cî
Cini be apî pi loc sî-nsoarî !
Atunci jupînul nostru mire,
Fiind foarte însetat,
La un izvor s-a aplecat
Şi setea şi-a astîmpărat;
Dar cînd s-a sculat în picioare
A văzut lîngă o floare
O urmă di fiară,
Toţi vînătorii se-nspăimîntară
Şi la picior o luară.
Jupînul nostru mire,
Mult pe gînduri el n-o stat,
Buciumul la gură a pus
Şi pe noi la un loc ne-a strîns
Şi ne-a zîs,
Să spunem,
Să dezlegăm,
Poate nu-i urmă de fiară,
Poate-i urmă de fecioară,
Care pe noi ne-a pocit
Şi-n codru ne-am rătăcit.
Unii din noi au spus
Că nu-i urmă de fiară,
Îi urmă de fecioară,
Sî-i fie jupînului mire
De soţioară,
Cu frumuseţea din rai,
Sî-i fie jupînului mire
De bun trai !
Iar noi,
Cei mai recunoscători vînători
An spus drept,
Cu mîna pe piept,
Că-i urmă de huhurez,
Nouă, socru mare,

Să nu ne mai crezi !
Atunci nunul cel mare,
Cu grija-n spinare,
Într-un picior s-a-nvîrtit,
Din degete a plesnit
Şi cînd ne-a zărit,
Ne-a şi poreclit:
A spus că sîntem di la Colacu,
Di la gropi, cu nasu turtit,
Mici de stat,
Buni de sfat,
Lungi di mînă,
Buni di gură.
Şi ne-a poruncit
Pi cai sî-ncălicăm,
La drum sî plecăm,
Floricica s-o cătăm.
Noi pi cai am încălicat
Şi la drum am plecat,
Pe brîul pămîntului,
După bataia vîntului,
Bînd şi chiuind,
Din pistoali-mpuşcînd,
Pîn-la dumneavoastrî aici
Ajungînd.
Iar aici cîn am ajuns,
Toati semnili s-au ascuns;
Noi pi loc am stat,
Din pistoali-am împuşcat,
Di floricic-am întrebat,
C-am zărit-o pi fereastrî,
Chiar la dumneavoastrî-n casî !
Acum, socru mari,
Ori floricica ne-o daţi,
Ori di noi nu scapaţi;
Da uiti, socru mari,
Noi n-am vinit cu mînie,
Nici cu arme di tarie,
Noi am vinit
Cu hîrleţî di argint,
Sî săpăm floricica din pămînt,
S-o sapăm cu rădăcinî,
S-o rasadim
La jupînu nostru mire
În grădină,
C-aici di-nflorit, nu-nfloreşti,
Di rodit, nu rodeşti,
Nici pamîntu nu-i prieşti,
La jupînu nostru mire
De-nflorit,
Va înflori,
De rodit
Va rodi,
Pămîntu-i va prii,
Şî tari bini va fi !
Iar dumneavoastrî,
Dacă nu ni credeţi
Şî talhari di ni socoţi,
Noi avem întariri
De la jupînu nostru miri,
Cu ştampila-mpărăteascî,
Cu scrisoarea latinească,
Cini ştie carti,
Po' sî vie sî citeascî,
Iar cari nu ştie,
Fereascî Dumnazău sî vie,
C-atunci va fi necinstea noastrî
Şi ocara dumneavoastrî.
Noauî sî ne-aduceţi
Un carturar mintos,
Sî ni citeascî cartea pi dos,
Da nu cumva sî fie
Cu barba zbîrlitî
Sî ramîie cartea nicititâ,

Sî fie cu barba ca fusu,
Sî ni deie curînd raspunsu;
Raspunsu nostru esti-aşa:
Cîte-on pahar di vin
(Sî-nvîrtim pumnu-n el !)
Şî cîte-o naframă di in,
Sî li legăm la beţî,
Sî ni ştergim pi la musteţî,
Numa sî nu fie-mprumutatî
Sî fie de-aici din casî,
Di la cinstita mireasî,
Cî dor noi sîntem noi,
Nu de-o pănură
Cu dumneavoastră,
Noi sîntem vînători vestiţi,
De toată lumea iubiţi,
Noauă să ne-aşterneţi laiceri,
Să discălicăm ca boierii,
Pi gios sî-ni presuraţi busuioc,
Sî fie-ntr-on ceas cu noroc !
Iar la cai sî daţi
Otavî din dumbravî,
Adunatî-n sarbatori
Di douî feti surori,
Cu roua niluatî,
Cu floarea niscuturatî,
Caii noştri să mînînci
Şî din capuri sî nu mişti,
Caii noştri sî beie
Şî din capuri să nu deie.
Cî dacî n-or fi hraniţi
Şî adapaţi bini,
Noi, socru mare,
Aici vom sta vreo trii zîli.
Acum sî va prigătiţi,
Sî videţi, socru mare,
Dacî n-aveţi bucati de-ajuns,
Sî va căutaţi loc de-ascuns.
Sî dai boi şî cai
Cîte-o parechi,
Sî taci,
Sî ti scarchini după urechi,
Zăstri bună şî trii vaci,
Sî strîngi din umeri
Şî sî taci, cî dacî-i tace,
Noi tari bini te-om ţîne,
Ţ-om da vin din Dorohoi,
Di cari cinstim şî noi,
Di bei numa un pahar,
Îţi pari cam amar,
Da di bei vo cîtiva,
Pi loc îţi vini-a giuca !
Aşa-i di tari,
Cî şî caciula din cap îţi sari,
Nu ca la dumneavoastrî,
Iuşcî di padureţi uscati,
Bei şî ti umfli la maţî,
Faci pînticili dobî,
Ti pui dupa sobî
Şî stai cu griirii di vorbî.
Socru mari,
Noi am sta
Ş-am mai ura,
Da dupa cum videm,
Nuntaşii dintr-o parti
Stau cu gurili cascati,
Iar cei de dinapoi
Ne-ar mînca şi pe noi.
Poate-aveţi
Nişti padureţî uscati
Sî dăm istor cu gurili cascati
Şî vo cununî di usturoi
Sî dăm pi la flacăi
Fiinc-o poftit azi pi la noi.

Munţi înalţi şi luminoşi,
Bine v-am găsit, socri mari,
Sanatoşi !

Frătăuţii Vechi–Suceava, Mg. 44, II, 32.
Inf. Domiţian Cîmpan, 40, 7, a.
Culeg. I.H.C. (1966).

32

–Buna dimineaţa,
Cinstiţi socri mari !
–Mulţumim dumneavoastrî,
Băieţi militari !
Da ci umblaţi ?
Ci căutaţi ?
–Ce umblăm,
Ce căutăm,
N-avem la nimeni
Samă să dăm,
Că multe mări am trecut,
Multe ţări am bătut
Oraşe şi sate-ndepărtate
Am umblat
Şi nimeni seama nu ne-a luat,
Dar cine sînteţi dumneavoastră
Să ne luaţi seama noastră ?
Dar fiincă ne-ntrebaţi,
Încetu cu încetu,
Ne vom da cuvîntu
Cu adevăru,
Că de multe ce sînt
Şi dese,
Nu le vom pute spuni alese.
Tînărul nostru împarat
Dimineatî s-o sculat,
Faţî albî şi-a spalat,
Chica neagr-o piaptanat,
În straie noi s-a îmbracat
Murgul său a înşăuat,
Cu trîmbiţa a sunat,
Mari oaste-o adunat:
Două sute de grăniceri,
O sută de feciori de boieri
Din cei mai mari,
Nepoţi de generali,
De lîngă mare,
De unde soarele răsare.
Şi pe la răsărit de soare
Am plecat la vînătoare
Ş-am vînat ţara de sus,
Dinspre apus,
Pînă juncanii au stătut
Şi potcoavele-au pierdut.
Apoi o luarăm pe jos
Pe un deal frumos
Şi umblarăm
Şi vînarăm,
Munţii cu fagii
Dealurile cu podgoriile
Vîlcelele cu viorelele
Şi satele cu fetele.
Cîn dete soarele-n deseară,
Ieşirăm la drumul mare,
Dădurăm de-o urmă de fiară,
Stătu toată oastea-n mirare:
Unii spuneau cî-i urmă de zînă,
Sî-i fie împăratului cunună,
Alţii spuneu
Cî-i urmî di căprioarî,
Sî-i fie împaratului soţioarî !
Dar nunul cel mare,
Cu grija-n spinare
Călare pe-on cal
Ca on Ducipal,

Se ridică în scări,
Se umflă-n nări
Şi făcu ochii roată
Peste oştirea toată.
Şi cînd încoace privi
Aicea zări
O floricicî frumoasă
Şi drăgăstoasă
Şi văzînd că nu-nfloreşte,
Nici nu rodeşte,
Nici locu nu-i prieşte
Şi mai mult se ofileşte,
Ne-a trimis pe noi,
Şase lipani,
Călări pe şase jugani,
Cu coamele cănite,
Cu unghiile costorite,
Cu frînele zugrăvite
Şi cu coadele-mpletite,
Ca cu toţii să pornim
Şi la curţile dumneavoastrî
Sî venim,
Ca floricica s-o luăm
Şi la împarat s-o ducem,
Acolo să-nflorească,
Să rodească,
Locu să-i priiască
Şi să nu se ofilească.
Socri mari,
Dacî ni credeţi că sîntem
Niscaiva tîlhari,
Avem şî peceti
Di la-mpărăţie,
Cine ştie carti latinească
Sî vie sî o citească,
Cine nu,
Ca di foc sî sî păzască.
Nouă să ne aduceţi
Oameni mari,
Cărturari,
Să nu fie
Von popă cu barba rarî
Sî ni ţînî pînă-n sarî,
Sau unu cu barba cănită,
Sî rămîie cartea nicetită.
Să fie unu cu barba ca fusu,
Să ne dea curînd răspunsu.
Răspunsu nostru este:
Şasî paharî cu vin,
Şasî naframi di in,
Cusute cu fluturi şi arnici
Di cari sî găsesc pe-aici;
Fie şi cu strămătură,
Numai sî fie cu voie bună,
Fie şi de matasă,
Numai sî fie de-aici din casă,
De la cinstita mireasă.
Sî nu fie de la vecine,
Sî păţim vreo ruşine,
C-atunci va fi necinstea noastrî
Şî ocara dumneavoastrî.
–Ţine, socru mare,
Astă broască ţestoasă,
Mare şi spătoasă,
La şezut lată, lată,
Crăcănată,
Ia închin-o socru-o dată !
Să n-o săruţi tari,
Cî şî căciula din cap îţi sari,
S-o săruţi mai binişor,
Sî-ţi parî mai dulcişor.
Poftiţi şi beţi !
Aista-i vin di la Piteşti,
Cum bei, ti-nveseleşti,

Nu ţuicî de-a dumneavoastrî,
Zamî di pruni,
Cînd bei multî,
Ti umfli-n burtî,
Faci burta dobî,
Intri după sobî,
Stai cu grierii di vorbă.
Apoi tot urînd, socri mari,
Urînd şi văzînd
Cî cei di la spate
Au rămas cu gurili căscate,
Cei dinainte
Au rămas cu gurile proţăpite,
Aduceţi un vas cu prune uscate,
Să dăm pin ale guri căscate
Ş-un putinei di lapte bătut
Să le turnăm pe gît
Şi vreo cîteva poame
Sî le dăm pi la ale cucoane,
Fiinc-au slăbit de foame.
Munţi cu brazi mărunţi
Şî întunecoşi,
Bine v-am găsit sănătoşi !

Berezeni–Vaslui, Mg. 151, I, 6.
Inf. Ghiţă M. Bogatu, 50, 5, a.
Culeg. L.C. (1973).

33

–Bună dimineaţa,
Cinstiţi socri mari !
–Mulţumesc dumneavoastră,
Băieţi militari !
Da ce căutaţi şi ce umblaţi ?
–Ce umblăm şi ce căutăm,
La nimeni sama n-avem sî dăm,
Căci multe ţări am trecut
Şi multe mări am bătut,
Oraşe şi sate dipartate
Am colindat
Şi nimeni sama nu ne-o luat;
Dar cine sînteţi dumneavoastră
Sî ni luaţi sama noastră ?
Dar fiincă ne-ntrebaţi,
Cu încetul să ne lăsaţi
Cu încetu, cu încetu,
O să ne dăm cuvîntu
Cu adevăru.
Uite, tînărul nostru împarat
Di dimineaţî s-o sculat,
Pi faţî albî s-o spalat,
Cu trîmbiţa a sunat,
Mare oaste-o adunat !
Pi la răsărit di soari
Am plecat la vînătoari,
De-am vînat ţara de sus,
Dinspri apus,
Pînă juganii au stătut
Şi potcoavili-au pierdut.
Atunci o luarăm în gios,
Pe un deal frumos
Ş-alergarăm
De vînarăm:
Munţii cu florile,
Cerul cu stelile,
Văile cu apele,
Pînă ieşirăm
La drumul cel mare,
Unde dădurăm
De-o urmă de fiară,
Stătu toată oastea-n mirare:
Unii spuseră
Că-i urmă de căprioară,
Să-i fie împăratului soţioară,

Alţii spuseră
Că-i urmă de zînă,
Să-i fie împăratului cunună,
Dar nunul cel mare,
Cu grija-n spinare,
Călare pe-on cal
Ca un Ducipal,
Se ridică în scări
Şi se umflă în nări,
Făcu ochii roată
Peste oştirea toată,
Şi cînd încoace privi,
Aicea zări
O floricică frumoasă
Şi drăgăstoasă.
Şi văzînd că nu rodeşte,
Nici locu nu-i prieşte,
Şi nici prunci nu naşte,
Ne trimise pe noi, şase lipani,
Călări pi şase jugani,
Ca floricica s-o luăm,
Şi la-mpărat s-o ducem,
Acolo să-nflorească,
Să rodească,
Locu să-i priiască
Şi-n puţîn timp
Prunci să nască !
Dacî dumneavoastrî,
Cinstiţi socri mari,
Ne credeţi niscai tîlhari,
Avem şi firmă cu pecete
De la împărăţie,
Cine ştie carte latinească
Sî vie sî citească,
Iar cine nu ştie,
Să nu vie,
Şî ca di foc sî sî păzascî.
Sî ne aduceţi, socri mari,
Oameni cărturari.
Socru mare,
Ce s-a făcut,
Nu mai este de desfăcut !
Cîn va fi soarili-n disară,
Mare oasti vă-mpresoară,
Să întindeţi masa,
Să lărgiţi casa,
C-ar sî vie împaratu
De îndată
Cu oştirea lui toată,
Ca floricica s-o luăm
Şi la-mparat s-o ducem.
Acuma, di la nunul cel mare
Un bacşîş mare,
De la cinstita mireasî
O batistî di matasî
Ş-on pahar di vin,
C-aşa-i di la Hristos,
Amin !

Şindrilari–Vrancea, Mg. 71, I, 2.
Inf. Toader Pîrnău, 65, 5, muncitor.
Culeg. L.C. (1972).

Iertăciunea

34

–Ascultaţi, cinstiţi nuntaşi,
Şi dumneavoastră
Împregiuraşi,
Cum noi acestor părinţi
Ne vom ruga
Şi dumnealor
Pe fii lor îi vor ierta.

Ascultaţi şi dumneavoastră,
Cinstiţi părinţi,
Ascultaţi cuvinte de rugăciune,
Cu mai multă plecăciune,
Ca să luăm iertăciune,
Dumneavoastră, cinstiţi părinţi,
Care de la Dumnezeu
Sînteţi orînduiţi,
Ca şi pomii cei rodiţi,
Ce-şi fac roada ramurilor
Din răcoarea rădăcinilor,
Aşa şi dumneavoastră,
Dumnezeu să vă trăiască
Şi cu duhul blîndeţii
Să vă blagoslovească,
Căutaţi spre fiii dumneavoastră,
Cei îngenuncheaţi,
Şi de la inimă vă umiliţi
Şi cu duhul blîndeţii
Să-i blagosloviţi.
Căci nu este fiu să trăiască
Şi părinţilor să nu greşească,
Căci şi părinţii mult nevoiesc,
Pînă ce pe fii lor îi cresc
Şi de toate rălele îi feresc.
Dumnezeu a făcut
Cerul şi pămîntul,
Numai cu cuvîntul,
Marea
Cu toate cîte sînt într-însa,
Numai cu zîsa,
Cerul l-a-mpodbit cu stele,
Soarele şi luna,
Ce le vedem întotdeauna.
Iar pămîntului
Dumnezeu i-a poruncit
Şi îndată a înverzit.
Şi încă l-a mai împodobit
Cu munţii şi cu măgurile
Şi cu tot felul de pomi roditori,
Fiecare după sămînţa lor,
Iar după acestea toate,
Dumnezeu, ca acel ce poate,
A zidit şi pe strămoşul Adam,
Din care se trage
Şi al nostru neam:
Cu ochii din mare,
Cu frumuseţea din soare,
Cu sîngele din rouă,
Cu oasele din piatră nouă,
Cu trupul din pămînt,
Cu sufletul din Duhul Sfînt.
Şi suflînd Dumnezeu cu duhul,
A înviat trupul.
Dar văzînd Dumnezeu
Că nu e bine
Ca omul să fie singur pe lume,
I-a dat un somn lui Adam.
Şi luînd o coastă din stînga sa,
A zidit pe strămoaşa Eva,
După chipul şi asemănarea sa.
Şi i-a blagoslovit Dumnezeu
Să se înmulţească,
Ca stelele cerului,
Ca iarba pămîntului,
Ca frunzele codrilor,
Ca nisipul mărilor.
Şi înmulţindu-se
Din viţă în viţă
Si din sămînţă-n sămînţă
Pînă la aceşti doi fii
Ce stau umiliţi
Să-i blagosloviţi,
Precum a blagoslovit

Dumnezeu pe Aron
Şi pe cei doisprezece patriarhi,
De le-a înflorit cununile
Pe capetele lor !
Căci binecuvîntarea părinţilor
Întăreşte casele fiilor,
Iar blestemul părinţilor
Risipeşte casele fiilor.
Iar dumneavoastră,
Cinstiţi părinţi,
Să vă milostiviţi
Şi fiii dumneavoastră
Să-i blagosloviţi !
Şi să vă înduraţi,
Ca să-i iertaţi,
Căci vor merge la a lor casă
Ce de Dumnezeu le este aleasă,
Ca acolo să trăiască
Şi pe dumneavoastră
Să vă pomenească.
Căci şi Dumnezeu
Se va milostivi
Şi cu toate bunătăţile
Îi va dărui.
Căci aceşti fii,
Dumnezeu vi i-a dăruit,
Pe care i-aţi crescut
Şi, împreună cu Dumnezeu,
Viaţă le-aţi dăruit
Şi azi sînt de căsătorit,
Ca un finic înflorit,
Ce este gata de rodit,
Aşa a venit
Şi fiilor dumneavoastră
Vremea de căsătorit.
Şi fiind de dumneavoastră
Născuţi şi crescuţi,
Vor fi făcut greşale multe
Naintea părinţilor,
Pre cît iarba cîmpurilor.
Căci precum porunceşte
Dumnezeu cîmpurilor,
De-şi usucă verdeaţa ierburilor,
Aşa şi dumneavoastră,
Părinţilor,
Să iertaţi greşalele fiilor,
Cele făcute din copilărie
Pînă în această zi de căsătorie.
Toate-n pămînt să le lăsaţi,
Şi fiii să vi-i iertaţi,
Ca să fie de părinţi întăriţi
Şi de Dumnezeu blagosloviţi.
Amin
Şi vreun pahăruţ-două de vin,
Să fie blagosloviţi deplin !

Ludaşi–Bacău
Anexă-chestionar (1972).

35
–Cinstiţi nuni mari,
Cinstiţi socri mari,
Ascultaţi puţînili cuvinti
Di rugăminti.
Cinstiţi nuntaşi,
Împregiuraşi,
Ci staţi cu toţii adunaţi
Şi dumneavoastrî
Milostiviţi părinţi,
Stau aceşti doi fii
Ai dumneavoastrî,
Cu feţîli închinati,
Cu lacrimi varsati,
Ca dumneavoastrî,

Milostiviţi părinţi,
Di la inimî sî vă-nduraţi,
Fiii sî vî-i iertaţi,
Di la inimî smeriţi,
Fiii sî vi-i blagosloviţi,
Căci sî nu crediţi
Cî esti începutu di la fiii
Dumilorvoastri,
Ci esti începutu
Di la moşu nostru Adam,
Şî strămoaşa noastrî Eva !
Cî marili şî puternicu
Dumnezău Sfîntu
O făcut ceriu şî pămîntu
Numa cu cuvîntu,
Marea – cu zîsa,
Cu toati cîti sînt într-însa,
Raiu la răsărit,
Diosăbit de-acest pămînt;
Pămîntu, cum l-o făcut,
L-o şî-mpodobit
Cu pomi înfloriţi,
Cu păsări frumoase,
Păsîri cari fiicari trag
La cuibu său.
Ceriu, cum l-o făcut,
L-o şî-mpodobit
Cu steli mărunţăli
Cu schimbări di vremi,
Cu soarili, cu luna,
Cari privim noi acuma
Şî-ntotdeauna.
Dar marili
Şî puternicu Dumnezău,
S-a gîndit că nu e bine
Ca pămîntu să fie pustiu;
Şî o luat lut
Din mijlocul raiului,
Din grăsimea pămîntului
Şî l-o zidit
Pi moşu nostru Adam:
Cu oasîli din piatrî,
Cu sîngili din apă,
Cu-auzul din vînt,
Cu duhu din Duhul Sfînt !
Apoi o suflat cu duhu
Şî o înviat Adam cu trupu.
Iar marili
Şî puternicu Dumnezeu
S-o gîndit că nu e bine
Ca omu să fie singur
Pi faţa pămîntului;
Şî i-o dat lui Adam
Un somn lung,
Di opt zîli şi opt nopţi,
Şî îmbla sî-i iei
Din tălpili picioarelor,
Şî n-a vroit
Cî ave sî fie femeie
Pre slabî di firi,
A-mbalt sî iei
Din coasta dreaptî,
Şi n-a vroit,
Ca sî nu fie femeia
Mai mari ca barbatu;
A luat din a treia coastî,
Di la stînga,
Şi a zidit
Pi strămoaşa noastrî Eva:
Cu auzu din vînt,
Cu duhu din Duhul Sfînt,
Cu frumuşăţa de la soare,
Ş-a suflat cu duhu
Ş-a-nviat pe Eva cu trupu

Ş-a zis:
–Adame, Adame,
Scoală, nu dormi,
Că ţ-am făcut ţie rob,
Să se cheme soţ,
De la-nceput pînă la sfîrşit !
Dar Adam s-a sculat şi-a zis:
–Adivarat esti, Doamne !
Iatî, aşa ni tragim,
Viţî din viţî,
Sămînţî din sămînţî,
Pîn-a vinit vremea
La acestea două mlădiţî,
Le-a vinit vremea di căsătorit,
Ca şi pomilor di-nflorit;
Şî stau în faţa dunilorvoastri,
Milostiviţi părinţi,
Şî sî roagî cu smerenie,
Sî li daţi blagoslovenie !
Căci dumneavoastrî,
Milostiviţi părinţi,
Ştiţi prea bine
Cî blagoslovenia părinţilor
Întăreşte casîli fiilor,
Faci cîrduri di oi,
Pluguri di boi,
Haznăli din bani
Şî timilii noi !
Da blăstămul părinţilor
Răsîpeşti casîli fiilor,
Fie timilia cît di-naltî
O rîsîpă pînă-n talpî toatî,
Fie timilie di os,
Li rîsîpă di sus şî pînă jos !
Iartaţî-i !
Cinstiţi nuntaşi, împrijuraţi,
La aceastî cinstitî nuntî adunaţi,
Zîciţi cu tăţî: Amin, Amin !
Şi mie-on pahar di vin
Ş-o batistî di in
Sî-ni şterg musteţili di vin,
Dacî n-a fi una di in,
Macar una di cadama,
Chiar de n-om pute-o purta,
Om pune-o-n carî mocăneşti,
Ş-om duce-o la Bucureşti,
C-acolo sînt negoaţî turceşti,
Nu ca la noi la Cristeşti
Şî la Coşula-ntotdeauna.
Dacî n-a ci di cadama,
Macar una di buci,
Sî-ni şterg nasu di muci;
Şî di la domnişoara mireasî
O naframî di matasî,
S-o duc şî eu la băbuc-acasî !
Da ni-ţi da,
Da nu ni-ţi da,
Tot Cojocaru m-a chema,
M-oi ştergi şî eu pi la nas
Cu mînica sumanului,
C-aşa-i treaba ţaranului !

Cristeşti–Botoşani, Mg. 5, II, 52.
Inf. Vasile C. Cojocaru, 50, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1968).

36

Poftim, staţi
Ş-ascultaţi
Gloati şî năroadi,
Rudi şî vecini,
Gospodari şî gospodini,
Feti şî feciori
Şî dumneavoastrî, cu toţi,

Însoţitori !
Dar, mai cu seamă,
Cinstiţi părinţi,
Cari sînteţi de la Dumnezeu
Rînduiţi,
Ca şi pomii cei rodiţi,
Ce fac roada lor
Prin răcoarea viilor !
Ascultaţi
Puţînile mele cuvinte
De rugăminte,
Ca dumneavoastrî,
Cinstiţi părinţi,
Să fiţi buni de-i iertaţi
Şi-i blagosloviţi !
Căci nu sînt fii pe lume
Să crească
Şi să nu greşească,
Omul, cît trăieşte,
Multi li grişăşte,
Cu fapta, cu cuvîntu,
Şî-l sufiri pămîntu,
Nu sî dispică,
Nu crapă,
Să-l înece cu apă !
De aceea,
Cinstiţi părinţi,
Fiţi buni de-i iertaţi
Şi-i blagosloviţi !
Iar dumneavoastră,
Domnule nun mare,
Bagaţi mîna-n buzunari
Zăci sau doispici galbanari !
Di nu s-a întîmpla
Zăci sau doispici galbanari,
Scoatiţ douzăci
Sau douşpatru napalioni,
Sî-i daţ încoaci,
Sî-i videm şî noi,
Sî faciţ o cinsti
La a dumneavoastrî finişori !
Di la domnişoara mireasî,
O naframî di matasî
Ş-on pahar cu vin,
Sî vă fie-amin !
Sî va fii di bini !

Huţani–Botoşani, Mg. 284, I, 13.
Inf. Haralambie I. Rusu, 57, 4, a.
Culeg. L.C., S.C. şi L.B. (1978).

37

–Ascultaţi, dumneavoastră,
Cinstiţi mesaşi,
Cinstiţi nuni mari,
Cinstiţi socri mari,
Puţinele cuvinte
De rugăminte.
Se roagă fiica dumneavoastră,
Cu plecăciune,
Se roagă cu smerenie,
Ca să-i daţi blagoslovenie,
Că marele
Şi puternicul Dumnezeu
Luni, întîia zi, a făcut cerul
Şi pămîntul
Şi edenul, adică raiul,
Marţi l-a împodobit
Cu stele şi luceferi
Şi cu toate fiarele.
A făcut marea
Cu tot ce este într-însa.
Miercuri, l-a împodobit
Cu soarele şi cu luna.
Joi a făcut Dumnezeu

Pe srămoşul nostru Adam,
Cu trupul din lut,
Cu oasele din piatră,
Cu sîngele din mare,
Cu frumuseţea din soare,
După chipul
Şi asemănarea Sfinţiei Sale.
Şî văzînd Dumnezeu
Că nu este bine,
De-a locui omul singur,
Pe lumea aceasta,
I-a dat somn
Strămoşului nostru Adam
Şi l-a adormit
Şi i-a rupt coasta din stînga sa
Şi-au făcut pe strămoaşa Eva,
Luînd chipul şi asemănarea sa.
Sculîndu-se Adam din somn
Şi văzînd pe strămoaşa Eva
Lîngă dînsul,
A strigat cu glas mare:
–Ce este aceasta, Doamne ?
Domnul i-a răspuns:
–Nu te-nspăimînta, Adame,
Că aceasta este os
Din oasele tale
Şi carne din carnea ta
Şi se cheamă soţie
Şi veţi fi amîndoi un trup
Pe care Domnul l-a blagoslovit
Ca să se înmulţească,
Ca stelele cerului
Ca iarba pămîntului,
Ca florile codrului,
Ca nisipul mării.
Mulţi şi multe crescură
Şi se înmulţiră
Ca stelele cerului,
Ca iarba pămîntului,
Ca florile codrului,
Pîn-a venit vremea
Şi la aceşti doi tineri
Cari şăd cu genunchili plecate
Şi cu feţele ruşinate,
În faţa dumneavoastră.
Şi vă roagă cu plecăciune,
Ca să le daţi iertăciune,
Să-i iertaţi,
Să-i binecuvîntaţi,
Precum a binecuvîntat
Dumnezeu pe Avram,
De i-a înfrunzit toiagul lui,
Uscat de nouăzeci şi nouă de ani
Precum a binecuvîntat
Şi pe cei doisprezece patriarhi,
De le-au înflorit cununile
Pe capul lor.
Dumneavoastră, cinstiţi părinţi,
Care sînteţi
De la Dumnezeu orînduiţi,
Să-i iertaţi, să-i binecuvîntaţi,
Căci binecuvîntarea părinţilor
Întăreşte casele fiilor,
Blestemele părinţilor
Risipesc casele fiilor.
Că Dumnezeu aşa a voit:
Că feciorul şi fecioara
Vor lăsa pe tatăl său
Şi pe mama sa
Şi se va lipi de femeia sa
Şi vor fi amîndoi un trup.
Şi de la nunu mare,
Un bacşiş mare,
Şi de la cinstita mireasă

O basma de mătasă frumoasă
Şi un pahar cu vin
C-aşa-i de la Hristos,
Amin !

Cotoroaia–Galaţi
Anexă-chestionar (1972).

38
Al nostru tînăr împărat
Şade cu capul plecat
Şi vă roagă să fie iertat.
Iar dumneavoastră,
Cinstiţi părinţi,
Di la Dumnezeu orînduiţi,
Vă rugăm ca să-i iertaţi,
Nicidecum să-i blestemaţi,
Că nu-i începutul de la noi,
Ci de la strămoşul nostru
Adam !
Ci-i începutul
De la Dumnezeu Sfîntul,
Cari-a făcut cerul şi pămîntul
Şi pe noi pe toţi de-a rîndul.
Dumnezeu a făcut cerul
Şi l-a-mpodobit
Cu sute şi mii de stele,
Mari şi mărunţele,
Luceferi şi soare,
A făcut şi apele curgătoare.
L-a făcut
Pi strămoşul nostru Adam
I-a dat faţă din soare,
Duh din duhul Sfinţiei Sale,
L-a întrupat,
L-a pus stăpîn în rai
Şi i-a zis:
Prin tot raiul vei umbla,
Din toţi pomii vei mînca
Numai din pomul oprit
Nu vei mînca !
Atunci s-a întîlnit
Cu Sfîntul Petru
Şi l-a întrebat:
–Cum ţi-i Adame ?
–Bine, dar mi-i urît singurel !
Atunci Petru
S-o dus la Dumnezeu
Şi i-a spus:
–Doamne,
Lui Adam i-i urît singurel !
Dumnezeu a spus:
–O sî-i facim soţie !
Şi l-a adormit c-on vînt uşurel,
I-a luat
Din parte stîng-a triia coastî
Şi-a făcut-o pe Eva,
Strămoaşa noastră.
I-a întrupat,
I-a pus stăpîni în rai
Şi le-a zis:
Pin tot raiul veţi umbla,
Din toţi pomii veţi mînca,
Numai din pomul oprit
Nu veţi mînca.
Într-o zi de dimineaţă,
S-a arătat un drum de aur,
Luminos,
Şi-au luat-o pi el în jos.
Iar Satana, sî nu steie,
A-ndemnat-o pi fimeie,
Ca un măr din pom sî ieie
Şi lùi Adam ca să-i deie.
Iar Adam cîn a gustat,

Pămîntul s-a cutremurat
Şi Dumnezeu a şi strigat:
–Ce-i făcut, Adame ?
Iar ei s-au văzut amîndoi goi.
Şi-au găsit un brusture mare,
S-au învălit pi picioari
Şi-au îngenunchiat
Cu faţa la răsărit, zicînd:
–Iartî-ni, Doamni, c-am greşit !
Di iertat,
Vei fi iertat,
Dar din rai eşti alungat,
Pentru cî n-ai ascultat.
Iar tu, Evî,
Vei naşti copii cu dureri,
Sî vă-nmulţiţi ca iarba cîmpului
Şi ca nisipul mării !
Iar aceşti doi tineri
S-au unit ca sî trăiascî,
Patru pereţi sî lipeascî
Pi străini sî-i ocroteascî,
Pi flămînzi sî-i hrăneascî,
Şi la părinţi sî li mulţumeascî.
Iar jupîneasa mireasî
Sî ni dei-o batistî di matasî
Sau di in,
Ca sî ştergim mustăţili di gin,
Pîn-atunci,
Mai tragim
Cu mînica asta di cojoc
Sî vă deie Dumnezău Sfîntu
Sănătate şi noroc !
Şi la socrii mari
Întru mulţi ani !

Butea–Iaşi, Mg. 352, I, 7.
Inf. Ionel A. Anti, 58, 8, a.
Culeg. L.B. (1979).

39

Cinstită-i casa,
Blagoslovită-i masa !
–Staţi nuntaşi, împrejuraţi
Şi cuşmili din cap li ridicaţi
Şi ascultaţi
Aceste două-trei cuvinte,
Norocite, fericite,
De la Adam şi Eva,
Strămoşi, pornite.
Stau aceşti doi fii călători,
Pe-aceeaşi cale pornitori,
Stau mîndri-mpodobiţi,
Ca doi pomi mîndri-nfloriţi,
Stau cu smerenie
Şi cer de la dumneavostră,
Cinstiţi părinţi, blagoslovenie;
Stau cu supărare
Şi cer de la dumneavoastră,
Cinstiţi părinţi, iertare !
Căci iertarea părinţilor
Întăreşte casa fiilor,
Iar blestemul părinţilor
Risipeşte casa fiilor.
Că nu-i fiu să se nască
Şi să crească
Şi-naintea părinţilor
Să nu greşească;
Că şi-un fir de iarbă
În cîmp creşte
Şi-naintea lui Dumnezeu
Tot greşeşte,
Iar Dumezeu dă o rouă
Şi-o roureşte,
Sfîntu soare o-ncălzeşte

Şi iar odrăsleşte !
Drept, cinstiţi părinţi,
Cî braţîli v-o rupt,
Sîngili v-o supt,
Din somn dulci v-o dişteptat
Şî cuvîntu vi l-o-nturnat.
Iar dumneavoastrî,
Cistiţi părinţi,
Pi tălpili picioarelor sî calcaţi
Şî pi fiii dumneavoastrî
Sî-i iertaţi:
Cum a iertat Adam şi Eva,
Eva pi Isac,
Isac pi Iacov,
Iacov pi cei doisprîzăci patrieşi,
Cari di la Dumnezeu Sfîntu
O fost aleşi.
Iertaţi-i cu pîni şî cu sari
Şî cu daru Sfinţiei Sale !

Strunga–Iaşi, Mg. 407, I, 16.
Inf. Elisabeta Gh. Siminciuc, 45, 4, a.
Culeg. L.C. (1980).

40

–Buna sara, buna sara
Cinstiţi socri mari
Şî cinstiţi nuni mari !
Staţi şi ascultaţi
Puţînili cuvinte
Di rugăminte,
Cari di la Dumnezău Sfîntul
Sînt alcătuite !
Iată ci sî roagî
Fiii dumneavoastrî,
Cu smerenie,
Sî li daţi blagoslovenie
Şî sî roagî cu plecăciune,
Ca sî li daţi iertăciune.
Căci marele
Şi puternicul Dumnezău
Luni, întîia zî,
O făcut ceriu şî pămîntu,
Marţi a făcut Dumnezău
Soarele şi luna,
Niercuri o făcut
Pi strămoşu nostru Adam,
Cu trupul din lut,
Cu oasîli din piatrî,
Cu sîngili din mari,
Cu frumuseţea din soari,
După chipul şi asemănarea
Sfinţiei Sale !
Şî văzînd Dumnezău
Cî nu este bine a locui
Omul sîngur în lumea aceasta,
Di dînsul s-a apropiat
Ş-o coastî din stînga i-a luat,
Făcîndu-i din ea soţîie
Şî pe lume vesălie.
Iar Adam, cîn s-a deşteptat,
Foarte rău s-anspăimîntat
Şi cu glas mare a strigat:
–Ce este aceasta Doamne ?
Domnul i-a răspuns:
–Nu ti-nspăimînta Adami,
Cî aceasta esti os
Din oasîli tali,
Carni din carnea ta,
Sîngi din sîngili tău,
C-aşa o vrut Dumnezău
Şî sî va chema ţîie soţie.
Domnul i-a blagoslovit
Să se-nmulţească:

Ca stelele cerului,
Ca iarba pămîntului,
Ca florile cîmpului,
Ca năsîpu mării !
Mulţi şî mulţi crescură
Şi se înmulţiră,
Pîn' ce-a ajuns vremea
Şi la aceşti doi tineri,
Cari stau cu genunchili lasati,
Cu capitili plecati,
Cu lacrimi pi obraz varsati,
Sî roagî la dumneavoastrî,
Cu smerenie,
Sî li daţi blagoslovenie,
Sî roagî cu plecăciune,
Sî li daţi iertăciune.
De aceea dumneavoastră,
Cinstiţi părinţi,
Cari di la Dumnezeu
Sînteţi rînduiţi,
Toati-n pămînt sî lasaţi
Şi fiii sî vi-i iertaţi !
Că iertarea părinţilor
Întăreşte casele fiilor,
Iar blestemul părinţilor
Risipeşte casîli fiilor,
Chiar de-ar fi de piatră,
S-ar risipi îndată,
Chiar de-ar fi de lut,
N-ar ţine prea mult.
De aceea, cinstiţi părinţi,
Toate-n pămînt sî lasaţi
Şî fiii sî vi-i iertaţi !
–Dumnezeu să-i ierte !
–Dumneata, giupîneasî mireasî,
Plîngi şî suspinî,
Cî mergi în casî străinî
Şî te-or mustra făr' di vinî
Şî te-or bati făr' di milî;
Cî mila di la părinţi
Multî vremi n-ai s-o uiţi,
Da mila di la străini
Ca gardu di mărăcini,
Şî mila di la barbat
Ca frunza di păr uscat,
Cîn gîndeşti
Cî ti umbreşti,
Atuncia ti dogoreşti,
Cîn gîndeşti
Cî trăieşti bini,
Atuncea îi vai di tini !
Ai o soacrî ca o toacî,
Intrî-n casî
Ca o coasî,
Ies-afarî
Ca o moarî,
Gura ii sloboadi parî !
Scremi şî gemi,
Zîci cî nu poati-aduci
On braţ di lemni
Şî mînîncî usturoi
Şî zîci c-a trăi tot cu voi.
Di la nunu cel mari
On bacşîş mari,
Di la cinstita mireasî
O basma frumoasî,
Di la domnu mire
Un pahar cu vin,
C-aşa-i di la Hristos,
Amin !
Sî vă fie di bine
Şî să mă cinstiţi şi pe mine
C-on păhărel di vin
Şi c-o năfrămuţî di in,

Ca sî pot zîci amin !

Pîrcovaci–Iaşi, Mg. 172, I, 27.
Inf. Ion C. Maticiuc, 72, 5, a.
Culeg. I.H.C. (1974).

41

–Ascultaţi, ascultaţi,
Cinstiţi nuni mari,
Cinstiţi socri mari,
Cinstite noroade
Şi gloate
Şi neamurile toate !
Şi dumneavoastră
Cinstiţi nuntaşi
Şi împrejuraşi
Şi iubiţii mei mahalagii !
Ascultaţi şi înţelegeţi
Şi ştiinţă vă culegeţi,
Ascultaţi, luaţi aminte
La vro patru-cinci cuvinte,
Care în cărţi stau scrise
Şi trebuiesc astăzi zise.
Ştiţi că Dumnezeu, cu cuvîntu,
A făcut ceriu şî pămîntu,
Marea cu zîsa
Şi toate care sînt într-însa !
A-ntins ceriu ca o pieli
Şi l-a-mpodobit cu steli,
Cari dau raza şî eli.
Ş-a făcut şî sfînta luna
Ce se vedi-ntotdeauna
Şi soarele veşnic
Ce ne stă întotdeauna feşnic !
După acestea toate,
Ca un puternic ce poate,
Domnu sfînt a mai lăsat:
Pomi roditori,
Ape curgătoare,
Ca să bea toate păsărelele
Să-şi cînte glăsurelele !
Şi fiecare pom să-şi dea
Roada sa.
Că aşa a binecuvîntat
Dumnezeu, Sfinţia Sa !
Şi văzînd Dumnezeu
Că nu este bine
Pămîntu stăpînit,
Pe strămoşul nostru
Adam l-a zidit:
Cu trupu din lut,
Cu oasă din piatră,
Cu frumusăţa din soari,
După chipu şî asamanarea
Sfinţiei Sale.
Şî l-a pus în rai
Ş-a stăpînit
Triizăci şî doi di ai !
Şi iarăşi văzînd Dumnezeu
Că nu este bine
Să fie omu singur pe pămînt,
A dat somn greu
Strămoşului nostru Adam
Şi-a rupt din a lui coastă
Ş-a zidit pi Eva,
Strămoaşa noastră.
Sculîndu-sî Adam din somn,
S-a spăimîntat
Şî cu glas mari a strigat:
–Ce este asta, Doamne ?
Domnu i-a răspuns:
–Adame, nu te spăimînta,
Că aceasta este
Trup din trupul tău,

Carne din carnea ta,
Şi se va chema ţie soţie
Şi veţi fi amîndoi un trup,
C-aşa Dumnezeu a vrut !
Atunci Adam
Pe Eva de mînă lua,
La Dumnezeu mergea,
În genunchi cădea
Şi lui Dumnezeu se ruga:
–Doamne, Dumnezeul nostru,
Iartă-ne şi ne blagosloveşte !
Dumnezeu i-a iertat
Şi i-a blagoslovit,
Din gură zicînd:
–Mergeţi şi vă înmulţiţi,
Mulţi ca stelili ceriului,
Ca iarba cîmpului,
Ca nisipu mării !
Mulţi şi mai mulţi crescură
Şi se înmulţiră,
Din neam în neam,
Din norod în norod,
Pînă s-a umplut pămîntu tot !
Şi din viţă-n viţă,
Pîn' ce-a ajuns vremea
La aceste două tinere mlădiţă,
Care stau şi sughiţă;
Stau cu genunchile plecate,
Cu feţile ruşinate,
Dumneavoastră vi se roagă
Să-i iertaţi
Şi să-i binecuvîntaţi,
Căci binecuvîntarea părinţilor
Întăreşte casîli fiilor,
Iar blestemul părinţilor
Risipeşte casîli fiilor;
De-ar fi temelia din piatră
S-ar risipi pînă-n talpă,
De-ar fi temelia din lut,
S-ar risipi pînă-n pămînt.
Ascultaţi, nun şi nună,
Tată şi mumă
Şi toţi care staţi împreună:
Părinţii au datoria
Pe copiii lor să-i crească
Pîn' la vîrsta bărbătească,
Şi pînă la a lor mărire
Sufăr păcate destule;
După cum ştiţi,
Mamele cu legănatu şi scăldatu,
Nopţile cu nedormitu,
Zilele cu netihnitu,
Şi altele, cu suparare,
După cum le ştie fiecare.
Ieşind din pruncie
Şi dînd în copilărie,
Tata pe fiu îl învaţă
Cum să muncească
Şi îl îmbărbătează
Ca în lume să trăiască.
Precum fiul cu tata,
Aşa şi cu mama fata;
Tot şezînd cu dînsa-n casă,
O creştere bun-o învaţă,
Cum în casî ca sî ţasî
Pînzî subţiri şî groasî,
De-a mîncării cum sî facî
Şî altili, pi cîti casa li ari.
Ş-o mai învaţî
Şî legea a credi,
Că pi preut cîn îl vedi
Sî sî scoali dinainti,
Cu evlavie şi cu cinsti,
Ca la un păstor părinti,

Că slujeşte cele sfinti:
Că nuntă, botez, mort, cu toate,
Fără preot nu se poate.
Aşa stînd şi învăţînd multi,
Mulţi fii năcăjăsc părinţî
Şî ii într-aiasta vremi
Îi dau grozavi blestemi.
Deci dumneavoastră,
Cinstiţi părinţi,
Care sînteţi
Di la Dumnezău Sfîntu
Orînduiţi,
Sî-i iertaţi
Şî sî-i binecuvîntaţi
Precum a binecuvîntat
Dumnezeu pe Adam,
Adam pi Eva,
Eva pi cei doisprăzăci patriarhi
Din Cana Galelei,
Di mi s-a prifăcut apa-n vin
De-a ajuns şî la dumneavoastrî,
Socri mari,
Di vi-l închin !
–Tată şî mamă,
Vă rugăm pi dumneavoastrî
S-ascultaţi la ruga noastrî,
Că multe omu-n lume greşeşte
Şi Dumnezeu nu-l pedepseşte;
Dar dumneavoastrî,
Cari sînteţi cu mila nimăsuratî,
Nu uitaţi,
Cî Dumnezeu ne zice nouă,
De vreţi să vă iert vouă,
Iertaţi şi voi
Greşitului vostru,
După cum zice la Tatăl nostru !
Di la nunul cel mare
Un bacşîş mare
Şi di la cinstita mireasî
O naframî frumoasî, di matasî,
Şî un păhărel cu vin,
C-aşa-i di la Hristos,
Amin !

Doljeşti–Neamţ, Mg. 2, II, 17.
Inf. Const. Gh. Ghioc, 52, 4, a.
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1968).

42

–Ascultaţi, cinstiţi nuntaşi
Şi dumneavoastră împrejuraşi,
Care de la Dumnezeu
Sînteţi lăsaţi
Şi vă aflaţi aici adunaţi,
Puţine cuvinte
De rugăminte,
Cuvinte bune
Spuse cu plecăciune,
Ca să luăm iertăciune.
Ascultaţi şi dumneavoastră,
Cinstiţi părinţi,
Care de la Dumnezeu
Sînteţi orînduiţi,
Ca şi codrii înverziţi,
Ca şi merii înfloriţi,
Ca şi pomii cei rodiţi,
Care dau roada ramurilor
Din răcoarea rădăcinilor.
Şi pe dumneavoastră
Dumnezeu să vă trăiască
Şi cu duhul blîndeţii
Să vă blagoslovească,
Ca să vă uitaţi
Înspre fiii dumneavoastră,

Ce sînt aici de faţă,
Plecaţi şi îngenunchiaţi.
Cu bunătate să-i primiţi,
Cu duhul blîndeţii
Să-i blagosloviţi,
Căci nu-i fiu ca să trăiască
Şi părinţilor să nu le greşească,
Precum nici noi nu putem trăi
Şi lui Dumnezeu a nu-i greşi,
Că aceşti tineri
Vor merge la a lor casă
Şi la a lor masă,
Care de Dumnezeu este aleasă
Şi pentru ca acolo să trăiască
Şi pe dumneavoastră
Să vă pomenească.
Că marele
Şi puternicu Dumnezeu
Luni, întîia zi,
A făcut cerul şi pămîntul,
Numai cu cuvîntul,
Soarele şi luna,
Pe care le vedem întotdeauna,
Marea şi toate cîte sînt într-însa,
Numai cu zîsa.
Cîmpului
Dumnezeu i-a poruncit
Şi îndată a-nverzit,
L-a împodobit cu dealuri,
Cu munţi şi cu măgurele,
Ca să locuiască fiarele în ele,
Şi cu tot felul de pomi roditori,
Fiecăruia i-a dat
După sămînţa lor.
Iar după aceste toate,
Dumnezeu, ca cel ce poate,
A zidit
Pe strămoşul nostru Adam,
Din care se trage
Şi-al nostru neam,
Cu ochii din mare,
Frumuseţea din soare,
Sîngele din rouă
Oasele din piatră nouă,
Trupul din pămînt
Şi sufletul din Duhul Sfînt,
După cum Dumnezeu a vrut.
Dar văzînd Dumnezeu
Că nu-i bine
Să locuiască omul
Singur pe lume,
I-a dat somn greu
Strămoşului nostru Adam,
I-a rupt o coastă din stînga sa
Ş-a făcut-o
Pe strămoaşa noastră Eva
După chipul şi asemănarea sa.
Şi trezindu-se Adam
Şi văzînd-o pe Eva
Lîngă dînsul,
A strigat cu glas mare:
–Ce este aceasta, Doamne ?
Şi Dumnezeu i-a răspuns:
–Nu te înspăimînta, Adame,
Că aceasta este
Trup din trupul tău,
Sînge din sîngele tău,
Carne din carnea ta
Şi se va chema ţie soţie,
De-acum pînă în vecie,
Şi veţi trăi amîndoi în fericire,
De-acum pînă la desăvîrşire.
Şi Dumnezeu i-a blagoslovit
De s-au înmulţit,

Ca stelele cerului,
Ca păsările codrului,
Ca nisipul mării,
Ca iarba pămîntului
Şi ca frunzele crîngului.
Mulţi şi mai mulţi crescură
Şi se înmulţiră,
Din viţă în viţă
Şi din sămînţă în sămînţă,
Pînă la această tînără mlădiţă,
Şi din părinţi în părinţi,
Pînă la aceşti tineri spăşiţi,
Ce sînt la faţă smeriţi,
La inimă umiliţi
Şi se roagă cu plecăciune,
Ca să le daţi iertăciune
Şi se roagă cu smerenie,
Ca să le daţi blagoslovenie.
Să-i iertaţi şi să-i binecuvîntaţi,
Precum a binecuvîntat Dumnezeu
Pe Aron
Şi pe cei doisprezece patriarhi,
De le-a înfrunzit
Cununa pe cap,
Căci binecuvîntarea părinţilor,
Întăreşte casele fiilor,
Iar blestemul părinţilor
Risipeşte casele fiilor,
Fie cu temelia de os,
O risipeşte de sus pînă jos,
Fie cu temelia de piatră,
O risipeşte toată,
Fie cu temelia de pămînt,
Se risipeşte numai cu un cuvînt.
Precum Dumnezeu porunceşte
Cîmpului
Să-şi usuce verdeaţa ierbii,
Aşa şi dumneavoastră,
Cinstiţi părinţi,
Să iertaţi greşalele fiilor,
Ce le-au făcut din copilărie,
Pînă într-această zi de veselie.
Toate în pămînt să le lăsaţi,
Şi pe fii dumneavoastră
Să-i iertaţi,
Să-i iertaţi, să-i binecuvîntaţi
Ca să fie de toată lumea lăudaţi,
Să fie de toată lumea iubiţi
Şi de Dumnezău blagosloviţi.
Amin, amin,
Şi un păhărel-două de vin,
Ca să fie
Blagoslovenia pe deplin,
Poate să fie şi de ţuică,
Că n-o să ne fie nimică !
De la nunul cel mare,
Un bacşîş mare,
De la cinstita mireasă,
O naframă de in, frumoasă,
Cusută aici în casă,
Poate să fie şi de strămătură,
Numai să fie cu voie bună,
Poate să fie şi de matasă,
Numai să fie de aici din casă,
De la cinstita mireasă
Şi de mîna ei aleasă !
–Foarte vă mulţumesc
Dumneavoastră,
Cinstiţi părinţi,
Care de Dumnezeu
Sînteţi orînduiţi
Şi dumneavoastră
Domnule mire
Şi domnişoară mireasă,

Milostivul Dumnezeu
Să vă încredinţeze
Loc cu noroc,
Şi viaţă cu dulceaţă,
Să vă-nzestreze Dumnezeu
Cu cele şapte daruri:
Înţelepciunea lui Solomon,
Tăria lui Samson,
Frumuseţea lui David,
Bogăţia lui Iov,
Vitejia lui Alexandru Machidon,
Şi toiagul lui Aron,
Care a odrăslit
Nerăsădit
Şi a înfrunzit
Neudat,
Fiind de doisprezece ani uscat !
Să vă dăruiască Dumnezeu
Stemă împărătească,
Coroană crăiască,
Toiagul părintesc !
Să trăiţi
Să stăpîniţi
Şi mereu să vă înveseliţi !
Şi iar mă închin
Acestor bătrîni,
Ca unor părinţi buni,
Şi acestor tineri,
Aici plecaţi,
Şi acestor fraţi,
Din toate părţile aici adunaţi,
Să trăiţi cu toţii
Pîn' la ceasul morţii,
Să trăiţi, măi fraţi,
Vede-v-aş săturaţi !
Să trăieşti podea,
Să bea gura mea,
Să trăieşti tu pod,
Să beu acest pahar
Cu vin cu tot,
Iar tu, grindă,
S-aduci voie bună-n tindă,
Iar dumneata,
Domnule pîntece,
Nu te-mbuiba,
Că nu ştiu ce se va-ntîmpla,
Căci n-am băut
Un pahar sau două,
Ci de opt ori cîte nouă !
Şi tot nu te mai îndestulezi,
Cît timp vin în pahare vezi.
–Cinstiţilor miri,
Să vă dăruiască Dumnezeu,
Cirezi de boi şi de vaci,
Să daţi şi la cei săraci,
Turme de oi,
Să daţi şi la cei cu nevoi,
Coşere de păpuşoi,
Să daţi şi pe la noi,
La vreme de nevoi.
Dar să luaţi seama,
Ca printre cirezile de boi
Să nu fie vreunul
Cu un corn rupt,
Să i se pară miresei
Mirele slut,
Ci totdeauna plăcut,
Tot aşa, printre cirezile de vaci,
Să nu fie vreuna
Cu coada ruptă,
Să i se pară mirelui
Mireasa slută,
Ci totdeauna plăcută !
Să vă dăruiască Dumnezeu

Cîrduri de curci,
Iar dumneata, domnule mire,
Pe alte drumuri
Să nu mai apuci,
Să vă dăruiască Dumnezeu
Cîrduri de păsări,
De tot neamul,
Să aibă mireasa cu ce se ocupa
Şi pe la alţi bărbaţi
A nu se mai uita.
S-aveţi buţi cu vin,
Să daţi la toţi nuntaşii din plin,
S-aveţi cîte o farfurie
Cu ţînţari,
Să daţi pe la fetele mari
Şi cîte o farfurie
Cu furnici,
Şă daţi pe la fetele mai mici
Şi una cu ciocălăi,
Să daţi şi pe la flăcăi.
Vorbe multe, îndelungate,
Sînt curate păcate,
Mai bine să bem,
Să cinstim,
Să ne-nveselim !
N-ar ajunge anul
Cine-o făcut paharul,
L-o făcut larg la gură,
Strîmt la fund
Şi-ntrînsul nu-ncapi mult !
Să trăiţi cu toţii,
Pînă la ceasul morţii !

Nemţişor–Neamţ,
Inf. Ion Gh. Tulan, 55, 4, a.
Culeg. S.C. (1975).

43
–Prea cinstiţi meseni
Şi nuntaşi,
Şi voi toţi, împrejuraşi,
Şî dumneavoastrî
Cinstiţi părinţi,
Cari sînteţi
Di la Dumnezău orînduiţi,
Sama vă luaţ,
Sariclîcurili-n cap li lasaţ,
Căci acestui fiu şi acestii fiici
Le-o vinit vremea
Sî sî despartî
Di mamî şî di tatî
Şî sî pleci la a lor casî,
Cari-i di Dumnezeu aleasî,
Sî traiascî liniştiţ,
Sî-ajungî fericiţ
Dintru părinţ întru părinţ !
Dar dumneavoastrî,
Cinstiţi părinţ,
Încî sî vă amintiţ,
Cî nu s-o pominit aşa,
Fiii mari sî creascî
Şî-naintea lu Dumnezău
Ş-a părinţilor sî nu grişascî;
Căci numa Dumnăzău,
Cel nigreşît,
Cari toati-n lumi le-o făcut,
O făcut sămn cu mîna
Ş-o făcut lumina,
Marţi o făcut pămîntu,
Numai cu cuvîntu,
Miercuri o făcut marea
Şî cîti-s într-însa,
Numai cu zîsa,

Gioi o întins ceriu ca o pieli
Şî l-o-mpodobit cu steli
Şî cu luceferi luminoşi,
Ca sî-i privim noi
Aieşti păcătoşi,
Soarili şî luna,
Cu noi dimpreunî;
Viniri o făcut păsîrili cerului
Şi iarba pămîntului,
Sîmbătî o făcut raiu, la răsărit,
Şî cu toati felur'li di frumuşăţî
L-o-mpodobit
Cu dumbrăvi,
Cu izvoarî
Şî cu api curgătoari,
Pintru toatî lumea adăpătoari !
Şî dupa ce-o gătit,
Sîngur Dumnezău s-o odihnit;
Da recunoscînd Dumnezău
C-acest pămînt
Trebîi di ciniva stăpînit,
Şî nu s-o aflat
Nici o fiinţî pămînteascî,
Ca aceastî frumuşaţî
S-o stăpîneascî;
Şî de-aceea l-o făcut
Dumnezău pi om,
Luînd trupu din pămînt,
Suflitu din Duhu Sfînt,
Oasîli din piatrî,
Sîngili din Marea Roşî,
Frumuşaţa din soari,
Ochii din steli,
Mintea din ceri
Şî graiu di la îngeri,
Inima din mijlucu pămîntului
Şî gîndu din iuţala fulgirului !

Ş-o suflat peste el cu duhu
Şî l-o înviat;
Darî Domnu, cunoscînd
Cî nu e bine să locuiascî
Omu sîngur pi pămînt,
I-o dat somn
Strămoşului nostru Adam
Şî l-au adormit
Ş-o luat o coastî din stînga sa
Ş-o făcut
Pi strămoaşa noastrî Eva.
Adam, cîn s-o dişteptat,
Foarti tari s-o-nspăimîntat;
Domnul l-o molcomit
Şî i-o zîs liniştit:
–Nu ti spăimînta, Adame,
C-acesta esti os din oasîli tali
Şî carni din carnea ta
Şî sî cheamî Eva,
Soţîia ta !
Amîndoi vă potriviţ
Şî sî creştiţ,
Sî vă-nmulţiţ,
Ca stelili ceriului,
Ca păsîr'li cîmpului !
Şî de-atuncea,
Trăgîndu-să viţă din viţă
Şî neam din neam,
Pîn-a agiuns vremea
Şi la aceştia,
Fiu şî fiică ai dumneavoastrî,
Cari stau îngenunchiaţi
Şî cu ochii lacramaţi
Şî pi dumneavoastrî va roagî
Sî va-nduraţ
Sî-i iertaţ,
Cî ii sînu v-au supt

Şî multi bucurii v-au făcut,
Din somn dulci v-au sculat
Şî poati v-aţi scapat
Ş-aţi blastamat,
Căci blăstămul părinţilor
Răsîpeşti casîli fiilor,
Iar binecuvîntarea părinţilor
Întăreşti timiliile lor.
Deci dumneavoastrî,
Cinstiţi părinţ,
Încî sî va amintiţ
Dintr-a dumneavoastrî feciorie,
Pi vremea căsătoriei,
Cum tot aşa aţi îngenunchiat
Şî pi părinţ i-aţi rugat
Şî ei s-au îndurat
Şî v-au iertat;
Aşa şî dumneavoastrî acuma,
Sama bini va luaţ,
Sariclîcurili li lasaţ
Şî grişălili tinirilor li iartaţ;
Sî-i iartaţ,
Sî-i binicuvîntaţ,
Cu pîni, cu sari,
Cu darurili Sfinţiei Sale,
Sî pleci la a lor casî,
Cari-i di Dumnezău aleasî,
Sî trăiascî liniştiţ
Dintru părinţ întru părinţ !

Mălini-Mănăstirea... Mălinieşti–Suceava, Mg. 140, I, 1.
Inf. Calistrat G. Ungureanu, 76, 4. a.
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1973).

44

Staţi dumneavoastrî,
Cinstiţi nuni mari,
Cinstiţi socri mari,
Şi ascultaţi
Puţinile cuvinte
De rugăminte;
Se roagă fiica dumneavoastră
Cu plecăciune
Să-i daţi iertăciune,
Se roagă cu smerenie
Să-i daţi blagoslovenie,
S-o iertaţi,
S-o binecuvîntaţi !
Că marele
Şi puternicul Dumnezeu
Luni, întîia zi,
A făcut cerul şi pămîntul,
Marţi l-a-mpodobit cu stele
Şi luceferi,
Miercuri cu soarele şi luna,
Marea şî cîte are-ntr-însa,
Joi l-a făcut Dumnezău
Pi strămoşul nostru Adam,
Cu trupul din lut,
Cu oasîli din piatrî,
Cu sîngili din mari,
Cu frumuşăţa din soari,
Dupa chipul şi asamanarea
Sfinţiei Sale !
Văzînd Dumnezău
Că nu este bine
De-a locui omul
Singur pe acest pămînt,
I-a dat somn
Strămoşului nostru Adam,
L-a adormit,
I-a rupt o coastî din stînga sa
Şi a făcut-o
Pe strămoaşa noastră Eva,

După chipul şi asemănarea sa.
Sculîndu-se Adam din somn
Şi văzînd
Pe strămoaşa noastră Eva
Lîngă dînsul,
A strigat cu glas tare:
–Ce este asta, Doamne ?
Domnul i-a răspuns:
–Nu ti-nspăimînta, Adami,
C-acestea sînt
Oase din oasele tale,
Carne din carnea ta,
Sînge din sîngele tău,
Se va chema ţie soţie
Şi veţi fi amîndoi un trup.
Că Dumnezeu
Aşa a blagoslovit:
Să se-nmulţească
Ca stelele cerului,
Ca iarba pămîntului,
Ca florile cîmpului,
Ca nisipul mării !
Mulţi şi mulţi crescură
Şi se înmulţiră,
Pînă ce a venit vremea
Şi la aceşti doi tineri,
Care stau
Cu genunchile plecate,
Cu feţele ruşinate
Şi dumneavoastră se roagă;
Se roagă cu plecăciune,
Ca să le daţi iertăciune,
Să-i iertaţi
Şi să-i binecuvîntaţi,
Precum a binecuvîntat
Dumnezeu pe Aron
De i-a-nfrunzit toiagul,
Uscat de nouăzeci şi nouă de ani
Precum i-a binecuvîntat
Şi pe cei doisprezece patriarhi,
De le-au înflorit
Cununile pe capul lor !
Iar dumneavoastră
Cinstiţi părinţi,
Care sînteţi
De la Dumnezeu orînduiţi,
Să-i iertaţi,
Să-i binecuvîntaţi,
Că binecuvîntarea părinţilor
Întăreşte casele fiilor,
Iar blestemul părinţilor
Risipeşte casele fiilor,
De-ar fi cu temelia de lut,
Se risipeşte pînă-n pămînt,
De-ar fi cu temelia de piatră,
Se risipeşte pînă-n talpă.
De la nunul cel mare
Un bacşiş mare,
De la cinstita mireasă,
O batistă de matasă
Ş-un pahar di vin
C-aşa-i di la Hristos,
Amin !

Berezeni–Vaslui, Mg. 151, I, 5.
Inf. Ghiţă M. Bogatu, 50, 5, a.
Culeg. L.C. (1973).

45

–Viitori tineri gospodari,
Frunţile plecaţi
Şî luaţi aminti
La cîteva cuvinti.
Bini s-ascultaţi,

Cî la iastă tainî mari,
Sfîntî zi di sărbătoari,
Îs multi di-ndatorat
Şî ghini di-ascultat
Şî din strămoşi s-o păstrat.
Di cînd Dumnezău,
Cu mari puteri
Şî după vreri,
Cu gîndu
O făcut ceru şî pămîntu,
Luminat di mîndru soari,
Di lunî şî steli lucitoari,
A văzduhului'nălţime,
Cu zburătoari o mulţime,
Marea şî multi izvoari,
Buruieni lecuitoari.
Pămîntu l-o-nzestrat cu viaţî,
Bucurii şî dulceaţî
Pintru creatura lui măreaţî
Eva şî Adam,
Din neam în neam.
Pi primu om, Adam, l-o făcut
Cu trup di lut
Cu oasî di piatrî tari,
Cu sîngi din mari,
După chip
Şi asemănarea Înălţimii Sale,
Şî făcu lui bucurii
Pi Eva, ca sî-i hii soţî
La ghini şi rău,
După cum o vrut Dumnezău.
Iar Adam, cînd îşi dischisî ochii,
Privind la ea, zisî:
–Aiasta-ni va fi muieri,
La trudî şi osteneli,
Cî-i din oasîli meli,
Sî-ni hii di mîngîieri.
De-aceea acu
Tinerii iştia îngenunchiară
Şî smeriţi, cu rugăciuni,
Vă cer astăzi iertăciuni,
Ca unii ci i-aţi născut,
Pînă la vîrsta asta i-aţi crescut,
Chemaţi ca sî-i întăreascî
Nila cea dumnezăiascî
Şî sî-i bucuri cu roduri,
Prin aceste sfinte noduri,
Sî li dei uniri-n casî
Şî tot belşugu pi masî,
Sî-nverzeascî, ca măslinii,
Şî sî-nfloreascî, ca crinii,
Fiindcî, după cum sî ştie,
Părinţii au datorie
Di copchii sî sî-ngrijeascî,
Sî-i creascî
Şî sî-i iubeascî
Pîn'la vîrsta bărbătească.
Pînî la a lor mărimi,
Sufăr necazuri mulţimi,
După cum mama cu lăptatu,
Legănatu şi scăldatu,
Nopţile cu nidormitu,
Zîlili cu nitihnitu
Şî altili, cu supărari,
Precum ştii fiicari.
Apoi, din blînda pruncie,
Intrînd în copilărie,
Pi ficior îl ie tata,
Rămînînd la mama fata.
Tata pe hiu îl învaţî
Cu sfătuiri şî povaţî,
Cum sî sî îmbărbătezî,
Sî munceascî, sî lucrezî,
Cum s-apuci unealta,

Barda, sfredelu şi dalta
Şî cum una s-o înceapî
Şî cum alta s-o priceapî.
După cum hiul di la tatî,
Aşa şî mama pi fatî
O învaţî cum sî toarcî
Şî mîndri lucrări cum sî facî,
Cum sî ţăsî şî sî coasî
Pînzî subţiri şî groasî,
Apoi, după datini,
O învaţă şî omenii,
În lumi cum sî trăiascî,
Pi bătrîni cum sî-i cinsteascî,
Sî aibî bunî purtari,
Cu ceal nic şî ceal mari,
O învaţî legea a credi,
Iar pi preot cum îl vedi,
Sî i sî scoali-nainti,
Cu evlavie şî cinsti,
Ca unui păstor părinti,
Cî la botez, nunţi şî moarti,
Fărî preot nu sî poati.
Di aeste ş-încî alti
Mama zîci din a ei parti,
Cî, din neajungerea minţii,
Mulţi îşi năcăjăsc părinţii,
Cari, în acee vremi,
Li dau grozavi blăstemi,
Şî vorba ră, părinteascî,
Îi ură dumnezăiascî,
Cari usucî şî pîrleşti,
Împrăştii şî rîsîcheşti.
De aceea hiii sî pleacî,
Datoria sî-şi facî,
Sî li daţi binicuvîntari,
Cu părinteascî-ndurari,
Cî binecuvîntarea părinţilor
Întăreşte casîli hiilor,
După cum Avram, odatî,
Ca on părinti şî tatî,
O dat binecuvîntari lui Isac,
Cu îndurari.
Deci, binecuvîntaţi
Şi iertaţi,
Cum Dumnezău s-o îndurat
Ş-o binecuvîntat
Primili familii în lumi,
Cum în Evanghelii sî spuni,
Tot aşa Sfîntu sî vreie
Binecuvîntari sî vă deie.
Deci, cu dragosti hierbinti
Vă zic acesti cuvinti:
–Mirilor, deie-vă Dumnezău
Sănătati
Şî zîli-ndelungati,
Stari şî averi,
Izvor di lapti şî nieri,
Ficiori şî feti,
Inimî mari şî bunî,
Sî vă iubiţi împreunî.
Apoi şî dumneavoastrî, adunari,
Daţi-le bună urari:
În trai bun sî sî răsfeţî
Pîn'la adînci bătrîneţî.
Apoi di la domnu nun mari,
Un bacşiş pintru urari,
Iar di la cinstita nireasî,
O naframî di matasî,
Da sî nu hii di pi la vecini,
Cî va păţi vo ruşîni
C-atunci va hi ocara noastrî
Şî necinstea dumneavoastrî.
Poati sî hii şî di in,
Sî-ni şterg musteţile di hin.

Sî daţi popii leturghii,
Sî vă traiascî copchiii,
Iar nii un pahar di hin
C-aşa-i di la Hristos,
Amin !

Pădureni–Vaslui
Anexă-chestionar (1972).

Primirea nuntaşilor

46
–Bună zîua la dumneavoastrî,
Cinstiţi gospodari !
–Bini-aţi vinit la noi, gospodari !
–Noi am vinit sî va-ntrebăm
Di viaţî !
–Viaţa noastrî esti foarti bunî,
Însî cu dumneavoastrî împreunî
Esti şî mai bunî !
Primiţi cîte-on păhărel di ţuicî
Di la cuconu mire
Şi cucoana mireasă;
Cu mîna dreaptî sî-l luaţi
Şî pisti cap repidi sî-l daţi !
Poftî bunî,
Pitreceri frumoasî
Şî sî fiţi sănătoşi !
–Noroc la tineri !

Butea–Iaşi, Mg. 352, **I, 6.**
Inf. Ionel A. Anti, 58, 8, a.
Culeg. L.B. (1979).

Dezlegarea mesei

47
–Bună ziua, socru mare,
Soacră mare
Şi cinstită adunare !
Socru mare aicea ne-a chemat,
Să ne dea de băut şi de mîncat.
Acu, ia uitaţi-vă la mine,
Cum stau cu două buţi pline !
Într-însele ce este,
De băut se numeşte.
Este băutură
Ca de la Panciu–Odobeşti,
Cînd bei te veseleşti
Şi pe jos te tăvăleşti;
Da nu este
De la Panciu-Odobeşti,
Ci este de la socrul cel mare,
Să ne fie la toţi de-ndemnare.
–Fraţilor,
Ca să vă fie de-ndemnare,
Să le fac eu o urare,
Cînd se aduce mîncarea.
Fraţilor, aicea dacă am venit,
Socrul la treabă ne-o pornit
Şi eu am dat ochii roată
Şi am dat peste-o poiată
Cu mieluşei,
Mai mari şi mai mititei.
Pe toţi i-am prins
Şi la căsăpie i-am dus,
Pe toţi i-a căsăpit,
De piele i-o jupuit
Şi la bucătărie i-am dus,
În frunză de varză i-o-nvălit
Şi pentru gustul dumneavoastră

I-o pregătit.
Poftiţi, fraţilor, şi luaţi
Şi dintr-însele mîncaţi !
Şi iar am dat ochii roată
Şi-am dat peste o baltă
Şi-am strîns toţi pescarii,
Cu mrejele şi cu bărcile,
În baltă s-o băgat
Şi chisoaga toată o adunat
Şi la bucătărie am dus-o
Şi tot pentru gustul
Dumneavoastră
O pregătit-o.
Şi acu, ce staţi fraţilor,
De nu luaţi şi mîncaţi ?
C-aveţi mese întinse,
Cu feţe de masă
De matasă,
Talere spoite,
Cu tot felul de mîncare pregătite.
Fraţilor, poate vă temeţi de otrăvit?
Decît să moară o lume şi un sat,
Mai bine eu, un blastamat,
C-un picior în groapă
Şi cu amîndouă pe mal.
Fraţilor, bucatele or fi nefierte,
C-o fost bucătăresele cam bete
Şi n-o avut lemne tăiete.
Poate-or fi nisarate,
Că-s ocnele cam diparte,
Am trimes nouă cară,
De astă vară
Şi n-au venit nici asară !
Da, ia să le fac eu o gustare,
Ca să vă fie la toţi de-ndemnare,
Luaţi, fraţilor, şi mîncaţi,
Numai din barbă să nu daţi
Şi cu toţii vă-ndemnaţi.

Bijghir–Bacău
Anexă-chestionar (1972).

48

–Bună ziua, bună ziua,
Masă frumoasă,
Meseni dumneavoastră,
Cari vă aflaţi
La această masă !
Pi cari v-am ştiut,
V-am chemat,
Pi cari v-am văzut
V-am poftit.
V-am întins mesî
Pisti mesî,
Feţî di mesî
Pisti feţî di mesî,
Crastoani cu bucati alesî.
Linguriţî auriti
Pintru guriţîli
Dumneavoastră prigătiti.
Dar cari-aveţi cuţîtaş
Şî linguriţî,
Bini di bini,
Cari nu, pi alba
Şî la Hîrlău,
Cî de-acolo ne-am cumparat
Şî eu,
Şî nu sînt scumpi,
Doi lei perechea,
Numa on leu !
D-apui on cuţîtaş
Cu mănunchiu di răchită
L-am uitat as'noapti în tindî,
L-o găsît on pui di rîmî

Şî l-o făcut mii şî fărîmi !
Di vi s-or păre bucatili nifierti,
Ne-ţi credi,
Cî n-am avut lemni
La trunchi tăieti,
Lemnili o fost putrigăioasî,
Ori bucătăriţili somnoroasî.
Di vi s-or păre
Bucatili nichipărati,
Ne-ţi credi,
Cî marchidanii
Nu mai umblî prin sati,
Di vi s-or păre amărîti,
Di guriţa mea
Vor fi îndulciti,
Căci dicît sî moarî
O masî frumoasî,
Mai digrabî
O dîrdalî mincinoasî,
C-un picior în groapî
Şi cu-amîndouî pi mal !

Tudora–Botoşani, Mg. 70, I, 14.
Inf. Gheorghe Gh. Dascălu, 45, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1964).

49

–Buna vremea, cinstiţi meseni,
Boieri macedoneni,
Bine v-aţi adunat,
Cî domnu mire
Şî domnişoara mireasî
Cu mare bucurie
V-au aşteptat !
Cu mesîli întinsî
Pi mesî, feţî di mesî,
Iar pi feţî bucati alesî.
Dumneavoastrî poftim
Şî ospătaţi.
Di vi s-or păre bucatili
Cî sînt nifierti,
Dumneavoastrî ni-ţi credi,
Că n-o fost lemni tăieti,
Şî bucătăriţili-o fost cam beti;
Puneu cîte-on lemn di tei,
Suflau di li sî-mple ochii
Di scîntei,
Puneu cîte-on lemn di plop
Şî nu arde focu diloc;
Şî cîn pune cîte-on lemn di fag,
Fierbeu bucatili pi plac.
Dacă nu-ţi ave linguriţi
Şi furculiţi,
Îţi mai îngădui puţîn,
C-oi trimiti la Hîrlău,
Un moşneag,
Calari pe-on ciucălău,
C-am auzît cî testeaua de linguri
Îi on leu !
Da pîn-a vini cu linguriţ
Şî furculiţ,
Dumneavoastrî-ţi lua cu mînili
Şî-ţi rupi cu dinţî,
C-aşa ne-o crescut
Şî pi noi părinţî.
Şî dicît îţi sta
Şî vi-ţ uita
Ş-a pieri o masî frumoasî,
Mai bini eu,
O dîrdalî mincinoasî.
Şî dacî-ţi vide cî vrau sî cher,
Mi-ţi faci-un vălătuc di tei
Şî mi-ţi azvîrli întri fimei;
Celi tineri m-or freca,

Celi bătrîni nu m-or lăsa
Şî di la moarti m-or scapa.
Fiicari pentru sîni
Croitor di pîini,
Cini n-a croi,
Stomacu nu ş-a potoli.
Poftim !

Buhalniţa–Iaşi, Mg. 207, I, 19.
Inf. Vasile M. Hozoreanu, 61, 5, a.
Culeg. L.B. (1975).

50
–Buna zîua, adunari frumoasî,
Gospodari dumneavoastrî,
Ne-am adunat
La aceastî cinstitî casî,
La o blagoslovitî masî !
Pi mesî avem feţî di mesî,
Pi feţî di mesî avem farfurii
Cu bucati,
Pintru dumneavoastrî căutati.
Ia poftim şî serviţi
Şî sî ni crediţ:
De-o fi malaiu cam crud,
Sî ni crediţ
C-o fost cuptioru cam ud,
Şî bucătăresîli beti
Şî n-am avut nici lemni tăieti.
Da dumneavoastrî,
Poftim şî serviţi !
N-aveţi linguriţi, furculiţi,
Puţîn mai îngăduiţi,
Am trimăs pi unu la Hîrlău,
Acolo-i testeaua un leu,
De-acolo am cumparat şî eu.
Şî l-am trimăs pe-on cal şoldit,
Cred cî s-o-mbatat
Şî din sat n-o mai işît.
Da dumneavoastrî poftiţi
Şî luaţi cu mînuţîli
Ca lipovenii cu căruţîli !
Poftim şî strîgaţi:
Uni trebu sare,
Strîgaţi chiperi !
Uni trebu chiperi,
Strîgaţi sari !
Iar noi v-om servi pi fiicari,
Dupa puterili noastri.
Şî ca sî nu sî-mbeti o lumi-ntreagî,
Cari sî aflî aici,
Sî ma-mbăt eu,
Păcătosu satului,
Ca sî rîdiţi dumneavoastrî di mini
Nu eu di dumneavoastrî.
Poftiţi !

Doljeşti–Neamţ, Mg. 2, II, 19.
Inf. Const. Gh. Ghioc, 52, 4, a.
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1968).

51
–Ascultaţi, cinstiţi nuntaşi,
Şî onoratî adunăturî,
Tăţi oamini cu stari bunî,
Tînîr şî bătrîn,
Veacu di om bun,
Intelectuali,
Socri şî nuni mari
Şî buni gospodari,
Cari la nuntî
La noi sînteţi adunaţi,
Vă rugăm sî m-ascultaţi,

Dacî nu va suparaţi;
Poati sî nu-ntîrziaţi,
Pînî nişti bucătăresî,
Alesî,
Vor puni ci trebu pi mesî,
Mîncari, băuturî sau ciorbî,
Eu m-am gîndit
Sî vă mai ţîn di vorbî,
Sî vă spun cît di greu
Am ajuns la scopu meu,
Cît am alergat
Pi deal, pi vali şî pi coastî,
Numa domnu mire
Ştie cît îl coastî,
Ca sî facim voia noastrî
Şî plăcerea dumneavoastrî.
Ş-apoi hai-hangela,
Pîn' ce-om aduna vesela,
Linguriţî şî furculiţî
Şî blidi solidi,
Di cari mîncarea nu sî prindi;
Şi ca mîncari,
Sî ştiţi fiicari
C-o sosît în Tîrgu Neamţ,
În gară,
Patru cară,
Cari vin pi strada mari:
Două cari cu coş,
Pline cu borş,
Şi două harabale
Cu sarmale.
În sfîrşit,
Di mîncari sîntem preparaţi,
Nu ştiu dumneavoastră
Cu pungile cum staţi ?
Iar băutura,
Di vi s-a păre cî-i pre puţînî,
Vă rog să nu căutaţi nici o vinî
C-am avut un cărăuş
Mari cît o prăjinî
Şî n-auză bini c-o mînî;
Şî trecînd pin Dobrogea,
Pin via lui Nazargiu Hogea,
M-am întîlnit cu Sătilă,
Cît di voie, cît di silă,
I-am dat şi lui de-o sorghitură,
Da el, c-on bîrdîhan
Pînă la gurî,
M-o lăsat făr' di băuturî.
Da eu, vinind mai încoaci,
Am găsît vo trii poloboaci,
Cam subţîreli la doagi,
Şî tot zdruncinîndu-sî-n căruţî,
O mai rămas o balercuţî
Di vo sutî di sticluţî.
Cini be, gîtu sî moaie,
Şî picioarili sî-ndoaie,
Iar cini vre să fac-o treabî,
C-o nevastî sau c-o babî,
Şî-n tăt cazu chiar c-o fatî,
Dintr-o sticlî sî îmbatî.
Aşa-s eu, unu pi lumi,
Şî-ni placi sî spun la glumi,
Da nu la tăţi li placi
Sî spuie-aşa di multi.
Da îi rog frumos sî ma asculti,
Iar cumva di-i vo greşalî,
Făcutî din niştiinţî,
Eu am sî cat, cu stăruinţî,
Ca s-o-ndrept cu-a me voinţî.
Deci eu în sara asta,
Mă pretind on om mai mari
Ca un şăf di exploatari,
Numa pi băuturî şî pi mîncari

Şî sî spun la fiicari
Cîte-o minciunî mari.
Cî gura me îi făcutî
Sî beie pahară di vin o sutî,
Ca limba-n vin sî sî scaldi,
Sî iasî minciunili caldi,
Cî pi mini m-o minit părinţî
Sî ţîn minciunili ca cu dinţî,
C-o minciunî ştiutî
Şî nispusî
Esti-o boalî-n trup ascunsî,
Şî trebu s-o spun,
Cî di nu, mor nebun;
Cî la noi aşa-i frumos,
Numili di Gheorghi
Sî cie mincinos !

Răbîia–Neamţ, Mg. 536, I, 25.
Inf. Gheorghe C. Dumitriu, 48, 8, a.
Culeg. L.B. (1983).

52

–Ascultaţi, cinstiţi meseni,
Pe care v-o adunat
Milostivul Dumnezeu
La această casă
Şi de Dumnezeu blagoslovită masă !
Iată că se închină domnul mire
Şi cu doamna mireasă,
Dimpreună cu părinţii,
Cu mese întinse,
Cu luminări aprinse.
Este aşternut pe masă
Covor roşu de mătasă,
Cu talgere zugrăvite,
Linguri poleite
Tingiri smălţuite,
De la Ţarigrad venite
Şi pentru sama dumneavoastră
Pregătite.
Iară prin aceste toate
Sînt aşezate bucate,
Pregătite, tocmite,
Şi cu zahăr îndulcite
Şi tot pentru dumneavoastră gătite.
Deci, poftim de luaţi
Şi ospătaţi
Unii de la alţii,
Căci aşa fac fraţii !
Iară de vă vor părea
Bucatele nesărate,
Să ne daţi iertare
Căci avem dreptate;
Să ştiţi cu toţi,
Că sarea şi ocna îs departe
Şi îi foarte greu
De adus în spate.
Iar de vă vor părea nechipărate,
Tot noi să avem dreptate,
Căci aţi auzit cu toţii
Că Ţaringradul cu chiper e departe
Şi nu-i drum nici de car,
Nici de căruţă,
Numai de corăbiuţă.
Şi am trimis una astă-iarnă,
Là Crăciun,
Şi n-a sosit nici acum.
Dar am primit veşti
Că corabia cu chiperi
S-au încărcat
Şi pe mare s-au transportat,
Dar cînd au fost
La mijlocul mării,
La adîncul apei,

S-au pornit un vînt cumplit,
Dinspre răsărit,
Corabia s-a răsturnat,
Corăbierii toţi s-au înecat,
Numai unul a scăpat,
Pe o scîndurică de brad.
Şi mă mir cum o scapat,
Căci dacă eu eram,
La iuţeală mă-necam !
Iar de vă vor părea
Bucatele nefierte,
Iară să ne daţi dreptate,
Căci bucătăresele
Au fost puţin bete
Şi din partea mea, ca vornic,
N-au avut lemne tăiete,
Deci, mai bine să începem !
Luaţi unii de la alţii,
Căci aşa ieu fraţii.
Luaţi, fraţi, şi ospătaţi
Şi din barbă să nu daţi !
Fiecare pentru sine
Croitor de malai şi pîine.
Iar care nu aveţi cuţit şi furculiţă,
Vom înhama o iapă la căruţă
Şi va alerga la tarabă,
Căci se vînd de către o babă.
Cine baba va săruta,
Şapte cuţite în dar va lua,
Cuţite de la Hîrlău,
Cu mănunchi de ciucălău,
Căci de-acele am şi eu,
De pe cînd eram flăcău.
Şi pînă ei vor veni,
Bucatele se vor răci
Şi mai rău vă veţi căi !
Şi flămînzi să nu rămîneţi,
Pe lucru să vă puneţi,
Căci, decît mîncări stricate,
Mai bine maţe crapate.
Căci şi eu voi mînca în silă,
Că mi-i de bucate milă !
Aşadar, nu vă lăsaţi, poftiţi,
Luaţi cu ce năpădiţi:
Babele cu labele,
Moşnegii cu degetele,
Flăcăii din polonic
Şi fetele din mertic.
Bucătarul să trăiască
Cu friptura în gură,
Dumnezeu să-l odihnească,
Să-i fie ţărîna uşoară,
Ca găluştele din oală !
C-a făcut nişte tocmagi,
Numai cu boii să-i tragi,
Şi-o făcut nişte plăcinte,
Cît teleaga dinainte,
Să le ţie lumea minte !
Şi scripcarul, dumnealui,
Să-şi mai puie pofta-n cui,
Că nu sînt pentru dumnealui !
Şi să tot tragă nădejde,
Cînd i-o prinde mîţa peşte,
Să mănînce boiereşte.
Vorbe lungi şi-ndelungate
Sînt numai nişte pacate,
Mai bine să începem a lua,
Unii de la alţii,
Aşa ca fraţii:
Care cu linguriţele,
Care cu furculiţele
Ca lipovenii cu căruţele.
Luaţi fraţi şi ospătaţi
Dar din barbă să nu daţi !

Iar de vă temeţi de otrăvit,
Eu tot sînt om de pierit
Ş-oi face eu o gustare,
Ca să fie cu-ndemnare
La băut şi la mîncare,
Căci decît să cheie
O masă aşa de frumoasă,
Mai bine eu, o babă mincinoasă !

Tarcău–Neamţ
Anexă-chestionar (1972).

53
–Cinstiţi meseni şi nuntaşi
Şi voi toţi împrejuraşi,
Care aţi binevoit
Şi la această nuntă aţi trudit,
Să nu luaţi anume de rău
Şi să primiţi cum a dat Dumnezeu,
Căci gospodarii de acasă
Mi-au dat în seamă această masă,
Şi eu, ca trimis împărătesc,
În numele gospodarilor de acasă
Vă poftesc,
Să şedeţi la masă
Şi să ospătaţi ca acasă,
Din pîine şi sare,
Din masa lu dumilorsale.
Că nu-i numa
Un rînd de mîncări
Sau numa un fel di băuturi,
Sînt sute ninumărate,
Băuturi potrivite,
Săhanuri ferecate,
Pe jumătate deşarte,
Pe jumătate săci,
Să n-aveţi a da din fălci !
Ş-apoi mai sînt linguri poleite,
Cu chiroane ţintuite,
Tot pentru dumneavoastră pregătite;
Iar dumneavoastră,
De n-aveţi cuţît şî furculiţă,
Vom înhama o iapă la căruţă
Şî vom trimite-o la Hîrlău,
Cî de-acelea am şî eu,
Cu mănunchi di ciucălău
Mi sî pare cî cost-on leu.
Dar pînă cuţîtili şi furculiţîli
Sî vor neguţa,
Bucatili sî vor mînca,
Şî flămînzi să nu rămîneţi,
Pi lucru sî vă puneţi,
Că şi eu voi mînca în silă,
Căci mi-e de bucate milă,
Căci decît mîncări stricate,
Mai bine maţe umflate.
Aşadar, nu vă lăsaţi poftiţi,
Mîncaţi cu ci năpădiţi,
Moşnegii cu degitili,
Babili cu labili,
Fetili din polonic,
Flăcăii plăcinti din mertic !
Şî bucătăresîli sî trăiascî
Şî sî li fie ţărîna uşoarî
Ca găluştili din oalî,
C-o facut nişti tocmagi,
Numa cu boii sî-i tragi,
Ş-o facut nişti placinti
Cît teleaga dinainti,
Nici nu cuteazî
Sî ni li mai puie dinainti !
Şî la urmî
Vă doresc la toţi poftă bună !
Dacă credeţi cî-i ceava otrăvit,

Uitaţî-vă, gust eu întîi,
Cî-s tînîr şî am di trăit,
Cî dicît veţi muri voi,
Oştenii împaratului,
Mai bini sî mor eu,
Golanu satului !

Frătăuţii Vechi–Suceava, Mg. 44, II, 34.
Inf. Vasile Iftinchi, 34, 7, muncitor.
Culeg. I.H.C. (1968).

54
–Ian poftim, jupîne mire,
Şi dumneata, nunu mare,
Şi cinstită nună mare
Şi cinstiţi socri mari
Şi dumneavoastră
Feciori de gospodari !
Poftim la cinste,
Apoi la ospăţ,
Poftim, luaţi
Şi ospătaţi.
Dar să nu bănuiţi,
Că s-ar cădea cuţite,
Şi furculiţe ascuţite,
Am trimis hargatul
În tîrg la Dorna,
Sî-ni aducă furculiţe
Şi cuţite cît de multe,
Dar el pîn' ce-a veni,
Bucatele s-or răci,
Dumneavoastră-ţi flămînzi,
Poftim, luaţi şi ospătaţi !

Glodu–Panaci, Suceava
Anexă-chestionar (1968).

Închinarea lumînărilor

55
–Buna sara, buna sara,
Masî, dragi oaspeţi,
Şî bun venit la această masă !
Ajungî-vă, ajungî-vă voie bună,
Domnilor nuni,
Cinstiţilor nuni mari !
Uite ce vă-nchină
Conu mire şi coana mireasă,
Finuţii dumneavoastră:
Se-nchină cu două lumînări
Din ceară,
Pentru nunta noastră frumoasă,
De la ţară,
Aceste lumînări
Sînt construite la oraş,
Pentru dumneavoastră,
Cinstiţi nuni
Şi iubiţi nuntaşi.
Poftiţi,
Să vă fie de bine !

Muncelu de Sus–Iaşi, Mg. 339, I, 38.
Inf. Const. Gh. Grădinaru, 54, 7, a.
Culeg. L.C. (1979).

Închinarea paharelor

56
–Buna ziua, buna ziua
Cinstiţi meseni !
Ziua o-nziuat,
Sara n-a-nsarat,
Noi patru pădhărele

Nu v-am închinat;
Patru păhărele
Ca patru floricele,
Cu vin din Odobeşti,
Cum îl bei, cum îl plăteşti;
Cî, dacă ar fi fără platî,
Tătî baba ar fi batî.
Poate-aţi trecut
Prin Cotnari,
Bagaţi mîna-n buzunar,
Scoteţi cinci-şasî
Suti di lei,
Daţi la aceşti doi tinerei,
Iar la vornicel
Sî-şi iei o codiţî di purcel.
În fundu paharului,
Bacşîşu muzîcantului !

Tudora–Botoşani, Mg. 70, I, 15.
Inf. Gheorghe Gh. Dascălu, 45, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1964).

57

–Bună ziua
Şi bine v-am găsit sănătoşi,
Domnilor nuni mari !
Pentru multa-întîmpinare,
Pentru multa osteneală,
V-au pregătit dragii fini
Ai dumneavoastră
Un fel de mărfuşoară:
Şî anume, ci mărfuşoară ?
Două păhărele de băutură,
Să faceţi chef şi voie bună,
Ş-on prosobaş frumos,
Cu cănăcei şi floricele,
Dragostea inimii mele.
Vinu-i adus de la Odobeşti,
Sî bei, sî ti-nveseleşti,
Şî-i adus pi la Adjud,
S-o rupt on pod foarti mari,
Şăpti vase-am betejît;
Şî noroc c-am ştiut carte,
M-am rugat tare foarte
Şî m-am apucat di cetit,
Nimic n-am mai pătimit.
Am găsît un meşter bun,
Batî-l gina di nebun,
Ni-o pus cercuri di călin
Şî fundurili di alun,
Ca sî nu mai pierd antali di vin.
Di la Cleja mai la vali
Este-o tabără di cară
Chiar atuncea digiugară,
Am zărit o crîşmuşoară,
Crîşmuşoară cam tupită,
Crîşmăriţa pi la faţă ruminită.
Crîşmăriţa din furcă
Burangic torcea,
Şî cu fusu sfîrîia,
Ave ochii mari şî verzi,
Ca sî li placî la băieţi.
Şî iar doamnă nună mare,
Ci ti uiţi drept la mini,
Ti citesc tari bini;
Obrazu-ţi sloboadi parî,
Încălzit de astî varî,
Sî bagi mîna în buzunar,
Sî scoţi vo patru-cinci sutari
Sî dai la tiniri gospodari !
Şî nie cî-ţi închin,
Numa cinci ocî di vin,
Uni li cinstim,
Numa noi doi sî ştim.

Şî eu sînt din bun soi,
Din bum neam m-am născut,
Sol împărătesc,
Fărî di leafî slujăsc,
Asta-i leafa me:
Sî mînînc cît oi vide,
Şî sî beu cît oi pute.
Sî-nchinî finii dumneavoastrî
Cu douî păhăreli,
Ca două floriceli,
Cu zăhărel şi cu mieri,
Şi o rochie frumoasă,
Di matasă,
S-o purtaţi sănătoasă,
Cî-i di la Braşov scoasî.
Noi am fost la Braşov,
Da n-am găsît
Şî ne-am dus cu ilicopteru
Pînî la Bucureşti,
C-acolo ci pofteşti găsăşti;
Rochia-i dintr-o materie aleasă
S-o îmbraci, nu s-o ţii pe masă.
Păhărelili, prosobu, rochiţa
Nu-s mari,
Dar voia finilor dumneavoastră
Este foarte mare !
Şi dacă finii dumneavoastră
Vor trăi,
Păhărelili, prosobu şi rochiţa
S-or mări,
Pi dumneavoastră
V-or cinsti.
Poftim,
Sî vă fie de bine !

Ghindăoani–Neamţ, Mg. 193, I, 26.
Inf. Vasile Gh. Stachie, 68, 5, a.
Culeg. L.C. şi L.B. (1975).

58

–Bună sara, domnule ... (cutare)
Uiti cu ci sî-nchinî mirii
Şî cu mesenii cari-i ari:
Cu două pahare di vin
Şî c-o năframî di in,
Vinu-i di la Odobeşti,
Sî bei sî ti-nveseleşti,
Şî-i trecut pi la Cotnari,
Sî bagi mîna-n buzînari,
Sî scoţi on bacşîş mari,
Ca di rangu dumitali,
Un bacşîş gospodăresc
Mie, cari clămpănesc,
Şî la lăutarii cari hodorogesc.
Poftim, primiţi
Şi nu bănuiţi.

Gîrcina–Neamţ, Mg. 199, I, 4.
Inf. Vasile N. Muşat, 65, 5, a.
Culeg. L.C. (1975).

59

După terminarea ospăţului, sî pun pe-o tavî doauî paharî cu vin şî sî-nchinî la fiicari:

Ajungî-ti, ajungî-ti voia bună,
Gospodariu ... Gheoghe Stan,
Iată, domnu mire,
Domnişoara mireasă,
Cu nunii,
Vă-nchin-aceste două păhărele,
Ca două floricele,
Cu vin sînt umplute,
Cu aur poleite,

Pentru gurile
Dumnevoastră potrivite.
Cu țuică di la Pitești,
Cînd bei, ti-nveselești,
Cu vin di la Cotnari,
Bagi mîna-n buzunari,
Dai un bacșîș la lăutari
Șî unu mai măricel,
La vornicel,
Ca sî-și cumpire-on purcel;
Poftim, sî vă fie de bine !

Piatra Șoimului–Neamț, Mg. 7, I, 10.
Inf. Ioan Șt. Pelmuș, 52, 7, a.
Culeg. S.C. și I.H.C. (1968).

Ridicarea bradului

60

„Aducé-ntr-o cratiți o găinî friptî, acupiritî c-o naframî frumoasî, bătutî *cu fir di aur* (așa sî zîcé atunci) sau di ci-or ci fost eli, ș-atunci vornicelu sî ducé acolu șî zîcé *Ridicarea bradului*. Spuné așă:

–Buna zîua, buna zîua,
Horî mîndrî șî voioasî !
Pe-acesatî masî frumoasî
O căzut un măr frumos
Ș-un brad luminos,
Cini va fi vrednic
Șî puternic
Sî ridici năframa,
Di noauî meșteri lucratî
Di noauî ani calcatî !
Dumnezău, în ziua dintăi
O făcut ceriu șî pămîntu,
A doua zî l-o-mpodobit
Cu luna, soarili șî stelili,
A treia zî o făcut pi Adam.
Și văzînd cî nu-i bine
Să locuiascî
Om sîngur pi pămînt,
I-o dat somn lui Adam,
O luat oasî din oasîli lui,
Carni din carnea lui
Ș-o făcut
Pi strămoașa noastrî Eva
Șî i-o blagoslovit:
Creștiți și vă înmulțiți,
Umpleți pămîntul
Și-l stăpîniți !
Și de-atunci pîn-acum
Mulți mai mulți crescură,
Pîn-au ajuns la acești doi tineri,
Care stau cu capetele plecate,
Cu fețele rușinate,
Se roagă cu smerenie,
Să le dați blagoslovenie,
Căci binecuvîntarea părinților
Întărește casele fiilor !
Noi bradul l-am închinat,
Naframa am ridicat,
Să fie-ntr-on ceas bun,
Cu noroc !

Boboiești–Botoșani, Mg. 170, I, 7.
Inf. Vasile D. Maftei, 76, 5, a.
Culeg. L.B. (1974).

61

–Domnișoară mireasî,
Poftim acest brad,
Di Dumnezău blastamat,
Ramurili s-o uscat,
Frumzîli i-o picat,
Șî sî ceri di la dumneavoastrî,
Cinstitî mireasî,
Îmbracat !
Șî cum va fi îmbracat bradu,
Așa va fi șî barbatu !

„Atuncea mireasa îi puni o batistî frumoasî pi bradu ceala șî el o ie șî-i mulțumește. Cîn iesî afarî, iesî vornicu înainti, cu batista pi bradu ceala șî gioacî frumos roatî împrejur toatî lumea. Cît an prins noi pi ici, așa pin împrejurimi, așa am văzut. Mai diparti, pi la Ștefănești, Santa Maria, Bivolari, Andrișăni, Rediu, Todireni, Albești, înspri Botoșani, încolo ... Jumătățăni, da, tot așa. Așa îi obiceiu".

Pleșani–Botoșani, Mg. 429, I, 21.
Inf. Mihai I. Oneaga, 77, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1980).

62

„Cîn s-aduci găina la masî, eu țîn *bățu* deasupra cu mîna șî spun:

Acest toiegel di brad,
Di nouăzăci di ani căutat,
Nimi n-o fost vrednic,
Di-mbracat,
Dicît giupîneasa mireasî
S-o fălit cî l-a-mbraca,
Drept ciudî, vom videa !

Atunci mireasa puni o năframî pi bățu ceala. Eu îl ciucesc bini, cî sî răpăd s-o apuci, naframa, da. Ș-atunci iar rostesc:

Acest toiegel de brad,
Di nouăzăci de ani căutat,
Nimi n-o fost vrednic di-mbracat,
Dicît giupîneasa nireasa
S-o fălit cî l-a-mbraca,
Șî, drept ciudî, l-o-mbracat.
Rog pi nunu ceal mare
Dimpreunî cu toți mesenii,
Sî-mi dea o mînă di agiutori.

Ș-atunci ii pun mîna pi băț, toatî lumea, într-on chiuit: iuuu ! Șî-l ridicî sus.

Dupa aceea, nunul discopirî farfuria, tînăru (mirele) apucî găina șî, di răgulî, trebu s-o rupî-n două. Cari nu-i ... na, o ie di chicioari șî-i dă chicioarili-n lături. Așa. Aista-i *bradu* !"

Deleni–Iași, Mg. 173, I, 66.
Inf. Ion I. Acornicesei, 76, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1974).

63

„Cîn sî puné găina la mire, în fața mirilor, acolo, cîn sî găté masa, puné o găinî-n fața mirilu, cari-o lua șî o rupé el, atuncia

rîdicai bradu. Bradu era un băţ. Spuném:

Acest brad nant,
Di 99 di ani uscat,
Multi ţări o-mblat
Şî nimi n-o fost vrednic
Di a-l îmbraca.
Ş-am auzît
Cî numai domnul mire
Şi jupîneasa mireasî
Sînt vrednici di a-l îmbraca.

Ş-apu ie puné on şărvît pi băţu ceala, puné ş-o batistî frumoasî ş-apu eu, dupa ci-l îmbraca, mai zîcém o datî:

Acest brad nant,
Di 99 di ani uscat,
Multi ţări o-mblat
Şî nimi n-o fost vrednic
Di a-l îmbraca,
Numai giupîneasa nireasî
O fost vrednicî şî l-o îmbracat.
Dacă nu credeţi,
Puneţi mîna şi vedeţi.

Ş-atuncea flăcăii di la nuntî sî rădicau în chicioari, punéu mîna pi dînsu şî chiuieu tari !"

Pîrcovaci–Iaşi, Mg. 172, I, 28.
Inf. Ion C. Maticiuc, 72, 5, a.
Culeg. I.H.C. (1974).

64
La tînăru nostru împarat,
Pi masî îi on brad cu cetina grasî,
Cu cetina di argint,
Cu ramurili pînî-n pămînt !
S-o pornit vînturili
Di pi tăţi munţî:
O vinit on vînt di la răsărit
Şî bradu nu s-o clintit,
O mai vinit unu di la asfinţit
Şî bradu pi cinstita masî
L-o prăvălit;
Iar dumneavoastrî, mesăni,
Dacî vreţi sî ma agiutaţi,
Odatî bradu sî ni-l ridicaţi !

Poiana Mărului–Iaşi, Mg. 208, I, 25.
Inf. Grigore I. Pavel, 51, 4, a.
Culeg. L.B. (1975).

65
–Bună vremea, domnule mire,
Ce stai tînăr şi voios,
Cum e omul mai frumos,
După cum şi domnişoara mireasă
Stă tînără şi voioasă,
Cum e fata mai frumoasă !
Eu sînt cel de-odinioară,
Cu chestia di asară,
Am avut zăci brazi, înzărzălaţi,
Ş-au vinit zăci vînturi
Mari, îngiforati,
De vîrf le-a aplecat,
La pămînt le-a aşezat;
Cini s-a afla şî le-a ridica,
Mari bacşîş va da !
Da eu aşa aş credi,
Cî, dac-am trăit cu nireasa ghini,
N-oi mai da bacşîş la nimi !

Hîrtop–Suceava, Mg. 4, I, 16.
Inf. Gheorghe I. Leonte, 60, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1968).

Închinarea darurilor

La nuni

66
–Bună ziua
Şi bini v-am găsit sănătoşi
Domnule nun mare
Şi doamnă nună mare,
Pentru multa-ntîmpinare,
Pentru multa osteneală
V-au pregătit dragii cinuţi
Ai dumneavoastră
Un fel de mărfuşoară;
Ş-anume, ci mărfuşoară ?
Nişti colaci mari şi frumoşi,
Bine v-am găsit sănătoşi !
Ş-o bute de băutură,
Să faceţi chef şi voie bună !
Da esti ş-on proverb:
În mijlocu colacilor
Esti ocolu vacilor !
Sî dai la fini o vacî cu mînzat,
S-agiungiţ şî la botizat.
Colacii şî butea nu sînt mari
Dar dragostea finilor
Esti foarti mari !
Şî dacî dumnealor vor trăi,
Păhărelili le-or înnoi
Şî colacii di mai multi ori or fi !
Sî vă fie de bine !

Ghindăoani–Neamţ, Mg. 193, I, 27.
Inf. Vasile Gh. Stachie, 68, 5, a.
Culeg. L.C. şi L. B. (1975).

67
–Bună sara,
Domnule nun mare !
Undi nu-i cetatea tare,
Nici război nu trebu mari,
Noi sîntem într-o cetate
Mai multe persoane adunate,
Noi cu toţi am judicat,
Că aceştia di s-au cununat
Buni naşi au mai cîştigat !
Noi cu toţi am sfătuit
Pi finii dumneavoastrî
I-am norocit,
Bun noroc o mai găsît.
Bucuria-i foarti mari,
Ca lumina di la sfîntu soari,
Şî voia li-i atît di mari,
Tătî-n cinstea dumitali,
Luceferii di pi ceri
Îşi lucesc razîli lor,
Slobozesc o luminî
Uni-aţi pus cinstita mînî.
Sînteţi oameni de bun neam,
Strănepoţi de-ai lui Adam,
Milostivi ca Avraam.
De-un cuvînt adivarat
Mulţi oameni s-o bucurat.
De-acu eu m-oi înturna,
Cred cî nu ti-i supara,
Cî-s poftit di dumneta.
Eu sînt sol împărătesc,
Eu fărî leafî slujăsc,
Asta-mi esti leafa mea,
Sî mînînc cît oi putea,
Şî sî beu cît oi avea,
Cam aşa mi-i treaba mea.
Eu v-aduc o vesti uiti

Di pin locuri neştiute,
Di pin ţări nicunoscute,
Împrejur nu v-aţi uitat,
Mari oasti v-o-mprejurat,
Mari greu v-o-nconjurat,
Iar la dumneavoastrî
Tinirii vin
Cu chefu diplin
Şî v-aduc o magazîie,
Nici nu ştiu cum sî vă spuie
Şî nici n-au uni s-o puie;
Magazîia darului
Din tîrgu Bîrladului,
Buţi cu vin,
Baneci cu rum,
La toţi mesenii cuvînt bun.
Iar eu sînt tînîr,
Băiet tînîr şî galant
Cu opinci îs încalţat,
Cu cheptari îs îmbracat,
Da nu-s bine pieptanat,
N-am oglindă să mă cat,
C-am avut, da s-o strîcat,
Alta cîn mi-oi cumpara
Într-însa m-oi pieptana,
Ti-i mira şî dumneata,
Nu m-ăi credi, zău aşa.
–Dumneata,
Doamnî nunî mari,
Piaptînî-ti puţîn bini
Şî ti uitî drept la mini,
Cî ţî-s ochii ca mura,
Drăgălaşi ca dumneata,
Ţ-ai găsît on batic de-atlas
Şî ti prindi la obraz,
Obrazu-i boboc di parî,
Ca o floari di primăvarî
Faci mîngîios din sprinceni,
Nunului di mîngîieri,
La toţi mesănii dureri;
Cîn rădici sprîncenili
Pi tăţ ni dor şălili,
Picî gios căciulili
Şî ni rîd nevestili.
Cu astfel di turbanaş,
Cum îi dumnealui poznaş
C-un pieptini boieresc
Zăci boali-ngrămădesc.
Dedesuptu ciurului
Pi gustu nunului,
Că-i rachiu şi cu smochine
Şi de-aiestea nu ştiu bine,
Roşcove din Ţarigrad,
Toati sunt cu-adivarat
Pe-aceşti mîndri colăcei
Esti-un *ocol cu doi viţei*
Sau o vacî cu mînzat,
Sî-i daţi cî i-aţi cununat.
Sî va fie de bine,
Sî ma cinstiţi şî pi mine,
Poftim, primiţi
Şi nu bănuiţi !

Gîrcina–Neamţ, Mg. 199, I, 3.
Inf. Vasile N. Muşat, 65, 5, a.
Culeg. L.C. (1975).

La socri

68

–Buna sara, buna sara,
Domnilor socri mari !
Fiţi voioşi cătră fii dumnavoastrî,

Cî, iatî, vi sî-nchinî
Cu păhăreli cu vin,
C-o cinstitî mireasî
Şî c-o batistî di matasî;
La ea cît a cusut,
O testea di ace-a rupt !
Vreme a fost mai de demult,
Da am fost tînîr şî zălud,
Cî şî eu am fost încurcat
Cu nişti feti de-aici din sat
Şî cu unili din Voroneţ,
Ierau dupa nişti livezi,
Culegeau bureţi !
Cînd cu mini,
Cînd cu altu,
Naravu li iara ca la dracu.
Da şî eu sînt ficior di vadanî,
Botizat de-o cucoanî
Ş-on călugur;
Căluguru a fost cam bat,
Doamni, rău m-o botezat,
Batî-l crucea blastamat !
Cîn iaram băiet mic
M-am întîlnit c-on om voinic,
Voinic tari nu iara,
Iara aşa ca dumneata,
Încălţat bini cu ciobоţîca,
Ştia drumu la Catinca;
Puni flinta-nsamnî bini,
Trec halice prin răchită
Ş-agiunge unu
Tucma sus, în grindă,
Iar Catinca ies-afarî
Ş-o ţîpat,
Intrî-n casî la barbat
Şî mai tari o ţîpat.
–Vai Catincî, ci-i !
–Nu-i nimica,
O plesnit un cerc
Di la putina cu borş,
C-o fost putrid, di cireş;
Da ie pre bini-o ştiut,
Pi barbat l-o prostit
Şi i-o pus di mîncat
Trii ciri di maslat
Şî l-o trimes la arat.
Dupa asta, ie o luat
Noauî ocî cu vin vechi,
Trii raţî cu curechi,
Cîtiva chili di pîni,
O băut ş-o mîncat,
S-o dus ş-o giucat,
Pi urmî s-o dus şî s-o culcat;
Dupa ci s-o sculat,
N-o făcut lucru curat,
S-o dus pi pârău lu Tîrsînî
Ş-o luat o iapî surî,
Tucma di la Teşîturî
Din şurî.
Şî primarili-o-ntrebat:
–Di ce-i furat ?
Tot aşa şî dumeata,
Cîn n-ai ave ci-mbraca
Şî ci mînca,
Di furat ti-i apuca.
Ş-apu-s trii zîli
Cu cea di mîni,
Nu fîrşîţi vorba cu mini,
Cî iatî, vi sî-nchinî
Cu păhăreli di mlădiţî,
Pentru-a dumneavoastrî guriţî,
Di la nevestiţî şî copiliţî.
Ăsta-i vin di la Cruci,
Cu mari cheltuialî s-aduci,

Îi vin di la Odobeşti
Cum bei, cum ti vesăleşti;
Mai avem vin adus
Şî di pi la Valea Sacî
Dicît n-a agiungi,
Mai bini sî-ntreacî,
De-o palmî ş-o şchioapî,
Avem vin şî di la Cotnari,
Vîrîţi mîna-n buzunari,
Nu scoatiţi galbeni mari,
Nici cremini şî amnari,
Ci scoatiţi taliri mici,
Şî mai poftim pi aici
Şî la aceşti doi tiniri
Ci vă lasî inima sî li dăruiţi !

Cotîrgaşi–Suceava, Mg. 8, II, 32.
Inf. Ioachim Gh. Maxim, 58, 4, muncitor.
Culeg. I.H.C. (1968).

Închinarea găinii

69

–Ajungî-vă voie bună,
Ajungî-vă voie bună,
Domnule mire
Şi domnişoară mireasă !
Uiti cu ci vi să-nchină
Nunii cei mari,
Cari vă sînt naşii dumneavoastră,
Cu-acestă drochie grasă,
Cu penele de mătasă,
Sî vă fie dumneavoastră
Pentru masă !
Drochia este mică,
Dar cheful este mare
Asupra feţîlor dumneavoastră;
Dumneavoastră, dacî îţi trăi,
Drochia vi s-a mări
Şî chefu vi s-a-ndeplini.
Iar dumnealor aşa sî roagî,
Ca dumneavoastră sî fiţi buni
Şi să primiţi
Şi să le mulţumiţi !
Poftim, ţîne
Şi să vă fie de bine !

Tupilaţi–Neamţ, Mg. 7, II, 56.
Inf. Gheorghe Năstasă, 63, 5, a.
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1968).

70

–Bună seara, nune mare,
Am venit la dumneata,
Că-s datoare cu ceva,
C-o găină mare, grasă,
Din tot satul e aleasă,
De aici din Ilişeşti,
Să faci bine s-o plăteşti,
Da să nu fiţi supăraţi,
Că eu aici am întîrziat,
Că drumul a fost îndelungat,
Boala i s-a agravat
Şi-o trebuit operată !
Frunză verde de sulfină,
–Zi-mi, ţigane, la găină,
Ca s-o joc o săptămînă !
Faceţi-mi loc şi cărare,
Să mă duc la nunul mare
C-o găină de vînzare;
Trandafir cu frunză deasă,
Am o găinuşă grasă,
Ţinută pe lîngă casă

Şi i-am dat mîncare-aleasă,
Şi aseară i-am dat smîntînă,
C-aşa se dă la găină !
Aseară, la ora şasă,
Am primit o veste-acasă,
De la mire, de la mireasă,
Că au musafiri la masă.
Eu dinoapte m-am sculat,
Grăunţe-n şorţ am luat,
Găinile le-am strigat;
Am rămas cu şorţu plin,
Că găinile nu mai vin.
În casă am intrat,
Bărbatu mi l-am sculat
Şi l-am trimis la vînat,
În cîmpu cu florile,
Unde stau găinile !
–Măi bărbate, bărbăţele,
S-o împuşti pe cea mai mare,
Ca să am preţ la vînzare !
–Nunule, drăguţul meu,
Aici de cînd am intrat,
Tot la mine te-ai uitat,
La mine şi la găină,
Crezi că ţi-o cădea în mînă !
Din găină nu-i mînca,
Pînă nu mi-i săruta;
Nici atuncea nu-i mînca,
Pînă nu mi-i da suta,
Să nu ştie nănaşa !
–Naşă, nu te supăra,
Pentru că glumesc aşa,
Că eu pentru ce glumesc ?
Pe nănaşu nu-l iubesc,
Numai vreau să-l păcălesc,
Găina să mi-o plătească
Şi, de-o vrea, să mă iubească !
–Nunule, drăguţul meu,
Aici de cînd am intrat,
Tot la mine te-ai uitat,
La mine şi la găină,
Crezi că ţi-o cădea în mînă !
Ce te uiţi aşa lung la mine,
Că n-am fript găina bine ?
Am fript-o numai la fum,
Că n-am avut foc destul !
(După ce a dat găina, bucătăreasa spune :)
–Nunule, te-i păcălit,
Asta-i cloşca ce-o clocit,
A clocit vreo două luni
Şi-o scos patru pui nebuni !
Să fi fost ca dumneata,
Nu dam bani pe-aşa ceva,
Ca să dai o sutişoarî,
Pe-o găină cît o cioarî,
Mai bine dai o sutuţă
Şi îţi cumperi o puicuţă !

Ilişeşti–Suceava
Anexă-chestionar (1972).

CÎNTECE RITUAL – CEREMONIALE

La înhobotat

71
Iartă, maică, iartă,
Cu inima toată,
Că de azi, de mîne
Mă duc de la tine,
Peste ape line
Şi în ţări străine,
Unde nu cunosc pă nime,
Numa frunza şi iarba,
Cari sînt şi-n ţara mea,
Măicuţă duioasă rămîi sănătoasă,
Că de azi, de mîine,
Eu plec de la tine,
Măicuţă duioasă rămîi sănătoasă.
Unde-mi şade cocuşoru
Ar să-mi şadă pumnişoru;
Măicuţă duioasă rămîi sănătoasă,
Unde-mi şade spelcili
Ar sî-mi şazî palmili,
Măicuţă duioasă
Rămîi sănătoasă !

Caşin–Bacău, Mg. 404, I, 15.
Inf. **Aguriţa** V. Balcanu, 64, 7, casnică.
Culeg. L.C. şi L.B. (1980).

72
–Ie-ţi, mireasă, ziua bună,
De la stele, de la lună,
De la măicuţa cea bună !
De la strat cu busuioc,
De la flăcăii din joc !
Creşteţi flori şi înfloriţi,
Că mie nu-mi trebuiţi,
Creşteţi flori cît gardurile
Ş-astupaţ pîrlazurile !
Căci mie cînd mi-aţ trebuit
Voi de-abe aţ înbobocit !

Agafton–Botoşani, Mg. 305, I, 10.
Inf. Aurica A. Cumpătă, 42, 5, a.
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1978).

73
Foai verdi trii arginţ,
–Copilă din doi părinţ,
La ci, dragî, ti măriţ ?
Căci mila di la barbat,
Ca frunza di spin uscat,
La barbat cînd ai plecat,
Maică-ta te-o lăcrămat,
Soacra ta te-o cercetat !
Taci, mireasă, nu mai plînge,
Că tot la maică-ta te-i duce,
Cînd o face plopu nuci,
Şî răchita meri dulci,
Şî cuptoru pepeni verz,
Atunci pe maică-t-ai s-o vez !

Ştiubieni–Botoşani, Mg. 452, I, 26.
Inf. Vasile D. Pascaru, 47, 4, a.
Culeg. Fl. B. şi V.B. (1981).

74
Taci, mireasă, nu mai plîngi
*Lado-i la ! (La doi laţi)**
Cî la mă-ta tot te-om duci,
Cînd a faci plopu peri
Şî răchita gişîneli,
Cîn s-a-ntoarci apa-n sus
Şî chetrili-n curmezîş,
Şi iarba cu schicu-n gios,
Atuncea mai cii ce-ai fost !
Ieş afarî, calci pi paie,
Intri-n casî la bataie,
Ieş afarî, calci pi schini,
Intri-n casî la străini.
Fetili la şezătoari,
Tu-i puni di scăldătoari,
Fetili sî duc la gioc,
Tu-i puni oala la foc.

Fărcăşeni–Iaşi, Mg. 407, I, 2.
Inf. Eva A. Ciobanu, 51, 7, a.
Culeg. L.C. (1980).

75
Aşteptaţi voi cruschi,
Îngăduiţi 'taruschi (?),
Pîn' ci va vini
Mama di la vaci,
Pi min' sî mă scrie
În toarta doniţî,
Aşteptaţi voi cruschi,
Îngăduiţi 'taruşti (?),
Pîn ci va vini
Tata di la plug,
Pi min' sî mă scrie
'N cornu plugului.
Aşteptaţi voi cruschi,
Îngăduiţi 'taruşti (?),
Pîn' ci va vini
Fraţi di la vînat,
Pi min' sî mă scrie
În crucea săbii.
Aşteptaţi voi cruschi,
Îngăduiţi staruşti
Pîn' ci va vini
Surori di la flori,
Pi min' sî mă scrie
În mijlocu florii.
(În alte variante, tot din Fărcăşeni, se spune:)
Pîn' ci vor vini
Fraţii di la oi,
Pi min' sî mă scrie
'N doaga găleţî,
Sî-ş aduc-aminti
De-a meli cuvinti.

Fărcăşeni–Iaşi, Mg. 407, I, 4.
Inf. Eva A. Ciobanu, 51, 7, a.
Culeg. L.C. (1980).

76
Taci mireasî, nu mai plîngi,
*Lado-i la ! (La doi laţi ?)**
Cî la mă-ta noi te-om duci,
Cînd a faci plopu peri
Şî răchita vişîneli;
Şî-nc-atunci şi nici atunci !
Plîngiţ voi patru păreţ,
Cî di mini rămîneţ,
Nilichiţ, nimuruiţ;
Plîngiţ voi patru surori,

* Se repetă după fiecare vers !

Cî plec astîz di la voi;
Creştiţ voi flori şi-nfloriţ,
Cî nii nu-mi mai trebuiţ,
Creştiţ voi flori cît gardu,
Cî eu ne-am legat capu !
Plîngi nireasî şî suspinî,
Cî mergi în casî străinî
Şî te-or bati făr' di nilă,
Te-or mustra ca pe-o străină;
Cî nila di la barbat,
Ca frunza di păr uscat
Şî nila di la maicuţă,
Ca nierea din străchinuţă,
Lado-i la !

Oţeleni–Iaşi, Mg. 443, I, 34.
Inf. Frenţulea I. Gherghel, 79, n, a.
Culeg. L.C. şi L. B. (1981).

77

Taci, nireasî, nu mai plîngi,
Lado-i la, *
Că la soacră-ta te-or duce
Şî-napoi nu te-or aduce.
Cînd a faci plopu peri
Şî răchita vîşîneli,
Cîn s-a-ntoarci apa-n sus
Şî pietrele-n curmezîş.
Ardî-l focu nimiteţ,
Tari-i subţîrel şî creţ,
De-amăgeşti fetili
Sî lepidi florili.
Ard-o focu, *cîrpî albî,*
Tari-i albî, albicioasî
Şî la urmî-i veninoasî.
Bati vîntu pintri munţ,
Vini dor di la părinţ,
Bati vîntu pintri brazi,
Vini doru di la fraţi,
Bati vîntu pintri flori,
Vini dor di la surori.

Răchiteni–Iaşi, Mg. 169, I, 9.
Inf. Maria V. Ghercă, 48, 5, a, ş.a.
Culeg. L.C. (1974).

78

„Nireasa stăte cu faţa la zăstri şî fetili stăteu la spatili ii şî *o cîntau.* Alta mai plîngé, alta sta suparatî, aşa, na".

–Ie-ţ, nireasî, zîua bunî,
La doi laţ *,
Di la maică-ta cei bunî,
Di la fraţi, di la surori,
Di la grădina cu flori.
Plîngi nireasî şî suspinî,
Cî mergi în casî străinî
Şî te-or bati fărî milî,
Te-or mustra ca pe-o străinî.
Fetili-or mergi la gioc,
Şî tu pui oala la foc,
Fetili-or mergi-n şăzătoari,
Tu-i puni di scăldătoari.
Ardî-l focu nimiteţ,
Mult îi subţîrel şî creţ,
C-amăgeşti fetili,
Di leapădă florili
Şî pun în cap cîrpili.

Şcheia–Iaşi, Mg. 407, I, 20.
Inf. Roza M. Iosub, 72, 4, a.
Culeg. L.C. şi L.B. (1980).

* Se repetă după fiecare vers !

79

-Ie-ţi, mireasă, zîua bună,
La doi laţi !
Di la steli, di la lunî,
Di la maica ta cea bună.
Plîngi, mireasă, şi suspină,
Ti duci în casî străină
Şî te-or bate fără milă
Şî te-or mustra făr' de vină,
Ca pe-o copilă străină.
Străinii să pun la masă,
Tu li faci treaba pin casă,
Străinii beu şî mînîncî,
Pi tini ti pun la muncî.
Atuncea ti-i faci fatî,
Cîn a cînta cucu-n baltî
Şî mierluţa pi corlatî;
Dar atunci, dar nici atunci,
Cîn a creşti grîu-n casî
Ş-a bati cu spicu-n masî;
Dar atunci, dar nici atunci,
Cîn a creşti orzu-n tindî
Ş-a bati cu spicu-n grindî;
Dar atunci, dar nici atunci,
Cînd a faci plopu nuci
Şî răchita meri dulci;
Dar atunci, dar nici atunci,
Cînd a faci plopu peri
Şî răchita vişîneli !

Barticeşti–Neamţ, Mg. 408, I, 19.
Inf. Carolina P. Mihăilă, 69, 7, a.
Culeg. L.C. (1980).

80

–Plîngi, nireasî, şî suspinî,
Cî intri-n casî străinî
Şî te-or bati făr' di milî,
Te-or mustra fărî pricinî.
Plîngi, nireasî, hobotu,
Cî ti duci la socru-tu;
Plîngi, nireasî, peteala,
Cî ti duci la soacrî-ta.
Pînî az cu fetili
Di az cu nevestili,
Pînî az cu flori pi cap
Şî di astîz cu barbat,
Creştiţ flori cît gardur'li,
Cî v-or purta altili,
Creştiţ flori şî-bobociţ,
Niresî nu-i trebuiţ;
Ardî-te-ar focu di vol,
Di-amu ti zvîrl pi cuptiori,
Ard-o focu di petealî,
De-amu-o zvîrl pi prisp-afarî.
Niresucî, duneta,
Roagî-ti la naşî-ta,
Sî-ţ mai lesî peteala,
Sî-ţ mai les-o viţîşoarî,
Ca s-o pui în cap la varî !

Preuteşti–Suceava, Mg. 36, II, 35.
Inf. Elena N. Balausac, 48, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1970).

La deshobotat

81

Hătu-ţi legea, *militeţ* (!),
Mult eşti subţîrel şî creţ,
Tu-amăgeşti copcilili
Şî le-acoperi gîţîli.
Oi, saraci gîţîşoari,

Voi de amu nu-ţi purta floari,
Numai doauî cotrancioari.
Nici de-acelea nu-ţi purta,
Barbatu nu ţ-a lua,
S-a duci-n crîşmî ş-a bea.
In radicî-i hobotu,
Sî-l vadî pi socrî-su,
I-a paré cî-i tatî-su.
In radicî-i şî mai tari,
S-o vadî pi soacrî-sa (ri).
I-a păré cî-i mamî-sa (ri).
Frumos îi cu floari-n gîţî,
Greu îi cu copil la ţîţî,
Frumos îi cu floari-albastrî,
Greu îi cu copil în braţî.
Fetili-or mergi la gioc,
Tu-i sta-n casî, lîngî foc,
Ele-or mergi ş-or giuca,
Da tu-i sta şî-i leagana.

Gura Putnei–Suceava, Mg. 322, I, 2.
Inf. Varvara C. Cenuşă, 53, 4, a, ş.a.
Culeg. I.H.C. (1978).

82

–Dă, nireasî, hobotu,
Sî ti vadî socru-tu,
Dă, nireasî, peteala,
Sî ti vadî soacrî-ta.
Fetiţî cu păr buclat,
Te-i sîlit la măritat,
Ca frunza la scuturat,
Frunza sî scutur-o datî
Şî la anu creşti altî,
Da tu nu ti mai faci fatî !
Cîn' Dunărea s-a-nvîrti,
Atunci fatî tu-i mai ci !
Cîn' Dunărea a saca,
Atunci fată ti-i afla !
Cîn' a faci plopu peri
Şî răchita vişîneli.
Nici atunci şî nici atunci,
Cîn' a faci plopu nuci
Şî răchita meri dulci !
Nici atunci şi nici atunci
Cîn' a faci plopu peri
Şî proţapu muguri verz
Atunci fatî ti mai vez !
Nici atunci şî nici atunci,
Cîn' a cînta cucu-n baltî
Şî mierluţa pi corlatî
Atunci ti mai faci tu fatî !

Preuteşti–Suceava, Mg. 4, II, 66.
Inf. Const. I. Achiţei, 76, 5, a.
Culeg. I.H.C. (1968).

La bărbieritul mirelui

83

Viniţ fraţ,
Viniţ surori,
Di mă-mpodobiţ cu flori,
Viniţ ş-a mei doi părinţ,
De-m vărsaţi lacrămi fierbinţ.
Foaie verde flori de tei,
Rade-ţ barba de holtei,
Nu mai ai rostul, băieti,
De plecat seara la feti !
Trecui podişor de-aramă,
Greu îi, Doamne,
Fără mamă !
Trecui podişor de piatră,

Greu îi, Doamne,
Făr' de tată !

Coşula–Botoşani, Mg. 224, I, 11.
Inf. Const. Gh. Negel, 48, 4, lăutar.
Culeg. L.C. şi L.B. (1976).

84

Ş-am zîs verdi ş-on mohor,
Plîngi-mă, maică, cu dor,
Căci şi eu ţi-am fost fecior,
Ţ-am scos boii din ocol
Şi plugul de sub şopron
Ş-am pornit-o la ogor;
Nici o brazdî n-am arat,
Şi la sorţ am fost chemat;
De la sorţ şî di la moarti
Numa Dumnezău ti scoati.
Ş-am zîs verdi şî iar verdi,
Nimi-n lumi nu mă credi,
Inima-n mini cum şădi;
Şădi, şădi pe-on cărbuni,
Nimărui n-am cui îi spuni.
Cî mîncat îs di duşmani,
Ca iarba di boi balani,
Şî mîncat îs di străini,
Ca iarba di boi bătrîni.
Ş-am zîs verdi solz di peşti,
Spuni-mi, dragî, şî-mi ghiceşti,
De ce codru-ngălbineşti,
Voinic tînîr îmbătrîneşti ?
Codrul de zăpadă grea,
Omul de inimă rea !

Dracşani–Botoşani, Mg. 223, I, 14.
Inf. Gheorghe Al. Paşa, 69, 3, a.
Culeg. L.C. şi L.B. (1976).

85

Mai dingios, dingiosî noştri,
Lado-i la, *
Mîndru soari ni răsari,
Şî nu-i soari răsărit (u),
Ci-i on miri-mpodobit (u),
Cu podoaba tîrgului,
Cu florili cîmpului (u),
Cu jalea pămîntului (u).

Barticeşti–Neamţ, Mg. 408, I, 18.
Inf. Carolina P. Mihăilă, 69, 7, a.
Culeg. L.C. (1980).

86

Frundzî-n fagi, frundzî su' fagi (u),
Catî, măi niri, ci faci (u),
C-aiesta nu-i giug di vaci (u)
Înapoi ca sî-l disfaci (u),
C-aiesta-i on giug di boi (u),
Nu-l poţ disfaci-napoi (u).
Frundzî verdi di sacarî,
Nimi-n lumi nu sî-nşalî
Ca ficioru cîn sî-nsoarî.
Plîngi, plîngi, măi baieti,
Cî de-amu nu mergi la feti,
Ţî s-o scurtat drumur'li (ri),
S-o batut cărările (ri),
Nu-i bati cărările (ri)
Pi la tăti porţîli (ri).

Straja–Suceava, Mg. 220, I, 12.
Inf. Saveta Gh. Ursulean, 42, 4, a.
Culeg. I.H.C. (1972).

* Se repetă după fiecare vers !

STRIGĂTURI DE NUNTĂ

***La schimburi* ***

87
Haida, haida sî mergem,
La mireasî s-agiungem,
Sî-i închinăm schimburili
Trimesî di la niri;
Buna sara di trii ori,
Bucuroş sînteţi di noi ?
Di sînteţ banuitori,
Noi sîntem întorcatori,
Di-ţ zîci poftim, poftim,
Noi pe-atîţa mai vinim,
Noi sîntem vo şepti suti
Cu jupînu miri-n frunti !

* Sursele tuturor strigăturilor sînt menţionate în *Indici*.

88
De-acasî cîn ne-am pornit
Era drumu burcuit,
Nu ştiu-o fost, or ne-o parut,
Or nirili l-o facut.
Era sî nu nimerim,
Drumu pe-aicea nu-l ştim,
Da noroc di pasareli,
La cîntat ne-agiuta eli:
Şî tot eli ne-o-ndrumat,
Mergeţi la capît di sat,
Undi-i casa luminoasî
Şî mnireasa-i mai frumoasî.
Frunzî verdi di marari,
Buna sara gospodari !
Şî iar verdi di maslini,
Buna sara gospodini !
Frunzî verdi di trifoi,
Bucuroş sînteţi di noi ?
Di sînteţi banuitori,
Noi şîntem întorcatori,
Di-ţ zîci poftim, poftim,
Noi pe-atîţa mai vinim.

89
Frunzî verdi di trifoi,
Di cîn sînt n-am fos' la voi,
Nici amu n-aş ci vinit,
Da nireasa ne-o poftit,
Hu, iu, iu, hu, hu, hu !
–Bucuroş di duneavoastrî,
C-aţ vinit la casa noastrî,
Cî di cîn s-o însarat
Noi pi voi v-am aşteptat
Şî iaram tari mîhniţ,
Cî credeam cî nu viniţ,
Hu, iu, iu, hu, hu, hu !
–Foaie verdi foi di flori,
Di sînteţ banuitori,
Noi sîntem întorcatori,
Di-ţ zîci poftim, poftim,
Noi pe-atîţa mai vinim,
Hu, iu, iu, hu, hu, hu !
–Foaie verdi spic di grîu,
Ce-aţ vinit aşa tîrzîu ?
Ori îi hudiţa glodoasî,

Ori nireasa nu-i frumoasî ?
U, iu, iu, hu, hu, hu !
–Foaie verdi di matasî,
Poftim, oamini buni, în casî,
Mîni sarî, de-om agiungi,
Şî noi pi la voi ne-om duci,
U, iu, iu, hu, hu, hu !
–Frunzî verdi măr rotat,
Roatî lumea am îmblat
Ce-o fos' scump am cumparat
Ş-aici am împachetat,
Papucaş cu vîrv di lac,
Di la cini ţ-o fos' drag,
Basmaluţî di matasî,
Cu dînsa sî cii nireasî.
U, iu, iu, hu, hu, hu !
–Frunzî verdi di marar,
Ţî sî vini frumos dar,
Traistucioarî di bumbac,
Di la cini ţ-o fos' drag,
Cameşî di borangiuc
Sî sî lipcească di trup.
Frunzî verdi vioreli,
Noi ţ-am făcut şî izmeni,
Le-am grişît cu fundu lat,
Sî nu mergi noaptea pin sat,
Hu, iu, iu, hu, hu, hu !
Pîntru cî v-aţ logodit,
Frumuşăl vi s-o vinit,
Di pi ce vi-ţ cununa,
Mai frumos îţ capata,
Hu, iu, iu, hu, hu, hu !

90
Dă-ni drumu, soacrî-n casî,
C-afarî ploauî di varsî,
Nu ni da drumu în şurî,
Cî sîntem din giţî bunî,
Cî de-an ci din giţî proastî,
N-am vini la dumneavoastrî !

91
–Am vinit cu schimbur'li,
Să schimbăm cămeşîli;
Cămeşuica di bumbac,
Cusută de cin' ţi-i drag
Şi iţarii de matasî,
Di la cinstita mireasî !

92
Haida, haida sî mergem,
Cî-i sara şî n-agiungem,
Ş-avem dealuri di suit
Şî văi mari di coborît;
Sara bună ne-aş lua,
Nu mă-ndur di dumneata,
Sara bunî, nu di tăt,
Am di gînd sî va mai văd,
Num-amu şî mai cînva,
Şî-n tătî duminica !

La zestre

93
Foaie verdi iarbî deasî
Noi mergem după nireasî,
Noi, vo cîtiva nevesti,
S-aducem un car di zăstri !

94
–Soacră mari ieş afarî,
Cî-ţ ardi casa cu parî,
Noi n-am vinit s-o stîngem,
Noi mai tari-o aprindem.

Nu be pahar nicinstit,
Nu-ntra-n casî nipoftit,
Nu be pahar ni-ncinat,
Nu-ntra-n casî niceamat.
–Frunzî verdi di trifoi,
Ce nevesti sînteţi voi ?
V-aţ pus caii din pareci
Cu năfrămi pi la ureci,
Vinit la noi sî cereţ.
Sînteţ roşî ca sfecla
Ş-amu îmblaţ cu traista.
–Frunzî verdi di trifoi,
Noi nu cerem di la voi,
Noi cerem di la mireasî,
Di la omu ist din casî.
–Săraca soacra iast' mari
Multi nopţ n-o mai dormit,
Dzăstri noau-o izvodit.
Dzăstri noauî izvodită,
Ladî mari fărbuită.
–N-am vinit sî zăbăgim,
C-am vinit sî cotilim,
Sî cotilim ca di uns,
Cî pe-aiasta sîntem puş,
Sî lăsăm căsuţa goalî,
Ca ciolanu cert în oalî.
–Socru mari, cu brîu lat,
Ai dormit, or ai fost bat ?
Noi tari te-am înşalat.
Ţ-am luat dzăstrea,
Ţ-am luat lada
Şî mîni-ţ luăm şî fata.
Noi o luăm cu corună
Şî on pune-o-n păndzătură.
Doamni, bine-am mai îmblat,
Mari car am încarcat.
–Mînî, badi, caii tari,
S-agiungem în sat cu soari,
Sî ni vadî oaminii,
Pentru ce-an trudit caii.

95
–Frunzî verdi di trifoi,
Voi la ce-aţ vinit la noi ?
Spuneţ iut' la ce-aţ vinit,
Cît îi cu lucru cinstit,
Spuneţ iut' la ce-aţ întrat,
Cît îi cu lucru curat.
Soacra iast' mare-o muncit,
Trebi zestrea di plătit,
Soacra iast' mari-o lucrat,
Digeaba n-ari di dat.
Noi aicea am tors buci,
Sî ni cumparăm papuci,
Noi am scarmanat şî peni
Sî ni cumparăm margeli.
Nunuli, nunuţuli,
Scoati-ţ paraluţîli
Şî plate' scorţarîli
Şî cu perinuţîli.
–Hu, iu, iu şî bini-mi pari,
C-am pradat soacra iast mari
Di perini şî di scorţari
Şî di fata iast' mai mari,
La casuţa cei din deal
N-o rămas nici un scorţar,
La casuţa cei din vali
Plinî-i casa di scorţari !

96
–N-am vinit sî ni contrăm,
Am vinit sî ni distrăm
Şî zăstrea ca s-o luăm,
Disarî va luăm zăstrea

Şî mîni va luăm fata !

97
Dup, dup, dup la lada plinî,
C-o fost mă-sa gospodinî,
Dac-a ci şî fat-aşa,
Lada nu s-a dişarta !

98
–Pernuţî nu pre avem,
Cî gîscuţî nu ţînem,
Scorţăreli nu-s pre multi,
C-an dat oili la munti,
Şî le-an dat de-o săptămînî
Ş-o cherit cu tăt cu lînî !

99
Ş-am zîs verdi magheran,
Hai sî punem zăstrea-n car !
Tata plîngi, mama plîngi,
Fata noastrî tot sî duci !

100
U, iu, iu şî bini-mi pari,
C-am pradat soacra cei mari
Di perni şî di scorţari
Şî di fata cei mai mari !
Ci-i frumos luăm cu noi,
Ci-i urît lasăm la voi,
Ci-i frumos noi am luat,
Ci-i urît noi v-am lasat !

101
Dimineaţî ne-am sculat,
Tari bini-am mai îmblat,
Ci căruţ-am încarcat !
Cu străiţî di matasî,
Sî li ducem la mire-acasî,
Cu străiţî di bumbac
S-aşternem la niri-n pat !

102
–Nu ţîne caii-nhamaţi,
Cî s-or roadi la grumaz,
Dă-li drumu sî mergem,
Cî-i sara şî n-agiungem,
Şî ni-i drumu prin paduri,
Ni temem di pradaciuni,
Şî ni-i drumu bulguros,
Ş-a chica nireasa gios,
Şî ni-i drumu cam cotit,
Ni temem di pravalit !

103
–Soacrî mari ieş la nuc,
Mîndri odoari ţ-aduc,
Odoarî cu carîli,
Moşîie cu fălcili !

La înhobotat

104
–Bună seara, druşte hăi !
–Mulţumesc, măi vătăjăi !
Dar la ce-aţi venit la noi ?
–Am venit să vă-ntrebăm,
Mireasa s-o-nhobotăm !
–Lasaţi-o ne-nhobotată,
Că i-e drag să steie fată !
Părul mîndru şi rotat
Nu vi-l dăm la-nhobotat !
Părul mîndru şi rotit
Nu vi-l dăm la-mbrobodit !

105
Foaie verde lemn patat,
Am venit la-nhobotat,
C-aşa rostu nostru este
Din fete facem neveste,
Din neveste, gospodine,
C-aşa li se stă mai bine !

106
–Maricicî păr buclat,
Te-i sîlit la măritat
Ca frunza la scuturat;
Şî frunza mai dă o datî,
Da tu nu ti mai faci fatî;
Atunci ti mai faci tu fatî,
Cîn a cînta cucu-n baltî
Şî mierliţa pi corlatî,
Cîn a creşti iarba-n chiatrî,
Şî iarba cu schicu-n gios,
Atunci îi ma ci ce-ai fost !

107
Plîngi, mireasî, şî suschinî,
Cî mergi în casî străinî,
Şî miluţa di la soacrî,
Ca şî iarba pi toloacî,
Şî nila di la barbat,
Ca frunza di lemn uscat,
Şî niluţa socrului,
Ca şî schinu pomului !

108
–Ie-ţi mireasî, ziua bună
Di la tată, di la mumă,
Di la fraţ, di la surori,
Di la grădina cu flori,
Di la pomii înfloriţ,
Di la dragi, di la iubiţ,
Di la pomu cel cu pere,
Di la veri şî di la vere,
Di la flori di bosîioc,
Di la ficiorii din joc,
Di la flori di tămîiţă,
Di la ficiori din portiţă !

109
–Plîngi, nireasî, ghinili,
Cum ţ-o fost, nu ţ-a mai ci,
Cum ţ-o fost, la mă-ta fatî,
Nu ţ-a mai ci măritatî !

110
–Cîntaţ, feti, şî horiţ,
Pînî sînteţ la părinţ,
Dupa ci vi-ţ mărita,
Di giucat nu-ţ mai giuca,
Di cîntat nici atîta,
În casî di soacrî-ta,
În tindî di socru-tu,
Afar' di barbatî-tu !

111
Hai, saracu hoboţăl,
Cît e el di frumuşăl !
Amăge copchilili
Şi le-acopăr gîţîli !

112
Cununiţa ta di flori
Ti scoati dintri surori
Şî ti puni-ntri nurori,

Cununiţa ta cei verdi,
Ie ti scoati dintri feti
Şî ti puni-ntri nevesti !

La scosul dansului

113
Di trii ori pi lîngî masî,
Sî scotem danţu din casî,
Sî rămîie mirili,
Sî-şi aleagî binili,
Sî rămîie şî mireasa,
Sî povăţuiascî casa;
Di trii ori ş-odatî tari,
Sî soatem nunu ceal mari,
Di trii ori ş-odat-aşa,
Sî scotem şî nuniţa !

114
Di trii ori pi dupa masî,
Sî scotem floarea din casî,
Di trii ori pi dupa grindă
Sî scotem floarea din tindă,
Di trii ori pi dupa scară,
S-o scotem pi prisp-afară !

115
Frunzuliţî di negarî
Sî scoatim hora afarî,
Sî giucăm cu mirili,
Sî-nfloreascî binili,
Sî giucăm alăturea
Sî-nfloreascî dragustea !

116
Hai, saraca prispă lungă,
Că demult aşteaptă nuntă,
Hai, saracu pragu lat,
Di mult aşteaptî giucat.

La găină

117
Frunzuliţă di marari,
–Buna sara, gospodari,
Frunzuliţă mărăcini,
–Buna sara, gospodini,
Buna sara, casî plinî,
Mă primiţ cu-aşa găinî ?
Şî di bini mă-ţ primi,
Înainci-oi mai păşî !
Ia liberaţî-mi drumu,
Ca sî-l aflu pi nunu,
Nuna nu s-a supăra,
Cî n-o cat şî pi dînsa,
Eu m-aş duci la nuna,
Vă spun drept, n-ari ci-ni da,
Nunu nostru-i funcţionari,
Ari pungă la pieptari
Şî ni-a da on gologan;
Ari pungî la cojoc
Şî ni-a da şî nie-on zlot !

118
Ia făceţ un pic di loc,
Pi găinî ca s-o gioc,
Făceţî-ni un loc mai larg,
Ca sî cobor di pi prag,
Sî ma duc la nunuţa,
Ca sî-i închin găina,
Poati cî ne-a da ceava !
Da eu n-o dau pi părăluţe,
C-am ţînut-o cu grăunţe
Ş-am ţînut-o tari ghine

Ş-am culcat-o-n pat cu mine,
Sî n-o cucoşascî nime !

119
–Faceţi-mi drumu mai larg,
Sî mă scobor di pi prag,
Sî ma duc cu găina,
Sî i-o dau lu nanaşa !
Eu nu ţ-oi da găina,
Pînî nu ni-i da suta,
Cî găina-i ruminitî
Şî frumos îi prigătitî.

120
Frunzî verdi măr sălciu,
Daţî-ni drumu, ca sî viu,
Cu catrinţa prinsî-n brîu,
Dau găina pi rachiu;
Şî i-o duc lu nunuţa,
I-o trimăs-o cinuţa,
Şî i-o duc lu nunuţu,
I-o trimăs-o cinuţu.
Şî eu vin din depărtare
Cu găina di vînzari.
Frunzî verdi di matasî,
Ni-i găina tari grasî,
Îi tătî numa unturî
Şî i-an pus ţîgarî-n gurî.
Hai găinî la nunuţa,
Poati scoati părăluţa,
Haidi la nunii cii mari,
Poati dau vreo doi griţari.

121
–Găinî cu multi peni,
Hai'nainti, nu ti temi,
Găinî cu peni multi,
Hai la nun sî ti săruti !
Hai, găinî, cu alai,
Sî videm ci preţ tu ai ?
Di ne-a da on leu sau cinci,
Plecăm, găinî, de-aici !
Ni ducim la iarmaroc,
C-aculo-s boieri cinstiţi,
Aiştea or ci zgîrciţi !
S-o calcat tăţi pi chicior,
Os'c faci numa on pol,
Iarî stau şî ma gîndesc,
Eu pi drum mai cheltuiesc;
–Vindiţ, nunilor, caciula,
Vindiţ, sî va dau găina;
Dacî n-aveţ gologani,
Eu o dau la caldarari,
Ca sî-ni cati în ghioc,
Sî văd dacî am noroc
Sî ieu pi găin-on porc !

122
O, saracu nanaşu,
Tot închinî şi suspină
Şi se uită la găină,
Şi la mine şi la ea,
Nu ştiu care i-a plăcea !

123
Găina cari-i di nuntî
Trebui bini ţînutî,
Nu cu pleavî di ovăs
Ci cu grîuşor ales,
Nu cu apî din izvor,
Ci cu vin dintr-un ulcior !

124
–Hu, iu, iu, găină grasă,
Ieri erai pe după casă
Şi azi eşti la nuni pe masă,
Să te rupă bucăţele,
Să te-mpartă la neamurele !

La deshobotat

125
–Niresuic' ascundi-ti
Cî de-amu ti-mbrobidi !
–Nunî mari, mai cii bunî,
Mai lasî-i floarea pe-o lunî,
Cî dacî s-a-mbrobodi,
N-a cunoaşte-o nirili !

126
–Eu îţi pun cîrpa pi cap,
Ca sî fii cu ea pi veac,
Nu ţ-o pun numa pe-o zî,
Ci ţ-o pun cît ăi trăi,
Nu ţ-o pun numa pe-o lună,
Ci ţ-o pun cu voie bună,
Nu ţ-o pun numa pe-on an,
Ci ţ-o pun c-aşa ţî-i drag !
Ia fă bine ş-o primeşte
Şî pe mine ma cinsteşte !

127
Frunzî verdi brabanoc,
Cîrpî noauî cu noroc,
Pi urmî te-oi da pi foc !
Şî întîi cu floriceli,
Pi urmî nacazuri greli !

128
–Taci, nireasî, nu ci proastî
Cî tulpanu-i cinstea noastrî,
Peteala-i pe-o dimineaţî
Şî tulpanu pe-o vieaţî !
Amu-ţi gioacî şlairaşu
Şî la anu oghelaşu,
Ş-amu-ţi gioacî floricica
Şî la anu covăţîca !

129
Cununia nu-i ticnealî,
Cî barbatu-i foc şî parî,
Tăţi barbaţî-s ca barbaţii,
Şî al tău a ci ca alţii !
Cununia nu-i noroc,
Cî barbatu-i bici di foc,
Cununia nu-i aşa,
Ca sî faci cu ie ce-i vra,
Sî dai cu picioru-n ea !

130
Fata, cît îi fată mare,
Ca primăvara o floare,
După ci ie sî marită,
Îi ca floarea vestejîtă,
După ce îi maritată,
Îi ca o floare brumată !

131
–Di m-ăi ţîni, badi, bini,
Îi faci casî cu mini,
Di m-ăi ţîni, badi, rău,
Dealu şî codru i-a neu !

132
Nici aceea nu-i femeie,
Ci nu poartî la brîu cheie,
Sî încuie, sî discuie,

La barbat sî nu-i mai spuie !

133
–Ieri erai cu fetili,
Azi eşti cu nevestili,
Ieri erai cu feti-n rînd
Azi eşti cu nevesti-n cîrd !

134
Mă suii în deal, pi coastî,
Sî fac din fatî nevastî,
Din nevastî fac o babî
Şî din bab-o costoroabî !

La miri

135
–Ieşi afarî, soacrî mari,
Şî ti uitî-n răsărit
Şî vezi un căruţ gătit;
În mijlocul carului
Este raza soarelui.

136
Floricica bobului,
Nireasî c-aiasta nu-i
Or mai ci şî-n alti sati,
Da c-aiasta nu sî poati !

137
–Floricică, floare-albastră
Ce-ai crescut în calea noastră ?
Aşa-naltă, subţirică,
Di potriva lui Costică !

138
Aţî neagrî di pi ghem,
Frumoasî nireas-avem,
Ştie-a ţăsî, ştie-a coasî
Şî treaba di rînd în casî !

139
Di frumoasî o videm,
Di vestitî o ştiem,
Om vide ce-a mai plati,
La varî, cînd a praşî,
Om vide noi ce-an luat,
La varî, la sîcerat !

140
Pin păduri bumbac alb,
Ne-an luat ci ni-o fost drag,
Pin păduri bumbac verdi,
Ni-an luat fruntea din feti.

141
Ce mireasă avem noi,
Că n-o dăm pe patru boi,
Şi la boi le trebuie fîn
Şi miresei om blajîn,
La boi le trebuie otavă,
Şi miresei om de treabă !

142
–Nireasî cu rochie-albî,
La tătî lumea eşti dragî,
Numa lu mă-ta urîtî,
Cî ie di az ti mărită !

143
–Vină şi te suie-n car
Şi te uită peste deal,
Peste deal peste omăt
Şi la mă-ta satul tăt !

144
Colu-n vali la părău
Ard doauî lumini di său,
Nimi nu li poati stîngi,
Numa nireasa cîn plîngi !

145
Te-ai sîlit la logodit
Ca cireşu la-nflorit,
Te-i sîlit la măritat,
Ca cireşu la legat !

146
–Floricicî di pi strat,
Din ias' sarî ai barbat,
Floricicî din gradinî,
Din ias' sar-eşti gospodinî,
Floricicî din carari,
Ce-ai crescut aşa di mari ?
C-a da bruma pisti tini,
Te-a bruma ca şî pi mini;
Iesî luna din pometi
Şî nireasa dintri feti !

147
–Plîngi, nireasî, şî suschinî
Cî mergi în casă străină
Şî te-or bate fără milă;
Căci căsuţa maică-ta
Pe dinafară e cu humă
Şi pe dinăuntru cu milă,
Iar căsuţa soacră-ta,
Pe dinafară e cu var,
Pe dinăuntru-i cu amar !

148
–Taci, mireasă, nu mai plîngi
Cî ţ-o fost guriţa dulci,
Las' sî plîngî celelalti,
C-au rămas nimăritati
Ş-au sî poarti chiua-n spati !

149
–Taci, nireasî, nu mai plîngi,
Parî-ţi bini cî ci strîngi,
Cî acol-uni ti duci
În livadî tăt îs nuci,
Şî-n livadî-i poamî-vie
Şî casa-i cănţălărie !
Ai şî casî, ai şî şurî
Şî-i trăi cu voie bunî;
Şi casa îi bleahuitî,
Şî-i trăi tot fericitî,
I-ncuie şî-i discuie
Şî-i faci tu cum îi vre !

150
–Hai, nireasî-n sat la noi,
Cî-i mai bini ca la voi,
Ai căruţî cu doi cai
Şî grădinî ca on rai,
Ai grădinî cu aluni
Şî vecini cu vorbi buni,
Ai fîntînî şî părău
Şî imaşu-i tăt a tău !

151
–Miresuică, draga mea,
De-i vedea că soacra-i rea,
Ia covata de sub pat

Şi i-o puni soacri-n cap;
Şi de-i vedea că-i mai rău,
Pune-o punte la pîrău,
Să treacă şi bun şi rău,
La urmă să trec şi eu !

152
–Nireasî, sî cii voinicî,
Sî-ţi ştie soacra di fricî,
Cîn îi bati din chicior,
Sî sî suie pi cuptior,
Cîn îi bati înc-o datî,
Sî sî suie sus pi vatrî !

153
–Niresuică, păr sucit,
Bună soacră ţi-ai găsit !
Da de ea să nu te-atingi
Ca de coasă şi de brici !

154
Frunzî verdi di pi coastî
Aduceţ mireasa noastrî,
Asta-i pîntru dumneavoastrî
Cî-i ca ciuma di frumoasî !
Ari şî solz pi spinari,
Ni-o bagat mirili-n boali !

155
U, iu, iu, pi dealu gol,
Cî mireasa n-ari ţol,
Ş-a sî-i facî nirili,
Cînd a tundi cînili,
Ş-a sî-i facî ş-o cerguţî,
Cînd a tundi-on pui di mîţî !

156
–Nireasî, sî ştii ceava,
Ti graieşti nanaş-ta,
Cî nu ţî-i bunî zestrea;
Şî ţî-i scoarţa îngustuţî,
Ca un baier la traistuţî !

157
–Dă-mî, mamî dupa drag,
Şî-ni cie pi lumi larg,
Nu ma da dupa urît,
Sî-ni cie pi lumi strîmt !

158
–Plîngiţ voi patru păreţ
Cî di mini rămîneţ
Nilichiţ, nivăruiţ,
Niea nu-ni mai trebuiţ !

159
–Rămîi, maică, sănătoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să mă vezi sara prin casă;
–Rămîi, taică, sănătos,
Dacă n-ai fost bucuros
Să mă vezi sara la tors !

160
–Rămîi, mamă, sănătoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să mă vezi seara prin casă,
Dimineaţa la fereastră,
Ca o floricică-n glastră !

161
–Nireasî, de-aici'nainte
Cărările ţî-s oprite,
Numa trii nu ţî-s oprite:
În grădinî după ceapî,

În ogradî după apî
Şî la mă-ta cîteodatî !

162
–Ia-ţi, mireasă, gîndurile
Din toate petrecerile
Ţi le pune la barbat,
Că cu el te-ai cununat !

163
Trandafir în colţu mesî,
Cum îi plîng ochii miresî,
Unu-i plînge, unu-i tace,
C-o luat pe cine-i place !

164
–Nireasî, nirili tău,
La multi li pari rău,
Dupa tin' nu plîngi nimi,
Numa scara şî leasa,
Cî cini le-a razama ?
Sî-ţi cie nirili drag,
Sî-i moarî hîdili-n prag,
Sî-l îmbraci ca pe-on paun,
Sî-i moarî hîdili-n drum !

165
–Ştiu a face ş-a desface
Ş-am luat pe cini-mi place,
Ş-am făcut ş-am desfăcut
Ş-am luat ci ni-o plăcut !

166
–Ieşi, mireasă, pînă-n prag,
Ţi-am adus ce ţi-o fost drag,
Ţi-am adus mire pe plac
Ţi-o plăcea, nu ţi-o plăcea,
Vino-ncoace de ţi-l ia !

167
Foaie verde pătrunjel,
Şi mirele-i frumuşel
Că-i înalt şi subţirel,
Parcă-i tras printr-un inel !

168
Saracu niri cinstit,
Da tu mîndru te-ai gătit,
Cu cămeşî di bumbac,
Ţ-ai luat ci ţ-o fost drag,
Cu cameşî di matasî
Ţ-ai luat fatî aleasî !

169
Sî traiascî nirili,
C-o ştiut a alegi,
C-o trecut un deal ş-o vali
Ş-o luat o fatî mari,
Frumoasî şî di bogat,
Nu-i ca dînsa alta-n sat !

170
–Ci te-aş ruga, domnu nire,
S-o ţîi pi mireasî bini,
Cu colac şî cu smochini,
Nu s-a duci di la tini,
Cu colac, cu lapti dulci,
Di la tini nu s-a duci !

171
–Ci stai, niri, suparat,
Nu-ţi placi ci ţ-ai luat ?
Ai iubit dragostea lumii,

Ai luat ciuma pădurii !

172
–Nu ci, niri, suparat,
Cî tu sîngur ţi-ai luat,
Noi ţ-am spus cî-i negricioasî,
Tu ai spus c-aşa-i frumoasî,
Noi ţ-am spus cî tari-i neagrî
Tu ai spus c-aşa ţî-i dragî.

173
–Pune-ţi, lele, untu-n oală,
Că drăguţu ţi se-nsoară,
Şi malaiu-n poloboc
Şi-ţi cată drăguţ în loc !

174
Pi drumu care-am plecat,
Numa flori am samanat,
Numa flori şî busuioc,
Sî dea Dumnezău noroc
La aiştea doi băieţ
Cari sî căsătoresc !

175
I se şede cui se şede,
Codrului cu frunza verde,
Codrului mîndru-mpănat,
La mireasă cu bărbat,
Codrului cu alămîie
Şi la mire cu soţîie !

176
Iesî luna dintri nori,
Nirili dintri ficiori,
Iesî luna dintri steli,
Şî nireasa dintri feti !

177
Nirili şi cu nireasa
Parcî-s craiu şî crăiasa !
–Bini v-aţ mai potrivit,
Şî la mărs şi la vinit,
Şî la ochi şi la sprînceni,
Ca doi porumbei la peni !

178
Uni şădi nireasa,
Străluceşti fireastra
Undi şădi nirili,
Strălucesc fereştili !

179
Tari-i drumu grunzuros,
Da ni-i nirili frumos,
Tari-i uliţa glodoasî,
Da ni-i nireasa frumoasî !

180
–Nireasî cu ochi cuminţi,
Tu ai avut duşmani mulţi,
Nirili n-o ascultat,
Tot pi tini te-o luat !

181
Di s-ar lua cîţi sî ţîn,
N-ar mai ci frunzî pi spin,
Di s-ar lua cîţi sînt dragi,
N-ar mai ci frunzî pi fagi !

182
La nireasî tăt îi gata,
Da la niri-aghe ung vatra,

La nireasî tăt îi copt,
Da la niri pun pi foc.
Oi, saracu nirili,
Cum îi plîng copchilili,
Las' sî plîngî, lui nu-i pasî,
C-ari-o nireasî frumoasî.
–Nireasî, drăguţî tăi,
Fă spalatorei din ei
Şî ti spalî pi chicioari,
C-al tău niri-i ca o floari.
Nireasî, ci te-aş ruga,
Pupî-i mîna soacrî-ta
Şî pi faţî şî pi dos,
Cî ţ-o dat un om frumos,
Om frumos şî casî noauî,
Pupî-i mînur'li-amîndoauî
Nici socru nu-l supara,
Pupî-i şî lui musteaţa.

183
Hopa dura, dura
Se mărită cîrna
Şi o ia năsoi,
Face nunta joi,
Să mergem şi noi !

La druşte şi vătăjei

184
Druştili din sat la noi
Parcî-s bucheti di flori,
Druştili din alti sati
Parcî-s cioati rătizati !

185
Druştili di la nireasî,
Floricicî din fereastrî,
Da acelea di la niri,
Cu ochincili di cîni !

186
Druştili di la nireasî
S-o fălit cî ştiu a coasî,
Ş-o cusut on an di zîli
În cămeşa cei di niri
Şî tot n-o gătit-o bini,
Cî on clin le-o mai ramas
Şî l-or coasî la Ispas !

187
Suparati-s druştili,
C-o gătit găluştili
Da a vini zîua di mîni,
Altili la foc s-or puni !

188
–Strigaţi, druşte, cît puteţi,
Că sarmale o s-aveţi,
Şi sarmale şi plăcinte,
Nu şedeţi ca nişte sfinte !

189
Druşculiţa cea bătrînă
Am pus-o căţea la stînă
Macar pîn-la primăvară,
Să nu ias' oile-afară !

190
Vătăjeii di la mire
N-au mîncat de patru zile,
Cînd au vinit la mireasă,
Au mîncat tot di pi masă !

191
O, saracii vornicei,
O căzut în frecăţăi,
Ş-o avut noroc di noi,
Cî i-am scos c-on linguroi !

192
Frunzî verdi pintrijăl,
Aş giuca c-un vornicel,
Pintrijăl di pus în borş,
Vornicel niş de-on folos,
Pintrijăl di pus în dzamî,
Vornicelu-i nici de-o samî !

193
Frunzî verdi pintrijăl,
Unde-a nostru-i vatajăl ?
Pintrijălu-i în pămînt,
Vatajălu n-ari cînd,
Pintrijălu i-ngropat,
Vatajălu s-o-mbatat !
Vatajăl di la nireasî
Rupi băţu, du-ti-acasî,
Vatajălu di la niri
Ie băţu şî hai cu mini.

194
Dincolo di Dorohoi
Esti-o apî ş-on pohoi,
Sî sî speli vatajăii,
Cî au rapîn ca purceii !

195
–Chiuiţi, măi vătăjei,
Că nu sînteţi mititei,
Chiuiţi şi nu staţi muţi,
Parcă n-aţi mai fost la nunţi !

196
–Strigaţi, druştilor, mai tari,
N-aşteptaţi numa mîncari !
–Strigaţi, vornicei, şî voi,
C-aveţi gurî ca şî noi !

197
Vatajăli nu ci moali,
Cî te-oi duci-n tîrg pi oali
Şî te-oi vindi c-on preţ rău,
Pe-o oalî şi pe-on hîrgău !
Şî te-oi vindi cu cinci lei
Şî ne-oi cumpara cercei,
Hu, iu, iu, iu, hu, hu !
Saracili druştili,
O mîncat galuştili,
Druştili di la nireasî
Cu ochinci di porc nirasî,
Hu, iu, iu, iu, hu, hu !

198
Foaie verdi de hamei,
–Buna sara, druşte hăi,
Ce făceţi, cum mai trăiţi
Şi cu cine vă iubiţi ?
Frunză verde foi de tei,
–Mulţămim, măi vătăjei,
Făcem bine şî trăim,
Cu nime nu ne iubim !

199
Vai, saracii tilihoi,
Cum sî suie pi gunoi,
Şî sî uitî dupa noi !
–Noi sîntem ca rujîli,
Voi sînteţi ca buhîli,
Noi sîntem rujî rujăti,
Voi sînteţi găini muieti !

La socri

200
Şădi mama-n prag şî plîngi,
Sî roagî la sfîntu soari,
Sî ţîie dzîua mai mari,
C-ari-o floari călătoari;
Şî nu-i floari călătoari,
Şî-i fiicî dispărţitoari !

201
–Puni-ţ catrincioara-n brîu
Şî ti uitî la pîrîu
Cî soarili-o răsărit
Şî Maria n-o vinit
Şî soarili asfinţăşti
Şî Maria nu mai esti !

202
–Soacră mică, soacră mică
Ai rămas fără nimică,
N-ai nici fată,
N-ai nici ladă,
N-ai nici dragoste-n ogradă !

203
Scîrbgitî-i soacra cei mari,
I sî duci mîndrî floari
Şî din casî agiutoari
Şî din ţarnî lucrătoari !

204
–Soacrî nicî ci-ai făcut
Ai dat fata cu-mprumut
Pintr-o zî di veselie
Ai dat fata pi vecie.

205
–Soacrî mari laudatî,
Di ci ti dai înşalatî ?
Ţ-ai vîndut copcila-ndatî
Pe-o parechi di cercei;
Şî cerceii fac cinci lei,
Da copchila mii di lei !
Pe-o parechi di papuci,
Şî diparti o mai duci !
Pe-o parechi di sandali,
Şî o dai diparti tari !

206
–Soacrî mari înşalatî,
Pe-o ciobot-ai dat o fatî,
Pe-o paré di ciuboţeli
Ţ-ai dat fata ş-o averi,
Pe-o parechi di papuci
Ţ-ai dat fata şî doi giunci.

207
–Nu mai plîngi, soacrî hăi,
Cî-ţi vini fata-napoi,
Dupa vacî, dupa oi,
Dupa sac cu păpuşoi !

208
–Ieşi, soacrî mare, la nuc,
Să vez ce noră-ţi aduc,
Frumuşică şi-mbracată,
Hărnicuţă şi curată !

209
–Ieş, soacrî, cu perina,
Cî-ţ aduc pi noru-ta,
Îi frumoasî şî hăzoasî

Şî-i bunî di ţînut casî !

210
–Soacrî mari, ieş în prag,
Ţ-aducem norî pi plac,
Nici nu-i nicî, nici nu-i mari
Cum îţi placi dumitali
C-ai bătut cu pumnu-n masî,
Sî-ţ aduc norî frumoasî,
Şî frumoasî şî voinicî,
Nu sî cie-o mîţîţîcî !

211
–Soacrî mari, cii voioasî,
Ţ-ai adus norî frumoasî,
Sî ai agiutori în casî !
Casa nu ţ-a mătura,
Cî nu sî poati pleca,
Şî nici vaca nu ţ-a mulgi,
Cî sa temi c-o împungi !

212
–Soacrî mari, vinî-ncoa
Şî-i vide ci-i capata:
O cămeşî cu altiţî,
Pînzăturî-n noauî iţî,
On tulpanel di satin
Brîuleţ ţăsut din fir,
Brîuleţ cu flori mărunti,
Cu izvodu di la munti,
Cătrincioara cu trii ciri,
Sî trăieşti cu nora bini,
Mărgeluţî la grumaj,
Ciuda la uşî s-o laş !

213
Nu-i pacat c-an liganat,
Cî frumos m-o îmbracat !
Cameşuicî cu altiţî,
Pînzatura-n noauî iţî,
Tulpanelu-i di satin,
Şî catrinţa tătî cir
Şî brîu-i cu ruj batuti,
Izvodzălu di la munti !

214
–Nu-i pacat c-ai leaganat,
Bunî cinste-ai capatat,
Ai leaganat cu picioru
Şî i-i faţa ca bujoru,
Ai leaganat cu mînuţa
Şî i-i faţa ca albiţa !

215
Cîti cameş-am în ladî,
Nici una nu ni-aşa dragî
Ca asta di la nireasî,
Cî-i cusutî cu matasî,
Cusutî cu stramaturî,
C-o ştiut cî-s cam fudulî.
Cîti cameş-am avut,
Nici una nu ne-o placut
Ca asta di la nireasî,
Cî-i cusutî cu matasî.

216
Frundzî verdi di una,
Vinî soacrî mai încoa,
Poati-i cîştiga ceava,
Di te-a iubi noruţa.
Nici n-ai tors, nici n-ai lucrat,
Frumuşăl ai capatat:
Cămeşuicî di bumbac
Di la cini ţ-o fost drag,

Îi batutî cu fuior,
Di la cini ţ-o fost dor
Şî-i cusutî cu satin,
Sî-ţi cie voia diplin !
–Moşuli, cu păr carunt,
Sî-ţi dai sama ce-ai facut,
Cî ş-asar-ai fos' la noi,
Ne-ai lasat pareţî goi,
Ne-ai luat dzestrea, ne-ai luat lada,
Ş-amu ne-ai luat şî fata !
–Soacrî mari înşalatî
Ai baut ori ai fost batî ?
Pi papuci ţa-i dat o fatî,
Cî papucii fac cinci lei,
Fata faci mii di lei,
Cî papucii fac cin' suti,
Fata facii mii mai multi;
Papucii s-or găuri,
Copchila ţ-a trebui,
Cu papucii-i cara apî,
Fata ţ-a trebui-odatî,
Hu, iu, iu, hu, iu, iu !

217
Busuioc cu douî flori,
Soacrî cu douî nurori,
Una-i floarea macului,
Ş-alta-i salba dracului !

218
Vai di mini, ci potop,
Doauî soacri la un loc,
Una rîdi, una plîngi,
Una dă şî alta strîngi !

219
Aşa-i mamuţa cu feti,
Nacajeşti pîn-li creşti
Şî altu li foloseşti !
Da mamuţa cu ficiori,
Ca şî gradina cu flori,
Împli casa di nurori !

220
Soacra mari di la niri,
Cu inima cît o pîni,
Soacra cei di la nireasî,
Cu inima friptî, arsî !
Frunzî verdi di zahar,
–Mulţămesc, cuscrî, di dar !
Nu fi, cuscrî, suparatî,
Nu ţ-ai dat fata hargatî,
Ai dat-o di gospodinî,
I-om da cheia căsî-n mînî,
S-a plimba din casî-n şurî
Ş-a ci gospodinî bunî,
S-a plimba din şurî-n casî
Ş-a ci gospodin-aleasî !

221
Saracu, socru ceal mari,
Vin talharii zîua mari,
Te-or prada şî te-or fura.
Ci ai mai drag ţ-or lua;
Ţ-or lua mîna dreapta
Şî-i rămîne cu stînga
Şî-i vide cum îi lucra !

222
–Socru mari, socru mari,
Nu mai ci cu suparari,
C-aşa-i tata cu copii,
Tre'. sî lucri pîntru ii,
C-aşa-i tata cu ficiori,

Tre' sî sufiri la nurori !

223
Suparat îi omu, Doamne,
Cîn să culcî şî nu doarme,
Da-i mai suparat atunci
Cîn îşi dă boii pi giunci
Şî fetili dupa slugi,
Îşi dă boii pi giţăi,
Fetili dupa nişăi !

224
M-am suit pe-on vîrf di munti
Ş-am ales socru di frunti,
Şî di frunti şî bogat,
Cel mai gospodar din sat !

225
Gioacî socru şî cu soacra
Di sî cutremurî vatra !
–Hai, măi babî, sî giucăm,
Cî fata ne-o mărităm,
Ni pari bini c-am dat-o,
Vai de-aceala ce-o luat-o !

226
Să trăiasc-aceşti părinţi,
C-au făcut copii cuminţi,
Să trăiască să mai crească,
Cinste-n lume să petreacă !

227
Socrii mari îs oameni buni
Şî ne-or ţîne pînî luni,
Socrii mari, oameni bogaţi
Şî ne-or ţîne pînî marţi !

La nuni

228
Nici una nu-i cum îi nuna,
Cu cămeşa cum îi spuma,
Trupuşoru-i ca paharu,
Gura-i dulci ca zaharu !

229
Asta-i nuna nunilor,
Înflorita florilor,
Cî-i făcutî la dzî mari,
Sî cie tot nunî mari !

230
La nuniţî la portiţî
Bosîioc şî romaniţî,
La nuniţî la ceardac
Trandacir şî liliac;
La nunî la prăguşor
Esti-o floari di bujor,
Nu ştiu, floarea i-aş lua-o
Sau gura i-aş săruta-o !

231
–Să trăieşti, nunuţî mari,
Cî ai cinî ca o floari
Şî cinuţ ca un brăduţ,
Sî-i dai oaie cu neluţ,
Un neluţ cu păru creţ,
În tăt anu sî-i botez !

232
Treci nuna pi carari,
Trupu ii sun-a parali,
Şî sun-a parali buni,
Sî botedzî, sî cununi !

233
Asta-i nuna nunilor,
Prima gospodinilor,
Şî boteazî şî cununî
Di trii ori pi săptămînî !

234
Asta-i nunî, drept cî-i nunî,
Cî boteazî şî cununî,
Di trii ori pi săptămînî
Tot cu lumînarea-n mînî !

235
–Hu, iu, iu, nunuţî mari,
Sî pui panî la ceutoari,
Sî pui panî gi păuni,
Sî botez şî sî cununi
Sî cununi şî sî botez
Şî colacii sî nu-i vez;
I-i vide la Sînziene,
Înfloriţ cu buruiene !
Di ţ-a ci di colaci dor,
Sî faci sîmbîta-n cuptior,
Sî li dai şî cinilor !

236
–Mai zîceţi ceava din gurî,
Nu lasaţi greu pi nunî,
Cî şî nuna-i tiniricî
Şî nu ştie-a zîci mnicî !

237
–Ia chiuie, nunî mare,
Ţî-i datoria matale,
Cî noi am mai chiui,
Ni temem c-ăi banui !

238
–Nunî mari, nunî mari,
Fă cămeşa largî-n poali,
Largî-n poali, strîmtî-n stani,
Sî-ncapî şî doi ciobani,
Pi la poali cu tighel,
Sî-ncapî ş-un vornicel !

239
Vini nuna di la Heci
Calari pi doi berbeci,
Şî berbecii ni-nvaţaţ,
O trîntit pi nuna-n şanţ !

240
–Nunî, nu ti scutura,
Cî cameşa nu-i a ta,
Şî ţ-o dat-o soacrî-ta,
Pîn ţ-ăi pitreci nunta !

241
La copac la rădăcină
Şădi-o pasîri străină
Ş-aşa-şi şterge penele
Ca nunu musteţîle !

242
Cărăruşa din pădure,
Prunduită cu alune,
Cu aluni mînînţăli,
Sî treacî nunu pi eli,
Sî suni potcoavili,
S-audî persoanili !

243
Saracu nunu cel mare,

Hîtră cătătură are,
Rasucé musteţîle,
Sărută nevestile
Rasucé-li şî mai bini,
Sarutî-ma şî pi mini !

244
–Nunuli, nunuţuli,
Rasuce-ţi musteţîli,
Sarutî nevestili;
Nu li rasuci pi dos,
Cî li saruţi mînios,
Rasuceşti-li pi faţî,
Sarutî-li cu dulceaţî,
Rasuceşti-li mai bini,
Ma sarutî şî pi mini !

245
Frunzî verdi-a bobului,
Azi îi zîua nunului,
Sî beie, sî vesălească
Şî din pungă sî plătească !

246
–Hai, nunuli, nu ti puni,
Ai salar şî ai di uni,
Hai, nunuli, nu mai sta,
Ai salar di uni da,
Scoati suta nischimbatî,
Cî te-oi săruta o datî !

247
–Nunuli, ci ti gîndeşti,
Di nu iei ca sî-ni plăteşti,
Paharuţ sî ma cinsteşti,
Gaina sî ni-o primeşti ?
Ah, ci bini-am nimerit,
Pi nunuţu l-am găsît,
Ah, ci bini s-o-ntîmplat,
Pi nunu l-am înşalat,
C-o găinî ca o cioarî,
I-o ramas punguţa goalî !

248
–Nunuli, da ci gîndeşti,
Găina sî ni-o plăteşti
C-o frunzucî di susai,
Cu banii di pi doi cai,
C-o frunzucî di trifoi,
Cu banii di pi doi boi !

249
Saracu, nunu ceal mari,
Ari-o pipî ş-o caldari
Şî sî ţîni gazdî mari,
Cîn sî uitî-n fundu pungii,
Numa aţa mămăligii !

250
Traiascî nunul cel mari,
Sî mai facî-o adunari
Di boieri şî di cucoani,
Sî joaci zîua la soari !

251
Cît îi nunuţu di-nalt,
Numa-n munţi esti-un brad,
Lîngî brad esti o floari,
Cum îi nunuţa iast' mari !

252
Cum îi nucu di rotat,
Aşa-i nunu di bogat,
Cum îi nuca di nezoasî,

Aşa-i nuna di frumoasî !

253
Busuioc pe la icoane,
Nuna noastrî-i din cucuoane,
Busuioc pe la ungheri,
Nunu nostru-i din boieri !

254
S-o dus nuna-n grădinuţî
Ş-o calcat o scînteuţî
Şî ş-o capatat cinuţî,
S-o suit nunu-n calin,
Şî ş-o capatat on cin !

255
Iesî nuna în ceardac
C-on buchet di liliac,
Şî nunu, cîn ni-o vide,
El în braţî ni-o strînge !

256
Vini nuna din Vaslui
Cu rochiţa numa pui,
Unu roş, unu verdi,
Moari nunu cînd o vedi !

257
Sî trăiascî nunuţu,
Sî-şi înveţî cinuţu
Gospodar ca şî dînsu !
Sî trăiascî nunuţa,
Sî-şi înveţi cinuţa
Gospodinî ca dînsa !

258
–Scoalî, nună, nu durnî,
Iacă vin luminili,
Da eu nu şî iară nu,
Că le dau lu nănaşu,
Că nănaşu-i gospodari
Şî ne-a da vo doi griţari
Să ne cumpărăm iţari !

259
Sî trăiascî ghietu nun,
Cî ni-o dat rachiuaş bun,
Sî trăiascî ghiata nunî,
Cî ni-o dat placintî bunî !

260
Cini-i din samînţî bunî
Tot boteazî şî cununî,
Cini-i din samînţî re
Nimi-n samî nu-l mai ie,
Nici la nuntî nu-l mai cheamî,
Nici nu-i ie cuvîntu-n samî.
Frunzî verdi panuşîcî,
Nunî mari frumuşîcî,
Frunzî verdi rogojăl,
Da şî nunu-i frumuşăl.
Cît îi nucu di rotat,
Aşa-i nunu di bogat,
Cît îi nuca di rotatî,
Aşa-i nuna di bogatî.
Nunî mari cu cheaptari,
Cu oglinda-n buzunari,
Sî ducé dingios di casî,
Sî cata cît di frumoasî.
Scoati-oglinda şî ti vez,
Cum cununi şi cum botez.
–Spuni-mi, nuni, ce-i furat,
De te-o prins şî te-o legat ?
Ti ştiem di om cinstit,

Nu-aşa di mari bandit,
Ti ştiem di gospodari,
Nu-aşa di mari talhari !
Ci ştiut cî eşti talhari,
Trimitem dupa jandari !

La staroste

261
Undi ne-am pus noi cuvîntu,
Altu n-o agiuns cu gîndu,
Undi ne-am pus noi vorba,
Altu n-ari ci cata !

262
O, saracu starustiu,
Cum îl leagî cu lanţu,
Cî l-o prins sara prin sat,
Cînd îmbla dupa furat;
Da n-o-mblat cî era talhari,
Ci sî-i facî gospodari !

La petrecere

263
Di n-ar ci nuntî nici hram,
N-ar mai ci oaminii neam,
Nunţîli şî hramur'li
Înnemuresc oaminii.
Sî trăiascî mamuţa,
Cî ş-o pazît copchila,
Niş la moarî n-o mînat-o,
Niş cu furca n-o lasat-o.
Di chef şî di bauturî
Inima me nu-i satulî,
Di scîrbî şi voie re
Satulî-i inima me.
Voie bunî-i orişicînd,
Scîrba ma puni-n pamînt,
Voie bunî cîteodatî,
Scîrba-i di mini legatî.
Frunzî verdi di sacarî,
Tari ni-i mai drag insarî
Am baut ş-am ospatat
Ş-un cinuţ an cîştigat.
Frunzî verdi stramaturî,
Nu ochi fata-n stransurî,
Du-te-acasî ş-o ocheşti
Şî-i vide-o ci plateşti;
Di-i vide cî-i grinda plinî,
Ie-o, măi, cî-i gospodinî,
Di-i vide cî-i grinda goalî,
Las-o la mă-sa sî moarî !

264
Cît îi lumea şî pămîntu,
Nu ti ie cini ţî-i gîndu,
Ci ti ie cini ţî-i partea
Şî-ţi mînîncî sanatatea !

265
Fata care-alegi mult
Să mărităî dupa slut,
Băiatul care alegi
Pînă la urmă culegi !

266
Flăcăul care se ţine
La fata care rămîne;
Fata care-alege mult,
Se mărită după mut !

267
–Nu mă da, mamă, pe deal,
Că se face grîul rar
Şi iarba numai podbal,
Dă-mă, măicuţă, pe şes,
Că se face grîul des
Şi iarba numai ovăs !

268
Mărita-m-aş sî nu şăd,
Numa cîmpu sî nu-l văd,
Cîmpu sî-l vadî barbatu,
Eu sî mătur, s-aştern patu,
Sî pun oglinda-n fereastrî
Sî văd, bini-n stă nevastî ?

269
Frunzî verdi di cicoari,
Cît îi lumea pi sub soari,
Nu-i ca crîşma băutoari
Şî mîndruţa-nşălătoari !
Crîşma ti-nşalî sî bei,
Mîndra ti-nşalî s-o iei !

270
Nimi-n lumi nu sî-nşalî
Ca ficioru cîn sî-nsoarî,
Puni patru boi la car
Şî-şi ie capului amar;
Vini joi şî mai de-apoi
Sî duc-amaru-napoi,
Duci-l-ar, da nu-l mai poati,
Cî-i legat pînî la moarti !

271
Ai, saracii ficioraş,
Cum gioacî di fudulaş,
Dupa ci s-or însura,
Nu le-a scapa a giuca,
Nici acasî ci cata;
Sui-n pod şî nu-i slăninî,
Vini-n tindî, nu-i farinî,
Intrî-n casî, focu-i stîns,
Ies-afarî, lemni nu-s,
Saracia strîgî: vai !
Şî nevoia zîci: hai !

272
Cît am fost ş-am holteit
Floarea bradulu-am iubit,
Da şi cînd m-am însurat,
Floarea bozulu-am luat,
Mititică şi buhoasă
De mă tem să stau în casă.

273
Frunză verde, foaie lată,
Decît cu urîta-n vatră,
Mai bine cu mîndra-n şatră,
Să mănînci pîine uscată !

274
Fugi, urîte, de la mine
Că dau cu puşca dupa tine,
Pentru-o falce de pămînt,
Ne-am legat toanta de gît,
Pentru o falce şi-un hectar,
Eu trăiesc cu chin şi-amar !

275
Dacî ţî-i omu urît,
Leagî-i un curmei di gît
Şî du-l în tîrg di vîndut;
Di ţ-a da un leu sau opt,

Sî-l dai cu odgon cu tot !

276
–Tu nevastă, eu flăcău,
Ce te ţii de capul meu,
Ca fasolea de harag,
Ca boala de om sărac !

277
Hai bădiţă să fim dragi,
C-amîndoi sîntem săraci
Şi-om trăi cu buze moi,
Ca şi-acei cu patru boi;
Şi-om trăi cu buze dulci,
Ca şi-acei cu patru junci !

278
Las' sî gioc, cî n-am baieţ,
Cî-s acasî încuieţ,
Las' sî gioc, cî n-am copcili,
Îs acasî, nu-s cu mini.
Ni s-o rupt ciubotili
Pi tăti cărărili,
Nu ştiu cini le-a plati,
Nireasa or nirili ?
Da le-a plati nireasa,
Cî-i la dînsa bancuţa !

279
Foaie verdi di curechi,
Asta-i nuntî, nu privechi,
La privechi îi di bocit,
La nuntî di chiuit !

280
Asta-i nuntî de strigat,
Nu-i plăcintă de mîncat,
Asta-i nuntă s-o strîgăm,
Nu-i plăcintă s-o mîncăm !

281
–Chiuiţi, c-aşa-i la nuntî,
Nu şedeţi cu gura mută,
Chiuiţi, c-aşa-i frumos,
Nu şedeţi cu capu-n gios !

282
Nu cata cî ai necaz,
La nuntî sî faci coraj,
Şî coraj şî voie bună
Cu tătă lumea-mpreună !

283
Cini nu-i di vesălie,
La nuntî sî nu mai vie,
Steie-acasî, facî focu,
Sî sî gioaci cu motocu !

284
–Sî trăiţ, bucataresî,
C-aţi facut mîncări alesî,
Şî le-aţ facut tari buni,
Noi vom duci vesti-n lumi !

285
Saraca bucătăreasî,
O facut mîncari-aleasî,
Ş-o facut nişti tocmagi,
Nici cu patru boi nu-i tragi !

286
Di cîn beu şî nu ma-mbăt,
S-o făcut vinu oţăt

Şî rachiul lapti dulci,
Di la nuntî nu m-aş duci !

287
Bat-o focu băuturî,
Mă faci sî strîg din gurî,
Da la nunt-aşa sî ceri,
Şî mai buni şî mai răli !

288
Păhăruţu-i cît on cui,
Cîn îl pui la gură, nu-i,
Păhăruţ cu floricele,
Cînd îl bei cu nemurele !

289
–Haidiţ, oamini buni, cu noi,
Cî nu mergim la război,
Cî noi mergim la giucat,
La băut şî la mîncat !

290
Frunzuliţa di trifoi,
–Poftim, gospodari, cu noi,
Cari vreţi, cari puteţi,
Cari nu, mai rămîneţi !

291
–Rîndunicî, mutî-ţi cuibu,
Cî vin nuntaşii cu cîrdu,
Rîndunicî, mutî-ţi casa,
Cî vini nunta cu mireasa !

292
Bate vîntul papura,
Noi pornim cu tabăra,
Tabăra cu floricele
Şi mai toate nemurele !

293
M-an uitat pi drum în sus,
Neamuri ca a meli nu-s,
Şî frumoasî şî bogati,
Nu li dau pi şăpti sati !

294
–Cîntaţi bine, lăutari,
Cî nunta-i di gospodari,
Cîntaţi bini nu grişîţi,
Cî-i di gospodari cinstiţi !

295
Zî-i, ţigani, zî-i, zî-i, zî-i,
Că la varî ţ-oi plăti,
Ţ-oi plăti cîntărili
Şî toati strîgărili;
I-auzi ia şî nu ti da,
Nu s-audi muzîca !

296
–Zî-i, ţigani, zî-i din strunî,
Cît ni-i inimioara bunî,
Dupa ci ni s-a strîca,
Sî trăsneascî-n cobza ta !

297
Vai, saracu zîcalaş,
I sa cadi-un griţaraş,
I-a zîce mai binişor,
I sa cadi-un puişor !

298
–Hai sî facim voie bunî,
Pînî sîntem împreunî,

Sî cîntăm, sî chiuim
Şî nunta s-o-nveselim !

299
Mulţumesc cui ne-o chemat,
Cî bini ne-o ospatat,
Mulţumesc cui ne-o poftit,
Cî bini ne-o ominit !

300
Mulţumesc şî bini-mi pari,
Cî s-o pus treaba la cali
Fărî nici o suparari !

301
Hai ne-om faci-a ni porni,
Sî văd cini ne-a opri,
Hai ne-om faci a ni duci,
Sî văd cini ne-a agiungi.
Vremi-o fost mai di dimult,
Da noi nu ne-am priceaput,
Sara bunî, eu ma duc,
Nu va las nici-on bucluc,
Cî buculucu-l ieu cu mini
Şî voi ramîneţ cu bini,
Sara bunî, nu di tăt,
Mai am gînd sî va mai văd !

INDICE DE NUME *

---

* Cuprinde numele şi localităţile subiecţilor chestionaţi. Cifrele din paranteză indică numărul de ordine al pieselor din *Antologie*.

SUMAR

Redactor:
MARIANA PRICOP

TIPARUL EXECUTAT LA
IMPRIMERIA EDITURII UNIVERSITĂȚII
„ALEXANDRU IOAN CUZA" DIN IAȘI

Format: 61×86/16
Coli tipo: 21,50
Apărut: 2000
Comanda: 1095

